

HUGO RAUDSEPP • VALITUD NÄIDENDID

HUGO
RAUDSEPP

VALITUD
NAIDENDID

H. Raudsepp

VALITUD NÄIDENDID

HUGO RAUDSEPP

VALITUD NÄIDENDID

KIRJASTUS «EESTI RAAMAT»
TALLINN • 1974

$\frac{E}{R\ 20}$

Koostanud A. Järv
Kujundanud U. Ploomipuu

AMEERIKA KRISTUS

Komöödia neljas vaatuses

$\frac{7-5}{180-74}$

© «EESTI RAAMAT» 1974

TEGELASED:

MIHKEL TAMMIST, kaubamaja omanik
 ASTA } tema tütred
 MILVI }
 JOHANNES NIGLAS, Tammiste koduväi, kirjanik
 VILLEM, Tammiste vend
 OTTO VÄSTRIK, noormees Indiast
 ANDRES SEENETREIAL, ajakirjanik
 Dr. SOMBA, arst
 KÄRKMANN, endine pastor
 ALFRED MÄNNIK, sportlane
 PIRN, advokaat
 MARIA } teenijad Tammiste juures
 TIINA }

ESIMENE VAATUS

MIHKEL TAMMISTE linnakorter. Ruumikas ja mugav töötuba kabinetmööbliga. Massiivne kirjutuslaud, klubi- toolid, nahksohva, raamaturiiul. Paremal seinal akna all haigetool lauakesega. Pahemal seinal üks eesruumi. Tagaseinas kaks avarat käiku, millest parem viib JOHANNESSE töötuppa, pahem saali. Töötoast on näha osa ruumi kirjutuslauaga, mille taga teotseb JOHANNESSE silvenenud kogu. Saalist on näha klaveriots ja väike ilmarik mängulaud kahe tooliga. Eesriide kerkimise järel on kuulda saalist naiste heledat naeru. Uksele ilmuvad ASTA ajalehega ja MILVI.

ASTA on suur blond naine, mõõdukalt täidlase, kuid painduvalt liikuva kehaga ja küpse hoolitsetud ilu ja kooskõlaga, mis omane kolmekümneaastasele naisele. Ta kannakus ja liigutustes on mingi unistav, flegmaatiline rütm, see on varjatud erootika, mis varitseb saaki.

MILVI on tumedajuukseline, poisiliku keha ja liigutustega neitsi. Ta pole iludus, alles väljakujunemata, ent neetleb nooruse värskuse, elukülluse ja tujukusega. Võib tunda hellitamise tagajärgi kasvatuses, pateetilist teadavust, jonnakust jne., ent selle kõrval avaneb ühtlasi ka loomulik otsekoheesus ja avameelsus, kus on põhjust usaldamiseks ja väärtuste tunnustamine teiste juures, kui seda suudetakse tõestada faktidega.

On varasügis, äripäeva hommikupoolik. Mõlemad naised on sellekohases koduses riietuses.

ASTA. Mõtlen ometi, ta ütleb, et taevariik oli... et taevariik seni oli... (Purskab naerma.)

MILVI. Midagi valla vaestemaja taolist! (Purskab naerma.)

ASTA. Aga nüüd ta saavat kui esimese järgu trahter!

MILVI. Ah kui tore! Esimese järgu restoran — kabinetidega.

ASTA. Aga Milvi!

ASTA (on Johannese töötoa läveni jõudnud, kohmetab, ent siiski veel rõõmsalt). Johannes! Oled sa lugenud tänast «Sõnumetoojat»?

JOHANNES (väga selge diktsiooniga). Jaa, mu kallis.

Tänast «Sõnumetoojat» ma olen lugenud ... niipalju kui seal leidis lugemiseväärist.

ASTA. Seenetreial följeton. Mõtlet, ta ütleb... (Purskab naerma, ent kogub end silmapilkselt.)

JOHANNES. Täna! Kümneaastase abielu järel sa ikka veel ei suuda meeles pidada, et ma ei loe kergeid asju... et lugemine mulle ei ole kunagi olnud lõbuks ja ajaviiteks, jaa.

MILVI (Astale). Kas said nüüd!

ASTA (Johannesele). Vabanda, kui sind eksitasin.

JOHANNES. Oo, palun! Ma pole end lasknud eksitada.

Kõneluse aegu on sisse tulnud pahemalt MIHKEL TAMMIST. Ta on kõheldane hall vanahärra, kes oma kärsituse ja rühkivate liigutustega mõnel hetkel mõjub isegi nooruslikult. Kannab korralikult istuvat halli ülikonda, halli põskhabet ja pisut halle karvu mõlema kõrva ääres, mis piiravad nooblilt läikivat paljast pealage. Temas võib oletada ilmasõjaeelset ausat ja soliid ärim meest, kes visas ja huvitavas edasipüüus järk-järgult on suurendanud oma varandust, võitnud seltskonna lugupidamise ja kujundanud omale maski, milles avaldub andumus kutsele, töörõõm ja tere mõistuse intelligents. Lähemal silmitsel selgub siiski, et see sümpaatlik kuju pole jäänud puutumata uute ajavoolude rüüstavast mõjust. Võib uskuda, et see korrekt vanahärra ometi pole suutnud keelduda sõja- ja revolutsiooniaegseist spekulatsioonidest, ehkki ta neid trepitaguseid ärisid toimetab pisut tagasihoidlikumalt kui sündinud marodöörid, kelle südametunnistuse venivust ta, võib olla, isegi salaja kadestab. Ta ärimehelik ettevõtlikkus on läbi teinud ka selle kuulsa laiutamise palaviku, mida soodustas noore riigi üksvahene helde krediitpoliitika. Silmapilgul ta muidugi kannatab «kraanide kinnikeeramise» ja üldise majandusliku kriisi all. See kõik kokku on toonud kõikuvust ja närvilikkust soliid ärimhe olemusse, kuid pole lämmatanud püüdu tagasi pöörduda endisele kujule, mida püüab restaureerida enese ja teiste silmis.

TAMMIST. Noh! Mis on siis selle «Sõnumetoojaga»?

MILVI. Seal on Seenetreial sees. Meie Johannes seda ei salli.

TAMMIST. Kuidas muidu! See on ju isiklik haavamine, et

ku teisi kirjanikke leidub maailmas. (Astale.) Too see leht siia! Kui juba Seenetreial midagi kirjutab, siis on patt jätta lugemata. (Istub lehega laua taha toolile.)

MILVI. Asta, kas mitte partii kabet?

ASTA. Aga muidugi! (Asuvad saali väikese laua ümber; alustavad mängu.)

JOHANNES (oma toas midagi lugedes haigutab suure hüllega).

Saali kaudu tulevad VILLEM ja dr. SOMBA, möödudes viimane kummardab daamidele.

VILLEM TAMMIST jätab koguilmes läbipõlenud ja pleekinud elumehe mulje, kes oma neljakümne viie aastaga üleküllastunud, haigusest murtud ja nüüd invaliidi flegmaga vastu haigutab oma lõpliku lagunemise probleemile. Ta on säilitanud pika sirge kasvu ja vintske soonelise muskulöös-lahjapoolsuse. Arstlikult ettekirjutatud dieet, mille ülesandeks hetkel kiirendatud nuumamine, pole saavutanud, kahjuks, kogukehalist rasvumist, küll aga on saanud toime vastutustundetu üllatusega, paisutades ainult kõhtu, mis järsk ja ümarik kui kuul. Tal on paljas pealagi ja piklik raseeritud nägu, mille silmapaistvamaks osaks on nina, mis oma tursunud lihavuse ja värvikusega jutustab kroonilisest joovastavate, naimustavate ja uimastavate vahendite tarvitamisest. Kõneleb käriseva pardihäälega läbi nina, aeglaselt, monotoonselt, peaaegu iseenesele. Kannab mingisugust fantaseeritud laatsaretikuube.

Dr. SOMBA on keskealine kehakas härra, laia lihava näo, raseeritud lõua ja räpaselt punaste juustega. Ta kannab suureruudulist roostepruuni ülikonda ja astub pisut kangete, koomiliste tippsammudega. Armastab kõnes teha mõttepause kuklasse visatud pea ja suletud silmadega, mis ilmutab filosoofi.

Dr. SOMBA (saalist tulles). Jaa, armas härra Noor-Tammist! Tiisikut ei arstita tilkadega. Siin peab pööre tulema organismi enese poolt. (Möödudes teeb kummarduse Tammistele.) Soo, nüüd laskuge oma toolile! (Aitab Villemil haigetoolis aset võtta.) Meie võimuses ei seisa muud kui luua soodsaid eeldusi sellele pöördele. Rahu, palju õhku, valgust. Ja siis toitmine. Hmjaa... tahtsin öelda — sööge putru! Teil on küll lühikese ajaga

kenake asi siia ette... (Katsub Villemi kõhtu.) Seni kui organism rasvalademeid tagavaraks kogub, sammute elu poole.

VILLEM. Olete kopsuhaigete eriteadlane, aga soetate oma haigetele kõhte. Poleks uskunud, et arstiteadusel on nii palju huumori.

Dr. SOMBA. Huumor ei tapa patsille, aga ta värskendab vaimu. Olge heledas meeleolus! Hmjaa... mis ma tahtsin öelda... sööge putru, enam putru!

VILLEM. Aga isu?

Dr. SOMBA. Noo!

VILLEM. Jaa, härra doktor, inimsugu elab seni, kui tal on isu. Elada tähendab isu tunda ja seda rahuldada. Kõlblik elu, see on — korralikult kustutatud isu. Aga putru süüa isuta, see on ebamoraalne. See on ka üks põhjuseist, et olen jäänud vanapoisiks...

Dr. SOMBA. Ah, teid, loomusundide inimest! Hmjaa... aga põhimõtted? Võtame ometi sisse kibedaid ja vastikuid arstirohte, teades seda tulevat meile kasuks. Siis sööge kord elus ka putru põhimõttelikult!

VILLEM. Ideeline pudrusööja!

Dr. SOMBA. Hmjaa... ideed. Ideed on suur tegur inimelus, vast õpite seda veel tundma, härra Noor-Tammist. Aga nüüd, elage hästi, nägemiseni! (Keerab ümber. Tammistest möödudes kummardab, lahkub pahema ukse kaudu.)

VILLEM. Head teed, härra doktor!

TAMMIST (lehte lauale heites). Noh, see Seenetreial! Üks pagana poiss! Iga sõna paraja soolaga.

VILLEM (kurku puhastades). Hö-hö-hö...

TAMMIST. Mäletad piiblist seda sõna — ennem pääseb kaamel läbi nõelasilma, kui rikas taevariigi pärib... Seenetreial ütleb, nii olnud see vanasti, kui veel kehvad olid jumala juures kursis. Siis olnud ka taevariik väga lihtsasti möbleeritud — mingi lebamine õlgedel. Sest mis võib tööinimesele õndsamat olla kui niisugune taevalik põõnamine ööd ja päevad läbi.

VILLEM. Taevariigi asjades ma pole nii kodus kui sina.

TAMMIST. Ära albi! Nah! Meie päevil, mil kristlased kuuluvad rohkem vabrikantide, pangahärrade, majapere-meeste ja kogupõllumeeste kilda, olevat ka taevariigi vana sissesead täiesti iganenud, ta nõudvat täielikku ümberehitamist uute kunnide maitstes. Mis sa ütled! Et

taevariiki rahameestele ja paremale seltskonnale suupäraseks teha, pidavat ta organiseeritud olema kui esimese järgu restoran, kabaree, naisorkestri, kabinetide ja tantsingutega. Hästi öeldud, kas?

VILLEM. Mõnele inimesele näib rõõmu tegevast kaagis rippuda!

TAMMIST. Kuidas?

VILLEM. Oled ju ka üks neist moodsatest kaamelitest, kes nüüd sinna... esimese järgu trahterisse...

TAMMIST. Na, na! Mitte väiklane olla. Peaasi, kui öeldakse, et rõõm on lugeda. Ja Seenetreialit on rõõm lugeda.

VILLEM. Kiidad valjusti teist kirjanikku. Meie väimees seal... tunneb ehk kadedust.

TAMMIST. See ei vaja meie tunnustust!

VILLEM. Siiski, siiski! Neile ei ole kunagi küllalt. Naised ja poeedid — need edvistavad kõigiga. Ei need kedagi tagasi lükka, kes neid tuleb imetlema.

ASTA ja MILVI on kabepartii lõpetanud ja tulevad saalist.

MILVI. Noh, papa! Eks Seenetreial ole kena, mis? (Johannese toa poole demonstratiivselt.) Kui niisuguseid kirjanikke palju oleks!

TAMMIST. Jaa, mu rotti! Seal on sul õigus.

JOHANNES on oma laua tagant üles tõusnud ja astub eesruumi. Mõjub esimesel pilgul oma suure ning laia koguga ja õige esitusvõimelise kõhukumerusega, mis ühel hoobil hävitab igasuguse illusiooni eesti nõndanimetatud «nälgivast kirjanikust». Järgmisel hetkel hakkame juba märkama seda paksu ja läbipaistmatut auväärsuse atmosfääri, mis piirab neid ihulikke ohtrusi, auväärsuse, mille tähendamiseks meie keel on liiga vaene, millest vahest saksa «Würde» suudab pisut aimu anda. See auväärsus on sisemiselt põhjendatud. Ta on ihe sisetunde aroom, mis kunstiloomingus näeb ainsat inimväärilist teotsemist ja enese isikus ainust kunstnikku, kes sel auväärsel alal küllaldaselt ilmutab sügavust ja tõsidust. Selle vaimlise tõsiduse ja hingelise sügavuse väljendusvärv on sünk: must ülikond, mustad tahapoole kammitud juuksed, must elegantse lõikega

muistiline täishabe. Eelöeldu tingib kirjaniku esinemise viisi ja tooni harilikkude surelikkude keskel, mis võrdub iseteadvusele, millega vanas Kreekas Jupiter võis kohelda omi hārgi. Pidades igaüht, kes ei produtseeri kunsti — pealegi tõsist kunsti — alama tõu olevuseks, lepib ta siiski seesuguste olemasoluga sel tingimusel, kui nad moodustavad publiku, kes imetleb ja austab kirjanikku ning ostab ja loeb ta teoseid. Et aga seda väga vähe sünnib ja tulevik midagi paremat ei tööta, siis kirjaniku kõlbeline sisetunne on loomulikult alalises ülekeemise seisukorras, mis pikapeale muutub harjumuseks.

JOHANNES (kõlbelise mäelepahaga). Juba pool tundi ei ole siin majas muust kuulda kui inimesest, kes sellega leiba teenib, et tõmab lahti oma naljaputka laupäevases ajalehes.

TAMMIST. Mitte kõigil pole seljataga rikast äiapapat — teised peavad oma leiba ise teenima.

ASTA (keelavalt). Papake!

JOHANNES. Ma ei vaja su kaitset, kallid! Olen uhke, et kuulun kirjanikkude hulka, kelle teosed ei anna leiba. Ma ei häbene oma äiale võimalust anda suuremeelne olla, kui ta minu isikus toetab eesti kirjandust ta parimas osas. Ma ei unusta kunagi seda heategu. Ja töotan astuda kõik sammud, et Mihkel Tammiste nimi eesti kirjanduse ajaloos leiaks teenetekohase paiga.

TAMMIST. Täna! Teie kirjanduse ajalugu ei huvita mind põrmugi! Jumal teab, mis vandersellide seltskonda võid sattuda!

JOHANNES. Milleks see valehäbi! Olla minu äi ja kergendada minu kui kirjaniku leivamuret — kas on teil üldse olnud kultuurilisemat eluotstarvet? Ja siis on see otsekohene ja teile ainuke tee sattuda ajalukku. Sitsikaupmehena te ju sinna kunagi ei pääseks!

TAMMIST. Sitsikaupmees — nah! (End taltsutades.) On ajalugu sulle midagi, milleta sa ei saa olla, siis, mu poiss, istu oma ajaloos. Aga jäta teised inimesed rahule! Jäta ka kirjanik, see kõrgem olevus, mängust. Kogu sinu tähtsus siin majas seisab selles, et oled Mihkel Tammiste väimees. Vabanda mu otsekohesust, sa ei ole hiilganud oma võimete poolest. Aga et sa siiski oskasid Tammiste väimeheks saada, see on ometigi rohkem, kui

niisugusest võis loota. Ja seni, kui Tammiste firma seisab, on tema väimeestel leiba ja lõbustusi.

ASTA. Ära ärrita end, papa, see pole sulle hea!

TAMMIST. See on Johannes, kes end ärritab. Too talle klaas suhkruvett.

JOHANNES. Väimees... Perekonna liige... Suur au! Tõstab see lugupidamist minu vastu siin majas? Seenetreial, jaa! Aga et samas lehes on artikkel minust, minu loomingust, minu uuest näidendist, mis pöördelise tähtsusega — on seda lugenud minu naine, minu äi, meie teised perekonnaliikmed? Kes? Ei keegi! Näete nüüd!

TAMMIST. Alles hommikupoolne... terve päev veel ees, et lugeda, kui suur mees sa oled. Aga pea... oled sa, Johannes, lugenud aktsiaühisus «Taara» pankrotist? See seisis juba eilses lehes.

JOHANNES. Ma ei loe kaubanduslikke teateid — need ei puutu minusse.

TAMMIST. Mina jälle ei loe kirjanduslikke teateid — samal põhjusel. Aga «Taaraga» on lugu nii, et see pankrot on mulle 10 miljonit mööda püksa annud.

JOHANNES (tahtmatu imetlusega). Kümme miljonit!

TAMMIST. Näed nüüd — sa tunned veel raha väärtust! Jaa, praegune raske majanduslik kriis... ei või päevagi kindel olla, et sulle midagi ei tule kaela. Mis sa õige arvad, Johannes, kui ühel ilusal päeval ka Mihkel Tammist, see sinu «sitsikaupmees», on põhja läinud? Kuidas see «kaubanduslik teade» peaks mõjuma eesti kirjanduse ajaloo peale tema parimas osas?

JOHANNES. Teie naljatused, härra Tammist, ei suuda segada mu mõttekäiku. Selle perekonna ükskõiksus tõsise ja sügava kunsti vastu pole kahjuks mingi erand, vaid ainult näide ülemaalisest vaimuvaesusest ja hingelisest tühjusest, millega hiilgab meie jõukam ja haritum kiht, pimedast massist kõnelemata. Olgu see kõrts või kunst — teie otsite ainult lõbu ja ajaviidet, teie käes muutub kõige tõsisem aade naervaks lõbunaiseks. Taevas ja — miks mitte kasutada turgu? Miks mitte loorbereid lõigata sest vaimlisest konjunktuurist? Ja seal on siis silmapilk jõudnud, mil tuleb selle õige ja nõutava kaubaga Seenetreial, see teie võrratu Seenetreial...

Viimaste sõnade paiku on pahemal lävele ilmunud ANDRES SEENETREIAL. See on neljakümne ümber lühi-

dane ümarik mees rohekas luitunud ja kortsunud frent-
sis, säärsaabastega, valkjate juuste ja lõuahabemega,
väga liikuv, avameelne ja kodune. Ta ülesastumises ja
liigutustes tundub maamehelikku tusedust, nagu ka ta
välimus tuletab meelde rohkem mõisavalitsejat või lina-
kaupmeest kui kirjanikku.

SEENETREIAL (lävel). Ja muidugi, armas Johannes, seal
on silmapilk jõudnud, mil tuleb see teie võrratu Seene-
treial — ilus tere, mu härrased! — ma ei tea, miks ei
peaks ta tulema, kui ta kord on juba tulnud. (Kahele
poole kummardades läheneb Johannesele.) Aga milleks
see ebamäärane paatos, maestro? On's Seenetreial midagi
kõrgemaks ilulugemiseks!

JOHANNES. Vabanda, Andres, minu otsekohesust...

TAMMIST. Tõrvas teid seljataga ja heitis meid kõiki ühte
potti.

SEENETREIAL. Seljataga? Oo, härra Tammist... oleks ju
väga viisakas, kui Johannes lepiks ainult seljatagusega.
Aga oma õige mõnu ta saavutab alles näkkuütlemisega!
Kõnele aga, Johannes, see läheb sulle nii hästi — olla
kõlbeliselt pörutatud. Küll mina juba õigel kohal
punastan.

JOHANNES. Väljendasin seda peaaegu läbikulunud tõde,
et meie jõukam ja haritum kiht, kõnelemata massist, ka
kunstis muud ei otsi kui lõbu ning ajaviidet. Ja siis ma
ütlesingi — seal oled sina see paras mees neid lõbustama.

SEENETREIAL. Jumalatõsi! Selleks olen ma tõesti paras.
On siis midagi halba valmistada rõõmu oma kaasini-
mestele?

JOHANNES. Nimetad end kirjanikuks! Teenid kunsti!

SEENETREIAL. Aga ei! (Võtab midagi taskust.) Minu
isikutunnistus. Amet — ajakirjanik. Kui teised inimesed
mind kirjanikuks nimetavad — häda siis teistele ini-
mestele! Enesele olen ainult Seenetreial, kes kirjutab,
mida lugedes inimestel on hea meel. Kas see kunst on...
mis lähevad mulle korda need teoreetilised asjad! Selle
jaoks on ometi kriitikud!

MILVI. Te pole sugugi nii lihtne, härra Seenetreial, nagu
ennast teete!

SEENETREIAL. Oo, preili Tammist, ma olen ainult inim-
lik.

JOHANNES. Sinu vaated kunstist on lihtsalt metsikud!

SEENETREIAL. Kunst! Mis on kunst? Mõiste, millest kel-
lelgi pole sooja ega külma. Mina näen inimesi elu silma-
dega. Ka kunstil peavad olema elu väärtused. Nii palju
kannatust, valu, viletsust, muret, väsimust äripäevast,
mis teeb inimese õelaks ja pahuraks. Kui vähe rõõmu,
heledaid silmapilke! Ja korraka leiad — sul on anne
suurendada elurõõmu...

ASTA. Härra Seenetreial kui patuste rõõm!

SEENETREIAL. Oo, proua Niglas!... Vaata, Johannes,
laupäevane «Sõnumetooja», milles ilmub minu följeton,
läheb 50 000 eksemplaris. Kui iga eksemplarile arvata
neligi lugejat, teeb see 200 000 inimest! Ainsa päeva jook-
sul 200 000 inimesele kinkida mõned heledad, mugavad
silmapilgud, mil ta naeratab elu narruste üle — on see
nii väike ja ülearune asi?

JOHANNES. Kunstil on kõrgemad ülesanded kui esime-
sele vastutulijale nalja teha!

SEENETREIAL. Kui kunst midagi niisugust on, mis on
rõõmutu, raske ja kurb — seda hädalisemalt vajab maa-
ilm Seenetreialit.

TAMMIST. Nah, härrased kirjanikud! See pole küll minu
ala, aga niipalju saan ma aru, et härra Seenetreial kait-
seb äriliselt solidi alust. Iga ettevõtte peab enese
tasuma — see on hea äri moraal. Tasumatud ärid on
halvad ja ebamoraalsed ärid. Et äri end tasuks, peab ta
paljudele kasulik olema, paljudele rõõmu valmistama,
ehk ärimähe keeles öeldud — ettevõtte peab olema
turgu. Turuta ettevõtte on rumal asi ja ta lõpeb kurvalt.
Ja kui selle juures veel hoobelda — olen uhke, et mu
töö ei anna leiba... see on juba jõledus! Maailm näeks
küll kena välja, kui kirjanikkude järele ka teised ette-
võtjad kuulutaks pankroti tegemise auasjaks!

ASTA. Papa, sa ütled seda nii algupäraselt... niisuguses
heas kaupmehelikus stiilis!

JOHANNES. Turukaupmeeste seisukoht kunstiideaalide
suhtes! Rõõmu valmistada — pealegi kõigile! Eht lõbu-
naise vaade! Ma kinnitan — minu loomingu müstee-
rium —

SEENETREIAL. Oo, ma tunnen väga hästi su loomise sala-
dusi! Sa ei kirjuta mitte sellepärast, et sul on sisuliselt
öelda midagi toredat, suurepärast, õnnestavat. Ei, sa
istud laua taha, et teha põhimõttelikult kunsti. Sa otsid
ainet ja otsid ideed, sa kombineerid ja kalkuleerid. Püüad

enesele selgeks teha, mis on kunst ja milline ta peaks olema käesoleval hetkel, et olla modern ja üllatada mõne uue viguriga. Üks puhtmõistuslik protsess, praktilise spekulandi ettenägevusega. Siis sa kirjutad ja tõmbad maha, kirjutad ja parandad, kuni see mingi on võtnud kuju, mida võiks pidada kunstiks. Oo, see looming on sulle väga pikaldane, väga vaearikas ja metsikult vaimu kurnav toiming. Sellest sa oled alati nii tusane ja pahur, seepärast sa ei salli inimesi, kes on rõõmsad ja sooritavad oma ülesanded kergema vaevaga.

JOHANNES. Jaa, kergatsid ja kergemeelsed ei leia minu imetlust. Aga ole nüüd lahke ja seleta, millised on need õige loomingu saladused?

SEENETREIAL. Igamees teeb oma õiget loomingu. Sa oled oma draama kallal higistanud 3 aastat, aga mina kirjutan oma komöödiad —

JOHANNES. Jandid, tahtsid vist öelda!

SEENETREIAL (naerdes). Aga mina kirjutan oma jandid kolme nädalaga.

JOHANNES. Sa uhkustad nüüd oma kolmenädaliste jantidega!

SEENETREIAL. Aga ei! Ma olen õnnetu! Issand jumal, kuidas ma olen ka vahest mõelnud: Andres, taltsuta end! Sa oled küllalt rõõmu teinud, tee ometi kord ka kunsti! Katsu see ainuski kord higistada ja tõsiselt vaeva näha! Kunst on tõsine ja raske asi, selle all peab kirjanik ometi kuidagi kannatama. Jaa, Andres, tunne kord elus ka loomise viletsust ja kui vaene on keel, et väljendada meie sisemist ilma! Ah, Johannes, see kunst ei ole midagi minule! Ma ei tunne loomingu viletsust, ainult ta rõõme! Ma ei tunne keele vaesust, seal jääb ikka kasutamata nii palju rikkusi! Ma ei saa jupikaupa luua, nagu alevi vürtspoodnik löikab vorsti. Kuidas ma istun pool päeva ühe lause taga, kui mõtted ja kujud merelainetena uhuvad mu ajus! Ma ei oska vaeva näha ja kannatada! Vaevalt istun laua taha, kui juba ratsutan sulevarrega kui peru hobuse seljas. Ah, kuidas läheb see lend — ma otse norskan lusti pärast!

MILVI (heledalt naerdes). Ah, Seenetreial, kuidas see mulle meeldib — norsata lusti pärast!

JOHANNES. Oo, ta isegi vist puristab ja trambib kapjodega.

SEENETREIAL. Ära naera, Johannes. Elu oma lõpmatute

ainete, ideede ja kujudega — see langeb mu peale kui uputus! Vaevalt lõpetad midagi, kui kümme uut ideed ootavad sabas, jooksevad su kannul ja kisendavad: Seenetreial, realiseeri meid! Ja siis ma realiseerin! (Jookseb käiseid käärides toas ringi.) Ja siis ma realiseerin! See on lihtsalt jõe, kui kiirelt need ideed, suhted ja kujud rakenduvad mu peas ja kui kergelt see voolab paberile! See on mingi jumalik mäng. Tead, Johannes, kui ma istun teatris oma näidendi ettekandel ja näen, kuidas publik... ma ütlen, nad hirnuvad rõõmu pärast!

JOHANNES. Kui kirjanik on midagi kirjutanud norsates, miks ei peaks siis publik selle peale hirnuma! Kui plastiliselt sa iseloomustad oma eluülesannet! Teater on kunstitempel, sinna peaks mindama kui kirikusse. Aga sina teed temast hobuste talli!

SEENETREIAL. Taevas näeb, mulle meeldivad teinekord hobused tööpoolest rohkem kui inimesed. Seda geniaalsset meeletust, mis sähvatab intelligendi tõuhobuse silmis, pole ma leidnud ühelgi meie poeedil. Olete näinud, millise toredusega niisugune hobune paraadil pea selga viskab, seda ei tee talle järele ükski orkestrijuh, omi käharaid raputades. Ja meie primadonnade graatsia — kui palju nad võiksid õppida keskmiselt sõiduhobuselt! (Üldine naer, peale Johannese.)

ASTA. Naiste graatsia, härra Seenetreial... sinna ärge lähenege oma džoki-maitsetega!

SEENETREIAL. Andestage! Ikka unustan, et ma pole hipo-droomil!

TIINA (tuleb pahemalt kandikuga, ulatab Tammistele). Telegramm!

TAMMIST. Tubli! (Vestitaskust midagi kandikule pannes.) Siin — toojale.

TIINA. Jaa, härra! (Ära pahemale.)

TAMMIST (nähtava ärevusega telegrammi avades). Ju siin jälle midagi niisugust on...

ASTA. Mis sa arvad, papa?

TAMMIST (lugedes). Ometi mitte! Kartsin juba, et jälle midagi on kokku langenud... mõni krahhi! (Lugedes.) Na-nah!

MILVI. On see saladus?

TAMMIST. Kohe, mu rotti! See on ju... suurepärase! Ei see on...

SEENETREIAL. Näo järele — väga kena telegramm!

TAMMIST. Ma ütlen — raha tuleb! Miljardid!

SEENETREIAL. On nende miljarditega ka mõni isik kaasas?

TAMMIST. Ja muidugi. Külaline on teel! Kauge külaline! Mõelge ometi — noor Västri!

ASTA. Otto! (Vaatab kohkunud pilguga Johannese poole.)

MILVI. Kes on see noor Västri? (Asta poole.) See Otto?

TAMMIST. Rikas pärija Indiast! See seisib ometi teie ajalehes, härra Seenetreial? Selle laures ei voi ometi kahelda?

SEENETREIAL. «Sõnumetoojas» on kõik teated õiged, seni kui neid pole ümber lükatud.

TAMMIST. Aastat kümme tagasi, kaotanud oma isa, sõitis Otto Västri Indiasse, kus ta onul olid laialdased istandused — või mis mina tean! Umbes aasta tagasi suri ka onu, jättes Otto Västriku enese ainsaks pärijaks. Nüüd olevat see õnneseen kõik omandused rahaks teinud ja tuleb kröösusena kodumaale tagasi.

SEENETREIAL. Ja külastab teid esimesena, härra Tammist.

TAMMIST. Jaa, seda ta teeb. Veel enam ta palub mõneks ajaks ulualust — ta ei kannatavat hotellielu. Härra Västriku soovad meie perekonnaga väga arvarikkad suhted. Ta kadunud isaga olime head sõbrad. Johannes mäletab teda kui võistlejat õrnemal alal...

JOHANNES. Kus mul võistleja!

TAMMIST. Jaa, ta oli siis liialt noor... Astale on ta üks tagasilükatud kosilastest. Ja Villem vedas teda mööda kõrtse ja lõbukohti ning õpetas tüdrukuid taga ajama — vist mitte väga suure eduga.

VILLEM. Jaa, elumeheks ta oli pisut isemeelne. Selle asemel, et proovitud tõeluse tundega maitseda elu, nagu ta on, tema liikus mingisugusel fantaseeritud muinasmaal. Otto Västri ei määrinud päberit nagu meie Johannes, aga ta luuletas tegudes. Olen väga uudishimulik, kuhu ta on jõudnud selle kümne aasta jooksul.

TAMMIST. Kuhu ta on jõudnud — nah, sellest kõnelevad ta miljardid. Aga sina, Milvi... sa oled meie perekonnainuke, kel pole minevikku selle India vürstiga!

MILVI. Täna!

TAMMIST. Aga kes teab, milline tulevik! (Ümber vaadates ja häält vähendades.) Meie oleme siin omade kes-

— ka härra Seenetreial kui majasõber... Milleks elata seisukorra tõsidust... On maavärisemiste aeg majanduslikus elus. Nii mõndagi, mis tuule peale rajatud, langeb kokku. Langeb kokku ja kisub kaasa ka oliid ärid. Alles eile maksis mulle ühe ettevõtte pankrot kümme miljonit. Veel paar niisugust tõuget ja kõige soliidim äri võib olla upakil. Praegune raha- ja krediidi-nälg... ma ei kõnele sest pikemalt... Ja nüüd tuleb see mees Indiast, tuleb oma rahadega otse majasse... Te mõistate ometi? Peame kõik tegema, et külaline end tunneks siin kodus. Ma loodan oma sõbra pojaga sõlmida ärilisi sidemeid. Kuid mul on veel suurem lootus — see ripub sinust, Milvi!

MILVI. Jäta, papa!

TAMMIST. Nojaa — meie ei paku ennast, seda mitte! Aga meie võime võluda... meie võime siduda... meie võime miljardid panna enese jalga põlvitama — kui tahame!

MILVI. Sa tead, isa, mul on juba oma Alfred...

TAMMIST. Mina tean — kuidas mina tean? Ma ei tunne seda härrat?

MILVI. Kuidas ei tunne? Alfred Männik, tuntud sportlane, piltki oli ajalehes... Parim mees hüpetes... Ja poksib ka! Kui sa teaksid, kui tore poiss ta on!

TAMMIST. Poksib ja pilt lehtedes? Aga muidu... mis ametit ta?...

MILVI. Ma ei tea... vist kuski kontoris või vabrikus...

TAMMIST. Nah — ei ole ka tähtis! Oled vara kaotanud oma ema. Ja minul pole aega olnud kontrollida, kellega käid või oled. Sinu harrastus spordi vastu... igal ajal on oma nõrkused! Kümne aasta eest noored tüdrukud — kas pole nii, Asta? — unistasid kunstnikkudest ja kirjanikkudest. Nüüd jooksevad nad atleetide ja poksijate peale. Iseasi on harrastused ja iseasi on abielu. Tänu Astale, meil on juba üks artist majas... jätkub sellest! Tulise pihta, olen ma siin selleks eluaeg rühkinud, et oma väimeestest siin organiseerida vaestemaja kirjanikkudele ja poksijatele!

MILVI (teeb üleoleva õlaltigutuse).

ASTA. Tuleb ta pea... härra Västri?

TAMMIST (kella vaadates). Taevast, jaa! Poole tunni pärast tuleb rong. Sõidan talle autoga jaama vastu.

ASTA. Poole tunni pärast... siis on viimne aeg riietumiseks. Tule, Milvi!

MILVI. On see nii tähtis!

TAMMIST. See on tähtis! Sa vastutad, Asta, et Milvi korralikus olekus külalise ette astub.

ASTA. Sa kuuled, Milvi! (Saali kaudu ära.)

MILVI. Päh! (Saali kaudu ära.)

VILLEM. Kah spekulatsioon!

TAMMIST. Sa ütlesid midagi?

VILLEM. Ei.

TAMMIST. Nah! Pean kasutama autojuhi... Nii on see asi (Pahemalt loobudes.) Nii on see asi...

SEENETREIAL (on istunud Tammiste kohale, Johannese vastu) Lugesin tanast «Sõnumetoojat» Sõber Milling teeb sinust päris suure numbri. Ah, see on juba sinu nõrkus — meeldida kriitikutele! Rahvusteater avab su «Sungete kuristikudega» hooaja. Käid sa proovidel?

JOHANNES. Ei! Kokku puutub seal igasuguste — mimes-tega! (Üles tõustes) Ah ja — sinu «Peninukid»...

SEENETREIAL. Sellega on aega!

JOHANNES (tuleb oma töötoast kasikirja kõigutades) Siin on su valmusünnitus! (Istub ja ulatab kasikirja Seenetreialile.) Ole nii lahke!

SEENETREIAL. Ei lugenud? Ei saanud lugeda?

JOHANNES. Siiski! Kord elus ka seesuguse loomingu tutvuda. Kuidas ma haegutasin! Ma ütlen, misugune tühjus!... Sa ei pahanda, Andres?

SEENETREIAL. Meie vahel nüüd! Mõttele, «Peninukid» tulevad ka Rahvusteatri etendusele.

JOHANNES. Ka? Olen ikka öelnud, meie teatritel puudub kunstisih. Täna Niglas, homme Seenetreial! Ahaha!

SEENETREIAL (südamlikult kaasa naerdes). Kui hullumajas! Täna Niglas, homme Seenetreial. Mõttele, nad panevad meid tõesti kõrvuti — vaheldumisi jooksmas!

JOHANNES. Vaheldumisi! Minu «Sünged kuristikud» sinu «Peninukkidega»!

SEENETREIAL. Nii kuidas kummalgi jätkub tõmbejõudu.

JOHANNES. Tõmbejõudu... See pime mass, keda sina oma jantidega hirnuma õpetanud...

SEENETREIAL. Ei tunne muidugi suuremat rõõmu su sünnitusest. Seda usub ka teatrijuhatas. Nad ütlevad kirjanik on aus... kunst on soliid, aga näidend on

jav — see pole lava jaoks... «Sünged kuristikud» on lavastus, millele kindlasti maksetakse juurde.

JOHANNES. Tõsine kunst ei toida kunagi!

SEENETREIAL. Kindlasti! Et aga näitlejad sinu tõsist kunsti mängides nälga ei sureks, seal on siis minu «Peninukkidel», mis kindlasti kassat teevad, oma aateline ulesanne. Nii väga ülearused meie siiski ei ole, mis? Sest mõtle, armas Johannes, kui mina ka oleksin teinud seda tõsist ja igavat kunsti — kelle kaela me siis oleksime veeretanud need kahekordsed puudujäägid! Nüüd on aga nii ilus tööjaotus: mina teen rõõmu rahvale, sina jälle kahele-kolmele kriitikule... Ja kõik on midagi saanud.

JOHANNES. Loodame, et ka tõsisele teatrile leidub oma publik.

TAMMIST (pahemalt tulles). Siin ma jälle olen!

SEENETREIAL (istmelt karates). Vabandage!

TAMMIST (asemele istudes). Ei tee viga. (Seenetreialile naabruses aset näidates.) Palun!

SEENETREIAL. Küll saab! (Istub.)

TAMMIST. Teie tänane följeton, härra Seenetreial, on tore! Aga olge armuline meie vaeste rikaste vastu! Kuhu käsete minna? Kehvemad kihid — kõik need koormatud ja vaevatud — need jooksevad nüüd sotsialismi ja kommunismi järele. Mis neile nüüd taevariik... nemad igatsevad seda maapealset paradiisi, kust kodanlased on muidugi välja visatud! Nah — siis ühel jõukal ja viisakal inimesel ei jää muud üle kui taevariiki pärida.

SEENETREIAL. Täiesti õigel! Milline ajalooline arene- mine — vaeserahva Kristusest jõukate Issandaks! Kapitalism on võim — sellele kohanevad isegi Kristused!

JOHANNES. Need on paradoksid! Teravmeelsed, kuid sisutud!

SEENETREIAL. Faktid, kallid Johannes! Rikkuse ja jõu- kuse pühendamisele on rühkinud iga uus usupuhastus. Katolitsism harrastas ilmast loobumist ja tunnistas mungaelu kõrgemaks kui kõik ilmalikud kutsed. Luther pidas munga elupõlgust ebaterveks ja kiitis kutseelu ja abielu. Calvin ei leppinud sellega, et inimene püsib oma kutses ja seisuses, ta ülesanne oli edasi püüda, karjääri teha. Jumala valitu pidi rikkaks saama, ehk ta ei olnud valitu!

TAMMIST (üles tõustes). Teie käsi, härra Seenetreial! (Raputab seda tõsise rahuldusega.) Olete öelnud ilusa

sõna... Väga kalli sõna! See aimdus on mul ikka olnud, jaa! Aga teie andsite sellele kuju. Jaa, jaa! Jõukus on jumala arm, mille teenid ausa, uskliku äriga. (Istub.) See on tõsine hingekosutus.

JOHANNES. Äärmuseni jõhker materialism! Inimese hing... Keda see veel huvitab, kui isegi jumal piilub kukrusse!

SEENETREIAL (kahemõttelise irooniaga) Kallis Johannes, asjal on oma loogika. Ütleme näiteks — jumalale meeldib suurkaupmees härra Tammist. Loomulikult ta toetab härra suurkaupmeest, aga mitte nusugust ebasümpaatlikku olevust nagu sina. Kuidas nüüd kukrut häbeneda, kui ta on täis jumala armu! Ameerika oma kulla ja ahviprotsessidega: kõrge usklikum — ja kõige jõukam maa. Kõnelesin hiljuti uhe ameerika vaimulikuga. Mida eesti suurkaupmees alles läbi udu annab, see on dollarikristlasele ammu selge. Jumalalapsed teevad juba siin maa peal karjaari. Moodne Ameerika Kristus ütleb: laske need miljardid mu juurde tulla, sest nende pärast on taevariik! Vaeke olla ja vaesuse kuljes riputada — see on kuradist. Kes rikkast ei püüa, kaubitseb halvasti oma naelaga. Ta ei jõta jumala auks.

TAMMIST (on seda nähtava sisemise lõbutundega kuulunud, hõõrub hülgaras tujus kätt) Ameerika Kristus, hnjaa! Ma ütlen, sel on tulevikku Euroopas! (Ideest ikka rohkem vaimustudes.) Kurat võta, see oleks alles õige. Onnistegija meie vaikesele Eestirahvale ja rahvale! (Üles hüpatas ja edasi-tagasi joostes.) Palun väga! Jaa, palun väga! Mina olen kogu elu rühkinud, vaevelnud, korjanud ja kokku hoidnud! Mu töökus on vilja kannud, ma olen rikas! (Jäab Villemi ette seisma.) Aga ma ei häri vend siin hagetoolil... Ei kunagi muretsenud homset. Läbi löönud oma päranduse! Elanud ulaulu! Ei kohta ega teenistust pidanud. Oma tervise ja viimsed pennid ohverdanud viinaklaasile ja esimesele vastujooksvale seelikule! Sööb armuleiba minu maias ja ravitseb end minu rahadega. Palun väga! (Jookseb jälle ringi.) Jaa, palun väga! Tema on korrigeer see õige mees jumala ees! (Villemi ees seisatades.) Viimsel kohtupal — olge nii lahke... tuleb see vaeserahva Kristus. võtab tal armulikult tukast kinni ja tõstab ta üles igavese õndsuse sisse! Aga Mihkel Tammist... kelle elutöö krooniks on suur ja uhke kaubamaja kesklin

... mitmete majade omanik... kes paljudele annud leib ja leiba... kes iga aasta ilusad summad maksab riigi ja kogukonna kassasse... kes soetanud lapsi ja annud neile hariduse... See Mihkel Tammist saab suurel kohtupäeval — täna väga — põlvega tagumikku ja ta lendab alla sügavusse, kus on ulumine ja hammaste kiristamine! On siisugune kord õige? See soetaks ainult kaabakaid, edendaks ulaelu ja võtaks töökatele ja nõukatele inimestele igasuguse tööõõmu ja ettevõtlikkuse. Ei, mu armsad — me kõnnime pimeduses! Me arvasime seni, et usk on eraasi, nii-öelda isiklikuks tarbeks. Aga täna mõistan ma — sel on siiski riiklik ja rahvuslik tähtsus. Eesti noor ja kehv riik vajab teistsugust jumalat kui see vaeserahva ja igasuguste hulgate patroon. Meie vajame jumalat, kes õhutaks ettevõtlikkust, soodustaks majanduslikku jõukust, tõstaks maa yiljakust ja kindlustaks marga kurssi. Puh! (Istub ja pühib higi otsalt.) Sa vabanda, Villem, kui ma ehk midagi haavavat kõnehoos —

VILLEM. Ah mis! Teie jumalariigi asjad mind ei huvita! Mina ei usu jumalat. Kõik enam arenenud inimesed ei usu teda meie päevil.

JOHANNES. Enam arenenud!

VILLEM. Ma pole öelnud, et kuulud nende hulka!

JOHANNES. Ise looja olla ja mitte uskuda jumalat! Olla vaimu inimene ja mitte uskuda Suurt Vaimu! Luua surematuid teoseid ja mitte uskuda enese hinge surematussel! Ah neid kaubanduslikke kirgi — igaviku küsimuste lahendamisel! Millises ummikus kiratseb inimsoo labane aju! Ma lämbun selles atmosfääris... mul ei ole ohku! (Oma töötuppa ära.)

TAMMIST. Ei, vend Villem! Jumal on mu kätetööd õnnistanud, kuidas ma teda ei tunnista? Peab ometi kõrgem võim maailmas olema, kes korda peab.

VILLEM. Jaa, midagi kõrgema politseiniku taolist! Rahunud ajad, nii palju kommuniste... sa vajad jumalat nagu õõvahti, kes valvaks su varandusi.

Väljast kostab auto tuututamine.

TAMMIST (kella vaadates). Sa armas aeg! Olen oma külalise hoopis unustanud! (Tormab pühemalt ära.)

VILLEM (pärast pausi). Seenetreial!

SEENETREIAL. Noh? (Tõuseb üles ja läheneb Villemile.)

VILLEM. Võiksid istuda siia mu juurde.

SEENETREIAL. Miks mitte! (Tõmbab tooli lähemale ja istub.)

VILLEM. On sul paberoos?

SEENETREIAL. Ja muidugi! (Ulatab kusiiale ja pistab siis enesele suhu.) Kaunis kõvad on nad! (Tõmbab tikust tuld.) On see sulle hea?

VILLEM (maitstes). Kui ta maitseb, siis ta on hea.

SEENETREIAL. Ma mõtlen, et kas on kasulik —

VILLEM (põlgusega). Ah, kasulik! Siis küll elust palju maiku tunned, kui toimid ainult kasulikkul! (Paneb paberoosi käest.) Ei lähel!

SEENETREIAL. Näed nüüd!

VILLEM. Miski ei maitse! Minuga on läbi! Inimene ilma isudeta — see on elav laip.

SEENETREIAL. Selle üle võib veel vaielda!

VILLEM (pärast pausi). Seenetreial!

SEENETREIAL. Noh?

VILLEM. Sa ikka tõesti — usud jumalat?

SEENETREIAL (kergelt). Aga kuidas muidu!

VILLEM. Kuidas muidu? Ka sina oma selge peaga?

SEENETREIAL. Mis sa siis mõtled? Ka jumalasalgamine tüütab pikapeale ära! Esimesed atelased olid kanglasel. Aga kui neid hakkas tulema karjakaupa... kui uskumatus sai moe- ja uhkuse ajaks, mis kottes adav kängile — siis labastus see tüüp, on see ime? Kui iga nädal on paeavandus jumala salgamisega karjääri teeb siis ei ole ju paremat. Iga nädal muud üle, kui taga i poorda oma vana hea jumala juurde.

VILLEM. Vana jumala? Siin kõnleb ju mingisugust uut Ameerika Kristusest.

SEENETREIAL. Tõuparanduse mõttes, ehee! Aga kuidas siis? See vana mahamaetud jumal, keda meie nüüd jälle uskuma hakkame, ta on pikast seismisest roostetama langenud, teda peab pisut puhastama ning repareerima! Ja siis tuleb ta sisse töötada uute aegade ja olude nõuetel — seal pole välismaa eeskujud kunagi üleliigsed. Kui me oma auto toome Ameerikast, miks meie siis ei võiks ka sisse vedada nende praktilist jumalakartust.

VILLEM. Tahad vist öelda, et usk jälle moodi läheb?

SEENETREIAL. Sa küsid veel — see on ju moe viimne karjatus! Meie seisame usuliikumise uue hooaja avami-

sel. (Tõuseb ja kõnnib edasi-tagasi.) Jaa, taevariik on jälle ligi tulnud! Nad tõrjusid jumala koolist välja, ta tuli tagasi! Nad tõrjusid jumala kirikust välja —

VILLEM. Kirikust! Kes tõrjus kirikust —?

SEENETREIAL. Õpetajad. Jumal istus kontvõõrana käärkambris, kui pastor end kantslis suureks ja laiaks puhus. Aga juba on ilmunud noored usu-uuendajad... juba on märke, et jumal ka kirikusse tagasi tuleb. Et ta mõne aja pärast seal sama tarvilik isik on kui kirikhärra, köster ja härra võõrmünder. Rotid on esimesed, kes hukkuvalt laevalt põgenevad. Nõnda põgenevad luuletajad lootusetu ideaalide juurest. Oled sa lugenud, mitmendat aastat meie poeedid juba õhkavad Issanda poole! Ja meie noored, värsked kriitikud — nad võitlevad «ilmaliku» kunsti vastu samade fraasidega kui kõik teisedki palvennaded ja vagatsejad.

VILLEM (suure häälega haigutades). A-ampelmannid!

SEENETREIAL. Alles hiljuti kirjutas noor haritlane ajalehes — meie kultuuri ideaaliks olgu: saada jälle — nagu Jannseni aegu — jumalakartlikuks talurahvaks. See on loomulik areng — võis see pööre tulemata jääda? Oo, see Kesk-Aafrika inimsööjate röögatusmuusika meie kõrtsides, pallidel ja pidudel! Võis see pidutsemine katku ajal muuga lõppeda kui koraalide laulmisega! Oled sa kuulatanud moodsate tantsude melodiat — seal on mõningaid viise, ma ütlen! Välispidi täis pöörast elujanu, ülemeelikust, kepsuhimu. Aga selle taga — milline raskemeelsus, ahastus, spliin! Milline igatsus! Nõnda nutab hing kadunud paradiisi järele. Nii mõnigi kurioosum paistab tagantjärele sümboolsena. Moodne tants! Seal haarab isand daami oma õlgutõstetud sangade ja looderdavate põlvede vahele ja hakkab käsitama. Tõukab teda kui palli enese ees, rebib, murrab, raputab. Masseerib teda rütmiliselt oma esipoolistega. Meie vaatame ja imetleme — milleks, see stiliseeritud alkoovigraatsia? Kes ütleb, et need shimmid ja foksid polnud ka mingi omamoodi jumalaotsimine pisut kõrvale eksinud vormis? Ja kui mõtled neid massilisi kurbmänge, seda tähesadu majandusetaevas! Neid sõjaaegseid spekulante, kes lõhkesid kui seebimullid. Neid riigilaenu-dega täispuhutud patrioote, kes langenud haamri alla. Kõiki neid tüüpilisi päevakangelasi, neid varanduselahutajaid, kes oma naiste käest pääsenud ainult seljariie-

tega! Mis sa arvad, Villem? Kas mõnigi neist ei pöördu hingehädas jumala poole?

VILLEM (on kõne aegu tukastanud ja hakkab parajasti norskama).

SEENETREIAL. Taevas, ta magab! Ta isegi norskab! See ateism on ju sula laiskus. Inimene jääb kirikus magama ja järeldab sellest, et jumalat ei ole. (Villemit õlast puudutades.) Ei, mis sa siin teed?

VILLEM (segaduses). Mis? Kus? Ah jaa! Ma vist jäin pisut mõttesse.

SEENETREIAL. Mõttesse jaa!

VILLEM. Kõnelesid seal, et hakkame laulma koraale... seal need laud mul raskeks läksid. Sa ikka tõsiselt arvad, et olen ajast maha jäänud?

SEENETREIAL. Täiesti maha! Sa oled kui mõni metsatagused kirjasaatjad, kes vanas proovitud stilis ikka veel materdavad imearste ja soolapuhujad, ebanisku ja usuhullustusi ning peavad kõike seda vaimupimeduseks. Aga meil linnas see ongi nüüd uus koiduvalgus! «Ebanisku» asemel tarvitame siin ilusaid võõrkeele sõnu, nagu «telepatria», «spiritism», «ozultism», «sugestioon» jne. Ja kui meie siin kultuuri keskkohas usu pärast happame, trambime ja muul viisil jumala häält teeme... ei see siin vaimupimedust tähenda! Meie lihtsalt peame järjekorralist kirikapäeva.

VILLEM. Usud sa jumalat, et see on nüüd moes?

SEENETREIAL. Mina ja moeinimene! Aga vaata, ma kirjutan raamatuid. Ja see on nii paratamatu kui on tees, siis peab olema ka autor. Milline suurepärane teos on maailm! Ja korraga tal ei ole autorit! Me nime'ane maailma autorit jumalaks ja respikume ta autoriõigusi. Ma arvan, see on soliid?

VILLEM. Kuidas kujutella seda maailma autorit?

SEENETREIAL. Kuidas kujutella? Nii nagu keegi aga soovib — kes võib inimese mõtte endu paelutada! See kuulub luule valda — andmeid selleks pole mingisuguseid. Usk — see on vaimulik poeesia. Luuletaja jumal on kahtlemata teistsuguse füsionoomiaga kui ärimehe oma. Tavalik kodanik on liig laisk ja väikese fantaasiaga, et enese käe peal luua midagi isiklikku ja omakohast. Ta toob oma ülikonna valmisriiete kauplusest ja oma jumala kirikust — pealegi selga passimata! Kuidas see siis istub? Seepärast me keskmine kristi inimene

on nii kohmakas, veider ja ebastiilne: ta kannab oma jumalat nagu laenatud sabakuube!

VILLEM. Mitte kõnelda mulle kirikust! Alles eile käis mind noomimas pastor Kärkmann. Hädaldas, kui paljud sattuvat igavesse hukatusse, kui vähestel olevat püsivust käia okkalist taevateed. — Nägi seda jumal maailma luues ette, küsin ma. — Nägi! ta vastab. — Ja lõi siiski? — Lõi! Tore! Inimest luues jumal teab, et see on smoorpraad pörgule, aga produtseerib siiski. Teeb seda üks aumees? — Ei, härra pastor! ütlen ma: ärge lähenege mulle jumalaga, kes pole gentloman!

SEENETREIAL. Mispärast jumal peab olema gentleman! Vanad kreekelased — see geniaalne auväärt rahvas... lugegem nende rahvaepost! Seal teotsevad kõrvuti inimesed ja jumalad. Inimesed — kangelased, suured ja ülevad kujud, ehitud oma aja voorustega. Ja nendega kõrvuti — väiklased, kadedad, vastutustundeta jumalad, kes intrigeerivad ja elavad oma tujudele. Jumalatel on liiga palju võimu, et seda mitte tarvitada kurjasti.

VILLEM. Miks teed sa mind rahutuks oma kõnedega? Olen oma elu elanud jumalata — see oli rõõmus, kerge ja segamatu elu! Sellest elust nüüd olen väsinud, haige — ma suren... Surra jumalata on sama kerge ja lihtne, kui tulla vastu hommikut restoranist ja sul ei ole kodus kellegi aru anda... sa uinud rahu. Kui jumalat pole, lõpeb surmaga kõik — see teadmine on mind ikka kosutanud. Aga nüüd tuled sa oma maailma autoriga ja viskad kahtluse seemne... Seal on su rahu uinumine! Kui jumal on, ei siis inimene saa rahu! Võtaks tont neid hauataguseid sekeldusi!

SEENETREIAL. No, no! Miks nii traagiliselt? Kui ilmale tulid, siis ka algul tegid kisa... nagu ei meeldiks sulle need — «elu sekeldused»... Aga hiljem... oli päris kena — see inimese elu, mis?

VILLEM. Ma ei kahjatse enese ilmaletulemist.

SEENETREIAL. No vaata! Miks peavad need hauatagused sekeldused — kui nad on — halvemad olema! (Vaatab kella.) Mul on kohtamine toimetuses — vabanda! Nägemiseni. (Ära pahemalt.)

Saalist tulevad pidulikus rüüs ASTA ja MILVI.

ASTA. Iga silmapilk nad võivad tulla. Ah, see tualeti tege-

mine ratsahobu seljas! Näen vist välja kui pooleli jäänud maal!

MILVI. Oo, sa oled nõiduslik! Sa oled daam seltskonnast! Mina oma Alfile meeldin rohkem supelustrikoos! Mõtle ometi, kui ma ka sellele Ottole siin vastu tuleks supeluskostüümis! (*Pahvatab heledasti naerma.*)

ASTA. Misjaoks supeluskostüümis — tule juba, nagu sa oled.

MILVI. Aga kallis Asta — kas see meesterahvas ka väärrib meie suurt püüdu talle meeldida?

ASTA. Sa ometi kuulsid papalt, mis tast on saanud!

MILVI. No-jaa, et miljardär! Aga see on papa mure talle vaadata sumadani! Ma arvan, et kuidas ta kui mees?

ASTA. Kümne aasta eest ta oli alles nooruke... kahekümne ümber. Ja mina kaheksateistkümne.

MILVI. Ei looda palju! Kui ta sinult korvi sai... Johannes pärast, kes osutus huvitavamaks. Mõtle, onu Villem — Johannes ja huvitavam! No misuke pidi see Otto siis olema!

Auto tuututab väljas.

MILVI. Tulevad, tulevad!

ASTA. Kuidas olen ma erutatud! Armastab ta mind ikka veel?

MILVI (*õe kätt haarates, kui kaitset otsides*). Nüüd ajad mullegi hirmu peale! (*Jäävad käsikäes ootama.*)

Pahemal tõugatakse uks lahti. On näha TAMMISTE kogu eeskojas askeldamas.

TAMMIST. Üleriided jäävad siia. Lubage teie palit — teie kübar.

VÕÕRA HÄÄL. Oo, tänan! Küll juba saab!

TAMMIST. Teie sumadan võib esialgu...

VÕÕRA HÄÄL. Oo, palun! Mina ja mu sumadan — me oleme lahutamatud.

TAMMIST (*külalist ees lastes*). Palun, härra Västri!

Lävele ilmub OTTO VÄSTRIK. Tuletab esimesel pilgul meelde inglasi, hiljem selgub, et ta kannab ainult inglase ülikonda. Ta tuleb Indiast, seepärast ta on salapärase. Miljardäri temas ei paista läbi. Tal on kahele poole siledaks kammatud heledad juuksed, joonega keskpealage. See otsejoon näib olevat ka ta iseloomus. Raseeritud nagu osutab suurt koondumisvõimet ja elegandilt treeneritud andumust. Ta huultel põleb alaline soe, mahe naeratus. Kõneleb häälega, mis täis sisemist mõnustunnet. Käes on tal väike käsisumadan.

VÄSTRIK. Oo! (*Valgustab oma naeratusega kogu ruumi, siis üksikuid esemeid.*)

TAMMIST. Palun edasi! Kõik vanad sõbrad!

VÄSTRIK. Vanad sõbrad! (*Naeratab veel kord ruumi, siis peatub ta pilk Astal.*) Oo! (*Astub kiirelt juurde.*) Kümme aastat! (*Suudleb kätt.*)

ASTA. Tere tulemast, härra Västri!

VÄSTRIK (*veendumusega*). Jaa! Jaa! (*Suudleb Asta kätt liigutusega, pikalt.*)

JOHANNES (*on oma töötoast tulnud ja vaatab stseeni segaste tunnetega*).

VÄSTRIK (*seisab ristic kätega, sumadan kõhu peal, Asta ees, täis hardust ja imetlust*). Asta Tammist! Asta Tammist!

JOHANNES. Vabanda, mu prints! Mitte Asta Tammist, vaid proua Niglas, kui ma ei eksil!

VÄSTRIK. Keegi kõneleb! (*Pöördub ja näeb Johannest, soojendab teda oma naeratusega.*) Johannes! (*Tõttab talle vastu.*) Sina! (*Raputab kätt.*) Ikka veel geenius? Tule! (*Haarab Johannese käe, läheneb Astale, ühes käes Johannes, teises sumadan.*) Vaata! Siis vaata! (*Viibutab sumadaniga Asta poole.*) Oled sa vaadanud seda naist?

JOHANNES. Ma usun!

VÄSTRIK. Kümme aastat! Ilusamaks läinud iga aastaga! (*Laseb takseerivalt pea viltu.*) Milline küpsus! Näed sa neid jooni? (*Joonistab sumadaniga õhus.*) Neid silmi... seda nina... seda suud? Vaata seda kaela! Marmor! Marmor! Mu jumal, kui õnnelik sa oled! (*Langeb oma sumadaniga Johannesele kaela.*)

JOHANNES (*tõrjudes*). Jaa, mul ei ole enesele midagi ette heita!

VÄSTRIK. Ette heita? Nõnda kõneleb poeet!

JOHANNES. Kui luuletaja olla tähendab kalduvust lge-
misi oma tundmustega üle ujutada — siis ma tanan!
Mina olen midagi tõsisemat kui poeet! Ma olen mõtleja
olevus.

VÄSTRIK. Midagi tõsisemat? Jaa! Jaa! Sa oled tõepoolest
väga paksuks läinud...

TAMMIST. Johannes on tundmustes aravõitu — ta häbe-
neb avalikult õnnelik olla. Aga asi on klaar! Kui tüh-
jade taskute ja narmendavate saartega ümber joostakse
ja siis ühel päeval ollakse Mikkeli Tammiste vaimses!
Nah, siis on juba kunst — mitte olla õnnelik! Ütlesin
talle kohe esimesel päeval — poiss, sul algab nüüd elu!
Nüüd jätad sa oma kahtlased sõbrad, selle sotsialismi ja
vaeserahva poliitika... kogu selle naliase leivateenis-
tuse. Nüüd sina ainult luuletaja — firma Tammist maksab!

VÄSTRIK (on Tammiste kõne aegu hakanud naeratama
Milvi, kes õe kõrval enesele juba ammu õngitsenud
tähelepanu). Teie tütar, proua Niglas?

MILVI (purskab naerma). Tütar!

ASTA. Põhjamaal ei saada kümne aastaga nii suurt tüh-
rukut!

VÄSTRIK. Mitte?

MILVI. Olen täiskasvanud tütarlaps!

VÄSTRIK (valgustava naeratusega). Täiskasvanud? Jaa,
jaa! Peaaegu täiskasvanud.

TAMMIST. Minu noorem tütar Milvi!

VÄSTRIK. Milvi? Peaaegu jaa! Omal ajal siin jooksis
ümber midagi paljaste põlvedega... (Raputab Milvi
käti.) Vabandate mu tähelepanematust!

MILVI. Oo, kui Asta nii pimestavalt mõjub! (Parodeerides.)
Asta Tammist! Asta Tammist! Mis on siis veel üks
Milvi Tammist!

VÄSTRIK. Siiski! Ka sellest pimestavast tõust!

VILLEM (kõhib).

VÄSTRIK (ümber vaadates). Siin majas on haige? Härra
toolil? (Astub lähemale.) Niiluse jõehobu! See oled sina,
Villem!

VILLEM. Mina.

VÄSTRIK. Oled näost ära. Väga haige?

VILLEM. Lõpulikult!

VÄSTRIK. Kui kahju! Mäletad veel meie muistseid olen-
guid! Meie, noored algajad krokodillid! Ja sina — vanem
ja kogenum — meie juht — meie suur Niiluse jõehobu!

(Kaks kätt sumadaniga risti kõhu peal, pilk lakke.) Kui
kaugel see kõik juba on!

ASTA. Aga härra Västri — kas te ei võtaks istet?

VÄSTRIK (pöördudes). Jaa! Täna!

ASTA. Siia sohvale! Milvi ja mina — te istute meie keskele.

VÄSTRIK. Oo! (Läheb ja võtab Asta ja Milvi vahel koha,
istub sumadaniga põlvedel.)

TAMMIST ja JOHANNES istuvad toolidele.

ASTA. Tulete otse Indiast?

VÄSTRIK. Ei! Külast. Mul on tädi maal. Mitte väga vana.
Ta sööb hästi. Kui paksult ma tohtisin võid peale
... rida!

ASTA (Västriku silmitsedes). Kui ma ei eksi, härra Väst-
rik... kümne aasta eest kodumaalt lahkudes... te vist
olite brünett?

VÄSTRIK. Jaa! Kahtlemata!

MILVI. Nüüd kannate heledat parukat!

VÄSTRIK. Ei! Ma värvin.

ASTA. Teie värvite? Indias mehed värvivad?

VÄSTRIK. Ei! Ainult mina. Blond ja brünett — see pole
enam saatus! Meie päevil see ripub maitsest. Nooruses
ma olin kurvameelne. Aga hiljem — mis aasta juurde,
seda heledamaks läks mu sisemine inimene! Praegu mul
on väga blond hing. Siis soetasin enesele ka need hele-
dad juuksed. (Kõigutab oma sumadani põlvedel.)

JOHANNES. See viis, kuidas sa, Otto, oma sumadaniga
oled kokku kasvanud, käib — vabanda — närvide
peale!

VÄSTRIK. Harjumus. Olin mõned aastad proovireisija.
Proovireisija on inimene sumadaniga. Nüüd peab mul
ikka midagi seesugust pihus olema — külla tulles. Ma
esialgu ikka pisut võõrastan — ja siis on sumadaniga
seltsim. See annab tasakaalu — ja käed ei ole nii tühjad
ja üleliigsed. Kui esimene võõrastus mööda — siis läheb
juba ilma — sumadanita.

MILVI. Ma tean, mis teil sumadanis on: miljardid!

VÄSTRIK. Ei! Natuke pesu, Toaleti-tarbeid. Ja siis —
Mahatma Gandhi.

MILVI. Mahatma Gandhi? On see India lõhnaõli?

TAMMIST. Usun, see on üks uus riidesort?

VÄSTRIK. Ei! See on uus India Kristus.

ASTA. Teil on sumadanis — India Kristus!
 VÄSTRIK. Jaa. See tähendab — kirjandus temast. Ma pidasin teel loenguid ja tahan ka siin korraldada
 TAMMIST. Loengut? See läheb. Alles nuudsama meil siin oli juttu Ameerika Kristusest... Väga solud susteem — riiklik-rahvuslikust seisukohast. Jaa, pange välja ka India Kristus — las ta konkureerib. Mida enam kandidaate, seda parem. Ma tahan kõnelda kaupmeeste seltsi ja vabrikantide ühisuse juhatusega...
 VÄSTRIK. Arvate teie, et kaupmehi ja vabrikante võiks huvitada?
 TAMMIST. Eriliselt, härra Västriki! Just äri ja tööstuse inimesed on praegu usuliselt ärkamas. Meie majandus vajab moraalselt tuge. Ja siis tahan ma teid vna paremasse seltskonda. Inimene miljarditega ei või ometi minna kuhugi. — üürnikkude või pesunaiste miitingule!
 JOHANNES. Inimene miljarditega — lugesid sa, Otto, «Sõnumetoojast», kui raske mees sa oled?
 VÄSTRIK. Jaa. See kirjutus sünnitas mulle palju lõbu!
 TAMMIST. Nah, usun, et need miljardid ise —
 VÄSTRIK. Seltskond ei hinda mitte selle järele, mis meil on, vaid mis meil arvatakse olevat. Peaasi pole mitte miljardid, vaid seltskonna usaldus.
 TAMMIST. Noo!
 TIINA (saali lävele ilmudes). Laud on kaetud! (Ära.)
 ASTA. Palun lõunale! (Kõik tõusevad üles.)
 MILVI. Teie India Kristus — on ta raske?
 VÄSTRIK. Ei!
 MILVI (on sumadani võtnud). Siiskil (Kaalub ja asetab lauale.)
 JOHANNES. Mis hakkad sa siis peale — selle rahapuruga?
 VÄSTRIK. Olen praegu liilia mäejutlusest — need ei mõtle homse peale
 TAMMIST (etteheitvalt). Ei, härra Västriki — see on juba —
 VÄSTRIK. Vaadake, härra Tammist! Minu elus vahelduvad kaks momenti. Esimene moment — mina arranžeerin. Teine moment — on arranžeeritud — nüüd las minna! Praegu on minul see teine moment.
 TAMMIST. Tumedad sõnad, härra Västriki! Aga nii on õige ärimees. Enne teotseb — pärast kõneleb.
 ASTA. Teie käsivars, meie liilia mäejutlusest! (Võtab Västriku käsivarre, sammuvad ees, teised järel, läbi saali ära.)

VILLEM (kes on üksi jäänud). Oo jaa! See liilia Gangese aldalt! Seda me tunneme!
 MARIA (saali kaudu tulles). Teie lõuna ootab — härra Noor-Tammist!
 VILLEM. Vist väga vastikud toidud, mis?
 MARIA (teda toolilt üles aidates). Täpselt härra doktori määruste järele.
 VILLEM. Siis on nad kindlasti väga vastikud! Aga sina, Maria, sa oled noor ilus tüdruk.
 MARIA. Seda on teisteltki kuulnud.
 VILLEM. Ja ometi — ma ei ihalda sind! Mis sa ütled — mina ei himusta noort ilusat tüdrukut.
 MARIA. Teie olete tõesti väga haige, härra Noor-Tammist!
 VÄSTRIK (saali kaudu). Minu sumadan! Aa! (Haarab sumadani laualt.) Kõndimine väevaline?
 VILLEM. Maria toetab mind.
 VÄSTRIK (Villemil käe alt võttes). Ka mina!
 VILLEM. Täna! (Saali lävel peatudes.) Üks küsimus, Otto! Sinu miljardid... ma vist ei eksi....
 VÄSTRIK (oma südantvõitva naeratusega). Muidugi.
 VILLEM. Arranžeeritud?
 VÄSTRIK. Arranžeeritud! (Lõbusa naeruga ära.)

TEINE VAATUS

Paremal nurgas Tammiste suvila rõdu ja käiguga aeda. Pahemal lehtla laua ja pingiga. Keskel, liivaga riputatud platsil puude all mõned toolid. Aeda ümbritseb hekk, väravaga tagaplaanil. Selle taga randa laskurmännik, mille vahelt paistab riba randa ja merd. Helg ja soe septembrihommik.

Rõdu kaudu astub aeda MILVI raamatuga, kerge sall õlul. Aiast tuleb ASTA, suur kimp astreid käes.

ASTA. Oled sa näinud meie külalisi?

MILVI. Sa arvad Seenetreialit?

ASTA. Muidugi. Ja härra Västriku.

MILVI. Otto! See kellegi võõras! Kuulub peaaegu perekondal!

ASTA. Seda loodab ka papa. Ole tragi!

MILVI. Jumaluke, see on ju sinu Otto! Pealegi praigutud! Kui ta sulle ei kõlvanud, siis mulle ammugi mitte.

ASTA. Ootame veel ära! (Teeb rõdu poole minekut.)

MILVI. Kui just teada tahad... meie isandad läksid kohe peale kõhvi randa.

ASTA. Ka Johannes?

MILVI. Jaa.

Auto tuututab heki taga.

MILVI. See on papa! (Läheb lehtlasse.)

ASTA (silmitsedes). Jaa! Temaga on võõras härra... kaks võõrast härrat. Doktor Somba ja... taevast — Kärkmann!

MILVI. See hull-pastor!

Värava kaudu tulevad TAMMIST, KÄRKMANN ja SOMBA, esimesed kaks mantlites, viimane ilma. Kärkmann on pikk, kuivetanud hall vanahärra, kullinina ja teravate silmadega.

ASTA. Ootasid sind kohvile, papa!

SOMBA. Hommikust, proua Niglas! (Suudleb kätt.)

TAMMIST. Kohvile! Ajad on niisugused, et unustad söögi ja joogi!

ASTA. Jälle midagi... halba?

TAMMIST (lööb käega). Ei taha kohe rääkidagi!

ASTA. Teie tervis, härra pastor?

KÄRKMANN. Läheb korda, hõ!

SOMBA. Hmjaa... Milline ilm, proua Niglas!

ASTA. Jaa, september on meil tänavu suurepärase. Olge nii lahked! (Juhub tulijad rõdule.)

MILVI (viibutab lehtlast käega). Tere, hommikust, papa!

TAMMIST. Aa! Meie rott! (Viibutab vastu.)

SOMBA (kübarat tõstes, pisut edevalt). Neitsi Milvi!

MILVI (raamatu tagant, koketilt). Härra doktor!

KÄRKMANN (kannatamatult). Hõ, hõ!

ASTA, TAMMIST, KÄRKMANN, SOMBA kaovad majasse. MILVI süveneb raamatusse, sumistades enesele mingisugust viisi. Rõdu kaudu tuleb aeda MARIA klapp-tooliga, otsib parajat paika.

MARIA (tooli keskele puu varju asetades). Siin võiks see juba sobida.

MILVI. Vanapoisile, jaa?

MARIA. Jaa, preili! Härra Noor-Tammist tuleb siia lamama. Härra doktor pahandasid väga!

Rõdu kaudu ilmuvad SOMBA ja VILLEM. MARIA läheb neile vastu.

SOMBA. Niisugune ilm... hmjaa — niisugune ilm! Ja teie koppite toas! Neitsi Maria, ma olen teile ometi seletanud...

MARIA (Villemit käsivarrest toetades). Ma ei saa ometi härra Noor-Tammist süles... kui ta ise ei taha!

VILLEM. Jaa, härra doktor! Neitsi Maria ei lase end pilgata. Tema teab, kes kelle sülele kuulub...

MARIA (asetab Villemi toolile). Nõnda? Nii on mõnus?

SOMBA (on enese eemale poetanud, läheneb lehtlale, kus istub Milvi). Hmjaa...

VILLEM. Tubli, neitsi Maria. Sinu hoolitsus on liigutav, neitsi Maria. Aga möödaminges — oled sa siis tõesti veel neitsi?

MARIA. Seesuguse huvi jaoks, härra Noor-Tammist, te olete veel liiga haige, ma arvan.

VILLEM. Tõsi, neitsi Maria! Õiget lusti mul tõepoolest ei ole.

MARIA. Vajate mind veel?

VILLEM. Ei, tänan!

Maria lahkub rõdu kaudu majasse.

SOMBA (*lehtla lävel südametevõitja poosis*). Teie loete, preili Milvi?

MILVI. Nagu näete, härra doktor.

SOMBA. Romaani? Luuletusi?

MILVI. Ei, teaduslikku.

SOMBA. Teid huvitab teadus?

MILVI. Teadus... ei! Ma loen asja enese pärast.

SOMBA. Kui lubate? (*Istub.*) Asja enese pärast, hmjaa! Midagi erilist?

MILVI. Just vastuoksa, härra doktor! Midagi üldist. Forell — «Suguelu küsimus»!

SOMBA. Aa!

MILVI. Te imestate, et ma loen...

SOMBA. Et te loete, ei! Aga et te... nii lausa ütlete!

MILVI. Jaa, härra doktor. Ma olen veel nii naiv! (*Üles tõustes.*) Tahan üles otsida oma papa. Tal on jälle niisugune nägu!

SOMBA (*üles tõustes*). Niisugune?

MILVI. Et on saanud mööda püksa!

SOMBA. Hmjaa! Üks pank vist upakile minemas.

MILVI (*lehtlast astudes*). Jaa, härra doktor! See on hirmus, kuidas nüüdsel ajal... kõik upakile... mõistate? (*Lippab rõdu kaudu majasse.*)

SOMBA (*on ärajooksuval Milvile hindavalt järele vahtinud, väga tähendusrikkalt*). Hmjaa! (*Kõnnib lühikeste sammudega, käed seljal, laseb väikest vilet.*)

ASTA (*tuleb majast rõdule ja asetab astrid vaasiga lauale*). Üks ööbik... ah teie, härra doktor...

SOMBA (*sulava andumusega rõdule lähenedes*). Vabadust, armuline proua!

ASTA. Arstikutse on vist küll väga tülikas... Eriti pikemad sõidud välja...

SOMBA (*pilku Villemile visates*). Inimese elu on kallis

varandus — selle hoidmine ja ravitsemine ei või kunagi - tülikas olla!

VILLEM. Pealegi, kui on noori naisi majas, härra doktor!

SOMBA. Ka seda. Hmjaa — teie seltsis, proua —

ASTA. Mitte komplimente, härra doktor! Parema jutustage, kuidas on siis õieti lugu meie onu Villemiga?

SOMBA (*üles rõdule astudes*). Hmjaa! Mitte just paha. Organism paneb vastu. Aga hingeliselt —

ASTA. Mis on siis onu Villemi hingega?

SOMBA. Liialt passiiv. Jumal ja arst ei aita palju, kui inimene ise —

ASTA. Kas te ei katsuks seda hinge karastada, härra doktor? Ah jaa, selle jaoks on ju siin pastor Kärkmann.

SOMBA (*on Astale õige lähedale astunud, sosistades*). Asta!

ASTA. Vaikige!

SOMBA. Nälgin te järele!

ASTA. Härra doktor!

SOMBA. Kahe nädala eest, Asta! See peab ometi korduma!

ASTA. Ei iialgi!

SOMBA. Asta!

ASTA. Aumees! Kasutab juhuslikku nõrkuse silmapilku — ja siis peaks see veel korduma! Teil on tegemist ausa naisega, härra doktor — seda pidage silmas!

KÄRKMANN (*on majast tulnud ja silmitsenud gruppi rõdul, tähendusrikkalt*). Hö, hö!

ASTA. Aa, härra pastor! Teid tõmbab muidugi onu Villemi poole... (*Ära majasse.*)

KÄRKMANN (*sõru venitades ja kord lahkuva Asta, kord Somba poole vaadates*). Jaa, mind tõmbab — loomulikult, hö, hö! (*Astub rõdult aeda.*)

SOMBA (*talle järele*). Suurepärane ilm, härra pastor!

KÄRKMANN. Jaa, põrgu sõitmiseks! (*Istub paremat kätt Villemist.*)

SOMBA. Otse minu arvamine, härra pastor!

KÄRKMANN. Hö!

SOMBA. Hmjaa! (*Istub Villemi pahemale käele.*)

KÄRKMANN (*ühvardavalt*). Härra Noor-Tammist!

VILLEM. Siin, härra pastor!

KÄRKMANN. Teie mäletate, milles meil viimati oli jutt, hö?

VILLEM. Jaa, härra pastor.

KÄRKMANN. Olete nüüd tulnud õige jumala tundmisele, härra Noor-Tammist?

VILLEM. Ei, härra pastor.

KÄRKMANN. Teie ei kahjatse oma joledat, jumalavallatut elu, härra Noor-Tammist?

VILLEM. Mitte kunagi, härra pastor.

KÄRKMANN. Seda me veel näeme, hö!

SOMBA. Mõelge, härra pastor! Ka mina oleksin peaaegu õpetajaks saanud?

KÄRKMANN. Teie, hö!

SOMBA. Olin juba lõpetamas usuteaduskonda... Aga siin läksin arstiteadusele üle.

KÄRKMANN. Tegite hästi!

SOMBA. Suur uskmatuse tuulispask keerutas tol ajal üle maailma. Inimesed ei vajanud jumalat ega pastorit. Aeg oli siisugune, et haritud inimesel vaimulik olla — hakkas piinlik!

KÄRKMANN. Ja siis te tõusite aja kõrgusele, hö!

SOMBA. Praegu hakkab usk jälle moodi minema. Hmjaa... aja kõrgusel seisev modern pastor — väikselt usu-uuendaja, te saate aru — siisugune pastor võib saada meie päevil jälle rahvalikuks.

KÄRKMANN. Demagoogia, hö!

SOMBA. Aga ma ei kahjatse kutsevahetust. Sest usuteadus, härra pastor... sellega ei ole asi korras! Ja siis see suhtumine tegeliku eluga — naeruväärt!

KÄRKMANN. Naeruväärt, hö?

SOMBA. Vaadake, hmjaa! Terve inimene ei vaja arsti. Ja terve hing ei vaja pastorit — ta saab ise oma jumalaga hakkama.

KÄRKMANN. Seda tahaksin näha, hö!

SOMBA. Hmjaa, kuidas seda nüüd öelda? Kutseline arst olla, see on midagi loomulikku. Ma tunnen täpselt inimese keha ja ta funktsioone. Tunnen kõiki ta rikkeid, suudan neid käesoleva organismi juures kindlaks teha — ja selle isikulise kogemuse põhjal alles kirjutan rohutähe.

KÄRKMANN. Olen ma end seganud teie rohutähtedesse, hö?

SOMBA. Minu lugupidamine, härra pastor! Aga minule kui arstile on see vastuvõtmatu... lihtsalt metsik. Kuidas teie käite ümber inimese hingega. Hmjaa — see meetod on ju ajast ja arust.

KÄRKMANN. Tunnen aja vaimu... Ikka hästi modern, hö! Enne kui patuse hinge lahed päästma, löö lahti viimne moežurnaal!

SOMBA. Lubage, härra pastor! Tahan ainult öelda... hmjaa! Tahan öelda, et teie pole hingearst —

KÄRKMANN. Loomulikult mitte!

SOMBA. Mitte hingearst, vaid ainult — apteeker! Siin lamab meie mõlemate patsient —

VILLEM. Kui ohakas kahe roosi vahel!

SOMBA. Ma olen ta läbi kloppinud —

KÄRKMANN. Kui mina kord ise ta läbi klopisin, hö!

SOMBA. Olen ta läbi kuulunud, kiirtega läbi valgustanud. Ma tean, mis tal viga ja mida ta vajab. Aga teie, härra pastor, kus on teie diagnoos? Teie tuiete ainult oma kiidetud rohuga — see peab kõike aitama! Hmjaa — ka arstiteadus oli kord lapsekingades. Meie vanad soolapuhujad — ka nemad arstisid kõiki haigusi sama rohu ja pomisemisega. Kui näha meie hingearste, emb-kumb, kas meelitamas inimesi taevamannaga või neid hirmutamamas põrguväävliga — hmjaa, siis tulevad mul ikka meelde Molière'i-aegsed arstid... Neil oli ka kaks valikut — kas lasid verd või tegid klistiiri...

KÄRKMANN. Hing, härra doktor, ei vaja arstimist, küll aga päästmist ja õigele teele juhtimist. Uppujale ei tehta diagnoosi, ilma selletagi on selge, et talle tuleb päästerõngas kaela visata. Ja kui ristiinimene ei taha talle visatud päästerõngast kinni hakata, siis ei peeta pikki jutte, tal haaratakse karvust kinni ja ta tuuakse kuivale. Niisugune on, härra doktor, minu taktika. Glasseekinnastega mina hingi püüda ei oska.

VILLEM. Kui ma ei eksi, siis teie, härra pastor, veetsite paari aasta eest mõned kuud nõdrameelsete asutuses.

KÄRKMANN. Jaa. Kaks kuud hullumajas, hö! Ametist lahti, hö! Praegu vaba praktikaga. Niisuguse tühja-tähjaga ei murta iseloomu, ei!

SOMBA. Olite olnud pisut resoluut... tookord!

KÄRKMANN (naeratab sarkastiliselt). Pisut jaa! Hingekarjane, hö! Õige karjane, see on, kes hoiab pihus malakat! Karjaga ei saa teisiti! Kui mulle juhtus tee koguduse liige, kes julges kahelda kõigevägevama võimu juures... Siis panin ma talle rusika nina alla — hö! Ja ütlesin... kui sa mul niuksatad! Siis oli ta küps... Jumalariiki vastuvõtmiseks. Ainult üks kangekaelne —

liikmetele igavese elu ja õndsuse. Muidugi kui pead kombeid ja tasud korralikult oma kirikumaksud. Aga viimasel ajal —

KÄRKMANN. Viimasel ajal, hõ?

TAMMIST. On siginenud lisamõtted... Vaadake, härra pastor — see vana jumal, kellega meie seni läbi ajanud — see on midagi puhapäevaks, suurteks pühadeks... Aga usk meie päevil... see ei või enam olla ainult kõrgem filosoofia — see peab nüüd kindlamalt suhtuma majandusliku süsteemiga... peab lähemale astuma elule. Ja siin on nüüd vajadus — nimelt jõukamal kihil, kes loob väärtusi ja varandusi... kelle najal püsib riik — et jumal oleks midagi tegelikku... ma mõtlen — midagi äripäeva jaoks... Ameeriklastel olevat juba niisugune tüse — majanduslikkude sumpaatiatega Kristus —

KÄRKMANN. Dollari-Kristus, hõ! Jaa, meil levitatakse välisrahaga seda ameerika kristlust. Kana- ning seakasvatus ja poksikursused, hõ! Aga jumal jääb varju tegelikkude asjade taha. Kus sa võid — ta korruga hirmutab inimesed ära selle ameerika kristliku seakasvatuse juurest! Ja kui ta siis peaks ka vahel lagedale toodama, see teie Ameerika Kristus, härra Tammist, siis on ta nii alandlikuks ja suupäraseks tehtud meie ärahellitatud ristiinimesele, kes usub jumalat ainult — kõige mõnusustega... Muiste tõeline vagameel oli seotud valmisolekuga ohvrit tuua. Aga nüüdisaja usklik — sellele pead veel juurde maksma, kui oled ta juhtinud taevavärava juurde! — Me sõidame kohe, hõ? Ma lähen istun juba ette autosse, siis pole karta mahajäämist. (Aiavärava kaudu ära.)

TAMMIST. Kuidas, härra pastor! Mahajäämisest ei või juttugi olla. (Västrikule pöördudes.) Nah, mu noor sõber! Mis teevad teie miljardid?

VÄSTRIK. Oo, nad rõhuvad mind. Ma olen väsinud oma miljarditest.

TAMMIST (arusaamisega). Jaa, jaa! Kui niisugune patsak sulle selgest taevast korruga kaela kukub! Võib ikka uimaseks luia kull esiotsa. Aga oleks aeg juba toibuda. Ja liikuma panna see kallis kraam!

SEENETREIAL. Meie juba Johannesega soovitasime — kui looks lahti ühe ilmatu toreda kirjanuse. Kus selle raha ots! Sellega võta en gros — kogu kirjanikkude liit 99 aastaks nuumale!

TAMMIST. Suured rahad nii tühise äriga end ei määri! VÄSTRIK. Ma arvan — midagi fantastilist!

TAMMIST. Fantastika ja äri — ei!

VÄSTRIK. Sõnnik! Kunstsõnnik! Lämmastikväetise produktseerimine — õhust! Mitte lihtsõnnik, vaid kunst! See muiste oli poetide eesõigus... Tänapäev võib juba ärimees elada — õhust ja armastusest.

TAMMIST. Lubage —

VÄSTRIK. Ja — hiiglavabrik! Eksport välismaale... Peaasi — kodumaa viljakuse tõstmine. Meie põllusaak — seda võib täieliku väetuse juures tõsta viiekordseks!

TAMMIST. Jaa, jaa — mõned aastad tagasi me juba olime fantastilised, härra Västriku! Rajasime ettevõtteid — õhu ja armastuse peale, turu nõudeid arvestamata. Need õhulossid nüüd, kes upakil, kes minekul.

VÄSTRIK. Põllumeeste maa! Ja sõnnik on siin — midagi fantastilist?

TAMMIST. Kuulake aga! Lõime siin — mõningad rahamehed — käed kokku ja hakkasime turbarappa ehitama elektriijaama. Muidugi suurejoonelist, mis pidi elektrifitseerima poole kodumaad. Ütlesime ka, et elame elektri aastasajal, et ei jõua anda nii palju, kui rahvas tahab. Aga meie inimene otsustab tasa ja targu — see võtab aega. Ja meie oleme vahepeal pankrotis. Ei, härra Västriku — teie miljardite paigutamise kōneleme teinekord põhjalikumalt. Olete sõiduvalmis, härra doktor?

SOMBA (üles tõustes). Jaa.

VÄSTRIK. Nii toreda ilmaga linna?

TAMMIST. Mitte lõbu pärast. Aga seal on jälle midagi hinge vaakumas. Mõelge — meie kuulus «Kalevi» pank. Elas ka liig palju sellest õhust ja armastusest! Mulle isiklikult — annab raske hoobi! Hirm hakkab, kuidas õiendada tulevikus kohustusi! Ah, härra Västriku! Otse rõõm näha niisugust «rasket» meest enese majas sel kriisiajal... Nägemiseni!

SEENETREIAL. Härra Tammist! Te vist ei unusta, et täna «Rahvusteatri» on Johannese auõhtu?

TAMMIST. Soo? Nah — kui minu väimehe tükki mängitakse, siis mina olen teatris kui äi. Aga rohkem mitte!

VÄSTRIK. Oo, härra Tammist!

TAMMIST. Muidugi — see vana laul kohustustest oma enese kunsti vastu! Aga mis meile seal siis pakutakse? Jaa, kui need etteolised seal esinevad — kõiksugu-

sed hulkurid ja tühja taskuga santlaagrid — vaat need on kaunishinged, need on toredasti üles loodud! Aga kuidas kujutab kirjanik korralikku ausat kodanikku? Selle käsi kain väga rabalasti. Ja siis veel arimees — sel pole üldse enam inimese nägu! Eesti kirjanik on selles vagas arvamises, et tarvis ainult hasti rumal ja harimatu olla, siis ärid ja vabrikud, maad ja majad — muud kui kukuvad sulle! Aus kodanik tehakse narriks — ja see rõõmustagu veel pealegi!

SEENETREIAL. Ah, härra Tammist, nii halb see lugu ometi pole! Ja asja kirjaniku seisukohast võttes — mis see vaene konn siis peab tegema? Elus tal ju osa mängida pole, seal olete teie, härra Tammist, see tooniandja ja käskija. No las ta siis mängib isandat selleski maailmas, mis ta ise enesele loob...

TAMMIST. Ei, see on ühekülgne, et need romaanid ja draamad... et need on ikka alati — kirjanikkude tehtud. Tulge, härra doktor!

TAMMIST ja SOMBA lahkuvad aiavärava kaudu.

SEENETREIAL (kohta vahetades). Mis sa end nii väga väsitad! Tule istu ometi!

JOHANNES. Istuda või mitte istuda... ükskõik! (Istub.)

SEENETREIAL. Suur päev on sul täna, Johannes! Mõttele, sinu esimese draama ettekanne! Olid seni novellikirjanik — see on midagi kauget ja nägematut. Üksik lugeja istub su raamatuga — mis on seal autor! Aga täna astud sa silm silmaga rahva ette. Sa naed esimest korda oma publikut paljast paljasse.

VÄSTRIK. Kirjaniku meeoleolu enne tuleproovi... Pisut jube, mis?

SEENETREIAL. Johannes ja jube!

JOHANNES (uhkusega). Mis ütleb Milling minu näidendi kohta, aa?

VÄSTRIK. Kes on see Milling?

SEENETREIAL. See on härra, kes meie Johannesest väga heas arvamises — ja kirjutab sellest ajalehes.

JOHANNES. Sügav ja tõsine kunst! Draama pöördelise tahtsusega!

VÄSTRIK. Jaa!

JOHANNES. Sina, Otto... Oled vist väga uhke oma miljardite peale?

VÄSTRIK. Oo, ma häbenen neid!

JOHANNES. Häbene, Otto... see on ainuke suhe miljarditega. Kuidas sind siin majas vastu võeti — kuidas sind kõik hellitavad! Su enese pärast? Ei! Miljarditele tehakse silmi! Seepärast on piinlik olla rikas — inimese väärtus kannatab selle all. Aga kui sul on vaim ja anded —

VÄSTRIK. Oo!

JOHANNES. Ja sa lood midagi... niisugust... pöördelist —

VÄSTRIK. Oo, jaa!

SEENETREIAL. Tont seda teab, millega inimene õieti võiks uhkustada! Lõpuks on ju vaim ja anded ka niisugune taevast kukkunud pärandus — kus on seal isiklik teene?

JOHANNES. Üleolu tunne... olla valitu... Kord elus, Otto — me seisime vastamisi. Rinnuti, mis?

VÄSTRIK. Ma tean!

JOHANNES. Sa tahtsid Astat... Võib-olla oleksid ta saanud —

VÄSTRIK. Kui sina ei oleks tulnud vahele.

JOHANNES. Tahtsin teda ise. Ja kui mina ise kedagi tahan —

VÄSTRIK. Tagajärjed on teada!

JOHANNES. Sina oma õnnetu armastusega, ahah! Põgenesid Indiasse!

VÄSTRIK. Kümne aasta eest!

JOHANNES (tumedalt). Tulid tagasi. Ent ära arva —

VÄSTRIK. Jumal hoidku!

JOHANNES. Et oma miljarditega rohkem saavutad kui tookord ilma miljarditeta.

VÄSTRIK. Kuidas sa võid!

JOHANNES. Asta on tavaline naine.

VÄSTRIK. Oo!

JOHANNES. Üsna tavaline naine. Vaimliste huvideta. Kergemeelne, edev, lõbuhimuline. Mõne teise mehe naisena — ei tea kus oleks otsaga. Aga minuga — no kuhu ta siis minu juurest läheb? Isegi keskmine naine oskab eelistada mehe suurejoonelisi omadusi. Ta oskab vahet teha ühe Johannesega ja ühe Otto vahel!

VÄSTRIK. Oo, selles ei ole kahtlust!

JOHANNES. Ja sina seal — Seenetreial! Sa meeldid enesele vist väga! Sul on ju nii kenad vaimuanded — olid

otsitud narr eesti rahva rõõmuks! Kõiki oskad sa lõbus-
tada, kõigile oled sa suupärane! Meie vanameeski
surus su kätt, kui torkasid talle kõrva selle toreda
parmu. Nüüd muust enam ei kõneldagi kui sellest —
Ameerika Kristusest, kes lähemal koosolekul vist vali-
takse suurkaupmeeste ja vabrikantide ühisuse auliik-
meks...

SEENETREIAL. Niipalju meelitusi korraga — homme on
ju ka päev!

JOHANNES. Meie teatripubliku oled ära hellitanud oma
igavese rõõmutegemisega! Teie alandlik teener, jaa! Ent
täna õhtu — ei esine rahva sulane, vaid käskija! Vaimu
kuningapoeg on tulnud ja pöörab uue lehekülje ajaloo-
raamatust!

SEENETREIAL. Ma assisteerin sulle!

JOHANNES. See rahvas — ta kuuleb täna tõtt! On ta
enese pärast olemas? Täna väga! Ainult väetiseks gee-
niusele. Ta on sõnniku hunnik, millest võrsub šampin-
jon! Sina, Seenetreial... sa oled harjunud, et rahvas
kokku jookseb meelituste peale. Aga täna õhtu tahan
ma teda peksta tõe okaspiitsaga! Ja see rahvas — ta
jumaldab mind! Ta roomab mu ees! Ta liputab saba! Ta
lakub mu käsa! (*Üles tõustes.*) Aga mina —

SEENETREIAL. Teed muidugi ilusa kummarduse!

JOHANNES. Aga mina — sülgan neile näkku! (*Villemi
poole, mööda minnes.*) Sa ei tunne enese hinge surema-
tust?

VILLEM. Täna, ei!

JOHANNES. Aga mina tunnen! Mitte igamehe hing ei ole
surematu, ainult valitu. Kui jumal selle parema ja täie-
likuma maailma loob, suudab tema sinna luua ka täie-
likumaid olevusi. Ja kui ta siit hukkuvalt maakeralt
valib midagi kordaläinut ning väärilist, ei ole tal min-
gisugust mõtet siit kaasa vedada igasugust väärtu-
seta mööblit, nagu seda on inimlik keskpärasus. See
oleks juba suuruse hullus, kui iga Villem, Andres
ja Otto tahaks igavesti elada. (*Läheb rõdu kaudu
majasse.*)

VILLEM. On ta enese täis võtnud?

SEENETREIAL. Ta on joobunud oma armsast «mi-
nast»...

VILLEM. Teeb see purju?

SEENETREIAL. Kuidas veel! Mõni mees tuigub selle

käes eluaja! (*Tõuseb üles.*) Otsin õige aias vaikse koha ja
viskan enese küljeli.

VILLEM. Võiksid võtta mu kaasa. Siin on liialt elav.
(*Ajab enese üles.*)

SEENETREIAL. Tubli! (*Võtab klapptooli.*) Jaa, see kõht —
see kõht! Ära on rikkunud kogu fassaadi!

SEENETREIAL ja VILLEM kaovad aia sisemusse.
Rõdule ilmub MILVI. Kohendab mõtlikult astreid
vaasis.

VÄSTRIK (*rõdule lähenedes*). Tere hommikust, preili
Tammist!

MILVI. Teie, härra Västri? Tere hommikust! (*Astub
rõdult aeda.*)

VÄSTRIK. Mõelge! Me pole üksteist täna veel näinud...

MILVI. Et me üksteist nii vähe näeme, härra Västri!

VÄSTRIK. Oo! Ma pole süüdi!

MILVI. Ka mina mitte! See on vist — saatus!

VÄSTRIK. Suur sõna — saatus!

MILVI. Kavatsen istuda lehtlas. Te vist uitate aias, eks?
Õieti öelda — Asta on praegu toas...

VÄSTRIK (*oma vankumatu naeratusega*). Kindlasti toas.
Kui lubate — istun teiega lehtlas.

MILVI. Minuga lehtlas? Jaa, miks mitte. See on isegi soo-
vitav. (*Võtavad lehtlas istet.*) Õieti peaksin teid päris
tõsiselt hakkama võrgutama...

VÄSTRIK. Oo!

MILVI. Või õigem... teile kergendama seda — kassi ja
hiire mängu.

VÄSTRIK. Kergendama — kassi ja hiire —?

MILVI. Kõnekäänud, härra Västri! Parem jutustage
mulle Indiast. Teie India prohvet Ma... Ma...

VÄSTRIK. Mahatma Gandhi.

MILVI. Jaa, Gandhi. Kuis näib ta välimuselt?

VÄSTRIK. Väike kõhetu mehike —

MILVI. Habemega?

VÄSTRIK. Ei. Kitsa sileda näo ja suurte, peast eemalseis-
vate kõrvadega.

MILVI. Uh!

VÄSTRIK. Seljas jäme valge särk ja peas väike valge
mütsike.

MILVI. Ta silmad? On nad sinised ja säravad?

VÄSTRIK. Ta silmad on pruunid ja rahulikud.
MILVI. Prohvet ja — habemeta... Aga teie naerate nii imelikult!
VÄSTRIK. Naised on väga armsad olevused. Kuis nad vastu võtavad prohveteid! Nad ei küsi, mis ta õpetab, vaid — missugused tal on silmad!
MILVI. Nüüd pilkate mind, eks? Ma olen vist väga rumal? Aga kui oleksingi — teil peaks olema minuga kaastundmust. Mitte kõik ei ole käinud Indias, et nad teavad, kuis tuleb prohvetitega ümber käia.
VÄSTRIK. Oo, ma vannun!
MILVI. Pilgata... kui süda niikuinii raske on!
VÄSTRIK. Teie süda?
MILVI. Väga raske!
VÄSTRIK. Taevas hoidku — mis on siis juhtunud?
MILVI. Küsige veel! Ja tehke hästi rumal nagu! Nagu te ei teaks, kuis olen teil pihus!
VÄSTRIK. (kätele vaadates). Minul — pihus?
MILVI. Ja muidugi... kui ümberringi on ainult pankrotid! Ja meie papa saab ikka jälle mööda püksa!
VÄSTRIK. Oo!
MILVI. Siis ollakse sunnitud. Siis ollakse firma ainuke päästerõngas!
VÄSTRIK. Teie — päästerõngas?
MILVI. Jaa, kaelaviskamiseks! Kui mõelda — nii noor! Ja juba pead enese ära heitma!
VÄSTRIK. Taevas halasta — kes on siis lõpuks see koletis?
MILVI. Kui ta vähemalt meeski oleks! Kui tuleks... haarakas oma jõhkra käega... võtaks su vägisi... Aga nüisugune naris, kellele sa end ise pead kaela viskama! (End Västriku kõrge põlgusega kaela heites.) Kas olete nüüd õnnelik?
VÄSTRIK. Mina — preili Tammist?!

MILVI. Teie — miljardid! Rahaga saab kõik! Mis maksab vaese tütarlapse hing, kelle isa on saanud mööda püksa! Teie valge pärisori! Ostetud armastus! Kaks purustatud südant! Oo, Alf! Kui teaksid, mis teeb see koletis su vaese Milviga ses üksikus lehtlas! Milline jultumus! Ta ei löö silmi maha häbi pärast! Ta vaatab mulle rahulikult otsa! Ta isegi naeratab — neid ostetud kallistusi vastu võttes! (Nutma pursates.) Ah, ma olen nii õnnetu... õnnetu!

VÄSTRIK. (haletsedes). Vaene, vaene tüdruk! (Vabastab enese suure õrnuse ja ettevaatusega Milvi kätest.) Kõik läheb hästi! Varsti on kõik jälle hea.
MILVI. (kummuli laual). Mis on ta minuga teinud!
VÄSTRIK. (väga õrnalt). Milvi! (Silitab ta juukseid.) Milvi! Tohin ma teid hüüda selle armsa kõlava nimega?
MILVI. (nuttes). Nüüd võite kõik! Nüüd võite kõik!
VÄSTRIK. Kuulake mind! Kõik on eksitus! Ma ei taha teid sugugi.
MILVI. (pead tõstes). Teie ei taha? . . .
VÄSTRIK. (rõõmsalt lohutades). Ei taha, ega pole kunagi tahtnud.
MILVI. (rõõmsalt). Tõesti! (Haavudes.) Ma ei kõlba teile? Seda ütlete mulle näkku! Pärast seda, mis te minuga olete teinud!
VÄSTRIK. Mitte mina, vaid miljardid. Ja nüüd usaldan teile oma saladuse. Need kohutavad, jõhkrad ja vastikud miljardid — mul ei ole neid sugugi!
MILVI. Teil ei ole miljardeid?
VÄSTRIK. Ei ole ega ole olnud!
MILVI. Ja seda avaldate minule?
VÄSTRIK. Ainult teile! Ma olen nüüd teie pihus!
MILVI. Kui mõelda — te polegi miljardär! Mul tarvitseb ainult hingata ja —
VÄSTRIK. Ja kogu minu aupaistus langeb kokku!
MILVI. Kui tore see on — kõik mõtlevad... ja ainult mina tean! Te hakkate mulle tõsiselt meeldima! Aga... aga — meie firma! Jumal hoidku — kellele ma siis nüüd pean kaela langema?
VÄSTRIK. Ei kellelegi! Seni kui minu miljardid...
MILVI. Mida ei ole!
VÄSTRIK. Aga teatakse olevat!
MILVI. On sest abi?
VÄSTRIK. See ongi peaasi! Seni olge rahulik!
MILVI. Te olete sama tore poiss kui Alf! Aga hoopis peenemalt!
VÄSTRIK. Kes on see — Alf?
MILVI. Noor sportlane. Lootusrikas hüppaja.
VÄSTRIK. Ja teie armastate —
MILVI. Ma armastan väga sporti. Ja suuri sportlasi. Hoopis ise tõug seal spordiväljal — võrreldes sellega, mis liigub meil salongides ja kohvikutes... Ka Alf on tuleviku-inimene.

VÄSTRIK. Armastate sporti ja sportlasi. Aga kuidas siis eriti selle Alfiga —?

MILVI. Tegi mulle ühel spordipidul külge — tantsusaalis. Tuli tutvustama, rebis kättpidi välja, viis tõllerdama. Tantsis ja nohises, aga kogu aeg mitte üht sõna! Siis istusime puhvetis.

VÄSTRIK. Ja Alf ainult nohiseb?

MILVI. Ei, ta käristas välja... see on — kui midagi tellitaks. Sõime ja jõime. Siis ta pilgutas mulle silma ja ütles: mis pärast tuleb, on parem! Ja näpistas laua all mu põlve. Siis ma andsin talle kõrvalopsu!

VÄSTRIK. Kõrvalopsu — sellele tuleviku-inimesele!

MILVI. Ja ütlesin, kes ma olen.

VÄSTRIK. Ja tema?

MILVI. «Aa — Tämmiste plika!» — ütles ta. «Sa oled ju siis üks kodanline rasvahani! Sa tuled parajal ajal — mul pole penni taskus...» Maksin arve einelauas. Ja koju sõites auto. Sellest ajast lähebki nii. Alf käristab välja ja mina maksan.

VÄSTRIK. Väga huvitav vahekord! Ja õrnused? Ma mõtlen —

MILVI. Need harjutasin kohe alguses ära. Ta võib oma vabriku tüdrukuid suudelda!

VÄSTRIK. Vähemalt on ta teile tähelepanelik ja ütleb meelitusi?

MILVI. Ja muidugi! «Sa neetud madu!» «Sa ussiseemel!» Kui ta heas tujus on, siis armastab ränku sõnu.

VÄSTRIK. Oo! Aga tulevik?

MILVI. Mõtlete, et lähen talle mehele? Ma üldse ei lähe mehele. Vähemalt mitte nii pea. Alf hüppab lootusrikkalt. Aga meheks ta ei kõlba. Selleks on ta kohatu.

VÄSTRIK. Mis te siis lõpuks temast loodate?

MILVI. Ma teen ta maailma esihüppajaks! Kas see ei ole suur ülesanne? Aga sealt tuleb Asta. Ta muidugi otsib teid. Palju lõbu, harra miljardär!

MILVI kaob nägematult lehtla taha aeda. Rõdult astub alla ASTA. VÄSTRIK läheb talle vastu.

ASTA. Kuis meeldib teile meie rand siin, harra Västriki? Ja üldse elu — kodumaal?

VÄSTRIK. Oo, väga! Ja nähes teid, mu keelgi omab teise

rütmi... Mu sõnad voolavad, kui oleksid nad pärit poeemist — või tundelisest luuletusest!

ASTA (istub). Naise saatus on — alistuda mehe rütmile!

VÄSTRIK. Oo! (Istub.)

ASTA. Loodame, et kodumaa teid köidab jäädavalt.

VÄSTRIK. Ja vana armastus!

ASTA. Ah jaa! Need noored tüdrukud! Neil elutarkusest veel pole osa. Nad saavad endale võõra, vääritud. Ent õige mehe lasevad nad minna — Indiasse.

VÄSTRIK. Te sõnus tõe tera — vaielda ei saa!

ASTA. Ei seda enesele iial andesta!

VÄSTRIK. Ent siiski! Armastusele on see sageli kasuks, kui põgened ta eest.

ASTA. Armastusele vast küll! Ent kas ka meile? Et kordki juua täiel söömul elu karikast — ma ohverdaksin iga- vese, surematu janu!

VÄSTRIK (lühikese pausi järel). Suur päev meil täna perekonnas... eriti Johannesele!

ASTA (põlgusega). Ah jaa — teater!

VÄSTRIK. Te hääles kuulsin toone, mis järeldada lubavad —

ASTA. Ah, harra Västriki! Kevadised unenäod on lühike- ed... Üks plika unistab poeedist! Siis kümme aastat kirjaniku naine — ah jumal!

VÄSTRIK. Johannes?

ASTA. Pealaest jalatallani ta egoist. Ta armunud endasse. Kõik mõtted, kired seotud loominguga, et saavutada au ja kuulsust. Mis mul sest on? Ma ainult segan ta suuri mõtteid, — ta püha üksildust...

VÄSTRIK. Te õnnetu!

ASTA. Ma olin väga õnnetu ja nutsin päevi, öid. Ah rumalus, need ajad möödunud ammu! Naisele, kes säilitanud elurõõmu ja huvi ümbrusele... mu mees on päris praktiline abikaas!

VÄSTRIK. Oo!

ASTA. Mul on mu vabadus!

VÄSTRIK. Johannes? On võõras talle armukadedus ja umbusk? Ei pea ta valvet, aja jalgi, nagu kombeks igas vooruslikus abielus?

ASTA. Johannes teotseb ju ainult endaga! Kogu ta tähelepanu on pöördud oma auväärt isikule. Ta teisi inimesi näeb kui läbi udu. Ja oma naist ei iialgi!

VÄSTRIK. Mulle on tundmatud abielu ahastused. Ent

sõpradelt ma olen kuulnud, kui ülelingsena sulle tundub oma naine su enda abielus. Sa üle aia, mille püstitanud on kristlik kõlblus, kui pagan pulud ikka naabri naise poole... Ja naaber kallis teeb niisamuti!

ASTA. Kui ainult piilumine rahuldaks!

VÄSTRIK. Kaks põhisundi kannavad me olemust. Tung sigitada, kanda tõugu edasi. Ja teine — kaitsta enda isiklikku armast elu. Need tungid omased on kõige loomale. Ent lojusega võrreldes me oleme — poeedid!

ASTA. Oo jaa! Me kaunistame loomusunni madalusi! Moraali hilpudega — lubatud näotusi!

VÄSTRIK. Tung sigitada — see on väga lihtne omas praktilises sihis! Ja kavaluseta on ta mehaanika. Ent milliseid poeeme, nägemusi see lihtsa asja ümber põimitud! Kuigi lõpujaam üks kõigile: sel, kes unistas, ja sel, kes kohe asus asja juurde.

ASTA. Kas meie armsa mina endakaitsetung ka sünnitanud on poeeme?

VÄSTRIK. Veel suuremaid! Meil küllalt pole sest, et pikendada eluiga ja lasta end noorendada... Teadus siin järjest murrab uusi teid. Ei, me kallis minake — ta tahab elada ka peale surma! Seks välja mõelnud ta on jumalad ja surematu hinge! Ja kogu taevariigi — igavese elu ja alalise õndsusega!

ASTA. Ja siiski — unenäod lahtisilmi... kuis oleks elu hall ja igav nendeta. Ma kardan surma. Ja jumalat. Neist hoian kõrvale ja katsun unustada kõik, mis on ebameeldiv...

VÄSTRIK. Jaa, luule — see on elu päike! Ja mitte ainult, et loeme kuulsa poeedi eluvalet raamatust. Ei, me ise elus liigume kui luuletuses. Iga inimene. On tegelikult kehvus majas, nälg. Kuid enda kujutluses võin olla miljardär. Oh imet — pealegi veel teiste kujutluses, kui väärin oma osa! On leitud jumalate kõrge mäng... mäng taeva, põrgu vahel — reeglid kõigil teada. Ma mängin kaasa! Luuletaja armastus on ikka õnnelik — kas jõuab sihile, või soidab — Indiasse.

ASTA. Kas siiski ei väari kahjatsust, et teekond Indiasse kümne aasta eest ei olnud — kahekesi?

VÄSTRIK. Ei!

ASTA (haavunult). Ma tänan!

VÄSTRIK. Indiasse kahekesi? See võimalus on ikka ole-

mas, kui leidub soovijaid. See mõte — alles nüüd ta on vast küps — et saada teoks...

ASTA (üles tõustes, imestusega). Otlo! (Hõiskega.) Otto! Sinuga Indiasse! Ära sest pesast!

VÄSTRIK. Ma mängin kaasa! (Tõuseb üles.)

ASTA. Sina! (Langeb talle kaela.)

Rõdule on ilmunud TIINA.

TIINA. Prouad! Pesunaine ootab arvega!

ASTA (end vabastades). Pesunaine! Ah, jaa! Ma tulen.

TIINA ja ASTA kaovad majja.

VÄSTRIK (pateetiliselt, irooniaga). Elu, sa Suur Pesunaine! Harra inimene lunasta oma vekslid! Ja korraga ei ole miljardäril — penni taskus!

KOLMAS VAATUS

MIHKEL TAMMISTE linnakorter. Lavaseadeldis nagu esimeses vaatuses. Öhtu. Elektrivalgustus.

JOHANNENE toast tulevad kõneldes ASTA ja MILVI läbikäigul saali.

ASTA. Kuidas siis lood on selle — miljardariga?

MILVI. Ah, see sinu Otto? Ta on mul pihus!

ASTA. Tõesti! Vaata, et ta sul ära ei lenda — mõne teiega... Indiasse!

MILVI. Arvad, et sinuga?

ASTA. Kes teab, Milvi! Neis asjus ei olda kunagi kindel. Miljardärid on üldse imelikud olevused.

MILVI. Jaa, Otto on kahtlemata üks imelikumaist miljardäridest... Kui sa ainult teaksid, kui imelik ta on!

ASTA ja MILVI kaovad saali kaudu. Johannese toast tulevad nähtavale JOHANNES ja SEENETREIAL, võtavad aset kirjutuslaua ääres. Johannes suitsetab mõtlikult sigarit. Seenetreial sorib ajakirja. TAMMIST ja VÄSTRIK on end eeskojas üleriietest vabastanud ja astuvad pahemalt sisse.

TAMMIST. Üks lööming on seljataga, mis? (Istub kirjutuslaua taha.) Ja publik! Nagite seda buketti kõnetooli ümber? Kõik tuusad! Üks raskem kui teine. Nah — kus siis lõpuks peab olema meie pealinna au ja uhkus, kui mitte vabrikantide ja suurkaupmeeste klubis? Aga istuge, härra Västriki!

VÄSTRIK. Tänan! (Võtab istet teisel pool lauda.)

TAMMIST. Teie ülesastumine, härra Västriki — suurepärase! See seisand — need liigutused — see naeratus: iga toll miljardär! Ja siis kõne ise — aga te olete ju oraator!

VÄSTRIK. Ah, härra Tammist! Ma kukkusin ju läbi!

TAMMIST. Mitte teie, vaid see — India prohvet! Ta oli liig näljane me tööstuse ja kaubanduse kuningatele.

VÄSTRIK. Te lõite mu vaese Mahatma Gandhi pihuks ja põrmuks — oma Ameerika Kristusega!

TAMMIST. Tegin ma seda... ahaha! Jaa, noor sõber — asi peab õige olema, õigel asjal on edu! Kõige osavam proovireisija ei tee äri, kui kaup on sant. Ja teie India Kristus — ta on sant.

VÄSTRIK. Hakkan seda nüüd isegi taipama!

TAMMIST. Peab turgu tundma — see on esimene asi. See Naatsareti prohvet võis ju omal ajal päris kena olla seal all — Geneetsareti kalarannas — neile väikestele silgu-puudjatele! Aga juba tolle aja jõukamad juudid ei sobinud temaga. Rahvas ägas Rooma ikke all ja ihkas iseisvust. Aga talle öeldi: «Minu riik pole seesinatsest maailmast.» Kõneleb nõnda üks patrioot?

VÄSTRIK. Mahatma Gandhi on rahvajuht — ta nõuab hindudele autonoomiat... hoolitseb kodumaa tööstuse eest.

TAMMIST. Muiste oli väga lihtne prohvetiks saada. Sa ronisid mäe otsa, laotasid käsa ja rumal rahvas jooksis järele. Kui see India prohvet ka hea isamaalane on, siis sammub ta ajaga kaasa. Juute valitses Room ja hindusid valitseb London. Nende Kristused on vaeste ja rõhutud rahvaste prohvetid — need ei kõlba vabale ja iseisvale rahvale. Olete hiljaks jäänud, härra Västriki! Meie apetiidid prohvetite suhtes on märksa nõudlikumad.

VÄSTRIK. Ma ei tunne kodumaa turgu, härra Tammist!

TAMMIST. Usk ja isamaa — need peavad, nagu vanal kuldsel ajal, üksteist jälle toetama. Usk ei tohi õõnestada rahvusriiklikke aluseid ajast ja arust läinud kõnekäändudega. Ei tohi olla nii, et riik ergutab rikkust ja jõukust, aga kirik kuulutab Kristust, kes ütleb: jaga oma varandus vaestele ja käi minu järel. Millest elab riik ja millest töörahvas, kui ettevõtjad sulevad oma vabrikud ja ärid ning panevad veel ainult kristlikke rongikäike toime kalarannas. Siin mõjub ameerika vaade asja peale tervendavalt ja karastavalt. Inimene ei tarvitse end enam isamaa ja hingeõnnistuse vahel lõhki käristada. Nüüdsest peale peab enese naha hõõrma hinge päästmise olema ühtlasi ka patriootlik vägitegu! Nägite, kuis me vabrikantide ja suuräriinikkude silmad säravad loid, kui kuulsid Ameerika Kristuse märgusõna: «Laske need rahamehed mu juurde tulla...»

VÄSTRIK. Jaa! Tõusis ääretu kiidutorm! Aga siis tuli — pastor Kärkmann...

TAMMIST. See hull pastor! Mõelge — kasitsi külge ja tahab mind kõnetoolilt alla rebida! Kui politsei ta välja viis, hakkas ta alles õieti maratsema Usun, vana Kärkmann läheb nüüd lõpulikult hullumajja. (Lauatelefon heliseb.)

TAMMIST (torusse). Siin 24-55. Kuidas? Niglas? (Västri-kule.) Hõigake Johannes telefonile! (Torusse) Jaa, ta tuleb silmapilk. (Asetab toru kohale.)

VÄSTRIK (on üles tõusnud, üle läve). Telefon, Johannes!

JOHANNES tuleb oma toast, ta järel SEENETREIAL uudishimuliku näoga.

JOHANNES (torusse). Siin — kirjanik Niglas Rahvus-teatri direktor... tere õhtust! Minu «Sunged kuristikud» täna ära jäänud? Üldse repertuaarist välja? See on kuulmatu! Kes on siis mõistuse kaotanud? Teie ei ole — noh, see on veel küsimus! Ah ei ole motet tühjale saalile — vabandage! Milleks siis piletikassa, kui ta ei teotse? Mis? Keegi ei osta — kuidas ei osta! Ajalehed töid kuitvaid arvustusi Teie teatripublik ometi loeb ajalehti — mis ta siis tahab? Ah teie ei tea, mis ta tahab? Ah teate siiski? Tahab Seenetreiali «Peninukke». Nõnda-nõnda! Mängite, mis nõutakse! Aga kunst? Aga kunst? Teie kuulete ometi? Mis? Ei tahagi kuulda? Kuidas? Siin kõneleb kirjanik Johannes Niglas — ja teie ei taha kuulda! Kuidas? Idioot? Kes on idioot? Teie lambapea! Ei saa aru? Lam-ba-pea! (Viskab toru käest ja langeb toolile.) Mis peab see siis tähendama!

TAMMIST Tähendab, läbi kukkunud?

JOHANNES. Kuidas see siis nüüd on?

TAMMIST. See on, kui oled kirjanik ja kirjutada ei mõista! Ja niisugune peab minu väimees olema. Sa teotad ju kogu perekonna... Ja Tammiste firma!

Pahemalt astub sisse ALFRED MÄNNIK. Ta on palitus, sportmüts peas. Noormees, kes enesega täiesti rahul ja kel pole tegu teiste arvamisega. Lai kõnnak, laiad liigutused, kõneleb ja naerab laia komeda häälega.

MÄNNIK. Tere õhtust, saksad! (Silmi ringi lastes.) Olen attunud õigesse majja või? Loomulikult — seal istub ju vana ise laua taga — oh-ho-ho!

TAMMIST (üles tõustes). Keda te soovite?

MÄNNIK. Hästi öeldud — keda te soovite — oh-ho-ho! Kus toas teil see tüdruk on — söögu teda susi!

TAMMIST. Tüdruk... Tiina või Maria? Ehk kuulaksite järele — köögi poolt küljest.

MÄNNIK. Tiina või Maria — köögi poolt küljest — oh-ho-ho! Ma usun, selle plika nimi on Milvi.

TAMMIST. Milvi? Mis on teil asja minu tütreaga?

MÄNNIK. Oli natuke pistmist, oh-ho-ho! Kas te mind ära ei tunne?

TAMMIST. Vabandage —

MÄNNIK. Ei tee viga, ma ütlen kohe — Alfred Männik, oh-ho-ho! Kas teete nüüd silmad, mis?

TAMMIST. Kindlasti ei tunne!

MÄNNIK. Ei tunne Alfred Männikut! No keda te siis tunnete? Pildid ilmuvad lehtedes — aga tema ei tunne — oh-ho-ho! No küll saab mürtsu! Väimeespoeg tuleb külla, aga äiapapa — paluks köögi poolt küljest — oh-ho-ho!

MILVI ilmub saali lävele.

MILVI (üllatuse ja etteheitega). Sina, Alf!

MÄNNIK. Näete — seal ongi see kodanline rasvahani! (Milvile vastu minnes.) Kohe teine tubak, kui Mann ise kodus! Mis tempu sa, tüdruk, teed, et ei näita enam oma nägu? Sa neetud madu! Sa ussiseeme — oh-ho-ho! Kuidas ma eile hüppasin — seda oleksid sa pidanud nägema! Ja jalgpalli mängisin — pori-kui meri — muud kui pressi! Öhtu olime tärkuses, klounil padrunid puksis — ikka parinal üle parda! Küll sai mürtsu — no küll sai mürtsu — oh-ho-ho!

MÄNNIK kaob MILVIGA saali kaudu.

TAMMIST. Mis... mis see nüüd oli.

SEENETREIAL. Terves kehas on terve vaim!

TAMMIST. Selle kihutan ma välja oma majast.

Telefon heliseb.

TAMMIST (torusse). Siin 24-55! Teie, härra Sammul? Jaa, ma kõnelen ise. Tere õhtust! Mis? Maksuvõimetu? Teie — maksuvõimetu! See on — püsti pagan! Kuidas? Vekslid? Lasete protesti? Aga minu allkirjaga! Ah pole midagi parata? Väga ilus! Teie mängite maksejõuetust — aga Tammist maksku! Tähtaeg homme! Kus võtan ma üleõo selle raha? Mul on riidekauplus, aga mitte rahapada! Kuidas — te ei taha enam kõnelda selle teemi üle? Teete pankrotti — aga ei taha kõnelda! Kas teate, mis see on? Ah panete toru ära! Minge pörga oma toruga! See on kaabaklus — lihtsalt teeröövimine! (Langeb toolile.) Ma olen otsas. Tammiste firma on läbi!

JOHANNES (kaeblikult). Seda ka veel! Millest me nüüd elame? Olete selle peale ka mõelnud?

TAMMIST. Praegu ei ole aeg targutada!

JOHANNES. Ei ole aeg... Kena mees! Teeb pankrotti, aga ei taha kõnelda selle teemi üle! Olles minu äi teinud pankrotti — kuidas see inimene üldse toime saab niisuguse alatusega! See sugulus oli ju alati piinlik ühel vaimuinimesele. Aga siis mõtlesid — vähemalt on raha majas. Kuid nüüd raha ka enam ei ole — ma ei tea misjaoks seesugune üldse veel on olemas!

TAMMIST (üles karates). Vaiki kord! Ma pean seda asja isiklikult... (Tormab pahemalt ära.)

JOHANNES (kaeblikult). Et kõik õnnetused ikka mind tabavad — kuidas see üldse tohib nõnda olla! Alati, kui midagi mängitakse — rahvas istub teatris. Aga niipea kui minu draamat mängitakse — istuvad nad hoopis mujal. Siin peab keegi selles süüdi olema! Kogu maailm on täis äie. Aga see peab just minu äi olema, kes jääb pankrottil! Ma protesteerin niisuguste intriigide vastu! Ma olen ikka jumalat tunnustanud. Aga kui see asi nõnda edasi läheb... Võib tulla silmapilk, kus nad temale pööran selja. Ja kui Johannes Niglas kord kellegile selja pöörab — (Paus.) Seenetreial, sa ometi olid mu näidendi esietendusel?

SEENETREIAL. Aga kuidas veel! Me kõik olime seal.

JOHANNES. Mul oli ometi esietendusel rahvast?

SEENETREIAL. Jaa Nad ei teadnud veel, missugune sa oled.

JOHANNES. Nad tegid ovatsioone ja kutsusid autorit... Ja ma tuln ja kummardasin...

SEENETREIAL. Sa tegid neile päris ilusa kummarduse, Johannes. Oli ju karta midagi hullemat!

JOHANNES. Ma kummardasin valise viisakuse mõttes! Aga minu vaim vaatas neile — ülevalt alla! Ma arvan, kui autor kutsutakse välja, siis tükk meeldib rahvale.

SEENETREIAL. Välismaal see olevat küll nii. Aga Eesti publik on koledasti viisakas! Me kutsume autori välja igal juhusel. Seda on ennemgi juhtunud. Näidend kukub läbi — aga autor kutsutakse välja!

JOHANNES. Misjaoks?

SEENETREIAL. Inimlik uudishimu — et kuidas niisugune idioot ka ise peaks välja nägema!

JOHANNES. Ah, Seenetreial! Nüüd tuled sa jälle oma naljadega! Sul peaks ometi taktitunnet olema. Sa, Otto, ei ütle midagi?

VÄSTRIK. Ma ütlen. Sinu looming on — töö. Aga mina arvan — luua, tähendab — mängida!

JOHANNES (põlgusega). Mängida!

VÄSTRIK. Kristliku ilma muinasjutt maailma loomisest... Seal kõneldakse tõsinäolisest ja soliid kommetega raugast, kes end kuus päeva järgemööda väga otsustabekohaselt ära vaevab, et siis seitsmendal päeval enesega häbematul kombel rahul olla. Mulle näib, Johannes, et sa ülearu agar oled jäljendama seda heebrea rauka! Ka sina tahad luua midagi hirmus tõsist, sügavat ja otstarbetähtsat. Ja kui sa selle oled sooritanud, siis istud sa täis eneseimetlust oma teose ees ja ootad — häid arvustusi.

JOHANNES. Indias on need asjad muidugi märksa kerge-meelsemad!

VÄSTRIK. India saaga maailma loomisest — see on hoopis teine vaim! Mängides ja nagu mänguks on Brahma loonud maailma. Ei kavatsusi, ei sihti — jumal mängib kui laps. Ja see, mis on mäng, mis mänguga algas, lõpeb mängides. Viimsel päeval algab Šiva metsikut tantsu, kuni universum hukkub tantsiva jumala taldade all.

JOHANNES. Inimene kannatab — aga nemad tulevad oma filosoofiaga... Kuidas see ometi juhtus! Näidend, mis pidi tooma pöörde — korraga...

SEENETREIAL. Sa vajad puhkust, Johannes! (Aitab ta toolilt üles, teda talutades.)

JOHANNES. Näidend, mis pidi tooma pöörde...

SEENETREIAL. Mis sa kurdad — pööre on ju tehtud!

JOHANNES. Kuidas?

SEENETREIAL. See seisab ometi ajalehes: Johannes Nig-lase «Sünged kuristikud» tähendavad uut peatükki eesti näitekirjanduse arenemises. Ja ajalehest kirjutatakse see edasi — kirjanduse ajalukku.

JOHANNES. Tõesti! Sa arvad siis, et rahva osavõtt...

SEENETREIAL. Et rumal rahvas sulle järele ei jookse — on sul sellest sooja või külma! Kirjanduse ajalugu otse kubiseb teostest, mis inimestele kunagi pole korda läi-nud... aga seda suuremat raginat nad sünnitavad seal ajaloos!

JOHANNES. Sul on õigus, Seenetreial. Las nad mängi-vad su «Peninukke». Aga ajalugu vaikib sellest. Ajalugu kõneleb ainult «Süngetest kuristikudest». Tead, Seene-treial — alles täna mõistan ma, kui suurepärane asi on see — kirjanduse ajalugu! Et veel on jäänud koht, kus rahval ei ole ütlemist. See rahvas — kes meie ajal nii täis iseennast! Aga sina — Johannes Niglas! Mis on sulle üks rahvas! Sa sülitad talle näkku ja — astud ajalukku!

JOHANNES ja SEENETREIAL kaovad Johannese toa kaudu. Saali tulevad MILVI ja MÄNNIK.

MÄNNIK (kõneldes). Jaa, kui lood on võtnud seesuguse pöörde — mis ma siis sinuga ikka tolgendan! Keda siis muud kui ela hästi — sa ussiseeme! Ho-ho-ho! (Näeb Västriku.) Kes on see hale vend? Vaata, kuidas ta sunnik naeratab — nagu siidilinti möödab — oh-ho-ho! Uus peigmees, mis?

VÄSTRIK. Oo, niisama!

MÄNNIK. Hästi öeldud, niisama! Kõik asjad algavad — niisama, oh-ho-ho! Omavahel öeldud — ei maksa vaeva! Siin lõhnab ju pankröti järele — mis te teete selle palja tüdrukuga? Tulge kaasa, mis? Ma käristan välja ja teie maksate — no küll saaks mürtsu! No — kui ei, siis ei! Palju lõbu, saksad — oh ho-ho! (Pahe-malt ära.)

MILVI (väikese pausi järel vabandavalt). Alf on vabachu-inimene... Ta ei kõlba salongi

VÄSTRIK. Lõpp?

MILVI. Jaa.

VÄSTRIK. Kurb!

MILVI. Jaa. Ta ütles: «Kui sul enam taskuraha ei ole, mis ma sinuga siis tolgendan.» Niisugune otsekohe-sus on tore, eks?

VÄSTRIK. Väga tore! Ta hüppab nüüd ilma teieta.

MILVI. Küll tal nüüd läheb kõik tagurpidi. Kui pole ergutust.

VÄSTRIK. Kindlasti tagurpidi!

MILVI. Õieti see hüppamine... ma ei imetle seda enam nii väga!

VÄSTRIK. Mitte!

MILVI. Sest mis on Alfi hüpped selle kõrval, kuis teie enese olete — miljardäriks hüpanud

VÄSTRIK. Oo!

MILVI. See on tore hüpe! Ainult kui see ei oleks — lümus!

VÄSTRIK. Ümberpöördud, preili Milvi! Suurim kelmus on — olla tõelikkude miljardite omanik!

MILVI. Mis te räägite!

VÄSTRIK. See nõuab tuhandete higi ja vaeva, et luua miljardilisi väärtusi. Ja kui need miljardid lõpuks siiski ühe taskusse on koondunud — siis ainult röövi-mise, varguse või mõne seaduslikuma kelmuse teel. Ja nüüd — minu miljardid! On nende pärast keegi vaese-maks jäänud, on kellelegi ülekohut sündinud? Ei, preili Milvi, kõige vooruslikumad ja süütumad miljardid on need, mis sa enesele ise oled luuletanud!

MILVI. Aga teie äratate petlikke lootusi!

VÄSTRIK. Lootusi? Mispärast inimesed himustavad vöö-rast vara? On see nii suur karistus, kui inimesed siru-tavad oma käe minu miljardite järele — ja pärast tuleb ilmsiks, et midagi ei hakka pihku! See mõjuks isegi kasvatavalt.

ASTA tuleb saali kaudu.

ASTA. Kas papa ei ole siin?

MILVI. Ei (Västriku.) Te olete üks sümpaatne kelm, härra Västri!

MILVI lahkub saali kaudu.

VÄSTRIK. Härra Tammist sõitis veel pisut välja

ASTA. Nii hilja! (Milvi lahkumisest veendunud.) Ah,

Otto! Kui ainult mõelda, et homme hommiku algab sõit Indiasse!

VÄSTRIK. India! Kuidas ta meid ootab!

ASTA. Oled sa viisumite asjus —?

VÄSTRIK. Aga täpselt! Paberid on korras!

ASTA. Et mitte juba täna õhtu! Ei saa ju silma kinni see öö!

VÄSTRIK. Selle öö võiks veeta meeldivamalt.

ASTA. Kuidas sa arvad?

VÄSTRIK. Juba täna õhtu jätaksime selle pesa. Veedaksime öö lokaalides. Tead nii — lahkumiseks kodumaaga!

ASTA. Otto, sa oled jumalik! Kuidas ma ise selle peale ei tulnud! Aga nüüd lähen ma pakkima

VÄSTRIK. Sa riietad enese — aga ei mingisugust pagaas! Me ostame, kui midagi vaja.

ASTA. India ja miljardid! India ja miljardid! (Johannestoa kaudu ära.)

VÄSTRIK. India ja miljardid? Aga kuhu jääb siis see jumalik Otto? (Saali kaudu ära.)

Saali kaudu tulevad VILLEM ja SOMBA.

SOMBA. Temperatuur on teil väga ilus. Kui see nii püsima jääb, on suur samm edasi.

VILLEM (haigetoolile laskudes). Ma hakkan viimaks uskuma tervise tagasitulekusse.

SOMBA. On mõni erilik tundemärk?

VILLEM. Jaa. Mõõdunud ööl ma juba seisin neitsi Maria ukse taga, aga riiv oli ees.

SOMBA. Neitsi Maria? Hmjaa — olen teda silmitsenud. Sel tüdrukul peab olema temperament. Ja see riiv?

VILLEM. See riiv ei nihkunud. Härra doktor ei oleval seda mitte korraldanud, ütles ta.

SOMBA. Elutungi avaldused, hmjaa! Ainult ettevaatlikult, härra Noor-Tammist!

Saali lävele ilmub MILVI.

SOMBA (vastu tõtates). Teie, preili Milvi!

MILVI. Papa ei ole veel tagasi? Kindlasti on ta juba mööda püksa saanud! (Tahab minna.)

SOMBA. Kui te veel viibiksite!

MILVI. Mul on rutt!

SOMBA. Mis ma tahtsin öelda, hmjaa! See Forell — mäletate lehtlas... Midagi teaduslikku, nii-öelda asja enese pärast...

MILVI. Mis sellega on, härra doktor?

SOMBA. Hmjaa... kui see asi teid tõesti nii väga — et kui astuksite kord minu poole sisse... Ma mõtlen... kui arst... Hmjaa — võiksin selles asjas lähemalt pühendada...

MILVI (möödab teda silmadega). Teie, härra doktor?

SOMBA. Ah, preili Milvi — juba see mõte üksi...

MILVI. Kahju — väga kahju! Olete hiljaks jäänud!

SOMBA. Hiljaks!

MILVI. Ma olen juba pühendatud.

SOMBA. Juba?

MILVI. Jaa, ma ei ole nii naiiv, härra doktor! (Saali kaudu ära.)

SOMBA (Milvile järele vaadates). Sütitav tüdruk!

VILLEM. Siis kosige, kui ta on sütitav!

SOMBA. Kui me kõiki kosiksime, kes meid sütitavad!

VILLEM. Seal on teil õigus, härra doktor. Peaasi on, et riivid oleksid avatud. Me pole muhameedlased, et kogume naisi laagrisse. Meie naised sibavad mööda maailma ringi. Mulle on see ikka lõbu valmistanud — sa lähed tänaval, istud teatris, pidusaalis, kohvikus, kõrtsis... Ja igal pool näed naisi, kelle juures sa lühema või pikema aja oled maksma pannud enese mehelikkuse. Kõigi nende elus on olnud Villem Tammist, on toonud rõõmu, kurbust, on jätnud jälgi. Jälgi jätta — see on ometi meie auahnus. Enesest võimalikult palju jälgi jätta! Üks on riigimees, teine kogub varandust, kolmas teeb salme. Aga minul sibab lugematu arv naisi mööda maailma ja kannab enese olemuses mälestusi minuga veedetud tundidest... Teatud ringkondades, kellele armastus on ettekäandeks teha praktilisi järeldusi, on elumehe tüüp halvas kuulsuses. Aga elumees — see on kunst elada. See on võime elu valitseda... See on and oma elu nõnda korraldada, et sul alati on mesinädalad...

SOMBA. Alati mesinädalad, hmjaa! Kõigil pole selleks raudset tervist... igavese ümberkolimise erksust... lõpuks — konsekvant egoismi. Pisut halvemeelsust — ja

sa oled kadunud mees! Soovin teile head ööd, härra Noor-Tammist!

VILLEM. Nägemiseni, härra doktor!

SOMBA kaob pahemale. Saali kaudu tuleb MARIA.

MARIA. Vabandage, härra Noor-Tammist — on teil enne puhkusele minekut veel erilisi soove?

VILLEM. Jaa, neitsi Maria — mul on erilisi soove. See riiv sinu uksele... ta võiks täna öösel lahti jääda...

MARIA. Jaa, see riiv! (*Hakkab heledasti naerma.*)

VILLEM. Himustan sind, tüdruk! Tahan sind saada!

MARIA. Härrastel võivad oma kogemused olla tecni-jatega.

Meiesugune ainult avagu riiv ja õelgu tere tulemast.

Ma olen teisest laastust, härra Noor-Tammist!

VILLEM. Mis sa siis lõpuks tahad, tüdruk?

MARIA. Kes mulle läheneb, peab olema kavaler.

VILLEM. Kavaler?

MARIA. Jaa, kuidas te seltskonna prouade ja preilide ümber keerlete... Mas siis ka kärgatate: himustan — tahan saada — riivid lahti! Oo, teil on siidine pilk ja mesine naeratus! Te olete libe kui angerjas. Örn, tähelepanelik, ülete meelitusi, teete kingitusi. Te viite ta kinosse, teatrisse, kabareesse ja joote vahuveini üksikus kabinetis. Ja alles siis, kui kogu aja olete olnud kavaler ja ilmutanud örnemaid tundmusi, alles siis lasete läbi lille paista — et kuidas on nüüd lood selle riiviga...

VILLEM. Nõnda — nõnda! Sul on armastusest üksi vähe, sa tahad ka etendus! Tubli, sa pead saama oma kavaleri! (*Ajab enese Maria toetusel üles.*) Nüüd sa lähed ja paned enese viisakasti riidesse! Ja siis läheb täna öösel lahti. Ma näitan sulle maailma elu!

MARIA. Te tahate tõesti — minuga...

VILLEM. Jaa, ma tahan, neitsi Maria! Üks väike pulmareis üle hulga aja! Ah-ah-haa!

VILLEM ja MARIA lahkuvad saali kaudu. Pahemalt tulevad PIRN ja TAMMIST.

PIRN on pikk kõheldane isand ebamäärastes aastates. Tuimi, nühitud näojooni valgustab tuhmilt hangunud jesuiidi-naeratus huultel. Kannab portfelli kaenlas.

PIRN. Missugune juhus — kohtasin teid otse välisuksel.

Vabandage, kui ma nii hilja —

TAMMIST. Istuge, härra advokaat!

PIRN. Tänan!

TAMMIST istub kirjutuslaua taha. Ta vastu üle laua võtab istet PIRN, asetades portfelli lauaservale ja hõõrudes käsi harjumusest.

TAMMIST. Ja nüüd, härra Pirn, puistake oma süda!

PIRN Süda - eh-he-hee! Ainult mõned vekslid portfellis!

TAMMIST. Vekslid?

PIRN. Firma Lepik ja Komp. volinik, kui lubate. Sammul kaubamaja pankrot —

TAMMIST Kui mõelda, härra advokaat — isegi Sammul!

PIRN. Praeguse konjunkturi juures ei ole keegi kindel! Kuid asja juurde! Sammul kaubamajal on suured kohustused Lepik ja Komp. vastu. Garantiid kannavad teie allkirja, härra Tammist.

TAMMIST. Seisukord on pöörane!

PIRN Firma Lepik ja Komp oli humaan, ta pikendas tähtaega Sammul kaubamajale... See oli eksitus!

TAMMIST (*aralt*). Ma loodan...

PIRN (*rõhuga*). Firma Lepik ja Komp. ei kavatse teist korda eksida, härra Tammist!

Saali lävele on ilmunud MILVI.

MILVI. Papa!

TAMMIST. Sina, rotti! (*Tõuseb üles, astub tütre juurde.*)

Mis on? Mis on juhtunud, laps?

MILVI. Sul on jälle niisugune nägu! Sa oled kindlasti jälle mööda püksa saanud!

TAMMIST. Ah, laps! Kui mul üldse on veel püksa jalas!

MILVI. Mis saab meist! Mis saab meist!

TAMMIST. Ainuke pääsetee on — Västriku. Saada see poiss mulle siia.

MILVI. Västriku? Ah papa, tal ei ole ju —

TAMMIST. Mis?

MILVI. Ei midagi! Ma saadan ta kohe.

MILVI kaob saali kaudu. TAMMIST võtab rõhutuna aset kirjutuslaua taga.

PIRN. Imelikud ajad praegu, härra Tammist — väga ime-
likud ajad! Oli Sammuli kaubamaja — ja ei ole enam!
Ja homme, ulehomme — kes on järgmine? Mis on meie
päevil üks solhid kaubamaja? Seebimull!

Saalis tulevad nähtavale VÄSTRIK ja MILVI. Milvi jääb
läve taha piiluma, kuna Västriki esiruumi astub. Ta kan-
nab enesega tuttavat käsisumadani.

VÄSTRIK. Aga siin on ju võõraid!

PIRN ja TAMMIST tõusevad toolidelt.

TAMMIST. Advokaat Pirn — härra Västriki... Indiast.

PIRN. Västriki Indiast! Väga rõõmustav! (Raputab kätt.)
Lugesin teist ajalehest. Kogu linn on arvuses teie mil-
jarditest! Ja nüüd näen teid oma silmaga! Väga rõõ-
mustav! (Hõõrub käsi)

VÄSTRIK. Ja teie, härra Pirn! Kas teie ka kuulute selle
maja rõõmude hulka?

TAMMIST. Kenad rõõmud!

VÄSTRIK. Meie armas härra vana Tammist on nii kah-
vatul! Mis te olete enesele lubanud, härra Pirn?

PIRN (portfellile näidates). Rasked vekslid härra Tam-
miste allkirjaga.

TAMMIST. Mõelge, härra Västriki! Sammuli kaubamaja on
korraga maksuvõimetu. Firma Lepik ja Kompaniil
garantiid minu allkirjaga. Ei pikendata tähtaega. Kust
võtan ma üleöö selle summa!

VÄSTRIK. Palju te aega vajaks — kogumiseks?

TAMMIST. Kuu — kolm nädalat — vähemalt kaks nädala-
lat!

VÄSTRIK. Härra Pirn — kaks nädalat ei ole igavik!

PIRN. Praeguse konjunkturi juures on kaks nädalat igavi-
k. Täna on veel Tammiste firmalt midagi võtta —
kas ka kahe nädala pärast, kes seda kindlustab?

VÄSTRIK. Oo, Härra Pirn! Millised kahtlused maja kohta,
kus mind nii südamlukult vastu võetakse. Peab küll
kohutav summa olema, kui arvesse võtta teie hirmu
suuri silmi?

PIRN. Igatahes paarikümne miljoni ümber, olge nii lahke!

VÄSTRIK. Paarikümne miljoni ümber! Mõelge ometi! Ja
selle nüruse summakese pärast see ärevus nii hilisel
tunnil. Kas te arvate, et kui mina ühes majas sisse ja
välja käin, siis seesuguste summakeste pärast keegi tar-
vitseb väriseda!

PIRN. Teie siinolek, härra Västriki, mõjub tõepoolest
rahustavalt. Aga mis teha — olen ainult volinik. Ma
pean firma Lepik ja Komp. esitama midagi reaalselt —
tagatist...

VÄSTRIK. Tagatist... midagi reaalselt... oo! (Tammis-
tele.) Teil ei ole midagi selle vastu, kui mina —

TAMMIST. Ah, härra Västriki!

VÄSTRIK (võtab taskuraamatu, kirjutab midagi, kärjab
lehe ja ulatab Pirkile). Usun, härra Pirn — sellest jät-
kub!

PIRN (lugedes teeb suured silmad, siis soojalt). Selle
kindlustuse juures, härra Västriki! Paremat ei oska soo-
vidagi. Minu südamluk õnnesoov!

VÄSTRIK. Vast ulatate selle sedelikese härra Tammis-
tele, kes kirjutab kaaskirja lehekontorile. Ja et asi
tõesti kindel oleks, viite ise selle kuulutuse määratud
kohta.

PIRN. Kõige suurema rahuldusega, härra Västriki. (Ulatab
sedeli Tammistele.)

TAMMIST (loeb). Milvi Tammist ja Otto Västriki — kih-
latud! Kihlatud!

MILVI. Taevast halasta — kihlatud! (Kaob saali kaudu.)

VÄSTRIK. Väike kaaskiri lehekontorile, härra Tammist!

TAMMIST. Jaa, jaa — sa armas jumal! (Istub ja kirjutab.)

PIRN. Kuulutus homses lehes... See on kõmusõnum,
härra Västriki! (Madala häälega.) Ja jumala õnnistus
Tammiste firmale.

VÄSTRIK. Ainult mõned nädalad, härra Pirn, ja Tam-
miste firma tasub kohustused oma enese väest. See on
Tammiste firma auasi, härra advokaat.

TAMMIST (on sedeli ja kaaskirja ümbrikusse pannud ja
ulatab selle Pirkile). Siin... palun!

PIRN. Täna. (Võtab ümbriku ja peidab ta portfelli.)
Firma Lepik ja Kompanii on rahuldatud. Soovin teile,
härra Tammist, tõsiselt õnne nii toreda väimehe puhul!
Head ööd, mu härrad!

TAMMIST. Head ööd!

VÄSTRIK (saadab Pirni läveni). Head teed, härra Pirn!

PIRN pahemalt ära.

VÄSTRIK (Tammistele ette seisma jäädes ja teda oma vagusa naeratusena soojendades). See asi on nüüd joones, härra Tammist!

TAMMIST (väga liigutatult). Te olete tore inimene, härra Västri! Kui lihtsalt ja kindlalt te otsustate eluküsimusi — iga toll miljardär! Te olete päästnud täna minu elu ja au. Kui kunagi peaks kord tänd tulema kus ma julgen teile teha etteheiteid — siis tuletagi mulle tänast õhtut meelde.

VÄSTRIK. Ma ei unusta neid suuremeelseid sõnu. Aga nüüd kõneleme ärist, olen enesele muretsenud informatsiooni teie ettevõtetest. Seal on palju iganud koli, mil pole tulevikku. Teil on ilus, elav, käidav riidekauplus — jääge selle juurde. Kõik muu likvideerige ja tasuge võlad. Tammiste firma au ei pea tumestama arvamine, nagu oleks väimehe miljardid ta elu päästnud. Firma ise on eluvõimeline.

TAMMIST (surub Västriku kätt). Need on mehe sõnad — iga toll aumees! Ah jumal, kus on siis Milvi? Ka tema tahab ometi rõõmus olla! Ma toon teile selle rotikese — jaa, jaa!

TAMMIST kaob saali kaudu. Johannese toast tuleb ASTA reisiülikonnas.

ASTA. Sa oled üks!

VÄSTRIK. Õhk on puhas!

ASTA. Sa pole sugugi riides!

VÄSTRIK. Kuidas! Palit ja kübar ripuvad eeskojas varnas ja siin, näed, on minu sumadan!

ASTA. Oled küll imelik miljardär! Kogu su varandus mahub sesse väikesesse käekotti!

VÄSTRIK. Tahad sa siis veoautoga Indiasse sõita!

ASTA. Ah, India!

VÄSTRIK. On aeg liikuda!

ASTA. Maha jatta see kodu! Ja sinuga — Otto! Kuis ma sind armastan! Et ma veel võiksin elada sinuta!

VÄSTRIK. Ma kuulen samme.

ASTA. Ela hästi, vana kodu! India! Miljardid! Mu jumal! (Ära pahemale.)

VÄSTRIK. India! Miljardid! Mu jumal! Ja kõige lõpuks see vaene Otto... (Ära pahemale)

Saali kaudu tuleb TAMMIST, kättpidi tõrkuvat MILVIT järele vedades.

TAMMIST. Siin on see puurilinnuke — meie väike rotike! Mis? Kuhu on siis väimeespoeg kadunud?

MILVI. Ah, papa — mul on hirm!

TAMMIST. Hirm on armu algus! Tule! Ta on vist läinud Johannese poolele.

TAMMIST ja MILVI kaovad Johannese toa kaudu. Saali kaudu ilmuvad teekonnavalmsis VILLEM ja MARIA.

MARIA. Ah, härra Noor-Tammist! Kuidas mu süda peksab!

VILLEM. Oled alles algaja, neitsi Maria! Minu süda on vilunud. Ta on rahulik ja kindel omas asjas! Tule, tüdruk! Sa pead saama oma kavaleri!

MARIA. Nii jube on, härra Noor-Tammist!

VILLEM. Marss!

VILLEM ja MARIA kaovad pahemale. Johannese toast tuleb TAMMIST.

TAMMIST. Kui maa alla kadunud! Pimesikumäng! Ma ei näe ometi und! Halloo — härra Västri! Halloo, härra miljardär! Alguses võib see nali vaimurikas olla, aga pikapeale läheb ta kindlasti igavaks! Halloo, härra miljardär!

TAMMIST kaob saali kaudu.

NELJAS VAATUS

Mihkel Tammiste linnakorteris. Lavaseadeldis nagu eelmises vaatuses. Aknal eesriided alla lastud. Toa hämaruses kahe inimkogu kontuurid TAMMIST ja JOHANNES. Mõlemad on öö läbi ärevuses valvanud ja vastu hommikut toolidel uinunud. Valitseb täielik vaikus. Siis hakkab helisema eeskoja uksekell. See kordub teravuse ja närvilikkuse kasvades. Siis on kuulda eeskojas teenija lohistavaid samme, välisukse avamist, hääli, naise heledat, ülemeelikut naeru. Avaneb üks pahemal ja sisse astuvad MARIA ja VILLEM.

MARIA (kellel kikk peas ja kes alles täiesti kõrtsifantastika mõju all, naerdes). Pime kui kott! Kuhu oled sa mu vedanud... sina vanapoisikonts! Sina Vembla-Villem! Sina — ih-hi-hii!

VILLEM. Mõistuse juurde, tüdruk! Sa pole kõrtsis! Vaiki!

MARIA See rind siin — ih-hi-hii! ei vaiki enam kunagi! Nüüd tahan ma häält teha! Nüüd alles tahan ma häält teha. (Kriiskab õige heledasti.)

JOHANNES (üles karates). Haa! Seal on see nurjatu!

TAMMIST (ärgates). Kes? Kus? Mis?

JOHANNES. Naiseröövel! Valgust! (Hüppab akna juurde ja tõmbab eesriide kõrvale.) Seal! (Jäab segaselt Villemi otsa vahtima.)

MARIA (Tammistet nähes). Mu jumal, peremees! (Jookseb saali kaudu ära.)

TAMMIST. Sina, Villem!

JOHANNES. Villem!

VILLEM. Aga kes siis!

JOHANNES (hädaldades). Mu jumal! Mu jumal! Mu vae-
sed ergud.

JOHANNES lohistab enese oma toa kaudu ära.

TAMMIST. Kust sa tuled?

VILLEM. Muidugi kõrtsist! Seda peaksid juba lõhnast tundma!

TAMMIST. Oled sa hull! Oma haigusega kõrtsi! Mis ütleb doktor!

VILLEM. Doktor ütleb — hmjaa, elutungi avaldused! Ainult ettevaatlikult, härra Noor-Tammist! Vaata, vend — on seisukordi inimese elus, kus sa kahest pahest pead valima sobivama. Muidugi — kõrts ei ole sanatorium kopsuhaigetele. Aga inimese hing, kopsude kiuste, vajab teinekord tilgake elurõõmu! Sa tead, mul just see hing — viimasel ajal... jättis mõndagi soovida

TAMMIST. See on hullus! Ja kes on see tüdruk? Sa vead juba naisi kõrtsist koju!

VILLEM. See oli ainult Maria!

TAMMIST. Ah nõnda! Ah nõnda?

VILLEM. Arusaadav. Kes laseb haige inimese üksi välja? Ja Maria ülesanne selles seisabki, et mind igale poole saata — ja põetada. Aga mis on siis vahepeal sündinud — Johannes tahtis mulle kõrisse karata.

TAMMIST. Ah jumal, ta pidas sind Västrikuks!

VILLEM. Mis on siis selle Västriku?

TAMMIST. Sellest saagu tont aru! Eile õhtu kihlas ta end Milviga.

VILLEM. Noo!

TAMMIST. Saadame koos kihlakuulutuse «Sõnumetoojasse». Ja viis minutit hiljem — on peigmees majast kadunud ja temaga ühes Asta.

VILLEM. Peenike!

TAMMIST. Valvasime kogu öö — nad ei tule veel tagasi. On see mehe tegu? Ja Asta!

JOHANNES (oma toast tormates). Kiri! Kiri!

TAMMIST. Mis?

JOHANNES. Indiasse! Indiasse! (Tammistele.) Lugege! Leidsin oma kirjutuslaualt!

TAMMIST (lugedes). Ela hästi, Johannes! Kui neid ridu loed, oleme Ottoga teel Indiasse! Sinu endine Asta.

JOHANNES. Ma ei ela seda teotust üle!

TAMMIST. Kui see mees ei ole kelm, siis ta on hull!

JOHANNES. Ta on narr!

VILLEM. Teise mehe naisega läbi minnes ollakse ainult kelm. Armulugudes on kelm kangelane. Aga mahajäetud mees — see on narr!

JOHANNES (toolile istudes). On perekond! No on perekond! Isa teeb pankroti! Tütar jookseb mehe juurest Indiasse. Mu jumal, millises mülkas ma istun!

TAMMIST. Kui sa oleksid mees! Ma imetlen, et Asta üldse niikaua püsis. Niisuguse mehe juurest põgeneda on peaaegu auasi! Ah, see vaene Milvi! Tahan ta järele vaadata.

TAMMIST kaob saali kaudu.

JOHANNES. Millises mülkas! Millises mülkas!

VILLEM. Tjaa! Tragöödia, mis? Üks naine on Indiasse põgenenud. Ja nüüd on maailma lõpp!

JOHANNES. Sa ometi tunnend naise, Villem...

VILLEM. On nähtud mõnesuguseid.

JOHANNES. Kuidas siis on? Jätta maha oma mees ja minna teisega?

VILLEM. Seda võib näha iga päev! Ikka teisega — selles see lõbu seisabki. Vaata, Johannes, mina imetlen midagi muud. Kui naine jääb oma enese mehe juurde! Ja elavad üks teisega. Ja kisuvad ja on karvupidi koos. Aga lahku ei mõista minna. Ja on koledasti uhked oma vooruse ja truuduse peale!

JOHANNES. Ma saan aru, kui jäetakse maha teisi mehi — neid igapäevaseid, harilikke mehi! Kui jäetakse maha üks lihunik, majaperemees, kaupmees või vabrikant. Kas see või teine — on seal vahet? Ja millega on neil naist kõita? Aga mina — ära joosta Johannes Niglas juurest! Sellest ei saa ma aru! Ja kui veel mõtled — kellega? Selle naise, viletsa, tühise Ottoga!

VILLEM. See on igavene tõde: mees, kes meie naise ära meelitanud, on tingimata naine ja vilets!

JOHANNES. Maailmas on miljoneid naisi. Aga see peab minu naine olema, kellega põgenetakse Indiasse. Ja seda vaatab pealt üks jumal ja ei keela mitte!

VILLEM. India on väga kauge maa. On aega ümber otsustada ja tagasi pöörduda.

Saali kaudu tulevad TAMMIST ja MILVI.

TAMMIST. On väga kurb, mu tütar, et oleme langenud avanturisti ohvriks. Aga sellest peab üle saama. Ja mulle on suureks kergenduseks näha sind nii rahulikuna ja kindlana. Sa oled vahva tüdruk!

MILVI. Mina usaldan harra Västriku!

TAMMIST. Usaldad? Pärast seda, mis sündinud?

MILVI. Ka pärast seda, mis sündinud.

Pahemalt avaneb uks ja sisse astub ASTA SEENETREIALI saatel.

SEENETREIAL. Julgesti edasi! See on teie kodu!

ASTA. Mul on halb... väga halb!

MILVI. Asta!

TAMMIST. Minu tütar! Jumalale tänu!

SEENETREIAL. Proua Asta on väga murtud! Ta vajab õrna käsitlemist.

SEENETREIAL, TAMMIST ja MILVI asetavad ASTA sohvale. JOHANNES on enese kõrvale pööranud.

SEENETREIAL. Johannes, ma tõin sulle su naise —

JOHANNES. Mul ei ole naist.

SEENETREIAL. Kuidas — naisemees ja ei ole naist?

JOHANNES. Ma ei tunne seda naist!

ASTA. Johannes, sa pead mind kuulma!

JOHANNES. Ma ei kannata seda häält!

TAMMIST. Minu südamlik tänu, harra Seenetreial, et päästsite mu tütre selle kelmi küüsis!

SEENETREIAL. Ah jumal — ei olnud kellegi vägitegu! Tulid ise mulle kahekesi külla!

JOHANNES. Kahekesi!

ASTA. Kui ta minust maha ei jäänud, see kelm! Mõtles, papa, ta ei olegi miljardär!

TAMMIST. Ei ole miljardär! Sa armas aeg!

JOHANNES. Seda arvasin ma temast juba esimesel päeval.

TAMMIST. Ja niisuguse olevusega sa tahtsid sõita Indiasse!

ASTA. Kui teie kõik aina sulasite ta ees, et miljardär ja miljardär! Ja kõnelesite Indiast. Ja elu oli nii hall ja üksluine. Ja Johannes minust midagi ei hoolinud. Oled veel noor ja tahad elada... Kord elus Indiasse! (Nutab.)

TAMMIST. Vaene laps — kuidas ta kannatab!

ASTA (nuuksudes). Aga India asemel — ta viis mu siia — kõrtsi!

JOHANNES. Kõrtsi!

ASTA. Jaa, et kodumaaga jumalaga jatta. Üks lahkumise söömaaeg. Ja kui arve toodi, polnud Ottol raha! Ma

pidin oma väärtasjad pantima. Milline häbi! Milline häbi! (Nuutsub.)

TAMMIST. Ole rahul, mu laps! Need väärtasjad me ostame välja.

ASTA. Härra Seenetreial on nad juba lunastanud. Selleks me ta üles otsisime. Kui härra Seenetreial tegi selle käigu, me ootasime Ottoga tema korteris.

JOHANNES. Ottoga!

ASTA. No jaa — kui see inimene ei loobunud minust!

TAMMIST. Ime, et see noorhärri siia kaasa ei tulnud! Tal ometi peaks jätkuma selleks häbematus.

SEENETREIAL. Ta tuli kuni maja ukseni.

TAMMIST. Haruldane juhtumus. Inimesel pole pennigi taskus ja ta tuleb minu maja ukseni!

ASTA. Sel inimesel pole üldse häbitunnet! Ta tahtis ka sisse tulla.

JOHANNES. Sisse!

ASTA. Seda ma ei lubanud! Johannes oleks ta maha loonud — esimeses ägeduses.

JOHANNES. Ta peab surema!

SEENETREIAL. Härra Västriki jäi meist välisuksele maha. Ta lubas tänaval seista ja oodata.

TAMMIST. Mida see inimene siis ootab?

SEENETREIAL. Ta ootab — vast antakse talle märku siit majast —?

TAMMIST. Märku siit majast —?

SEENETREIAL. Jaa, et võib olla — teda veel vajatakse.

TAMMIST. Teda vajatakse! (Astub akna alla.) Suurepärase! Ta seisab seal tõesti — üle tänava — laternaposti all! (Kõik peale tukkuvat Villemi ja Asta jooksevad aknale.) Päise päeva valguses!

MILVI. Ta näeb meid! Ta kergitab mütsi! Ta naeratab meile!

JOHANNES (aknast vahtides). Ma ei või teda näha! Ma ei või teda näha!

SEENETREIAL. Ära siis vaata, Johannes, kui sa ei või! (Viib ta tagasi toolile.)

TAMMIST. Inimene on teinud kelmuse kelmuse peale! Inimesel peaks olema silmad häbi täis! Aga tema — ta kergitab sulle kübarat! Ta naeratab sulle! Jaa, jaa — tule siia mu poiss, meie vajame sind! (Teeb aknal käega kutsuva liigutuse.)

MILVI. Sa kutsud ta tõesti, papa! Ah see on tore!

TAMMIST. Mis? Ta tuleb tõesti! Ta tuleb!

SEENETREIAL. Julgust sel poisil ei puudu. Daaniel tuleb lõukoerte pessa.

JOHANNES. Ma ei vastuta enese eest! Kui mind ei hoita — sünnib midagi hirmsat.

TAMMIST. Istet võtta! Rahu! Me ootame seda härrat rahulikult!

TAMMIST istub oma toolile kirjutuslaua taha. ASTA ja MILVI võtavad aset sohval. JOHANNES istub toolil, ta selja taga seisab hoolitsevas poosis. SEENETREIAL Siis VILLEM haigetoolil. Ohk on ootamise ärevusest paks kui müristamise eel.

SEENETREIAL (eraviisil). Mõtles, Johannes, minu «Peninukkidel» on ka juba toss väljas! Rahvast üsna keskmiselt.

JOHANNES. Liig tühine asi!

SEENETREIAL. Otse vastupidi! «Peninukkidesse» on tõesti pisut kunsti sattunud. Ja rahvas seda ei salli. Kui see niimoodi edasi läheb — Johannes, ma kardan!

JOHANNES. Mida sa kardad?

SEENETREIAL. Kui see niimoodi edasi läheb — viimaks mina ka pean kolima kirjanduse ajalukku.

JOHANNES. Ma arvan, ei jätku ruumi. Kirjanduse ajaloos on praegu kõik kohad võetud.

SEENETREIAL. Jumalale tänu!

MILVI. Ta tuleb! Ta tuleb!

TAMMIST. Tõepoolest!

Üldine ärevus. Pahemalt astub sisse TIINA.

TIINA. Eeskojas ootab härra Västriki. Ta palub luba sisse astuda.

TAMMIST. Ütle härra Västriki — ta oodaku pisut!

TIINA. Jaa, härra!

TAMMIST. Nüüd tood sa eeskojast selle pika rohelise pingi!

TIINA. Jah, härra! (Pahemale ära.)

MILVI. Sipelgad jooksevad selga mööda — ärevusest!

TIINA (pahemalt pingiga). Kuhu käsete?

TAMMIST. Sinna ukse äärde Nõnda! Ja nüüd küsi härra Västriki, kas ta ei oleks nii lahke.

TIINA (üle ukse). Olge nii lahke, härra Västriki!

TIINA kaob pahemale. Järgmisel hetkel ilmub lävele VÄSTRIKU kuju — käsisumadaniga. Suur liikumine.

VÄSTRIK (häbelikult heasüdamliku naeratusega). Oo! Minu vanad sõbrad!

JOHANNES. Mu silme ees läheb pimedaks! Ma ei vastuta enese eest! (Allub Seenetreiali vaigistusele.)

TAMMIST. Rahu! Istuge, härra Västriki!

VÄSTRIK (silmadega kohta otsides). Täna!

TAMMIST (ukse äärde naidates). Seal on teie — süüpink!

VÄSTRIK. Süüpink! Heleroheline — kui värskelt värvitud! Ta ometi ei mähri?

TAMMIST. Siin majas ei ole määrdivaid asju, härra miljardär!

VÄSTRIK (istudes). Oo, palun! Mitte komplimente!

TAMMIST. Teie ei taha ometi salata oma miljardeid?

VÄSTRIK. Oo, nad on ainult neile, kes usuvad.

TAMMIST. Nõnda — nõnda, härra Västriki! Miljardär on kokku langenud!

VÄSTRIK. See on hirmus, kuidas meie päevil kõik varie-seb! Pangad, soliid firmad — korraga ei jõua välja osta oma veksleid...

TAMMIST (end puudutatuna tundes). Palun, meil oli jutt teie miljarditest

VÄSTRIK. Ah, härra Tammist! Kust võtab meiesugune miljardär? Kas Indias nad ei kasva kuuse otsas!

TAMMIST. Vaata! Või ei kasva kuuse otsas? Aga eile alles kasvasid!

VÄSTRIK. Advokaat Pirnile nad kasvavad ka täna ja homme seal!

TAMMIST. See lambapca! Aga teie! Valemiljardärina end minu majja poetada! Ja missuguste sihtidega!

JOHANNES. Kuulmata!

ASTA. Jaa, papa — küsi ta käest! Missuguste sihtidega?

VÄSTRIK. Ah jumal! Tahtsin ainult ootamata rõõmu valmistada — vanadele sõpradele!

TAMMIST. Seda nimetate teie rõõmu valmistamiseks!

VÄSTRIK. Mõtlesin — kuidas sa lähed tuhjade taskutega! Nad ei lase sind uksestki sisse. Ja siis mul tuli idee — olla miljardär. Ma mõtlesin — see on kõige kohasem.

Majanduskriis ja kapitalinälg. Olles miljardär sa võid neid armsaid inimesi aidata.

TAMMIST (sarkasmiga). Luuletatud miljarditega!

VÄSTRIK. Jaa, härra Tammist, luuletatud miljarditega. Või olete juba unustanud, mis sündis eile õhtu sellesamas ruumis?

TAMMIST (segaduses). Eile õhtu —

VÄSTRIK. Kes oli see mees, kes eile õhtu minu kätt surus ja ütles: teie olete päästnud minu elu ja au! (Üles tõustes, sumadani «süüpingile» jättes.) Kes oli see mees, kes sellesama laua ääres töötas: kui ma kunagi teile peaksin tegema etteheiteid, siis tuletage mulle meelde täna õhtut!

TAMMIST (suures segaduses). Kuidas siis on? Nüüd läheb kõik segamini! Jaa, jaa — härra Västriki! Eile õhtu tõepoolest!

VÄSTRIK. Ja täna? (Istub Tammistele lähedale toolile.) Ainult täna minu luuletatud miljarditele ei sega teie majarahu kohtupristav. Ja teie võite siin istuda täis auväärsust ja mõista kohut — kelle üle? Inimese üle, kellele teie kõik seda võlgnete!

JOHANNES. Kihutage see kelm tänavale! Ja sina, Seenetreial! Sa paljastad selle omatehtud miljardäri homses «Sõnumetoojas».

TAMMIST. Hoidku taevast, härra Seenetreial! Mitte hingagi ei tohi!

SEENETREIAL. Ma mõistan, härra Tammist! Võite olla täiesti rahulik. Minu poolt ei mingit hädaõhtu teie perekonna — idüllile!

JOHANNES. Idüllile!

TAMMIST. Jaa, mu armsad. Härra Västriki on kõnelnud maaluvaid sõnu. Tammiste firma oleks täna kokku varisenud, kui poleks eile õhtu härra Västriki kaalule heitnud oma autoriteeti. Ja kuna meie praegu ripume härra Västriki heast kuulsusest ja oleme mõni aeg sunnitud elama ja end ülal pidama härra Västriki miljarditest, ei ole meie huvides õonestada nende miljardite luulelist alust.

MILVI. See on täiesti selge!

JOHANNES. Kelm luuletab miljardeid — ja mina pean sellest elama!

TAMMIST. Jumala eest! Ka mina poleks uskunud, et luule midagi nii äärmiselt tegelikku võib olla.

SEENETREIAL. Jaa, armas Johannes! Meie peame endid poeetideks, kritseldades midagi paberile. Aga need suured poeedid ja prohvetid — need ei määri sõrmi tindiga. Nad vahendita kujundavad elu.

TAMMIST. Jaa, härra Västriku! Meie ei salga teie teeneid! Aga tasu, mis teie selle juures võtsite — see katab need kuhjaga!

VÄSTRIK. Tasu?

TAMMIST. Nah, kui inimene teie finanssidega ühel ilusal päeval on suurkaupmees Tammiste väimees! Taevas teab, kuidas just minu väimehed ikka sellest luuletajate sordist on!

VÄSTRIK. Ma ei ole enese pärast teie väimees, härra Tammist. Mitte mina, vaid advokaat Pirn oli see mees, kes nõudis reaalseid tagatise? Ja mis puutub preili Milvisse —

MILVI. Jaa, papa! Härra Västriku on aumees. Ta ütles mulle kohe, et tal pole miljardeid.

ASTA. Ütles sulle! Aga mulle ei võinud öelda!

MILVI. Et pole miljardeid ja ei maksa talle sellepärast silmi teha!

TAMMIST. Vaata mul usalduse osalist! Viimaks on mõni teinegi äraandja siin majas?

VILLEM. Mind võid sa küll selleks pidada!

TAMMIST. Teadsid, ja mulle ei öelnud!

VILLEM. Oli nii kena vaadata seda tantsu — kuldvasika ümber!

VÄSTRIK. Kuldvasik, ool! Palun mitte komplimente!

ASTA. Ah jumal, kuis härra Västriku on armunud Tammiste firmasse! On miljardär — firma pärast! Kihlab end Milviga — firma pärast. Ja sõidab minuga Indiasse — vist ka firma pärast!

VÄSTRIK (*üles tõustes ja sohvale lähenedes*). Oo, proua Niglas! Teie olite minu isiklik kiusatus!

MILVI. Istuge, härra Västriku! Minu ja Asta vahele, eks?

ASTA. Palun mind vabastada härra Västriku naabrusest!

MILVI. Siis jään mina keskele! Palun, härra Västriku!

VÄSTRIK. Tänan! (*Istub Milvi kõrvale sohvale.*) Vaa-dake, proua Niglas, mina isiklikult võiksin kannatada seda jahedust, mis teie veetlevast isikust mulle vastu hoovab. Ent Tammiste firma seisukord ei luba silmapilgul ohverdada heanaaberlikke vahekordi selles kom-

bineeritud perekondlikus idüllis? Kas ei oleks aeg ka meil lepituseks kätt pakkuda?

ASTA. Liig sugavalt olete mind haavanud! Miks teie mulle ei ilmutanud oma miljardite saladust, nagu tegite seda mõnele teisele?

VÄSTRIK. Mis meie vahel juhtus — see polnud firma pärast! See oli südame asi. Mis on südametel tegu — miljarditega!

ASTA. Arvate?

VÄSTRIK. Meie põgenemine Indiasse sündis selgest armastusest!

ASTA. Unistage, härra Västriku!

VÄSTRIK. Eile õhtu lahkudes — siinsamas toas — teie, proua Niglas, ütlesite need ajaloolised sõnad: «Ah, Otto, kuidas ma sind —»

ASTA. Eile õhtul — ja...

VÄSTRIK. On vahepeal midagi muutunud? Olen ma täna teine inimene?

ASTA. Aga India ja miljardid?

VÄSTRIK. Oo, proua Niglas! Kui palju armastajaid on õnnelikud ilma miljarditeta! Kas kodumaal tõesti ruumi ei ole armastamiseks, et selleks peab Indiasse sõitma?

ASTA. Uskuge aga kindlasti minu armastusse, härra Västriku!

VÄSTRIK. Kui suurepäraselt me oleme üksteisega sisse kukkunud, proua Niglas! Mina lootsin teie armastuse ja teie lootsite minu miljardite peale. Ja siin me nüüd istume oma pettumustega. Teil polnud armastust ja mul polnud miljardeid.

TAMMIST. Firma huvidest kõrvalekaldumine — see tasub end kätte! See oli kergemeelsus, härra Västriku, veel enam sinu poolt, Asta! Ja jumala õnn, et härra Västriku miljardid olid luule. India asemel nad juhtisid su tagasi koju. Härra Västriku toimetsemised oma välise koore poolest jätavad soovida. Aga sisuliselt on nad õnnistusrikkad ja isegi ta kelmustel on omadus mõjuda kasvatavalt. Ainult ettevaatamatu, härra Västriku! Te lähete daamiga lokaali ja lasete arve suuremaks kasvada kui kukkur!

VÄSTRIK. Skandaal, härra Tammist! Mul oli raha kaasas — ühe korraliku olengu jaoks. Aga kui naine satub hasarti. Aga kui naisele on miljardid pähe loonud ja ta saab pillamise krambid! Mis me küll tellisime ja mis me

küll soovisime — ja ikka polnud see küllalt noobel! Ja lõpuks tahtis armuline proua vanni — ta tahtis vahuveinis supelda! Aga me polnud saunas. Me võisime ainult jalavanne võtta sektiga täidetud silmapesukaussis.

TAMMIST (*pead vangutades*). Nah, see on juba...

VÄSTRIK. Kogu see lugu, härra Tammist — suurte laste süutu vallatus. Ma arvan isegi Johannes saab sellest õieti aru.

JOHANNES. Kes julgub mind kõnetada!

VÄSTRIK. Kuula mind enne ja siis mõista kohut.

JOHANNES. Sa võid kõnelda, aga kas ma sind kuulan, on küsimus.

VÄSTRIK. Laseme faktid kõnelda, Johannes! Sinu eneseuhkus oli koledasti haavatud, leides end mahajäetud kellegi teise pärast.

JOHANNES. Mind*ja — kellegi näruse Otto pärast!

VÄSTRIK. Nüüd näed sa ise, kui vähe ma suutsin kõita sinu naist ja kui kõrvaline isik ma olen selleski lühikeses romaanis. Sinu naine on tagasi. India asemel — väike oleng kohalikus restoranis. Missugune seltskonnadaam meie päevil ei ole pisut boheemlik — pealegi veel kirjaniku naine! Sa võisid ta enese suust kuulda — ega ta siis mind ei armastanud!

JOHANNES. Ta läks sinuga!

VÄSTRIK. Ei, minu miljarditega! Tahad sa armukade olla miljardite peale? Ja milliste miljardite? Mida pole olemaski

JOHANNES. Asta on end määrinud —

VÄSTRIK. Nüüd ütles sõna — määrinud! Kuulsid ju, et pesi jalgu vahuveinis! Ta on puhtam, kui ta läks

ASTA. Johannes, ma olen küllalt kannatanud!

JOHANNES. Mind maha jätta — Johannes Niglast! Loo-buda mehest, kelle hingeline sügavus ja vaimline suu-
ris —

VÄSTRIK. Ah, Johannes! Hingeline sügavus ja vaimline suurus — nendega on sageli nagu minu miljarditega! Peame uskuma, ehkki ei näe! Meie, inimesed, uhkustame oma aususe ja õiglusega ja ometi ei saa me pilkugi läbi teisi petmata. Kui palju on meil varjata ligemiste eest ja kui palju paista lasta, mida meil pole. Härra Tammist teab, mis tähendab reklaam. Ja teie, kunsti-rahvas! Kas teie sisuliselt tõesti nii palju väärte, nagu lasete end paista ja nagu kirjutavad teie sõbrad? Sa olid

poeet ja võitsid sellega noore tüdruku südame. See tüdruk uskus enesele meheks saavat poeedi, kuid sai ainult mehe, kes kirjutas raamatuid ja keda selle juures ei tohtinud segada. Kirjanik ei ole luuletaja igal hetkel, ta on seda ainult oma parematel silmapilkudel. Sa oled poeet oma kirjutuslaua taga, seal kulutad sa oma parema, sügavama, ülevama, kaunima. Aga kui sa üles tõused ja inimeste sekka astud, oled sa väsinud oma voorustest ja sinu väljapuhanud väiklused ja närusused poevad nüüd esile ning mürgitavad ligemiste elu. Kas see ei ole pettus? Sa töotasid vaimu* suurust ja hinge sügavust — aga küsi proua Astalt, mis on talle osaks saanud peale hingelise pealiskaudsuse ja vaimliku tühjuse?

ASTA (*üles tõustes ja Johannese juurde astudes*). Ah, Johannes! See on tõesti nõnda. Ma olin ikka nii üksinda ja üleliigne su kõrval. Sa oled ise süüdi, kui mul see India — üle pea kasvas.

JOHANNES. Nüüd olen ma pealegi süüdi sinu kergemeel-sustes!

ASTA. Oleme jälle head, Johannes!

JOHANNES. Mina olen, kes ma olen. Naine, kes minult läinud, ei leia teed tagasi.

ASTA. Usu, ma leian!

JOHANNES. Sa lahkud siit majast — igaveseks!

TAMMIST. Vabanda, kulla Johannes. See on minu maja ja minu korter. Ja minu tütar jääb minu juurde. Ei või sa enam Astaga ühe katuse all viibida, siis ole nii lahke! Korista oma tindipott ja sulevars ning ära iial näita oma nägu!

JOHANNES. Alles äsja kõik tahtsid minema kihutada Ottot, ja nüüd visatakse välja Johannes!

ASTA. Keegi sind ei aja, Johannes! Papa ainult ütleb, et kui sulle ei meeldi. Muidugi sulle siin meeldib, kus siis parem on? Kus leiad sa korteri — praeguse kriisi ajal? Niisugust korterit — selle mööbliga! Ja siis prii ülal-pidamine ja kindel kuuraha! See on hirmus mõelda, et sa tulevikus — enese käe peal —

JOHANNES. Jaa, hirmus on see küll —

SEENETREIAL. Mõtle, Johannes, oma loomingu peale. Ja missugused silmad teeks kirjanduse ajalugu, kui sa nälga sured.

JOHANNES. Kui te nii väga palute — ja kõik seda soo-

vite... Siis ma toon selle ohvri! Aga verise südamega!
 Sa võid mind otsale suudelda, Asta...
 ASTA (suudeldes). Ah, Johannes!
 VÄSTRIK (üles tõustes). Nõnda, nõnda! Nüüd on minu
 ülesanded lõpule jõudnud selles majas. Johannese abi-
 elu võtab elavama tempo, inimesed hakkavad üksteist
 rohkem hindama. Ja mis puutub Tammiste firmasse —
 kahe nädala pärast on vekslid kaetud ning Otto Västri-
 k on üleliigne isik.
 MILVI Teie tahate meist lahkuda?
 TAMMIST. Mõistan ma teid õieti —
 VÄSTRIK. Kahtlemata, härra Tammist. Rändur asub tee-
 le ja kellelgi pole ta suhtes kohustusi. Pirnidele võite esi-
 algu öelda — ta läks realiseerima oma miljardeid!
 MILVI. Ma leian, härra Västriku enesesalgamisel võiksid
 olla oma piirid!
 TAMMIST. Ma olen härra Västriku kohta ikka öelnud —
 iga tolli miljar — näh, tahtsin öelda — aumees!
 VÄSTRIK. Onu Villem — see võrratu Niiluse jõe hobi!
 Ega sinagi mind ei vaja?
 VILLEM. Pole sinuga hakkamist! Lõig mage ja magus
 minule, niisugune vahukoorehing!
 VÄSTRIK. Peaksid sa soovima, Villem, enne lahkumist...
 Ma võiksin sind kosutada India müstikaga. Aga kuul-
 davasti on sinu haigus pöördet paranemisele võtnud. Ja
 seesugustel asjaoludel hinge surematuse ja igavese elu
 probleemid loomulikult kaotavad oma teravuse.
 VILLEM. See on nõrkade kutse — hirmu ja õudusega
 rippuda igaviku küsimuste küljes. Terve ja tüsedat kon-
 digat hing ei tunne huvi igavese elu kohta. Ta maitseb
 olemise ja elamise rõõme — aga väsides ta lihtsalt tahab
 magada. Tulevase elu küsimused närveerivad neuraste-
 nikuid. Inimene, kes erilist agärust ilmutab hinge sure-
 matuse tõestamiseks, näitab sellega, kui kahtlane on
 lugu ta enese hingega!

Saali kaudu tuleb TIINA hommikuse postiga.

TIINA. Siin on post, härra Tammist.
 TAMMIST (posti võttes). Tubli!
 VÄSTRIK. Tiinaga on mul lahendada vahejuhtumine. Eile
 öhtu kiiruga Indiasse tõtates jäi mul maha üks paar
 ihupesut.

TIINA. See on nüüd triigitud, härra Västriki! (Lahkub saali
 kaudu.)

VÄSTRIK. Tore! Ma tulen isiklikult selle järele.

MILVI (on lahti löönud «Sõnumetooja»). Ah jumal! Siin
 — vaadake, härra Västriki!

VÄSTRIK (lugedes). Milvi Tammist—Otto Västriki —
 kihlatud. Nii seisab see must-valgel.

MILVI (kihlakuulutusse armunud). Milvi Tammist — Otto
 Västriki — kihlatud!

VÄSTRIK. Luuletus meist, preili Milvi — mitte jäädava
 väärtusega!

MILVI. Mu jumal, kas elus enam tilkagi proosat ei ole!

VÄSTRIK. Minu Tiina ootab mind — värske ihupesuga.

*VÄSTRIK võtab käsisumadani roheliselt pingilt ja lah-
 kub saali kaudu. Siis avaneb üks pahemalt ja sisse astub
 KÄRKMANN. Ta on palitus, ilma mütsita, juuksed kor-
 ratutes, ent liigub ja kõneleb suure eneseväärtuse tun-
 dega.*

ASTA. Kärkmann!

MILVI. Hull pastor!

KÄRKMANN. Kui mul siin keegi julgeb niuksatada, hõ!
 Paigale jääda! Rahu! (Kohutav tardumus laval.)

TAMMIST. Härra pastor — kui tohin istet —

KÄRKMANN. Lõuad! (Astub Villemi kõrvale.) Haa, meie
 kangekaelne ateist! (Kahjurõõmsa salalikkusega.) Noh,
 mu armas hing! Oled suuri edusamme teinud viimasel
 ajal — oma hinge päästmises maailma jõledusest? (Tor-
 kab revolviiri Villemile nina alla.) Tunned sa seda riista-
 puud, hõ?

VILLEM (esimesest kohkumisest toibudes, enesevalitse-
 misega). See riist, härra pastor, on mulle tuttav.

KÄRKMANN (revolvriiga Villemi nina all ühvardades).
 Usud sa nüüd jumalat, hõ?

VILLEM. Laetud?

KÄRKMANN. Jaa, jumala auks ja ligemise hingeõnnis-
 tuseks!

TAMMIST. Täiesti hull!

VILLEM. Siis ma usun jumalat!

KÄRKMANN. Viimaks ometi! Aga kuradit, hõ? Usud sa
 ka isiklikku kuradit?

VILLEM. Jumalaga kuidas veel olgu, härra pastor... Aga uskuda kuradit — see on liig!

KÄRKMANN. Seal ta on! Meie aja mädapaise: ei usta isiklikku kuradit! See nüüdisaja närune ristiinimene! Jumala määrid talle veel kuidagi kaela — aga kuradiga on üks igavene häda! Aga mis on jumal ilma kuradita, hõ?

SEENETREIAL. Ons kurat, härra pastor, tõesti nii suur mees?

KÄRKMANN. Iseenesest mitte. Aga inimese hingeõnnistuse saavutamises on tal võrratud teenod! Milles seisiskeskaja kiriku võim ja vagevus, hõ? Mis tegi keskajaristiinimese nii alandlikuks ja kupsiks jumala ees? Talle kujutati elavates värvides põrgu poletavaid planeid! Põrgu tõrva ja väavlit laskis sadada preester kantslist. Filosoof kirjutas sellest raamatuid. Kunstnik maaliskeskajapõrgu nägemusi kohutavates värvides louendile ja seinale. Ja poeet lõi põrguvalu poeeme, mis veel praegu kuuluvadilmakirjanduse jumalikumate komoodiate hulka. Miks ei pidanud keskajaristiinimene jumalat kartma ja armastama, kui terve kolm miljonit isesugust kuradit ta järele keelt limpsasid! Hõ, lust pidi olema jumalariiki kuulutada, kui su seljataga seisis suurepärane põrgupunastes leekides ja kuradite lõpmatud leegionid! Armuõpetusega ei saa inimeste juures kaugele, siin on ainuke abinõu — revolver nina alla. Tule ja mõõgaga! See on ristiuse levitamise proovitud meetod! Jumalariik, mis ei toetu kuradile ja põrgule, langeb kokku, samuti kui variseks maine riik, mil pole politseid, vangimaju ja karistusasutusi. (Tammiste ees peatudes.) Kas mul ei ole õigus, härra Tammist, hõ?

TAMMIST (lülaldatud vastutulekuga). Kindlasti, härra pastor!

KÄRKMANN. Ah jaa, vanahärra Tammist! Kuis käib käsi teie Ameerika Kristusel?

TAMMIST. Ei ole kõneväärt, härra pastor!

KÄRKMANN (revolvriga mängides). Esimesed natsareenlased läksid usu eest surma. Kas teie, härra Tammist, oma Ameerika Kristuse pärast oleksite valmis vastu võtma märtrikrooni, hõ?

TAMMIST. Ah, härra pastor — nii ei olnud see mitte mõeldud!

KÄRKMANN. Salgate maha esimese hädaohu puhul, eks?

Ateism iseenesest on väga jõle asi. Aga ta on siiski aatelistem sellest uuest kristlusest, mida teie, härra Tammist, kuulutate omas kaupmehelikus kõnelaadis. Teie olete jumalast teinud kaubaartikli, teie reklaamite oma Kristust nagu moeriidet, mis on odav, vastupidav ja pesukindel! Hinge lunastamine oli vanasti üks tõsine ja vaevarikas asi. Aga kes tahab meie päevil veel tööd teha ja vaeva näha, hõ! Kõige vähem küll jõukas ristiinimene. Moodne kristlus, see on kui pehme mööbel, milles söönud ihul mõnus aeleda. Tehnika hellitab meid. Meil on kiirrongid, autod, õhulaevad. Meil on telegraaf, telefon, elekter, raadio. Tuhanded hõlbustused igal alal. Kuidas sa tuled niisuguse moeinimese juurde oma vana, keskpärase ja kohmaka jumalaga! Ei, moodne Kristus, see olgu kui luksusauto, mis igas elemendis kodus, millega võib vee peal liikuda ja õhus sõita! Ja hinge lunastamise mehaanika — vajuta ainult nupule, ristiinimene! Ja sinu ees avaneb igavene elu ja õndsus.

Saali kaudu tuleb VÄSTRIK ja asetab käsisumadani rohelisele pingile.

VÄSTRIK. Härra pastor!

KÄRKMANN. Haa! (Revolvril tõstes.) Ärge lähenege mulle oma India ebajumalatega!

VÄSTRIK (läheneb talle oma soojendava naeratusega). Oo, härra pastor!

KÄRKMANN. Veel üks samm ja ma saadan teid otse põrgu!

VÄSTRIK (näpuga revolvrile näidates). Sellega?

KÄRKMANN. Mis?

VÄSTRIK. Selle — hoovivärava võtmega?

KÄRKMANN. Hoovivärava —?

VÄSTRIK. Ja muidugi, härra pastor!

KÄRKMANN. Siin mul on ometi tunnistajad —

VÄSTRIK (lõbusalt). Tunnistajad? Olete neid hirmutanud! Nüüd nad usuvad kõike, mida ainult soovite.

KÄRKMANN. Olen ma siis — nõdrameelne?

VÄSTRIK. Aga muidugi, härra pastor! Teie ometi tulite siia — otse hullumajast!

KÄRKMANN (heameelega). Üle plangu, hõ! Aga kuidas siis teie — (Näitab revolvrit.)

VÄSTRIK (*revolvrit enese kätte võttes*). Tundsin, et on võti? (*Saladuslikult*.) Ise ka hull!

KÄRKMANN. Teie?

VÄSTRIK (*laseb revolvri libiseda enese tasku, endise usaldusega*). Nad heitsid mu Indias hullumajja, aga ma panin punuma!

KÄRKMANN (*käsi hõõrudes*). Ära jooksnud, hõ! Suurepärase!

TAMMIST. Luuletatud miljardid! (*Silmitseb kahtlase Västrikku*.) Kas see poiss tööpoolest ei ole —?

KÄRKMANN. Lubage, noor sõber! Millest tuleb õieti see — nõdrameelsus, hõ?

VÄSTRIK. Oo, ma tean! See tuleb — jumalast!

KÄRKMANN. Jumalast?

VÄSTRIK. Jaa. Kui temaga ülearu teotsetakse. Jumal olgu suurteks tähtpäevadeks. Aga igapäevaseks hingetoiduks see vaimuroog on liig vägev. Nii meie hullume. Teie hullusite sellest vana testamendi Jehoovast, mina — India ebajumalatest! Ja siin — vaadake! (*Näitab hirmunud Tammiste poole*.) Siin on see kolmas hull! Ta on Ameerika Kristusest nõdrameelseks jäänud.

TAMMIST. Taevas halasta!

KÄRKMANN. Tõesti hull, hõ!

JOHANNES. Kas keegi sellele meeletusele lõppu ei tee!

VÄSTRIK. Ja nüüd, härra pastor, näitan teile haruldast eksemplari. (*Näitab Johannese poole*.) Palun, vaadake ise!

KÄRKMANN. Ka mõistuse kaotanud, hõ?

VÄSTRIK. Lõpulikult!

KÄRKMANN. Ka mõnest jumalast?

VÄSTRIK. Johannese jumal on ta ise. Ikka enese peale mõelda, end ööd ja päevad jumaldada, hinge tõmbamata... Kaua suudab organism vastu panna!

JOHANNES. Siin võib tõesti hulluks minna!

KÄRKMANN. Kõik?

VÄSTRIK. Jaa, silmapilgul ei ole rohkem. Aga on kandidaate. Näiteks meie onu Villem — see poolhullu naistekütt!

VILLEM. Ära kõnele narri!

VÄSTRIK. Tunneb neid naise läbi ja läbi. Teab, et pole midagi uut, seesama vaimu närimine. Aga ei saa pingutamata vibu! Ehk seal meie võrratu Seenetreial. Inimene, kes nii pööraseid jante kirjutab, ei lõpeta hästi. Proua

Niglas — India ja miljardid! Kui mõelda, kuidas see daam täna öösel jalgu pädi vahuveinis sulistas! Ja lõpuks preili Milvi —

MILVI. Mind te ei peta, härra Västriku! Teie hullud ei ole mitte paremad kui teie miljardid.

VÄSTRIK (*Kärkmannile*). Kuulete? Selle tudruku nõudused nõdrameelsuses on nii suured, et meiesugused algajad näime talle päris normaalsete inimestena. Jaa, härra pastor, inimene mõtleb ja jumal juhib. Teie põgenevate avalikust nõdrameelsete asutusest ja sattusite siia — erahullumajja!

KÄRKMANN. Mul oleks siit aeg lahkuda, hõ!

VÄSTRIK. Saadan teid välja, härra pastor!

KÄRKMANN ja VÄSTRIK lahkuvad pahemale.

TAMMIST. Sai ometi ühest hullust lahti!

ASTA. Aga see teine tuleb tagasi!

JOHANNES. Ma nägin juba esimesel päeval, et Otto on nõdrameelne.

TAMMIST. Vaikne hullumeelsus! Juba see naeratus!

ASTA. Nõnda naeratavad — parandamatud vaimuhaiged!

MILVI. Mis jutud need on! Härra Västriku mõistus on õigel kohal. Ta oskab inimesi käsitada. Ta on meid jälle kord päästnud!

SENETREIAL. Suur näitleja! Elunäitleja! Improvisatsioonid septembris! Selle kuju kasutan oma lähemas komöödias! Ja miks ka mitte teisi? Teid, härra Tammist! Sind, Johannes! Proua Niglas! Kõik tõmban sisse! Teate, mis saab mu uue komöödia nimeks?

MILVI. Tõesti huvitav teada!

SENETREIAL. Ameerika Kristuse hullumaja.

VILLEM. See juba läheb!

TAMMIST. Selle nimetuse ma keelan teile kategooriliselt!

JOHANNES. Minu kuju on liig aulik. Ta äratab sedavõrd ülevaid tundeid, et selle kasutamine komöödias pole üldse mõeldav. Vast kõrgemas tragöödias — selle vastu ma ei vaidleks.

Pahemalt astub sisse VÄSTRIK. Ta on jälle oma ülesande täitnud ja enesega täiesti rahul. Ta võtab roheliselt sarvpingilt oma käsisumadani ja läheneb kustumatu naeratusega.

VÄSTRIK. Teie majas, härra Tammist, on lõpmata midagi sooritada? Sellest pastorigi olete nüüd viisakalt lahti. Panin ta voorimehele, andsin aadressi, ta sõidab tagasi, kust ta tulnud. Kas ma selles hullumajamängus vast pisut ei hialdanud?

TAMMIST (*kelle umbusalduse viimased varjud sulama löönud*). Jah, härra Västriku, te olite kaunis kohutav!

VÄSTRIK. Hulludega peab uluma, härra Tammist! Aga nüüd, mu sõbrad. Otto Västriku tund on tulnud. Jälle silmapilguni jõutud, mil kogu maailma teed on su ees lahti!

TAMMIST. Meie paremad soovivad teile kaasa! Teie viibimine minu majas on olnud õnnistusriikas! Mäletame üksteist hästi!

VÄSTRIK. Oo, kunagi ei unusta ma seda sõbralikku maja, mis peaaegu oleks mulle saanud teiseks koduks. (*Ville-mile*) Jaa terveks, Niiluse jõesobu!

VILLFM. Heed teed, India santlaager!

VÄSTRIK. Ja sina, Johannes! Ole kord niusugune narr! Sa aru seda sadamasse võta!

JOHANNES. Oled enese ise hinnanud!

VÄSTRIK. Jääge terveks, härra Seenetreial! Loodame, et teil ka edaspidi korda läheb pääseda kirjanduse ajaloo küünte vahelt.

SEENETREIAL. Kirjanduse ajalugu on hetkel sedavõrd ametus Johannesega, et ma igasuguse hädaohuta võin jätkata senist tööd!

VÄSTRIK. Oo, proua Niglas! Olen teie ees paljastanud enese kergemeelsust. India oli meile liig kauge. Aga see katse sinna saada — selles oli siiski oma luule!

ASTA. Teie lahkumine siit majast, usun, mõjub lepitavalt!

VÄSTRIK. Ma tänan nende armulikkude sõnade eest! Ja nüüd teie, preili Milvi! Oo, kui mõelda! Et kaks inimest, kelle kihlakuulutus otse praegu ilmunud, juba lahkuma peavad!

MILVI (*ettevaatlikult*). P e a v a d nad siis lahkuma, härra Västriku?

VÄSTRIK. Nad peavad, preili Milvi! Firma huvid nõuavad seda, kas pole nii, harra Tammist?

TAMMIST. Teie otsus loobuda — teenib täit lugupidamist.

VÄSTRIK. Saatust! (*Käega üldiselt viibates*). Elage hästi, mu sõbrad! (*Pöördub pahemale, et lahkuda*).

MILVI. Otto! (*Västriku end kaela heites*.) Ma ei saa minna!

VÄSTRIK (*Milvi juukseid süütades*). Vaene laps!

ASTA. Tule mõistusele, Milvi!

VÄSTRIK. Näete ise, härra Tammist? Ikka jälle on teie majas midagi sooritada!

TAMMIST. Siis taltsuta end, tüdruk!

MILVI (*lõkendavalt palgeil*). Miks ei pea ma saama meest, keda tahan!

VÄSTRIK. Selle põhjendi juures, härra Tammist, jäävad isegi jumalad keeletuks!

Tammist laotab lootusetult käsi.

OSALISED:

JAAK JOORAM, Mikumärdi peremees
 MARET, peretutar
 ENN, perepoeg
 JÜRI TOMUSK, Mikumärdi pops
 ELTS, tema naine
 JUHAN, nende poeg
 MIMM SOEKARASK, lesk } suvitajad Mikumärdil
 SILVIA, tema tutar }
 AADAM SEELIOHW, talumajanduse nõuandja
 MAIE }
 ANTS } teenijad Mikumärdil
 EMSI }

Lavapilt kujutab — kõik vaatused läbi — vabaõhu
 dekoratsioonid Mikumärdi talust. Pahemal elumaja
 ots lahtise rõdu ja käiguga aeda. Käigu kõrval rõdu ääres selja-
 toega alapink. Paremal nurgas on nähtav aida esik kahe uksega,
 mille vahelt viib redel luuglaugust lakapealsele. Tagaseinas aed
 viijapuude ja põõsastega. Keskel sirelite all alalaud pinkidega,
 selle kõrval alapink seljatoega. Rõdu ja lehtla vahelt viib teerada
 käänakuga maja taha aeda, sealt pääseb arvatavasti ka köögikäigu
 kaudu majja. Lehtla ja aida otsa vahelt viib rada jalgvärava kaudu
 alast välja, nähtavasti talu õue.

ESIMENE VAATUS

On ilus noor suvine päev vastu lõunat. MIMM ja SIL-
 VIA einestavad sirelite all.

SILVIA (*Mimmi isukust imetledes*). Kas sa enesele liiga
 oi tee, memm?

MIMM (*rüütab mehise sõõmu ja pühib suud*). Jumal
 tanatud, ma pole niru!

SILVIA. Siis armas punktrull avita!

MIMM. See riistapuu nüüd läheb erusse.

SILVIA. Oo!

MIMM. Alles eile lugesin lehest, et kogu maailm on tüdi-
 nenud... neist piitsavarretaolistest... kehvadest tüü-
 pdest. Nüüd naine tohib jälle nii prisket ihu kanda,
 nagu nõuab seda ta kont ja temperament. No seda ei
 lase ma enesele kaht korda öelda!

SILVIA. Ei tea, mis hüvitust me nüüd saame, kui seelik
 hakkab jälle pikemaks kiskuma?

MIMM (*silmitsedes*). Mihuke sa oled, Silvia, kui saelaud
 kahe lapi vahel! Joo koort ja kosu! Mikumärdi on rikas
 talu — ja meie oleme vaesed sugulased. (*Kummutab
 põhjani.*) Maitseb hea ja ei maksa midagi! (*Tõuseb ja
 laskub oma raske ihuga kõrvalolevale aiapingile.*) Puh,
 jumala tahtmine sündigu! (*Seljakil, ringutades.*) Kui
 see nii peab olema, siis pangu aga loodus oma seadused
 maksma!

SILVIA (*tõustes*). On ilusaid randu ja kuulsaid kuurorte
 kodumaal. Mis posserit me siin padrikus teeme, memm?

MIMM. Tunamullu keegi kohe hullupööra kippus...
 sesse padrikusse!

SILVIA. Jumaluke, siis oli Enn kodu!

MIMM. Mikumärdi perepoeg!

SILVIA (*ema kõrvale istudes*). Oli kihvt purss! Sai see
 suveke küll suheldud! Ja sügisel Enn sõitis Aafrika!

MIMM. Pidi üks tuli pükis olema! Ja sina!

SILVIA. Miks peaksin ma inimese, kes heast meelest mu
 vastu armas on, kohe ahelasse panema? Ja neid abielu-
 sid on ikka nähtud kah!

MIMM. Abielu on naise ainuke põhi... kõik muud õnned on tuules!

SILVIA. Memm, kui sa alles kadunud isaga elasid, siis olid sa ikka kõige õnnetum naine maailmas!

MIMM. Paljugi, mis meelepahaga teinekord... Oma mees voodis, laps hällis ja leib majas, see peab ausal naisel olema. Rohkem ma ei nõudnud. Ja vähemaga ei leppinud.

SILVIA (mõtlukult). Isa ei rippunud nii väga asjade küljes. Saured ärid olid tal. Ja suur joon... koiges.

MIMM. Ja kui neid suuri ärisid ja suuri jooni klaarima hakati, siis jäid üsna väikesed rahad üle. On seesugune sort inimesi: kogu maailm käes käputada, aga oma ei ole midagi! — Meil on näpud põhjas, Silvia!

SILVIA. Juba? (Tõuseb ja lükleb tantsiskleval sammul.) Minu pärast, memm, ära muretsse! Sa võid mu ihualasti tänavale saata, viie minuti pärast on mul hoolitseja!

MIMM. Ja kümne minuti pärast jätab ta su maha! — Kust niisugused inimesed ja seesugused mõtted üldse... tulevad?

SILVIA. Oleme uued tüdrukud, memm! Me ei taha natukest asju omanduseks. Ja kogu maailm on me kodu.

MIMM. Näeme igapäev, mis seist maailmast nüüd tehakse! — Uued tüdrukud? Selle asemel, et mehi taltsutada, teie veel tõukate tagant! Pärast nutate, siis on hilja!

SILVIA. Taltsad mehed? Minu ümber, memm, on ikka suur trügimine. Mees, kes püsida tahab, peab olema vormis.

MIMM. Meestele see muidugi meeldib, kui saavad vahel trügida. Aga kui naine nagu rändav karikas käest kätte käib...

SILVIA (Mimmile selja tagant kaela hakates). Ah, memm! Kõik, mis sa räägid, on väga õige ja ilus... sulle. Mees võrku meelitada ja teda pidada, kuni narmad taga, see on üks neist voorustest, mis sulle kole-hästi läheb! Aga kui mina samal kombel püüaksin vooruslik olla, küll ma oleksin jõe!

MIMM (sulades). Ah sind, ritsikat! (Tõuseb pingilt.) Minu nooruses tüdruk oli häbelik. Südames võis palju olla, aga kes seda näitas! Eks nüüd ole kõik aus variserlikkus maailmast kadunud, aiva edvistatakse kõlvatusega. Ei värvita üksi nägu, ka patud on hästi maali tud!

SILVIA. Kuule, memm, päris tõsiselt! Nüüd, kus Enn on kadunud, mis asja ma siit otsin?

MIMM (rahuga). Pead siis alati sina see olema, kes... ah ah?

SILVIA (kut puuga pähe saanud). Mitte mina? Kes? Ega anneti —? Memm!? Sina, memm!?!

MIMM. Perepoeg libises su käest. Eks mina katsu nüüd vanaga, kaks leske nagu oleme...

SILVIA. Mikumärdi perenaine!? (Hinnates.) Kulp puusal pe volmekimp vool, hm, ei ole paha. Aga vana Jaak... ta ju poiki pea ja kange kaelaga! Kas teda saab pöörduda?

MIMM. Mehe meelt ei pöörata, mis juft see on!

SILVIA. Ja Maret? Peretütar ja perenaine. See tüdruk su rukib!

MIMM. On vanamees peos, küll tütrest saab ka jagu!

SILVIA (haarab Mimmi, kareldes). Oi Joosep, nüüd paneme memme mehele! No nüüd paneme memme mehele!

MIMM (hingeldades). Silvia, sa oled hull!

Karglemise aegu on majast väljunud MAIE, tühi kandik käes.

MAIE. Ena, ena — kanäe! Sakstel täna seda lustikest kas kui paillu!

SILVIA. Vana-Maie!

MAIE (lauda koristades). Põle ma na vana ühti... see kaks-kolmkümmend aastakest! Akkad alles maailma aissust õiget jumala-arvu võtma...

SILVIA. Küll oma nelikümmend kisub ära!

MAIE. Patu juttu a'ate, preelna! Mis neist jumala päevist salata! Neljastkümnest jääb kohe nii mõnigi raasike puudu.

MIMM. Mis laata siin öösi peeti?

MAIE. Eks peremees tulnd linnast koju. Seesuguses olekus on ta ikka kole õrjetu.

MIMM. Mis ta seal linnas —?

MAIE. Kongressil käis, reo. Ja nüüd on pea lõhki!

MIMM. Nägid sa ise?

MAIE. Nägin, mis nägin, see nasamagi teada! Lõõmamees, nagu ta on. Ei see ole üheltki lõikuse- või lipupeolt terve nahaga tulnd! Kaasamehel ka pea nartsuga kinni!

MIMM. Kaasamehel?

SILVIA. On ta noor?

MAIE. Mis mina tast nüüd aovalgel... Läks teene püsti kaelusega läbi toa, tutike lõuga pihus. Ainult ninaots vahtis väilla ja seegi oli na kahmatu. Põõnab sulase-toas.

SILVIA (pettunud). Ah sulase!

MAIE. Ants-poiss ütleb, et olevat üks... vurle!

MIMM. Ja v a n a Jaak?

MAIE. Peremees magab tagakambris. Tõmbas norsata kogu ommiku, ikka põhjast ja seda kõige paksemat! Nüüd oli jo sedapoolist nohisemist kuulda, et a'ab pükse jalga... — Sa püha ristivärk! Sealt ta tuleb!!

MIMM. Kes? Kus?

SILVIA. Kas perenões?

MAIE (saladuslikult). Vurle!!

Aiast puude vahelt läheneb JUHAN kinniseotud peaga, ümbrusele tähelepanu osutamata. Ta astub aidaesikule ning hakkab redelit mööda lakka ronima.

MIMM. Härjemiine!

SILVIA. Kuutõbine!

MAIE. Puha tobedaks togitud! (Paneb kandiku käest lauale, redelile lähenedes.) Hei, külamees, ae! Kuhu sa oma arukesega õite ronid?

JUHAN (redeli ülemisel otsal). Lakka magama. Tubases tossus ei saa, kärbsed söövad silmad peast.

MAIE. Omal põlegi silmi peas, aga kärbsed söövad!

JUHAN. Tahad kaasa tulla, Tippi?

MAIE. Oi sina õrjetu! Karjatüdruku ase on eintel... sinna ei ole sul tükkimist!

JUHAN. Ära karda, kullake, ega ma su heinu söö! (Kaob lakka).

MAIE. Et inimene enese nõnna... see on kah üks aja märk!

MIMM. Õige mees see küll ei ole!

MAIE (lauakoristamist jätkates). Paljuke neid õigeid enam! Ka vanasti olnd pahareti käsilasi, kes ristirahvast vaevand, sajajalgseid selga pand, lehma piima rikund, rabandust teind ja palju ändasi käima lasknud. Aga siis teati ka sõnu selle vastu. Nüüd kõik vallad ja

abellonnud kihavad hingepüüdjaist ja kodukäijaist, ja kumad ja parlamendi eest väljas! Ristimärki ei ole ne, kukekõulu ei karda... Meil külas on üks vend... ta ütleb, et ots ongi ligi. Näe, peremehed jo roheli... ja kõik sulased on punased... Ja siis on veel mustad ja valged ja kollased... Maailm seepärast olevalki na putru ja kapsaid täis, et jumalariik on tule-

SILVIA (turtsatab).

MAIE. Et sel lutsivaaril ja peltsepullil jo on viimsed võrimad kael!

SILVIA (turtsub). Lutsivaar! Peltsepull! Oi Joosep, ma olen!

MAIE (sulgavasti haavunud). Soo-oh? Ah saab kohe nailla ja noeru, et Maie on ristiinime ja seisab ehvangeeliumi põhjal?

MIMM. Jäta, Silvia! Lase Maiel koristada laud!

MAIE. Las aga tantsite põrgu poole ja mina pean te õnnikut kasima!

MIMM. Aga Maie!?

MAIE (viskab kandiku põrinal lauale). Taevas olgu mu lunnistaja — paganaid ma ei passi! (Kaob kui tuulispask majja.)

SILVIA. Memm, üks härra!

MIMM. Härjemiine!

Jalgväravast on sisse astunud SEELIOHW. Võtab mütsi peast ja kuivatab otsa.

SEELIOHW. Jusku oleks Mikumärdi ja jusku mitte... tore!

MIMM. On Mikumärdi küll!

SEELIOHW. Uus elamu siin vahepeal tekkinud. Ja ka rahvas on võõras. Minu nimi on Seeliohw.

MIMM. Me oleme Soekaraskid ja suvitame Mikumärdil.

SILVIA. Ema on Mimm ja minu nimi on Silvia!

SEELIOHW (käteldes). Tõesti kena! Tõesti kena!

Teretamise aegu tuleb majast EMSI kandikuga ja asub lauda koristama.

MIMM. Vist küll oodatud külaline —?

SEELIOHW. Oo, rändan niisama, ameti poolest... kui talumajanduse nõuandja.

EMSI (pillab lusika). Ah!

SEELIOHW (tõstab selle maast). Olge lahke!

EMSI. Palju tänu! (Lõpetab nõudekoristamise ja kaob täidetud kandikuga majja.)

MIMM. Te olete kui issandast saadetud, härra Seeliohw!

SEELIOHW. Hoidku jumal — mind saadab küll põllumeeste büroo.

MIMM. Te ei tea, kui väga mind huvitab... talumajandus!

SEELIOHW. Uskumata!

MIMM. Olen ikka suure lõbuga vaadelnud, kui Mikumärdil söödetakse sigu. Loom on jumalik, kas ta suuga üksi sööb, ta läheb kõige neljaga sisse! Seakasvatuses on vist otsustaya tähendusega hästi süüa?

SEELIOHW. Põrsa seisukohast oleks väga tore hästi süüa ja halvasti kasvada. Aga mis ütleks selle kohta talutulundus?

MIMM. Härjemiine, kuis mu silmaring nüüd laieneb! — Instruktori amet toob vist kenakesti sisse?

SEELIOHW. Elada saab! — Ülikoolis, kui ma ei eksi?

SILVIA. Kaks talve, siis loobusin!

SEELIOHW. Muiste naisüliõpilane oli haruldane ese. Aga praegusel momendil — oh jumal!

SILVIA. Kõrtsis ja kohvikus võib niisamagi istuda, ilma et tarvitseks selle eest ülikoolile õpperaha maksta. — Memm, kas läheme posti järele, härra Seeliohw tuleb kaasa!

MIMM. Kui meid natukenegi saadaksite!

SEELIOHW. Natuke saata võib alati! (Naerab.) Vanapoisi taktika!

SILVIA. Ei mina ette arvuta! Kartsumm sisse — muu jääb jumala hooleks!

SEELIOHW. Kui minul midagi jumala hooleks jääb, siis läheb ikka viltu!

MIMM on väravast väljunud, SILVIA peatub värava ees.

SILVIA. On teil ka eesnimi?

SEELIOHW. Aadam!

SILVIA. Aadam Seeliohw! Oh mis südamlík! (Jookseb ommikute väravast välja.)

SEELIOHW (pead vangutades järele). Mispoolest see on ommikust!

Uutult tuleb JAAK, rätik üle otsa seotud. Vahib unise ning pahura näoga ümber.

JAAK (tunneb kehalist tarvidust end välja pragada). Sa ommikmamaa jõmmkarakas, no mis põrgu rahu siin Mikumärdil valitseb! Jusku polekski enam ei inimese loom! (Istub kukalt sügades rõdu äärde pingile.) Enesetunne kohe on ropusti sant!

Taluparava kaudu ilmub JÜRI, Jaaku nähes tuleb muheldes lähemale.

JÜRI. Näed seal nehi! Peremees kodu kui kopik! Ja vahid kohe suisa seda ilusat jumala ilmakest, Joak!

JAAK. Mis sa, mökats, mögised, Pops-Jüri pogised!

JÜRI. Ää nüüd, peremees, sest otsast edasi reagi... sealt tuleb sul seda igavest aeva paksu lora!

JAAK. Ah litsud kohe mu ukse alla oma hommikust toimetust tegema!

JÜRI. Mis ommikust sa toemendad, kui jo suur lõuna väljas! — Oli so'ga pisut seda-mida reakida!

JAAK. Pole paergu kõnetunnid!

JÜRI. Kassa kuule! — Joak Jooram — va' Mikumärdi — kas ikka ise olid oma lõhkise peaga, kui selle ulluma kassu Antsule andsid? Sa ligund, kost ma sisse ja välja laan, kui mo saunale okastroedi ümber tõmmad, ää ole kena!

JAAK. Küll kroonu kingib lehnuki! Maid ja metsi, riiki ja raha, — kõike näljastele jagatakse! Aga minu poolt on traadid — see on mu käsk!

JÜRI. Oi, peremeheke, va' kallis mees! Uhke läheb ukka, kare kärna, aga kes iljuke, soab edasi!

JAAK. Ära muretse, ma su madalaks teen!

JÜRI. Eks kõrge kuusi ole küll kange kohisema. Aga madal mets soab enne moasika!

JAAK. Küll sa oma alandusega mu ees veel tillutad!

JÜRI. Saba on popsi lipp! Kus rikas rõõmu näeb, kui

vaene talle vahel ännaga ei lehvitaks! — Joak, kuule, reagime maha uks mehe jutt!

JAAK. Pole ma sul praegu «reakida»! Oled kelle päevas?

JÜRI. Peremehe ikka, kos muidu!

JAAK. Veereta siis oma sopp sinna aidapakule maha! Torka piip näkku ja popsi. Kui heldun, siis «reagime». Ei tule tuju, istud öhtuni! Mikumärdil on päevi ja Pops-Jüri! leiba!

JÜRI. Siis susi su supipatta sihtigu! (*Istub aidaesikule ja hakkab piipu panema.*) Mul aega anguda, kuni soad kloariks!

Aiast puude vahelt läheneb MARET.

JAAK (*Maretile*). Mis karusselli sina ratsutad?

MARET. Keegi peab ikka talu pidama, kui sa linnu ja kõrtse mööda kisud!

JAAK. See maailma algusest nõnda olnud, et mehed kat-suvad rammu.

JÜRI. Kui neid riigi asju, Joak, tuled tallitamast, siis oled kohe päris voatamise veart!

MARET. Sind on linnas jälle tublisti togitud, isa?

JÜRI. Peremehele tehti tanu pähe, ehehe!

JAAK. Põle katki kedagi! Selle räti noh — sidusin roh-kem, et mõtted seisaksid koos!

MARET. Peakese parandame välja. Aga vaata, mis nad su hingega teevad!

JÜRI. Iga kord, kui kongressilt tuleb, kohe valges vahus teene! Paar nädalat kulub ära, enne kui akkab jälle inimeselõhna ligi võtma!

JAAK. No nüüd on koorem koplis! Ah oma enese maa peal ka ei tohi häält teha!

MARET. Kui mõtled... haritud mehed... kuulsad ni-med... rahvajuhid! Aga homse peale ei mõtle. Peak-sid ometi eeskuju andma ja kasvatavalt mõjuma!

JAAK. See peab küll mees olema, kes julgeb minu peale kasvatavalt mõjuda!

MARET. Näed sinagi, sauna-onu, mis me isaga seal lin-nas on tehtud!

JAAK. Tehtud? Nüüd ütles — tehtud! Siin tehakse! Mis Mikumärdil mõeldakse, see on riiklikult mõeldud. Silmist loevad su soovid! Sest see on maa hääl, mis ma neile otsa vahin! Kõik need... direktorid

... direktorid, advokaadid ja kindralid... need on Miku-märdil juuksupoisid! Saapaviksijad! Talumees teeb haisu ja pööbeldab muud nina — seal on sul «juhid»! Ja kui mõni mees kukub natuke kaela kandma ja usub enese tugevusele olevat kui teised... no sellele meie peres alles tuleb mõtelda! Siis korja aga oma krae-lipsud kokku ja vaju kõrvale. Nii valitsetakse Mikumärdil riiki!

JAAK. Kuule, isa, kas süüa ka tahad?

JÜRI. Sõlda seenele oma söögiga! — Kruus musta kohvi! Ja boeringas sibulaga! (*Tõuseb.*) Küta mulle kätte jala-malli!

MARET. Küll ma muretsen, isa!

MARET ja JAAK kaovad rõdu kaudu majja. Jalgvära-laud SEELIOHW. Pisut hiljem tuleb EMSI, et aia-laualt koristada lina.

JÜRI (*piipu popsides*). Tubli mees muidu see Mikumärdi! Aga mis sa teed — värskelt värvitud!

SEELIOHW. Tere, taat, kuidas käbarad käivad?

JÜRI. Mis ta'nd see popsimehe asi — ikka pihavaluga ja kõhuvaluga kahasse! Noorärg vist veskilt olnud — püüli juskuni seare vahele visand!

SEELIOHW (*säärt puhastades*). Naiste valged kingad on nii rist! Natuke naljatad, kohe on püksid puudris! Ei tea, kas peremehe jutule pääseks?

JÜRI. Sedap minagi siin istun ja ootan. Aga ei olevat midagi!

EMSI. Küll teid juba, härra, vastu võetakse!

SEELIOHW. See oleks tore!

EMSI. Te ikka tõsiselt olete instruktor?

SEELIOHW. Seda küll, mu preili!

EMSI. Sa jukuke, siis oleme ju ametivennad! Mina ka kuulun... karjaasjandusse!

SEELIOHW. Nonoh?

EMSI. Olen Mikumärdi karjaplika!

SEELIOHW. Uskumata... nii peen preili!

JÜRI. Täna... eks ma ole linnast!

SEELIOHW. Teete päris haritud mulje!

JÜRI. Ju see gümnaasiumist külge jäi...

SEELIOHW. Taga hullem... gümnaasiumist karja!

JÜRI. Paar aastat jäi käimata, muidu oleksin lõpetanud...

SEELIOHW. Kas lust sai läbi?

EMSI. Lihtsalt visati välja!

SEELIOHW. Siis saadi küll suure kurja pealt kätte?

EMSI. Paljude tütarlapsele kulub, et lennata... Üksvab oli päris kena koolis kaia. Aga siis hakkas see pedagoogika iga aastaga õelamaks minema... nüüd ära mine ligigi!

SEELIOHW. Ons karjase-amet ka konti mööda?

EMSI. Saab maal olla ja suvitada. Kõnnin siin lehmade ja lammaste keskel kui klassidaam — üks karjatamine kõik! Sügisel viin palgakese linna, talvine leib on muretu. Kui kavaleri oskad valida, saad hilbud ka selga — Nüüd ma lippan ära, tervis!

JAAK (rõdult astudes). Mis sa, tüdruk, lipendad!

EMSI. Instruktori härra on tulnud meid... visiteerima!

JAAK. Katsu, et sa oma vitside juurde saad! Ja saada mulle Ants siia kätte, kas kuulsid?

EMSI. Küll juba, peremees! (Kaob majja.)

SEELIOHW. Eks tere talule, Mikumärdi!

JAAK. Tere! Kes kuram sa tahad olla? Kuule, sa oled noore Seeljowi nägu!

SEELIOHW. Ega teid petta saa!

JAAK. Te-te-tee! Kuule, jäta see keeleuuendus! Jumal valitseb maailma ja mina Mikumärdit, mõlemale õeldakse sina. Tere tulemast! Ja siin on pink!

Istuvad keskele pingile.

SEELIOHW. Aastaid ei ole sind näinud. Nüüd amet vedas jälle siia kanti... Kas Enn on kodu?

JAAK. Juba kahe aasta eest saatsin ära... Aafrika!

SEELIOHW. Ainukese poja!

JAAK. Rasket raha maksis mul poiss ülikoolis. Ja kui lõpetas, pakuti 60 krooni kuus! Kurat, kas mu sulane vähem saab ja soob! Kas maksab neokses riigis elada, kus koolitud inimesel pole leiba? Uhke poiss nagu ta oli... jäid siis Eestimaa värgid meile vaikeseks. Nüüd elab seal Kongo... Kongotas kui parun! Neegrid teevad tood ja minu poiss plaksutab piitsa. Kohvi toodavat otse voodi kätte. Ja rahakest... seda tuleb kui rennist!

JURI. Perepojad soadetakse moalt välja. Ja peremehed kärvavad nasama maha! Eks see Eesti moa siis jäägi poha popsimeeste tallitada!

JAAK. Sulle viska kivi kurku, ikka oled hele!

EMSI. Ja Maret... ta kais toona veel keskkoolis?

Maret on kodu ja kõvasti perenaine. Haridust ei ta mnda niipalju kui alla võttis. Ülikooligi nuusutas, aga nüüd ripub talu küljes kui takjas! Mikumärdi on selle, kes ta kosib. See on tore, et oled jälle kodu maal! Oleme ju vana Seeljowiga leerivennad... ja kui kortsis kokku saime, siis oli priske riid kohe valjas... aga läbisaamine oli suurepäraline! (Patsutab otale) Seeljowi pojale siin talus kedagi ei keelata! — Hm... ood tuln kongressilt...

EMSI. Kas partei läheb pörgusuureks!

JAAK. Kuidas härga, nõnda sõrga! — Tegime ühe ränga ametkõlgu lippudega läbi linna, orkester ees ja teine taga. Vurled vahtisid ja värisesid!

Eks uulitsapoisid ole sirkuse peale maiad küll!

JAAK. Nii me sammusime rivis... kõik vanad head õnnitlusd pärisnikud, kus magu ees, seal vagu taga! Lõpppeal kukkusime mühisema. Tuli siis riigivana rõdude... oma mees nagu ta on... ja võttis vastu. Ja meile all lõime rinnad uppi ja kohisesime mis üks meri! Meie kütsime mäest alla kiriku!

EMSI. Siis tegite vanajumalale koa oma kohinad ä'ä!

JAAK. Kirikus oli üks jutlus hästi ette tellitud ja kõvasti tunde maksetud. Opetaja palus ja tänas jumalat, et meid pollumehed on kiriku sambad...

SEELIOHW. Kas hiljuti ei õelnud üks põllumeeste liider, et kui sõnnikut on, siis vili kasvab ka jumalata?

JAAK. Laiendasime programmi... Sest saati, kui pastori jumalaga hakkasid poliitikat tegema, pole põllumeestel olnud ühtegi mõistlikku suvet! Nüüd võtsime need värgid üle. Taevas ja maa, jumal ja supervuss — kõik on nüüd meie erakonna peos!

EMSI. Suur jumal — ka sina oled roheline!

JAAK. Kongressi lõppedes olime restos ja panime uuele programmile kõvad punnid peale. Seal sõitsin siis ühele otlvärgile aisaga kurku. Aga olin paraja mehe selga sattunud. Ta lõi mul noka outi!

EMSI. Ja siis toodi politsei!

JAAK. Rumal, kes siis politsei pärast rassib, puha oma lobuks! Lükkasime laudad kokku ja kukkusime sõprust jooma. Ütles enese olevat ülikoolis juura peal ja otsivat tood. No mina kohe, et maapoisi vurhvi sa oled, tule, kurat, mulle suiliseks! Karjatüdruku tõin gümnaasiu-

mist, eks tulgu sulane ülikoolist, kas ma rohkem nõuan!
 Nii ma selle tudengi sealt rattipidi tallu tõin.
 JÜRI. Oled sa kena, Joak! Poiss lööb sul pea lõhki ja sa kaupled ta sulaseks!
 JAAK. Mis ma tossiga teen? Tõin tööka mehe, kes ikka käed asjale külge paneb. Ja kui need popsiseaduse protsessid siin lahti lähevad... eks siis ole advokaat majas!
 JÜRI. Küll mina siis o m a Juhani koa koju kutsun!
 JAAK. Tõsi, tõsi... Pops-Jüri poeg ju ka tudeerib advokaadiks!
 JÜRI. Näeb siis, kumma konks on kõveram!

ANTS ilmub väravast.

JAAK (*Antsu nähës*). Ah seal sa mul tuled, venitis! Kui kroonut läksid teenima, mõtlesin... nüüd teevad mehe! Tühi lootus! Sul olgu kubjas seljas, muidu sa kõrt ei liiguta!
 ANTS. Selles asjas reamees on härra! Kas rivis või erus, ikka jupijumal ees ja joodijüri järel... mis sa must tahad?
 JAAK. Kas ma sul ei käskinud Pops-Jürile okastraati ümber tõmmata, aga mees jookseb lahtiselt ringi!
 ANTS. See käsk ei loe, mis öösi krillis peaga annad! Olen su sulane ja teen su töö. Aga su poliitikaga pole mul pistmist, see soperda ise!
 JAAK. Siis teeb teine sulane!
 ANTS. Kust sa ta leidsid?
 JAAK. Kas sulle linnamees ei meeldi?
 ANTS. Untsakas arvab, et siin võib veltjoobrit mängida! Kargas mulle vuntsi, et miks õhk olevat paks? No otsi siis õhemat! Juhatasin talli peale. Aga kas seoke teab uldse, mis on tall! Kadus siia (*nätab käega*) esimesse mulku!
 JAAK. Sooh... või aida lakas põonab? No aja ta üles! Vaatame, kuis veli ka valge päevaga välja paistab!
 ANTS. Ma pole poisi poiss! (*Käändub ja sammub vilistades väravast välja.*)
 SEELIOHW. Kas sulased Mikumärdil nõnda räuska-vadki?
 JAAK. Ilmakord on seoke, et kust ori muidu leiba saaks, kui peremees teda ei kurnaks! Kas ämblik häält tõstab, kui kärbes ta käes piriseb? Ta on vait kui sukk ja —

... (tuleb) Mina olen seda asja riiklikult mõelnud, et... (tuleb) olgu nii punane kui jõuab. Ja kui sulane tohib... (tuleb) solmata, siis ei tule kunagi revolutsiooni!
 (tuleb) (*redelil mööda luugi alla roninud*). Linnasaks ae, olle mees, mis sa seal õite toemendad?
 (tuleb) (*lakast*). Kas sa, pime, ei näe, et magan!
 (tuleb) tule ikka alla kah, peremees tahab so'ga... (tuleb)!
 (tuleb) (*ilmub redelile*). Kes saab santi sundida, kui sant... (tuleb) kõndida!
 (tuleb) Tule jumal appi... sul põlegi nagu peas!
 (tuleb) inimene kõiges saab täiuslik olla!
 (tuleb) Kas ma ta nii hullusti rikkusin!?
 (tuleb) Päev lukkab ööle, laisad lähevad tööle!
 (tuleb) Kes virga vilja sööks, kui laiska maa peal poleks.
 (tuleb) — tee lahti — muidu sõidan selga!
 (tuleb) (*redelilt alla astudes*). Sa junn-juuretis... kus olen... (tuleb) varem kuulnd?
 (tuleb) (*talle järele ronides*). Ikka selle koha pealt, papi, last ta just parajasti tuleb!
 (tuleb) Kas sellipäev, mis?
 (tuleb) Tõsi, peremees! Ega lolli peaga kohe saa looma... (tuleb) valjas olla!
 (tuleb) Kas sul nime ka on?
 (tuleb) Juhani ikka! Juhani Tomusk.
 (tuleb) Juhani Tomusk... tuleks nagu tattav ette!
 (tuleb) Kas sust töömeest ka saab... enne sügist?
 (tuleb) (*tõmbab mähised peast*). Komet kõik! Pole siin... (tuleb) midagi! Lihtsalt sidusin räti pähe, et ka pere-mehe moodi välja näha! (*Jürile.*) Tere, isa!
 (tuleb) Oi sina reo poisist!
 (tuleb) (*üles karates*). Jõmmkärakas, see on nöök! Pops-Jüri poega ma pole kaubelnud!
 (tuleb) Nüüd ajad juttu, Mikumärdi, popsi poeg ei kõlba... (tuleb) igavene moonaka tõug!
 (tuleb) Mehe sõna! Pops-Jüri poeg teenib talu! Mikumärdile sulaseks, ähähää! (*Jürile.*) Kas ta sul ilma ülikoolita künda ei mõistnud? Juhani, oled sa väga pupane?
 (tuleb) Aga mitte üks kriips.
 (tuleb) Ja mis sa siis oled?
 (tuleb) Roheline ikka!
 (tuleb) Roheline sulane... kes seda on kuulnud! Kas sa... (tuleb) ootagi, et kõige maade proletaarlased ühinevad?

JUHAN. Oh jumal, siis ma olen ammu surnud!

JAAK. Ja miks sa siis roheline oled?

JUHAN. Seepärast, et tahan kord ise peremeheks saada!

JAAK. Seeljow, mis sa arvad?

SEELIOHW. Mina poliitikaga ei teotse.

JAAK. Mis instruktor sa oled... ei tunnusta rohelist lippu! Su peaks jalapealt lahti laskma!

SEELIOHW. Pole parteimehe iseloomu. Aga muidu olen kena inimene. Ja tean ka, mis on kapitalism ja sotsialism.

JAAK. Ja mis nad siis on, sinu arvates?

SEELIOHW. Et kanad magama minnes ikka kõrgemal pulgale katsuvad lennata, siis meie, instruktorid, soovitame, et asetatagu kõik õrred ühekõrgusele. Ühekõrgused õrred... see on sotsialism. Kui õrred ei ole ühekõrgused, siis tõuseb kõrgemate pulkade pärast rabelemine kanade vahel ja nõrgemad tallatakse ära... see on kapitalism.

JAAK. Mina Pops-Jüriga ühe õrre peal, no seda ei tule! Mis maikü sel elul on, kui ei saa kõrgemate pulkade pärast rabelda!

JÜRI. Kas sa, Joak, arvad, et jumalal on ilus pealt vaadata, kui sa teisele oma trossiga selga ajad! Kirikusammas tahad olla, aga sedagi ei tea, et ligimest peab armastama!

JAAK. On väga ilus ligimest armastada, kui süda kannab! Aga kui saad tal naha üle kõrvade tõmmata, on ka peenike tundmus! Ei ole ma eales taevariiki nii lähikesi tundnud, kui teise mehe tutid, kurat, olid pihus!

JÜRI. Kui seoke pea, nagu sul, peremees, me oenale otsa panna, küll see puksiks!

JAAK. See on looduse seadus, et nõrgem saab peksta!

JÜRI. Untide seadus!

JUHAN. Sina, popsinimene, ära «reagi», kui peremees ise kõneleb! Armastus ja vendlus on koduloomade jaoks. Aga Mikumärdi soontes leidub veel seda vana kalevite, tõllude ja teiste vikingite verd, kel ikka oma priske isu oli tubliks ja mehiseks metsikuseks.

JAAK. Mehe sõna, eks ole, Seeljow?

SEELIOHW. Loomapidamise seisukohast inimesliku elu korraldus jätab soovida. Ma nõuan loomale õhku, paikest ja rammutoitu. Aga inimene seal kõrval on pime ja must. Ühel ei ole midagi suhu panna ja teine ei raatsi. Ja paaritavad oma tõu alla!

JUHAN. Oh jumal, peremees! Olgu sulle Juhan sulaseks! Aga... ohvukaant ole nüüd minu!

JAAK. Või kus tükk! Advokaat läheb aia taha!

JUHAN. Kas Mikumärdi pole kuulnud piiblisõna, et siis... ohvukaant oma isa ja ema maha ja hoiab peremehe... ohvukaant ja ühes teises evageeliumis on öeldud, et kelle... ohvukaant, selle laulu laula!

JUHAN. Kuule, Juhan, kas on popsiseaduses seoke paragrahv, mis käsib popsile okastroedi ette tõmmata?

JAAK. Küsku küll ei ole!

JUHAN. Kuulsid, peremees!

JUHAN. Aga ei ole ka keeldu!

JAAK. Kuulsid, pops!

JUHAN. Mina ei mõista, mis viha sul ometi on mu peale, pops!

JAAK. See on mu maa, kus sa seisad ja sekeldad... ja... kurat, tuled oma popsiseadusega! Mikumärdi ei tohi oma popsi välja tõsta!? Aga kas ma sind nüüd üldse välja lasengi!?

JUHAN. Püsti ull! Püsti ull!

JUHAN. Päkk peale, peremees! Popsile päkk peale... seal pole muud!

JUHAN. Oma lihase isale —?

JUHAN. Ei siin loeta liha ega luid, kui värv on võõrad!

JAAK. Oled mu sulane, Juhan! Toimeta see asi ära!

JUHAN. Küll ma toimetan, peremees... kui olen enese välja maganud!

JAAK. Puuri paneme nüüd Jürikese... vaatame, kust august sa välja poed! — Tule Seeljow, vaata mu aeda läh! — Popsiseadus! Mis viga sul siin oli elada, kui mina sind oma pilpal pidasin! Aga katsu nüüd ise püsti seista! Kui ma su nüüd jumala hooleks jätan — vaatame, kaua sa elad?

JAAK ja SEELIOHW kaovad aeda.

JÜRI (põrnitsedes). Ilus poeg! Koolitud poeg! Kirstunael!

JUHAN. Aia teen sulle ikka ümber küll, vana! (Müksates.) Aga augu jätan sisse!

JÜRI. Meh? Augu sisse? Sa junn-juuretis! Ah nii sa

arvad? Et olgu aed suur või väike... aia mulk on see sama! — Næe, perenaine tuleb!

JUHAN. Nüüd mine ja võta oma orjus jälle otsast kinni! Ja mured olgu minu, mõistad?

JÜRI. Küll juba mõistan! Tasane käib targu, madal märgu, ehehee... (*Väljub väravast.*)

Kõneluse aegu on majast väljunud MARET.

MARET (*üllatusega*). Juhan!

JUHAN. Tere, Maret, näe siin ma nüüd olen!

MARET (*midagi taibates*). Sa viimaks oledki —?

JUHAN. Mikumärdi uus sulane!

MARET (*vaenulikult*). Mis mõtted sul on, Juhan?

JUHAN. Pärisküüsti igatsus tuli su järele, Maret! Mikumärdi on ju ka minu sünnipaik... Ja sina... see ülikoolilinnas... see ei lähe mu meelest!

MARET. Kraami nüüd kõik välja! — Aeg oli kergemeelne! Ja oli moeasi sarvi maha joosta! Nüüd mul on juba aru peas!

JUHAN. Ja see ongi su vastuvõtt, Maret?!

MARET. Pole ma sind kutsunud, Juhan! Kui o m a aruga tulid, aja läbi!

JUHAN. Kutsunud? Kas siis mees ise —?

MARET. Seda ma ütlen, et jääd enese hooleks.

JUHAN. Maret!?

MARET. Mis sa must tahad? Olen Mikumärdi perenaine! Pean oma sulastega armulugusid sõlmima!? Prints tuleb sulase maski all kuningalossi, et võrgutada printsessi... see motiiv on vananenud tänapäeva heas kometis!

JUHAN. No see on alles sissekukkumine!

MARET. Arvutus oli hea, aga andmed olid valed! Pere-tütar popsipojale pisut helde olnud linnalustis... foks-troiti ja moodsa lüürika saatel. Ja Juhanike kohe järel-dama, et nüüd on mul Mikumärdi taskus! Ütle, et valetan?

JUHAN. Mis seal salata! Tüdruk on tubli ja talu on armas. Kui ühe võtad, teist ei raatsi jätta!

MARET. Eks ole põnev — kuidas sa seda nüüd teed? Kuidas sa nüüd kätte saad — oma tüdruku ja talu!

Aiaväravast on kõneluse aegu MAIE tulnud ja kaob tühja jahumatiga aita.

MAIE. Kui ma seda isegi teaksin! — Kuule, Maret, kätt ei ole mulle ikka anda?

MARET. Selle saad!

JUHAN (*Mareti kätt pidades*). Kui mu vanaisal vahel kitsas käes oli, tead mis ta siis ütles?

MAIE. Eks lausu!

JUHAN. Tule lähemale!

MAIE. Hõh!

JUHAN. Ta ütles... ta ütles... «Annaks jumal häda, küll alla saab isegi!» (*Varastab suudluse.*)

MAIE (*tule jahumatiga aidatrepi*). Toho peale säh!

JUHAN (*Maiele*). Et sina ka selle kõige magusama koha peal...

MARET. Tule, Maie, ja torka jahuvakk poisile pähe! Ehk hakkab sinna alla ka pisut arukest koguma!

MAIE. Oh, perenaine, ega jumalavili ole raisata!

MARET (*Juhanile*). Ja nüüd tööle! Mikumärdil villast ei ventata!

JUHAN. Kere on kole hele, perenaine!

MARET. Lasen sulle süüa anda!

JUHAN. Tänu, perenaine! (*Tahab Maretile rõdude järgi minna.*)

MARET (*õpetlikult*). Teenijate ruumid on meil köögi pool olemas! (*Kaob majja.*)

JUHAN. Vabandust! (*Kaob maja taha aeda.*)

MAIE (*jahuvakk käes, Juhanile järele vaadates*). Sa kuripääd, kohe esimesel päeval raksab ära! (*Kaob väravast.*)

TEINE VAATUS

Suvine lõuna. ANTS istub aidaesikul ja voolib rehadele pulki. MAIE laulab aidas koraali. Aia tuled nähtavale EMSI.

EMSI. Mis sa meisterdad, Ants?
 ANTS. Küsija suule pulka!
 EMSI. Ära ole õel! Vanatüdruku laulu kuulata! — venitab kui kliistrit! Tule parem järvele!
 ANTS. Õite mul asja... järvele!
 EMSI. Kas sa poiss ei ole?
 ANTS. Sinusuguste jaoks mitte!
 EMSI. Praegu lõunatund... sõuaksime järvel.
 ANTS. Mis mõte on tühja sõuda!
 EMSI. Korjaksime vesiroose! Punun sulle pärja pähe! Ja laulan ka.
 ANTS. Kus mul laulja!
 EMSI. Päris linnalaulu laulan! Niisugust, mis paneb vere käima! Tule, Ants! Mul ka üksi igav olla!
 ANTS. Tobu!
 EMSI. No vahi, vahi siis oma Maie saba... sealt seda taevamannat ootad, päh!
 ANTS (*Emsile laastuga visates*). Urjoh, peletis!

Koraal on aidas vaikinud. Emsi väljub väravast, lastes lõbusat linnaviisi. Maie ilmub aidalävele.

MAIE. Kellega siin rassisid, Ants?
 ANTS. Karja-Emsiga!
 MAIE. Mis ta sust tahtis?
 ANTS. Kutsus järvele... trehvunksi tegema!
 MAIE. Ja sa ei läind?
 ANTS. Ma pole poisike! Varsa aru alles vahib silmist!
 MAIE. Ega ta na uteke olegi...
 ANTS. Nae, kurat, ei teeks seda talutööd! Kui raha oleks, kutaksin linna, avaksin virtspoe! Vat kus oleks elu! — Astu lähemale!
 MAIE. Sa viimaks ajad ullu juttu!

(*Maie teatab põuest kaustiku*). Säh!
 MAIE. Oi jumal, mis see olgu! (*Võtab kaustiku*).
 ANTS. Laulud on.
 MAIE. Tõho pele, sa kui külarätsep teed laule! Ikka kohe teemab lüherdid?
 ANTS. Nii loll ma ei ole, et hakkan ise neid tegema! Koolimaja kogust toon, mis meeldib, kirjutan maha, see pole keeldud! Olen sinna kõik ilusamad kokku korpanud, õite hale on teisi vahel lugeda... Sa vaata ka, need parast annad tagasi.
 MAIE. Oled ikka na elde poiss, Ants! Ja pead must lugu!
 ANTS. Olen näguripäevi näinud maast-madalast. Ema on tülija inimene, isa polnud üldse! Kes ussikest haletses! Ma ei saati kui kaela kannan, olen ikka olnud maailma tonkida. Kes pilkas, kes tõukas, no kurat, vastu ei kah! Oled, Maie, mu vastu olnud hea! Kohendad mind ja koristad. Kord ajad nõõbikeste ette, kord püksipõlvele paned paiga. Eks see lähe pikapeale südamesse!
 MAIE (*on Antsu kõrvale istunud ja silitab ta pead*). Sa mu väike poisu! Ah, sa mu sitavareseke!
 ANTS. Võtaks su äragi, aga kuhu ma su panen!
 MAIE (*naljaks võttes*). Ära võtaks? (*Vaatab Antsule silma, märkab tõsisemat*). Ants!? (*Katab kätega silmad*). Oi jumal, mis nüüd saab!? Ah sa armu vägi!
 ANTS. Jäta ulg... ma seda ei kannata! Istu siin kui pigis, edasi ei nihku! Oleks raha, kupataks linna! Toreda sildi looks poele välja. Ja nimi seisaks kuldtähtedega: Ants Anderson. Kurat, see oleks nali!
 MAIE (*segaduses*). Oleks raha... Kuldtähtedega... Ants Anderson... (*Võtab ihupõuest kaustiku*). Säh!
 ANTS (*võttes*). Mis see on?
 MAIE. Eks vahi ja vaata lähemalt!
 ANTS (*loeb*). Hoiukassa... Maie, kurat, meil on raha!
 MAIE. Veel paar setti — saab tuhat täis!
 ANTS (*kohkunult*). Tuhat krooni? (*Kisub silmi pärani*). Tuhat krooni!? Uh, pea laks ringi! Tuhat krooni! Maie, tüüd oleme miljonärid! (*Üha kasvava tõusuga*). Sa sinine sitikas, vat kus tuli iops! Oi, kus tuli patsakas pähe! Nüüd on kaubamaja lahti, ehehe! Ants Anderson ahaha! Ants Anderson — ohoho!
 MAIE. Ants, sa lähed lolliks!
 ANTS. Emsi, ehehe! Emsi, ahaha! See plika sööks kõik

pränikud poes ise ära! Ja oleks siis seokesel kundede ees mingit autoru... autorutaati!

MAIE. Jumal oidku!

ANTS. Kui sina, Maie, leti taga seisad... kohe on tein. kuju! Proua Anderson... kaks naela rasvaheeringaid! Ja mis maksab see nisupuul, pardonks! Oi põrgu ja pere! Siis äril, kurat, on kohe teine minek!

MAIE. Sa vannud ropusti, Ants! See ei lähe, ma olen kristlik naisterahvas. Sa pead nüüd seestpidi puhtamaks saama! Ja jumalat sa usud?

ANTS. Mitte ei tea selgesti öelda. Paljude mul kooli oli! Ja kodu ütles ema, et kirik on rikka rahva nali, ei kehvikul ole tast sooja ega külma. Ainult üks peremees ja käskija rohkem, see on kõik. Ja palga maksab alles teises ilmas, kurat, kellest ma elan!

MAIE (*kõrvu hoides*). Oi sina taevane jumal!

ANTS. Jätsingi leeri minemata. Aga vanduma õppisin kasarmus.

MAIE. Sa, ristivärk, oled ju püsti pagan! Ei õpetaja meid sedasi laalata!

ANTS. Sest laulatusest nüüd... saab nasama kah! Laseme registri torgata ja asi nudi!

MAIE. Seda juttu kõnele Karja-Emsile! (*Tõmbab kassaraamatu Antsult.*) Ei mina so'ga sohki lähe! See on kirikhärra sõna: kes laulatusele ei tule, need elavad siin kui loomad ja põlevad põrgus kui peerud! Põle mult keegi veel... nasama saand! Säh oma tassenpauk tagasi! Ei ma su lorilaule loe!

ANTS. Nüüd viskas vembu sisse... kohe kaup katki ja lust lõhki!

MAIE (*leplikumalt*). Ristitud sa ikka oled?

ANTS. Mitte ei mäleta! Aga rõuged on pandud, sest armid on näha!

MAIE. Pean õpetajaga rääkima, et võtaks su sügisel leeri!

ANTS. Poisikestega ma koos ei istu!

MAIE. Või võtaks ise su kodusel viisil na käsile? Ja kui lugema sõidaksime, siis õpetaja rehitseks veel üle! Tead, Ants, tule vahel mu juurde õhtuti aita. Loeme ja laalame, kull jumal su südant valgustab. — Tule, ma näitan sulle, mis mul veel kirstus on! (*Tõmbab Antsu kätt-pidi aita.*)

MIMM ja SILVIA väljuvad majast.

MIMM. Jaa, taju näib paranenud olevat seitsaadik, kui silviahw min sisse ja välja käib?

SILVIA. Kinnud ja näinud mees. Kõneleb karjakasvatusest noortema-suhtumisega. Suureks romaaniks ei kõlba ja ajavileks käepärast mees!

M. Igavene suksutaja, nagu kõik vanapoisid!

SILVIA. Nudd kõik mehed on armastuses kosmilised!

MIMM. Mitte ei mõista, mis mees see Juhan on? Ja kust ta on? Teda võtta?

MIMM. Jaa, Tomusk? Jurist ja karjerist! Annab kas või kuupe, kui aga natuke edasi saaks! Trügis ülikooli, uskudes, et on otsene tee haljale oksale. Aga märkas eksitust ja tuli Mikumärdile sulaseks. Ju see õnneratas siit läbi ovest läbi jookseb, mis mina tean! See tüüp ei ole mulle! Ma ei oska armuseiklustes tulunduslikult mõelda!

MIMM. Mees, kes perekonda tahab asutada, peab homsele mõtlema!

SILVIA. Mõelda võib homsele. Aga elama peab täna. — Oled sa vanale Jooramile juba...

MIMM. Valvan juhtu! Ja väike hirm on ka! Pole seda repüüki ammust ilma enam teinud, jääd kohmakaks neis asjus!

SILVIA. Näen, memm, et pean sulle appi tulema! Teeme sõjanõu! Südame asjus on silmapilk kallis! Ja... ei tule iial tagasi!

MIMM ja SILVIA kaovad naerdes aeda. Aidast ilmuvad MAIE ja ANTS.

MAIE (*Mimmile ja Silviale järele vaadates*). Naeravad ja rõõmustavad, et ükskord saavad põrgu! — Mis sa nüüd ütled, Ants, mu veimevakast?

ANTS. Sul neid särke ja värke on!

MAIE. Tegija saab ikka tehtust, magaja ei marjukest! (*Jookseb noorelt ja väledalt majja.*)

ANTS (*ettetõugatud puusadega, käed püksitaskuis, Maiele järele vaadates*). Seokest võtta on kohe selge ja klaar asi!

EMSI ja SEELIOHW ilmuvad väravast.

EMSI (*kimp vesiroose käes*). Ants oli aus saunamees, kana-vürtsi kaupmees!

ANTS (*Emsist möödudes*). Kõtt! (*Väljub väravast.*)
 SEELIOHW (*laskub aidapakule*). Suplemine on mu väsi-
 tanud!
 EMSI. Te ei oska ujuda... sumate kui vanad naised!
 SEELIOHW. Ujuda oskan küll, aga ei julge...
 EMSI. Viimaks põhi kaob varba alt ära!
 SEELIOHW. Ei maksa end jumalale kunagi väga pihku
 toppida! — Üks väike uinak kuluks nüüd päris ära!
 EMSI. Ega te vist teagi, kus ma magan! Siinsamas — aida-
 lakas! Katsugu mul keegi ronida!
 SEELIOHW. Rändan maid ringi ja panen murdeid tähe-
 le! Ühed ütlevad ehal ja tädirannas. Teises nurga-
 jälle luisul, kohtsis või söpsikus! Ja mõnel pool min-
 nakse ka nihvlile!
 EMSI. Ehale ja luisule pole juttugi! Kontsile ja söpsi-
 kusse koguni mitte! Aga niflile — kuulge, see on hoo-
 pis peenem! See on juba nagu kinos või operetis!
 SEELIOHW. No vaata!
 EMSI. Aga nüüd on mul kiir! (*Jookseb majja.*)
 SEELIOHW. Hm! Vana Jooram käib peale, et kõnele-
 kord Maretiga jutud maha! Aga ei saa aega — teised
 naised ei anna mahti!
 SILVIA (*aiast*). Seeliohw! Härra Seeliohw!
 SEELIOHW. Silvia hääl!
 SILVIA (*samuti*). Aadam, kus sa oled?
 SEELIOHW (*kaob käsi laotades aeda*). Seal ta on! No seal
 ta on!

*Majast väljuvad JAAK ja MARET. Aiast on kuulda
 Mimmi ja Silvia naeru ja kilkeid. — Seeliohw on kuul-
 davasti õnge võetud.*

JAAK (*kuulatades*). Seda lusti ja rõõmu! (*Istub rõdu-
 äärde pingile ning asub piipu toppima.*)
 MARET. Milleks neid Soekaraskeid siin kõõrutamas-
 pidada?
 JAAK. Sugulasest inimesed... kuhu sa ajad, kui tule-
 vad!
 MARET. See sugulus on küll lahja... nagu viies vesi-
 taaril!
 JAAK. Vanad suled veel seljas uhkustada. Aga selle all
 on peenike peos!
 MARET. Tehku tööd! Pangu ka käsi kuhugi külge... kas

... ole olen! Aga nii... söövad, magavad ja mängi-
 ... et jäävad ka talveks selga!
 ... sugused maal talve üle ela!
 ... oled kange peremees Mikumärdil! Aga
 ... sul üle pea!
 ... tüdruk... ma Mimmile räägin mõis-
 ... Rühknut peab iga asjaga olema... — See
 ... oled tast mõnda märganud?
 ... inimesel!
 ... sinust juttu. Vana Seeljowi poeg... kas
 ... keelan!
 MARET. Tulust sisse, teisest välja... niisugune mees
 ... ameti poolest peab peretütardele naeratama. Siin
 ... teisigi naisi. (*Aiast kostab Mimmi ja Silvia kil-
 keid*) Kas mul aega on nendega võistelda! (*Istub kes-
 kile pingile.*)

Väravast astub sisse JUHAN, leht käes.

JUHAN. Naabrimees tõi ajalehe!
 MARET. Kirju ei olnud?
 JUHAN. Ei, perenaine!
 JAAK (*lehte harutades*). Mis siin seitungis jälle tehtud-
 mahtud on? — Ja Pops-Jürile ei saagi veel traate
 ...?
 ... (*aidapakule istudes*). Küll saab, kui saab saamaks!
 JAAK. Võtsid oma peale, teind siis tehtuks!
 MARET. Ja sina, Juhan, saad sellega hakkama, et oma
 ... isale...
 JUHAN. Panen okkad ümber? Mõtlesin hakkama saavat,
 ... tõesti vist ei tule toime!
 JAAK. Mis?!
 JUHAN. Popsile tuleks põial nõnda peale panna, et...
 ... rikutaks neljandat käsku!
 JAAK. Kuidas sa arvad?
 JUHAN. Arvan, et kui vanamees ise omale need traadid
 ... kombaks, see oleks kristlikum.
 JAAK. See on mõte!
 MARET. Nii loll sauna-onu küll ei ole, kui ta poeg arvab!
 JUHAN. Inimene on alati nii loll, et ta seda parajasti
 ... teeb, mida ta tahab!
 JAAK. Ja kas ta siis tahab?
 JUHAN. Asjale antakse niisugune nükk, et kisub taht-

mise, kuhu tarvis! Praegu kibe heinategu. Poliitika teeme, kui suurtes töödes tuleb vahe.

JAAK. Põllumehele põld, siis alles riik ja rahvas! — Üks kokkuvarisemine siin lehtedes on! Kus majandustühisus uppis, kus meiereil hing nõoriga kaelas... ühistegevus! Kas inimesed enam asju ei oska ajada?

JUHAN. Meie linaühisusest oli ka juba kröbinat kuulda!

JAAK. Kuulujutud!

JUHAN. Aeg on niisugune, et tark mees hoiab silmad lahti. Sul ju ka kõvad allkirjad mängus! Kui seal vilts läheb, ei siis Mikumärdist jää juppi järele! Neil juhtudel talud ja tulud poetatakse aegsasti kõrvale.

MARET. Kuuled sa, isa!?

JAAK. Kas ma olen paras mees poetama?

JUHAN. Enn, on sul Aafrikas. Võiks talu kirjutada Mareti nimele!

JAAK. Keda sa, mait, hirmutad! Mikumärdi Jooram kaalub alati oma allkirjad!

MARET. Oled sa, Juhan, kuulnud, et on niisugune asi nagu südametunnistus?

JUHAN. Mina olen jurist ja näitan seaduslikke teid. Südametunnistuse jaoks on teoloogid...

JAAK. Ää, Juhan, ikka nii hirmus roheliseks mine! (Kaob nädoga ajalehe sisse.)

MARET tõuseb sirelite alt pingilt ja istub Juhan kõrvale aidapakule.

MARET. Mis manööver see nüüd oli, Juhan?

JUHAN. Andsin vanale seesuguse asendi, et kui tarvis, siis tal oleks õige joon minekus!

MARET. Kõik inimesed ei ole kelmid, Juhan. Ja mõned on ainult advokaadid!

JUHAN (sõbraliku naeratusega). Su isa tuleb käidelda kui ausat ja otsekohest meest. Mees, kes ta muserdab, peab olema moraalne.

MARET. Oled sina moraalne?

JUHAN. See võib nii linaühisusele kui Mikumärdile ainult kasuks tulla, kui Jaak silmad lahti hoiab! Ja see on ka uhtlasi minu huvides.

MARET. Ära luiska! Sa spekulereid linaühisuse kitsikusega!

JUHAN. Otse vastupidi! Vana Jooram on liiga aus mees,

talulaste kõrvale poetada, kui asi on sant. Aga kui...
...teeb seda vahest ettevaatuse pärast...
...läbi küpsetasin!

MARET. Vanta mul kokka! Kas tõesti usud, et minu...
...talulaste kergem on tasku panna?

JUHAN. Kergem või raskem, seda näitab tulevik. Aga...
...meeldib, kui asjad, mis ma himustan, on ühes...

MARET. Ja kuis mõtled sa mind käidelda?

JUHAN. Kui ausat ja vooruslikku tütarlast!

MARET. Oled sa mu aususes nii kindel?

JUHAN. Kui sa oma aust ei lase kinni hakata, no siis ma...
...sind kui kelm kelmi!

MARET. Kes saab vägisi talu mu nimele teha!

JUHAN. Tuleb leida niisugune asend, et see sulle oleks...
...soovitav.

MARET. On sul leitud juba... see asend?

JUHAN. Ei, ma alles otsin.

Ast lähenevad MIMM, SILVIA ja SEELIOHW.

SILVIA. Me istume siia, härra Seeliohw! (Istub keskele pingile.)

SEELIOHW. Üsna kena paik! (Istub.) Teile, preili Jooram, oleks siin ka ruumi!

MARET (aidaesikul püsides). Mulle meeldib siingi!

MIMM (Jaagu kõrvale istudes). Mis pilti sa lehest vahid? On see üks kuurort?

JAAK. Loe! Siin all seisab suure kirjaga...
... (peerides). «Suguemiste vabaõhu-villad ja peepörsaste jooksuaiad Taanis» Härjemiine!

JAAK. Eks lähe nüüd sead saksaks, Mimm! Ei parunitelgi ole seokest põlve!

SEELIOHW (dotseerides). Seakasvatuse siht on endisega võrreldes suuresti muutunud. Vastavalt sellele muutunud ka võtted seakasvatuse tehnikas. Rasvasea asemele on astunud peekon-pörsas.

MIMM. Mis tähendab peekon-pörsas... Kas see enam... ei sunni?

SEELIOHW. See on soetis välisturu nõuetele!

JUHAN. Peekon on — kui pörsas sõidab Inglismaale!

SEELIOHW. Vanasti hoiti sigu kaks, kolm aastat sulus.

Nüüd lähevad nad kuue kuuga tapamajja. On juhtumeid, et pörsas juba 3½ kuuga kõlbab peekoniks!

SILVIA. Uue aja tempo — see tungib ka igale poole!

JAAK. Kui viljatera on. Ja kartul. Ja kihutad veel lõssi tagant selga — siis läheb!

MIMM. Ja tasub enese hästi!

MARET (*tõustes ja rõdu poole liikudes*). Ikka paremini kui suvitajate nuumamine!

JAAK. Kui sellega toidad, mis talu annab, siis tasub. Aga kui ostma pead, siis hing kinni! Siis eest söödad jõutoitu sisse, tagant tulevad protestitud vekslid välja!

MARET (*rõdul pöördudes*). Juhan, tule tuppa, seal on midagi tõsta!

JUHAN. Kohe, perenaine! (*Tõuseb ja kaob Mareti järel majja.*)

SEELIOHW (*tõustes*). Siis mina olen ka tõstja mees!

SILVIA (*tõmbab ta kuuesiilust tagasi*). Jääge ilusti paigale, teid pole keegi kutsunud! Ja jutustage parem, kuis peab tänapäev olema üks ideaalne pörsas... see, mis sõidab Inglismaale?

MIMM (*lahkub Jaagu juurest ja istub Seeliohwi kõrvale*). Tõepoolest, väga huvitav!

SEELIOHW. Peekon-pörsas olgu nõtkete keha ja peene kondiga. Selg sihvakas ja kumerate ribidega. Küljed tasased ja ühtlase laiusega. Pörsa kõhualune joon olgu sirge ja sapsud ühepaksused külgedega.

SILVIA. Oi Joosep, see on kui iluduse-võistlusel!

MIMM. Seda pean ma praktiliselt nägema! (*Tõustes*). Juhtige mind, härra Seeliohw, sealauta!

SEELIOHW (*tõustes*). Palun!

MIMM (*minnes*). Omavahel... kuhu jäävad need rasvasaad?

SEELIOHW (*minnes*). Need sööme ise ära!

MIMM. See on tore! Tähendab, kui siga rasva läheb, siis on ta Inglismaale kadunud?

SEELIOHW. Igavesti!

MIMM. Ja aidata ei saa, ütleme... punktrulliga?

SEELIOHW (*naerdes*). Oh ei, proua Soekarask... see kasvatuses ei tasu ära!

MIMM ja SEELIOHW väljuvad väravast. Silvia piilub Jaagu poole, kes pugunud ajalehesse. Siis tõuseb keskelt

poolt midagi imistades ning istub Jaagu kõrvale rõdu raudpöngile. Silmitseb meest kelmika pilguga.

JAAK (*kes ule leheserva teise silmaga seda jälginud*).
...?

SILVIA (*imistades*). Sul nii teravad vaod siin silmade vahel! Tuleb sellest, et pead ikka vihastuma. Kaoksid, kui need keegi silitaks!

JAAK. Mida elu raiunud, see püsib!

SILVIA. Elu raiub, elu ravib! Tead, onu... Kui lapsed oma vaimseid valiksid, ma oleksin tahtnud olla su tütar!

JAAK. Kohe meeldin sulle?

SILVIA. Oled ju Ennu isa!

JAAK (*vaaga meelitatud*). Ennu — nojaa!

SILVIA. Nii vahe on nüüdsel ajal mehi. Aga Enn oli üks.

JAAK. Mässab seal Aafrikas või teab kus! Nii hästi ei saasta otsa pole kirjutanud. Suures maailmas, kus seal aetakse raha labidaga kokku! Mis sa naerad?

SILVIA. Enn kogub raha!

JAAK. On see naljakas?

SILVIA. Usna võõras kuulda! Aga raha lendu lasta ta teab suurepäraselt! Kui jälle tuli patsakas Mikumärk — küll läks lilla!

SILVIA (*alikulmu*). Sa aitasid mu vara tuulde lasta!

SILVIA. Kord mina... kord mõni teine... kas Ennul midagi puudus tuli!

JAAK. Seda ma usun!

SILVIA (*unistavalt*). Olid ilusad ajad! Ah, mis olid ilusad ajad! (*Äkilise meelestusega*). Kui toredasti Enn kiskus — küll oli lust vaadata!

JAAK (*asiatundja huviga*). Nägid sa?

SILVIA. Ohn kambas, kui kord lokaali peal kaks korpi laksid kokku. Siis tõusis me Ennukes üles ja tõukas omal looval ette...

JAAK (*seda pilti enesele elavalt kujutledes*). Sa mu meie!

SILVIA. Ja peksis mõlemad pooled otsast lõpuni läbi!

JAAK. Ohohoho!

SILVIA. Mees-mehelt kättis trepist alla!

JAAK (*liigutab sõrmi ja jahutab sügelevaid rusikaid*). Sa maailmamaa jõmmkärakas! No küll olöks tahtnud teha kaasa! — Oli poiss pärast väga segamini?

SILVIA. Tuli töö lõpul tagasi lauda, viskas pooleli jää-

nud pitsi välja ja küsis: kas mu lips on natuke viltu? No ei olnud viltu! Sest iga kord, kui jälle ühega valmis saanud, Ennuke oli oma kaelasidet kohendanud.

JAAK (*meeleheas*). Sa põrgukutsikas! Kaks korpi läbi peksta — see on ikka mitu tündrit mehi? Ja lipski ei olnud viltu!

SILVIA. Riikukukk, nagu sa ise! Aga kui tüdruku pihku sai, see siis ka hõiskas käes!

JAAK. Mees hirmus ja armus!

SILVIA. Ega kändki käbist kaugele kuku!

JAAK. Nonoh?

SILVIA (*sõrmega ähvardades*). Tunnen sind, vanamees, rohkem kui sa ise!

JAAK. Poisikestegä hullanud, siis kohe arvama, et nüüd kõik mehed on klaarid!

SILVIA. Mehed ja mehed! Peaks eluaeg uuritama ja siiski ei saadaks otsale? Oi Joosep! Kui pool tosinatki neist poistest on läbi peo lastud, siis tunned kõiki!

JAAK. Kuule, tüdruk! Sa näid mul kaunis hukas olevat!

SILVIA. Ah, mis! Ma pole lihtsalt valmis! Elada nagu emad ja vanaemad ei saa! Aga kuidas elada, seda ka ei tea. Eks siis proovime nii ja teisiti! Ega ma vooruse vastu olegi! Aga näe — pattu tahaks nüüd teha teisiti... (*Hüppab kepsjalt Jaagule põlvele.*) Sa oled tore mees, onu... sinuga saab tõsiselt kõnelda! Ja maksab ka otsa vaadata!

JAAK (*mehelikku huvi osutades*). Paljad kindred ja kõrtsik ligi perst... on see üks mood!

SILVIA (*on karu käppade vahelt üles hüpanud*). Ei su küüned mind pea!

JAAK (*urisedes*). Muna tahab targem olla kui... kui kukk!

SILVIA. Pole tüdrukuil aega kaua loll olla. Põrsadki nüüd paari kuuga käivad suure sea pähe! (*Istub tagasi põngile.*) Oled sa, onu, kunagi mõelnud, miks sa aeg-ajalt ikka kedagi tahad... läbi tuuseldada?

JAAK. Oo, küll! Vaata seepärast, et inimene läheb oma rasvas hapuks. Kui veri sarve alla koguneb, siis on aeg talle teha... üks minek!

SILVIA. Siis lähed kõrtsi. Jaurad ja lärmad. Ja lööd mõned näod sisse.

JAAK. Siis on jälle kergem hingata!

SILVIA. Kas kõrts ainuke koht on —?

JAAK. No kelle kuradiga siin kodu kiskuda... pole ju... mees talus!

SILVIA. Nüüd ütlen sulle midagi, onu. Selle tormi ja... mis niisama tühjust... õhku lased — sellega... mitu naist õnnelikuks!

JAAK (*hargub püsti*). Toho kurat!

SILVIA (*rahulikult istuma jäädes*). Kohe hale on vaadata, kui mees kallist jumalarammu raiskab!

JAAK. Ja jommkärakas!

SILVIA. Ja ei taipa naist võtta!

JAAK. Naist!?

SILVIA. Näpuga peab näitama! Ninapidi juurde viima!

JAAK. Naist!

SILVIA. Muidugi naist! Siis oleks kodu, kellega rassida. Keda peksta ja peljata!

JAAK (*on aidaesikule laskunud*). Naist... (*Lööb näost naerma, nii selge on äkki uus mõte.*) Kurat! (*Ta pilk haab uusi horisonte, kogu elu on teises valgustuses.*) Sa ootamata jommkärakas! (*Naerab täiest kõrist.*) Naist, ohohoho! Naist, ohohoho!

SILVIA. Kas nüüd elu tuleb sisse?

JAAK. Sina? Ah sina oledki naine? Ah tahad tulla?!

SILVIA (*üllatusega*). Mina? (*Purskab rõõmsalt naerma ootamatust käänakust.*) Sulle naiseks!? (*Naljatades.*) Miks mitte, kui sa tahad!

JAAK. Ritsikas! Kahekorra vesti tasku kaod ära!

SILVIA. Ega ma ennast pole kaubelnudki.

JAAK. Ah veel mitte? No kuidas see päris kauplemine... paistab?

SILVIA. Mul su jaoks on toredamat ja toekamat!

JAAK. No kuku lagedale!

SILVIA. Sealt ta ise tulebki! (*Tõuseb.*)

JAAK. Ise? Mimm!

Värvavast ilmub MIMM. Silvia märguanne teeb talle selgeks kogu seisundi. Ta läheb ja suudleb vastutõttavat Silviat, talle siis lahkumiseks viibates. SILVIA ripub Jaagule käega ja jookseb heleda naeruga rõdu andu majja. MIMM liigub äraseletatud näoga Jaagule vastu ja võtab perekondliku tegumoega ta kõrvalt. JAAK vahib Mimmile, kokkunud imetlusega otsa.

MIMM. Ma näen, et Silvia on juba rääkinud... Ah, see tuleb kõik nii... ootamata! Aga miks ei peaks me hästi elama, Jaak!

JAAK (*üllatusest alguses otse juhm, aga siis hakkab viha kiskuma, et ei ole aega toibuda*). Juba rääkinud? Ootamata? Hästi elama? (*Kargab üles*.) No mis virru te mu ümber lööte?! Tule jumal appi, kas mul ka on sõna öelda!?

MIMM (*enesele*). Ei mehele tohi mahti anda mõelda, siis on ta läinud! (*Tõuseb otsustavalt*.) Sa pole mind ju oieti veel vaadanudki, Jaak!

JAAK. Hilbud on sul seljas, see on kõik! Mis ma sest saan, kui su võtan!

MIMM Raha ja varasul omalgi, Jaak! Poeg Aafrikas kaevab kulda! Hilbud? Kas hilbu all naist ei olegi, mis? Loo ikka silma sisse ka — seesugust pole sul olnud! Kas ma talumoor olen — saaksid proua! Mikumärdile tuleks teine õhk ja teine toon! Või arvad, et ei anna perenaise kuju välja... ohoh!

JAAK (*hindavalt*). Vere ja kere poolest sa ju sobiksid...

MIMM. Mis su hing ütleks, kui oleksin su oma!

JAAK. Aga mis perenaine sa oled, Mimm! Sa ei tunne ju talu virtsahvti!

MIMM (*Jaagule kaela hakates*). Kui muud ei ole, Jaak, virtsahvti ma õpin üks-kaks-kolm! (*Virutab Jaagule tubli suudluse habemesse ja kaob kui tuul majja*.)

JAAK. No anna ikka selga sirgeks lüüa! (*Mimmile järele vaadates*.) Ei jõua kolmegi lugeda, kui juba oled...

Väravast tuleb SEELIOHW.

SEELIOHW. No mis on, äiapapa?

JAAK. Ega muud, kui viimaks teen mina enne pulmad kui sina!

SEELIOHW. Naljatad? (*Näeb Jaagu määrdunud püksid äärt*.) Silvia! (*Paneb käe Jaagule õlale*.) Ka sina Bruttus!

JAAK. Mis putrust sa pudrad?

SEELIOHW. Oled ka veskil käinud, vana, näe — püksid püüdis!

JAAK (*puhastades*). Sa reo! Kuidas siis sinuga lõpuks lood on?

SEELIOHW. Usun, Maret on kambris, ma otsin ta üles! (*Ugub tõdu poole*.)

Ugub turskab välja MIMM, tema järel aeglaselt JUHAN.

MIMM (*on enesele tööhilbud selga visanud, täis perenai-
kukku trohimu*). Kähku tööle! Kähku tööle! Ei siin
siin enam ole magamist! (*Haarab vastutuleva See-
liohw*) Marss loole!

SEELIOHW (*õrkudes*). Oli parajasti vaja tupp...

MIMM. Ei, kulla saks! Loole, loole! (*Võtab aidaesikult
reha, andes teise Seeliohwile*.) Ei niisuguse ilmaga
ei oopa vedeleda, hein väljas kui kuld! (*Veab See-
liohvast välja*.) Mees kui härg, aga kätt ei pane
peemine!

JUAN (*muulates*). Sa oskad inimesi tööle panna, pere-
mees! (*Võtab aidaesikult reha*.) Miks parm ei lenda,
kui kirs on sabas!

See tähendab?

See Soekaraski Mimm käib sul kõvasti kosjas!

See sa, põrguline, kohe taipad! — No mis nõu

annad?

JUAN. Kui lahutusprotsessi alustate, siis tule mu
mure. Aga kokku panevad jumal ja perekonnaamet.

JAAK. Aga talu seisukohast?

Alutulundust ja tõuparandust tunneb Seeliohw

Aga vaevalt ta on erapooletu!

JAAK. Nonoh?

JUAN. Kui Mimm Mikumärdile pesa teeb, ega siis teist
lootuvaid enam mahu!

JAAK (*kukalt sügades*). Vat see on küll!

JUAN. Ja Maretigi siis on tuul talle all!

JAAK. Jumala tõsi, kurat! Näe, jaburaks teevad peast...
need naised!

JUAN. Kirjuta talu naljaviluks tutrele ära — vaata,
s Mimm sust veel hoolib! (*Väljub väravast*.)

See oleks pirn!

T (*on majast väljunud*). Soovin õnne, isa!

JAAK (*kohkudes*). Mõh?

MARET. Et sa selle Mimmi nii libedasti kättrè said!

JAAK (*halva südametunnistusega*). Libedasti? Kui litsub
kõige prossidega sisse!

MARET. Vaatan, Mimmil kaltsud seljas — aiva kipul heinamaale! Märkasin kohe, et olid talle «mõistuse sisse» rääkinud», nagu lubasid!

JAAK. Mõistuse sisse? (*Kergendusega.*) Ah nii? Ja, ja, ja! Võtsin ta mehemoodi läbi! Raha ei ole! Aga tööd luba teha ja seda virtsahvti... Seoke hoog tuli teisel sisse, et pühkis Seeliohwigi kaasa heinamaale. (*Viskab aida otsast reha selga.*)

MARET. Kui Mimm müttab — seda tahaksin ma oma silmaga näha! (*Võtab reha.*)

JAAK. Ja Seeljow ei saanud jälle su jutule!

MARET. Vaene Seeliohw! Ikka tuleb tuulehoog ja pühkab ta mu eest ära!

* Väljuvad väravast.

KOLMAS VAATUS

toimiva hommik. ANTS ja MAIE istuvad aidaesikul.

I (*toimetades*). Sina ei pea mitte imustama oma ligi-

II (*korrates*). Naist.

III (*hulast, ümmardajat ja veist...*)

Veist... — Kurat, seda käsku ma ei õpi!

IV (*Arh vannu, Ants, see on jumala sõna!*)

V (*Olen pollusulane ja veistega pole mul pistmist!*)

VI (*...õndsas Luteruse katekismuses, loll!*)

VII (*Kurat on ka jumala sõna, sest piibel on teda püsti*

VIII (*ristiühimese kannatlikkusega*). Sulast, ümmardajat

IX

X (*Sulast...* (*Süda kargab uuesti täis.*) Mõistad, et kask on peremeestele! Teenija inimene, no kelle ümber ma seda sulast himustan!?

XI (*Kui ise kord oled peremees ja poodnik, siis on ea,*

XII (*...tunnud ka isandate käskel!*)

XIII (*Oled Joorami ümmardaja, näe — ei tohigi himustada!*

XIV (*...käsk see on teine asi!*)

XV (*Ah naiseks lubatakse —? Ja võib himu järele*

XVI

XVII (*Kui altari eest läbi, siis võib... aga mitte na*

JAAK väljub majast pühapäevase ilmega, piip suus.

JAAK (*Antsu-Maie nokkapidi koos nähes*). Kaks meedri-
lindu roosia'as... No Ants, kas nabit ikka me Maie
aga? Va viks naisterahvas, kole kahju sulle anda! (*Istub
koos pingile.*)

MAIE (*meelitatud*). Mis sa'nd, peremees!

MAIE. Mu oma võtta see on — sult ei küsi!

MAIE (*Antsule*). Ikka na... na tormakas!

JAAK (*Maiele*). Kore see poiss veel on, aga küll sa poleerid!

MAIE. Leeritan, leeritan... ei saa edasi!

JAAK. Raske pea?

MAIE. Liiga terane... tahab valida... ei võta kõike vastu! Ega jumalasõna ole ninaga loopida!

JAAK. Sa ehk varest võtad? Mõnele tarkus alles takka poolt läheb sisse!

ANTS. Eks tulgu ligi!

MAIE. Tahtsime kiriku, peremees, kas lubad oost?

JAAK. Kui Antsust jagu saad, las paneb sulle laugu!

MAIE. Aitüma, peremees, sa kallid mees! — Näe, kirikus mõisa köögis olevat kuulnud, et miks... no ja, et miks seda Mikumärdit... seda Mikumärdi Jooramit enam kirikus ei nähta...

JAAK. Seni kui papp on kristlane, mina oma jalga kirikus ei vii!

MAIE. Kuidas siis sina, peremees?

JAAK. Jumal tuleb ka koju, kui kutsutakse. Ta on mees rema koha mees kui mina. Aga pean ma se palu toonama? Vahekord olgu nagu heade naabrite vahel. Kui ühel on häda, siis teine tuleb ja aitab!

MAIE. Kas kirikhärra ei tohigi enam kristlane olla?

JAAK. No on see kellegi asi, kui teise erakonna mees sahkerdab jumala ja põllumehe vahel! — Sina, Mina, mine kiriku ja palu jumalat. Ütle, et oled Mikumärdi küll ta teab! Aga õpetaja lori ära kuula. Ja kui oled kord selle pühabase asja peal väljas, siis palu juba kord talu eest!

MAIE. Ää muretse, peremees! Küll ma su eest palun! Maie väillas on...

JAAK. No minu hobusega!

MAIE. Siis ikka terve talu eest!

ANTS. Läheb see peremeeste tõug küll rasva! Patu sõnab veel ise kuidagi ära, aga palvetada enam ei jaksa!

JAAK. Miks ma ise hakkan jumalat orjama, kui mul on oma teoline välja saata!

MAIE. Ja mina jo lapsest saati neis palvetamise aias na vilunud!

Puude vahelt ilmub MIMM, kotad jalas, saba üles keeratud, rohukott seljas.

... vaname arm!

MIMM. Mimm, ka kallil pühabasel hommikul... (*hõõralt*). Mis?

JAAK. Lõuad le hingerahu ei anna!

MIMM. ... olen, et võin laiselda? Mina olen

... talu eest valjas... igauks oma

... on näha... su kohta!

1. Mida seal nii kangesti kannad?

2. (*hõõralt*). Lõin peenarde vahelt rohtu kotti, et lehmadele ette puistata... (*Müristades*). See on ainult ainult magatab loomi metsas! (*Antsu ja Antsu pilguga süües*). Läheb talu uppi, kui teenijatele on jaid! (*Tõttab väravast välja*).

3. (*Mimmile järele vaadates*). Toho, peele!

4. Nae, lohki kisub enese tööga!

5. (*pidada otsides*). See peab küll üks ull valu ole-

... ehehe... Valu ütled, ehehe... — Noja... söitke! Ja olge talu eest valjas, ega ma tal — Valu, ehehe... Talu eest väljas... kõik ikka väljas! (*Teeb minekut, kuid peatub*). Sina, mina, vaata, et poiss kirikukõrtsis väga juhmiks ei jää, et on hobusest kahju!

6. Kurat, kas ma mees ei ole!

7. Kui Ants mees on, eks siis kiisk ole kala!

8. Ää karda, peremees, ohjad on minu peos!

9. Tubli! (*Väljub väravast*).

10. Vihastasin enese jälle punaseks! — Mis mul sest must — see vabrikurahva asi! Kehvik tahab kord sada ja sant saunalavale — seal on su ilma... — Aga ei kannata neid peremehi näha... ta sulle otsa vaatab! Süda kargab täis ja — ots!

Küll viskab virru vanamehe ümber... see Soe-ki Mimm! Pea seljas, silmad söömas — juskuljaks jaole! Ja rassib seda talutööd nagu kassib rotti!

Rõhub Mikumärdile perenaiseks!

Seda peaks jumal keelama!

Küll Maret talle keerutab!

11. Maretilgi varssi oma lood ja laalud käe!

ANTS. Sa arvad, et Seeliohw —?

MAIE. Pika toimega mees... laisk susi ei saa lamma-
Pops-Juri poeg on na teisest kringlist...

ANTS. Mis sa jobad!

MAIE. Tule mulle rääkima! Oma silmaga nägin, kui suu
lesid!

ANTS. Maret ja Juhan!?

MAIE. Kirjud värgid on siin Mikumärdil. Mimm sõidat
Jaagu seljas ning Seeliohw ja Juhan suksutavad Maretit
Kolm koduväid — eks sest mürtsu ja müristamis-
tule! Mimm ja Seeliohw pühkigu küll suu! Juhan sa
Mareti ja talu tuleb järele!

ANTS (peast haarates). Ah!

MAIE (ehmuga). Jumal, kas lendva —?

ANTS (ägab). Juhan — Maret! Juhan — Mikumärdil!
Ah! Seda ei ela ma üle, ei ela! (Südametäiega.) Kurat
veltjoober!* Sa igavene sääsekoi, ah!

MAIE. Mis sul nüüd on, Antsuke? Mis lähevad meid
korda maailma aissad!

ANTS (kargab üles). Maailma asjad... põrgu sõida on
maailma «aissadega»!

MAIE. Sa paned mu kohe värisema, Ants!

ANTS. Ühed popsipojad olime... ühes viletsuses vinda-
sime... ühes vaesuses vaevati... Aga nüüd tem-
kurat! Näe üles vinnab enese... igapidi üles! Mina lep-
pigu teenijaga, aga tema saab peretütret ja talu!

MAIE (segaduses). Kas sa siis ise Maretit tahad?

ANTS. Kus mul ta tahta on, loll! Aga miks siis Juhan
ta saab? Olen haleda ja pehme südamega... mitte ei
või näha, kui teisel inimesel läheb hästi! Siis kole kahju
hakkab enesest... (Istub aidapakule.)

MAIE (ta kõrvale istudes, silitab pead). Oled mul ikka na-
elde ja ea!

ANTS. See... seda ma olen! Neoke õrnus on kohe vero-
Nii kui ütlesid, et Juhan saab Maretit ja talu... (Une-
haledushooga.) Siis kohe nagu... nagu kreissaega lõ-
kas hingest läbi! (Nuutsuh.)

MAIE. Ära nuta, Antsuke, küll ma su valud võtan! (Ka-
tab Antsu kui väikest last.) Kiirmus-kaarmus, vares-
valu, arakale aigus, kiits-arakale kibeäda, mustalinnu-
muu töbi, rongale roigas sappa! Meie Antsuke saab
varssi terveks! — Kui paneksid nüüd laugu rakke...
Ma seni loon enese aidas inimeseks.

(toimetus). No pole see Mikumärdi veel popsipoja
Korvetab alles nina!
Tad oma mured jumala peale veeretame, küll tema
loll on!
Tuleb ju! Täna tahan teda paluda! Et ta, kurat,
hoidlased kõik linalikku uputaks! (Tormab värav-
kõrrele.)
Tule jossuke! (Kaob aita.)

Väravast on ilmunud ELTS.

(Lühikest peaaegu maha joostud). *Sa oedkul (Süli-
tõlmatus pärast kolm korda.) Ullvaim! (Näeb Mare-
t ja pojad väljuvat.) Perenaine!
T (tröödult alla astudes). Mis saunatädil oli?
Oh nüüd suuremast suurt või väiksemast vähemat,
ta ka pojakest voatama. On teisel ehk midagi lap-
ta parandada või nõobikest ette ajada. Meesterahvas
me, voi see nüüd ise ennast koristab...
T Eks otsi siis üles... peretoas või kus ta on.
T Küll ma ta... küll me ta... tütreke... ilusake...
(Püüab silitada.)
(Tõusab üles.) Mis sa tühja...
(Lühikest peaaegu maha joostud). Mõistke mehed, mõistke naised,
... tüdrukud! Kes saab pähe moori mütsi, selga
... südise?
TET. Oled mul täna pidulik, Elts?
T Mõistkem hellad, mõistkem vellad, kui ei mõista,
... mõistan! Tuli tamme popsilta, lepp tuli talu
... ladvila kokku langesid, juurila kokku jook-
... Tuhad lippu talu peal, sada lippu sauna peal,
... linnalipp oli pinu peal!
TET. Kelle kosje sa ajad? Ei mul veel mehelemineku
... mitteid ole!
T Ei ole, ehehe... No et ei ole, ehehe! Küll me ta
... tütreke... küll me selle mehekese jah! — Sa
... lku, pea käib paergugi sest ringi!

ARET. Millest?

T Mis sa nüüd, tütreke, vana inimesega... Eks sauna-
tädil ole ka silmad peas ja kõrvad küljes! Õeldakse küll,
et vaene vaestega ja vares varestega... Aga eks konngi
vahel mätta otsa üppa! Peretütar ja popsipoeg! Kas ma
... mäleta, kui siin murul mängisite, veed ja virtsad koos

vantsisite! Sa oedku, kui mulle siis keegi oleks oelnud et mede Jukust saab Mikumärdi peremees, ma oleks taltsabaalust lehvitand!

MARET (*naerdes*). Juhan Mikumärdi peremees!? Naa pole kuulda olnud?

ELTS (*kui puuga pahe saanud*). Mitte kuulda? Ullvann!

MARET (*karmilt*). Kas Juhan sulle seda ise raakis?

ELTS (*segaduses*). Mis ta nüüd reakis või reanimata jätis - ema süda märkab poolest sõnastki!

MARET. Kuhu te siis vana peremehe panete?

ELTS. Eks kirikukirves ja raudlabidas kõiki kord korraga.

MARET. Ootate aina isa surma?

ELTS (*parandades*). Kes surma soovib? Tehakse kodu vana algust... muu jäägu jumala hoolde... Vana Jaak on küll kui raudnael rohas. Aga kui sina, tütrekõne meiega ühes nõul ja üksipidi... mis siis veel!

MARET. Kuule, saunatädi, nüüd vist jätkub!

ELTS. Mõistan, miks ei mõista! Ruttu tehtud — rumal, too, aegamööda — asi parem! — Näe, värava tagant tuleb va Seeliohw oma kahe lõkatsiga! On see mees keegi, sealikus kinni kui kana takus! Seitsmest ahjust läiba sõond, kaheksas karask veel katsumata! Ja Mimm on vana Jaagu küljes kui pigi!

MARET. Mikumärdi peremehel on ikka aru peas!

ELTS. Vana mees, kui pole ammu naisele soand, on teinud kord üsna tobe! Ja lööb saadan sarved seina, võta sinu veel välja!

MARET (*pead vangutades*). Oh seda keelekest!

ELTS kaob aeda. Väravast tulevad MIMM ja SEELIOHW, nende järel SILVIA.

SEELIOHW (*seletab Mimmile tüüdatud-inimese närvilisikkusega*). Hästimuneja kana on väikese pea ja elavate silmadega. Hari suur, punane ja soe. Tagakeha pehme ja liikuv, pisut allarippuv ja mitte väga rasvane. Kas jätkub? (*Mesiselt*.) Tere hommikust, preili Jooram, kuidas magasite?

MARET. Väga hästi. Teil kohe varahommikul nii suur auditoorium!

SEELIOHW. Mõningate inimeste uudishimu on otse muu nasjutuline!

JA (*toobele segades*). Nüüd, härra Seeliohw, seletage... mis oli seal vihasitud?

SEELIOHW. Vabandage, ma tunnen ainult kasulikke...

JA (*hõrkuvat ja Maretile signaliseerivat Seeliohwile*). Seda parem! Siis mina näitan teile, mis kasutult öitseb!

Mõlemad aeda.

M (*hõimujale kanale mõeldes*). Tagakeha pehme ja... mis oli seal vihasitud?

JA. Ka instruktor on inimene ja vajab puhkust.

M. Puhkuse hingeelu! Kuidas mina siin ööd-päeva...

JA. Kui ainult orja eest oleksid... sa võtad päris... mured käest!

M (*olamusega*). Ah, Maretike, noor, tark, haritud tüd... mis sa enese matad! Kui minusugune käänd siin... kel oleks sest kahju!

JA. Pean sulle midagi pihtima. Süda ei andnud vaa... kui te siin... suvitasite ja saksa mängisite... küll ei pannud. Siis ma hässitasin isa, et... kord Mimmiga.

M (*hoopis valesti mõistes*). Sina, Maretike...

ARET. Mõtlesin — vahest ühte, teist! Aga sa nüüd kisud... lõhki!

M. Sina ise hässitasid... Härjemiine, eks ma siis... et kõlban Mikumärdile perenaiseks!

ARET. Ah nii on lood! Vaata, vaata! Ja sul need... on päris tõsised!

MIM. Kui sina hässitasid ja Jaak mind tahab...

ARET (*irooniliselt*). Kui sa, Mimm, siia pereprouaks tüü... siis peaksid ka pisut välimuse eest...

MIM (*üles hüpates*). Sula õigus — need kaltsud küll... ei kõlba!

Nüüd ilmuvad SEELIOHW ja SILVIA. Samal ajal MIMM tõttab rõdu kaudu majja. Väravast on sisse astunud ANTS, reisivalmis, piits peos.

SILVIA. Lubage! (*Kinnitab roosi Seeliohwile nõõbiauku.*)

SEELIOHW. Ma tänan!

ANTS (piitsavarrega saapasaärele plaksutades) Kus poiss need naised on? Mai ae, Maail!

MAIE (väljub kirikuriides aidast). Pele, mis sa röögid!

ANTS (piitsa plaksutades) Siis läheb sõit soiduks!

MARET. Küll meie Maie on enese ules vikkinud ja mul kinud...

MAIE. Mis te siis arvate... mõrsjaõhtu naisterahvas!

SILVIA. Vanatüdruk saab taeva, kuldkee kaela! — Või mind, Ants, ka raasike sõitma!

MAIE. Ei meil ole teisi tarvis!

ANTS. Eks siis tule, kui tahad!

SILVIA (Antsul vangust võttes) Ants-poiss on kullatükk! Kas Maie musul on mulla magu?

ANTS. Ega ma poksike ole, et kapn suudlema!

MAIE (Antsu ja Silvia järele minnes). Seda ma sulle Ants, ütlen — paganatega ma ühes vankris sõida!

ANTS (üle öla). Küll sa ta leeritad, see läheb sul kui piibust!

SILVIA ja ANTS väljunud väravast, MAIE neile hädaldades järele. SEELIOHW seisab nõutult kesk lava. Ta on ikka püüelnud Maretit nelja silma all kohata ja on nüüd segamini löödud ootumata võimalusest.

MARET (enese kõrvale pingile näidates). Palun, istuge! SEELIOHW. Tänan!

Istuvad keskele pingile.

MARET Teil oli vist tahtmist Silviaga —?

SEELIOHW Oh ei!

MARET. Ta on elurõõmus tüdruk ja meeldib meestele. Votab südame kergesti rippuma, mis?

SEELIOHW (häbeliku naerutusega püksisaart puhastades). Ainult tolmu jätab pükstele!

MARET (kelmikalt ähvardades). Oi, oi, härra Seeliohw! Te olete suur donžuan!

SEELIOHW (alandlikult). Ainult pühapäevakütt! Kui juuette satub.

MARET. Neid linde on sattumas sage!

SEELIOHW. Aeg on niisugune ja kombed, et rõhuvad küll kangesti peale!

... rohumeest? Kas teil oma ette on?

SEELIOHW Küll juba oleks! Aga need teised, kes mind ei anna mahti!

MAIE Vaeake küll!

SEELIOHW Kahju hakkab tütarlastest! Maailm on teisi tühjaks jätanud elada ja olla. Tuleb sulle lahtikäsi, kuidas sa keeldud talle... seda rõõmu tege-

hustaja samaariamees!

SEELIOHW Tõtt öelda, ei saagi naisterahvale ära öelda! Ja siis... siis ei kannata seda... seda muljet... nagu poleks... nagu ei oleks

... — mis juhus toob, see teile kõlbab?

SEELIOHW Noorust ja ilu peab silmahimuks olema! Aga sinna sisse... kujutleme ise. Armastuses ainult seda eest, mida ise kaasa toome!

Mis mõte on... võhivõorastele inimestele...

SEELIOHW. Ega me teiste pärast... Ise vajame seda.

Voorast võin ma ainult — võorastada.

SEELIOHW. Kas te kunagi pole tundnud tungi... minna maailma lõppu? Kas võõrad maad ja võõrad maailmad ei kutsu, et me neist midagi ei tea, aga võime kujutleda? Võhivõorast naist kohelda, see minnasjutt! See ongi — kadunud paradiis! See on, jalle täiesti jumala käes oleme ja ei tunne head ega... Inimene on alp ja edev. Ta riputab looduse saladusele ajalikke ehteid ümber ja nimetab neid kultuuriks. Aga mis on need inimeste hõbedad selle kõrval, mis looja ise on teinud mehele ja naisele! Kaks jumala looma, kuis ja kus nad ka kohtuk- ja kõik on vennad ja õed.

Paus.

MARET (lühikese vaikimise järel). Eks seda juhtu iga-aastal! On võõrad tulles ja veel võõramad minnes. Kas niisugune kohtlemine siiski pole vale?

SEELIOHW (ägedusega). Nad kohtlevad õieti, aga... aga tunnevad valesti! Sest inimene on ära kaotanud oma suure... suure süütuse!

MARET (tõsiselt) Te olete kardetav inimene, harra Seeliohw! Te võite tõesti pea segi ajada!

SEELIOHW. Enesel alati. Aga teistel väga harva!

MARET. Te viite inimese viie minutiga... seesugust kuristikkude põhja! Kust tulevad teil... need kolme mõtte?

SEELIOHW. Ma tean, kust see kõik tuleb, minus ja mu ilmas. Ei ole enam vana head... tervet, tugevat ja loovat egoismi. Omandamistung laguneb.

MARET. Otse vastuoksa — maailm on tais omakasu ahnust ja aplust!

SEELIOHW. See ei ole terve omakasu, see aplus on haiguslik. Inimese egoism on hüsteerikas! Ja jargmine on — ükskõiksus ja tuimus... Ei ole enam tarvet and omandada, neid hoida ja igavesti kaasa vedada! Isik tarve degenerereerub ja sotsiaalne tundmus ei ole varenenud: seal on teile tänapäeva ühiskond!

MARET (hajameelselt). Olete nii palju muutunud... saadik...

SEELIOHW. Teie ka!

MARET. Sest saadik, kui siin viibisite. Olin siis veel kooleplika ja te tegite mulle armuavaldusi! Kas me isegi kol ei suudelnud?

SEELIOHW. Jaa, siin sirelite all!

Paus.

MARET. Elu on vahel kui... unenägu!

SEELIOHW. Üsna noored tüdrukud on väga armsad. Nende kujutluselu allikad on värsked ja ammutamatud. Hiljem tuleb proosa. Nad nõuavad, et pead nende olemas. Ja parast ole nii lahke ja vota ka ara!

MARET (rohkem üllatatud kui haavatud). Te tahate öelda, et see risk on minuealisele neiule armastusest kõneks.

SEELIOHW. Kõle risk! See tähendab mehele tervet elu muutust, ümbersündi! Ja kas ma teid üksi saan — teie see Mikumärdi tuleb kaasa... selle mure ots! (Puhub taskurätiga otsalt higi.)

MARET. Kas te seepärast ei julgegi mulle oma tundmusi...?

SEELIOHW. Vabandage, ma kogu aeg ainult neist...

MARET. Jumal hoidku, ma küll ei pannud tähele, kuna te mind... kosisite?

SEELIOHW. Kas te usute, et üks instruktor nõnda armulult agronoomilist nõu annaks!?

Paus.

MARET (tühikese vaikimise järel, asjalikult). Teie ettepaneku kohta Seeliohw, on mulle väga austav!

SEELIOHW (tuulutab end äärmise närvilikkusega). Jumal,

... (hüüab). Aga see tuli nii äkki!

SEELIOHW. Mulle veel rohkem!

MARET. Mulle aega jätma mõtteid koguda... (tuulutab kergendusega). Heldeke, preili Jooram, aga muidugi! Nii palju kui soovite!

MARET (nõretavast vastutulelikkusest haavatud). Aga... (tuulutab). Vähem armulik! (Silmitseb Seeliohwi, kes end tuulutab.) Kuidas teil korraga nii kuum —?

SEELIOHW. Teate, preili Jooram, ma pole kunagi kosisnud... (tuulutab).

MARET. Teie on vist hirm, et ma päris ära ütlen? (tuulutades). Seda ka, seda ka! Aga veel suure hirm oli, et korraga... et korraga olete nõus!?

MARET (tõustes). Härra Seeliohw!?

SEELIOHW (tõustes). Tähendab, kui see nii... järsku tuleb! Mis te mõtlete... ma olen üle neljakümne!

MARET. Kõrguses eas paugupealt peigmees olla... see paneb mind. Aga nüüd lähen ma järve ja suman jahedas... see oli saun!

MARET. (tuulutades). Minge ja sumage — aga... (tuulutab).

MARET. Arge kartke! Ma ujun ainult madalas vees... (tuulutab). (Tormab väravast välja.) (tuulub pingile). Taevas! Taevas!

MARET. (tuulub). (tuulub).

MARET. (tuulub).

MARET. (tuulub).

MARET. (tuulub).

MARET. (tuulub).

MARET. (tuulub).

MARET. (tuulub).

MARET. (tuulub).

JUHAN (*rahulikult*). Mine nüüd, ema, ilusti koju!
 ELTS. Küll ma juba... teadagi, et koju... Kodu kü
 sam, ahju taga ausam, ehehe... (*Väljub väravast
 tagasi piiludes.*)
 JUHAN (*Mareti kõrvale istudes*). Kuis läheb?
 MARET (*ärritatud*). Ah saunarahvas aiva piilub aia
 et jõuaks silmapilk... Siis ujutaks üle selle Mikumärdi
 oma sopase soo ja seltsiga!
 JUHAN (*sõbralikult*). Sa nüüd vanainimese juttu! S
 kord ise emaks, siis naed, kui narr oled!
 MARET. Ah sul omal ei olegi enam ruttu? Kas me p
 ei tee?
 JUHAN (*laisalt*). Aga kurel koolda, kuni soo sulab!
 MARET. Ja need kõik on... naudse aja mehed?
 JUHAN. Kõik? — Pean ma Seeliohw maha looma,
 kangelane olla su silmis?
 MARET. Ära sest Seeliohwist ühtigi nii üle ole... ta
 päris haruldane eksemplar!
 JUHAN. Noja, kui sa just eksemplari otsid, siis m
 dugi!
 MARET. Istud ja ootad häid ilmu?
 JUHAN. Jumala märki!
 MARET. Kes su jumal on?
 JUHAN. Eks juhus ole. Konjunktuur on jumalast, aga
 mene kasutab selle ära.
 MARET. On su juhusel ka nimi?
 JUHAN. Ikka Mimm... Mimm Soekarask! See panch
 nüüd meie Maretikese teotsema!
 MARET. Üsna tõsi — nüüd Mikumärdi kirjut tal
 minu nimele. Ja üsna pea! Kuid ära sa usu, et see s
 tarkusest sunnib!
 JUHAN. Olgu tarkus sinu, mulle piisab rõomustki!
 MARET. Ja ära ole sugugi nii kindel, et ma Seeliohw
 end ei kihla!
 JUHAN. Kihlu võid ju Seeliohwiga pidada. (*Soojalt.*) A
 naiseks, Maret, tule ikka mulle!
 MARET. Napakas! Usud, et oled kavaluscs karte
 Aga kui sa tõesti peaksid mu kunagi saama, siis te
 lihtsalt — lollil on õnne! (*Tõuseb*)
 JUHAN. Otse minu viis. inimene läheb õnne peale, s
 sarve peale!

MARET kaob majja. Väravast tuleb JAAK, sigar suu

... (*hõlpsalt*). Kuidas asjad arenevad?
 JAAK. Tädi sain ikka niikaugale küll, et selle
 ootusele timber ehitab kohe ise!
 ... (*hõlpsalt*). Ise? Ah ikka kohe ise? Kuidas sa ta
 ... de viisid? (*Istub Juhani kõrvale pingile.*)
 ... sinu, päevapalga maksad ka! Eks see
 ...
 ... (*hõlpsalt*). Sest naljast saab nali! — Kuule, see
 ... ta on kohe kogu kehaga kehviku
 ...
 ... ole popsi. Aga küll' õigus juba
 ... kui protsessiks läheb...
 ...
 ... nuppu on, siis venita maailma
 ... pops peremhega kaevelda või saunik
 ...! Kui seda rahakest pole, siis on
 ... otsas ja kohus kotis...
 ... ega politseid vaja. Mina õiendan
 ... Kui süda täis kargab, teen kõrvad üle ja
 ...
 ... ise nahataie!
 ... puhad! Sissisõda pole meestesõda! Ja mis
 ... selle Pops-Jüriga vead — pole meest otsas!
 ... Sa kingi sandile saun! Ja see raasuke maad...
 ... Oled sa hull!
 ... Sisse see popsiseadus on lömmis su ees... ühe
 ...
 ... lömmis?
 ... tegid seaduse, et pead popsile müüma...
 ...! Ja need närused pennid, mis nad sulle
 ... need viskad neile — kurku tagasi! Sa oled
 ... peremees ja võid oma maaga teha, mida
 ... nad siis keelama!
 ... labitud, kargab ules) Sa maailmamaa
 ...! Popsiseadus upakil! Ja Pops-Jüril nõök
 ... Kurat... siis eluaeg on mu sant! (*Istub kohale*)
 ... Tule sest välja kedagi!
 ... Kuidas ei tule?
 ... naerab!
 ... Mikumärdi kardab kula!
 ... kõik utleksid... vana Jooram on ogaraks läinud!
 ... aruga ometi ükski peremees popsile ei kingi, kui
 ... kult mõelda...

JUHAN. Kas riik üksi... inimene tahab ise ka olla. Ogaraks läinud... kas sa lollusest kingid, sa kingid... gest arukusest!

JAAK. Kes mu sisse näeb!

JUHAN (ässitades). Tegid targad sotsid seaduse ja n... sid — nüüd on peremees pikali! Aga vaata, kui m... nõu kuulad, siis on jälle mats maoli maas ja saks sad... laga seljas... nagu see õige ilmakord ongi!

JAAK. Vaata, asjal olgu oma nägu. Kuidas sa lähed p... päeva ajal ja pillud oma vara! Ei saa ju — asja ees, t... taga — minna ja öelda, et siin ma nüüd, Jürike, olen... siin on see saun ja siin need maad, ole nüüd mehel... võta vastu! Ta, kurat, viimaks arvab, et olen hea... mene!?

JUHAN. Kuidas sa tahad?

JAAK. Iseasi, kui läheks teisega vastamisi või nii... viskaks talle südame t ä i e g a selle popsikoha... vahtimist...

JUHAN. Imelik mees sa oled, Jaak! Mis sa muretsed... käsi! sul on sulane! Tõsta ainult haamer — küll mu... alasi alla tõukan!

JAAK. Toho kurat, kas sa oled jumal?

JUHAN. Iga natukese pärast kohe jumala järele jook... ma...

JAAK (võtab rinnataskust sigari ja pistab Juhanile pipki). Tõuka see tõru näkku!

JUHAN. Tänan, peremees! (Silmitseb sigarit.) Kohe... põllumehe suits!

JAAK. Kindral torkas tasku, kui viimati linnas käisin M... teisi parteis on. (Tõuseb.)

JUHAN (tõuseb). Neid sigareid või?

JAAK (minnes, üle õla). Kindraleid, loll! (Kaob ma...)

JUHAN (muheleva näoga sigarit süüdates). No sii... kindraleid!

NELJAS VAATUS

... algab laupäevaõhtuses videvikus ja lõpeb öises... JURI istub aidapakul piipu popsutades, ... aialakka viival redelil, jalgu alla kõlgutades.

... oleks, meil olevat vabariik... Aga miks siis... peab okastroet ümber olema?

AN. Vabariik on, et kui «vaalima» lähed, siis pistad... ühisesse mulku. Aga muidu, kulla mees, oled... keegi muu kui Mikumärdi pops. Ja vana Joo... oma sona ei söö. Kui on öeldud, et tehtagu Pops... ette, no siis ka tehakse, tulgu pussnuge alla!

AN. Muldest sõast on magu täis! Munad veerevad pesas... kudas mitte inimesed. Aga miks siis tüli tüh... teha? Nagu meie Joaguga — kopka eest asja, ... eest kära!

JUHAN. Sa protsessi peale välja ei lähegi!

AN. Kohtu-leib ja apteegi-rohi on kehvale kallid toit... minu mõte on, et parem lahja rahu kui rasvane...

AN. Ei rahu tule, kui pole õieti riieldud!

AN. Mis ma siis pean tegema?

AN. Pead kord ka mees olema ja rinnad vana Joora... kokku panema. Siis on õhk puhas ühe ropsuga!

AN. Rinnad kokku? Ulluke, Joak teeb mu vaeseomaks!... et soan peksa!

AN. Kes peksa saab, pole tähtis. Peaasi, et kisutakse... Mikumärdi oma viha ja vimma su peale maha on... siis ripub ta sul kaelas ja kingib kas poole... maha!

AN. Arvad? Tõsi, seda ta teeks! (Kukalt sügades.) Kui... viskaks mehe moodi vatte pealistikku? Peksa saada... kunts! Aga kudas ma selle riiu välja toon, seda... kohe ei seleta, löö kas puuga pähe!

AN (õpetades). Sa kiida punast lippu ja teota rohe... — siis on ta sul kindlasti karvus! Ütle, et... prus... pulber, peremees, on ka roheline! Ja kui kanal... valutab, siis teeb seda kõige paksemat põllumeeste

varvi! Las ta pistab oma lipu koera hanna kõrval-
küll nad siis kahekesi lehviks! Rohkem pole tar-
siis oled ammu surnud!

JÜRI (oma võitlusetaktikat paljastades). Niikui ra-
tuult tunnen, kohe lasen maoli maha!

JUHAN. Üsna oige - lamajat Mikumärdil ei looda!

JÜRI (isegi sest plaanist ullatatud). Või jah väljamõtlemine!
No või jah väljamõtlemist! Küll lähevad ajad ullu-
Näe, ise pead enesele muretsema, kust selle keret-
soad! (Silmi taevale tõstes.) Taevas orjade tasuja, ja
popsile põmakaid, sulasele summakuda! (Tõuseb.) Na-
õite lähen õhtule. Va Joaku põlegi veel linnast taga!

JUHAN (redelilt alla ronides). Kuidas ei ole? Loode pe-
peremees tuli, kõetakse teisele sauna... me, teised, ja
sime järves...

Väravast vilksatab sisse MIMM ja kihutab tulise ka-
ruga, seelik üles keeratud, jalasäärte välkudes
kaudu majja.

JÜRI (Mimmile järele vahtides). Ei mina neist Mikum-
asjust enam mõika mitte lille! Linnaprouad jookse-
sabad kaelas, virtsavöödid poolist searist! Va Seelioh-
istub talus kui kukk — aeva soputab tiibu! Ja Elts koo-
les üsna ullu asja, et sinul... et sulgi olevat nii... va-
kopkane pungas, aga puud soola mõttes, ehehe?

JUHAN. Perutab alles... peretütar!

JÜRI. Vana-Joagu võsu — hoiab kaela kõrgell! Seoke ta-
ruk on kui kaera kahearaline tera... tahab tubli
kolki, kui kaksiti kõrre seljast maha kargab!

JUHAN. Ega tüdruk rehi ole, et peksuga tast tera va-
tood...

JÜRI. Ah peksuga ei too? Oled proovi teind? Mehe ri-
kas on naisele... meelusikas! Ja kui sa just käsitsi
taha... peenema kombe pärast — siis viruta sõna-
Sõima ta kord põrmu põhja maha! Ja kui pistab va-
kisendama, röögi üle! Siis on vahekorrad eluajaks
ged! Ehkki ma Mikumärdi ees värisen, aga eida
olen ma ikka üle olnd igal kellaa'al!

JÜRI ja JUHAN kaovad aeda. Majast väljub JAAK, ta
kaenlas, tema järel MIMM, kibu käes. Väravast tul-
kiiruga MAIE, nagu punetab peas.

MAIE (õhtuul). Tule'nd tule, peremees, keris na aiva ele-
viskasin leelga vailla, nüüd võta aga

MAIE, sa tubli inimesetükk! Kas selja
planguks? Ja kui veel vihtleksid mu
küll oleks tui rummust valjas!

MAIE, mina nüüd... pruutis naisterahvas!

MAIE. No siis mitte!

MAIE. Mis sa tühja tellid! Küll mina tulen! Olen
talus teised tööd teinud, siis selle teen ka! Et ometi
tööd selguks, kas olen paras naine need Mikumärdi
tööd pigistama ja ta virtsahvtid viristama!

MAIE. Jäna, Mimm. Ei noh, kui sa just ise, va sugulane...
õhtu ligi!

JAAK ja MIMM väljuvad väravast. Majast astuvad aeda
MARET ja SEELIOHW.

SEELIOHW (jätkates üht pikemat jutujoont). Kanakasva-
tus on suureks tuluallikaks, kui seda osata... Paarita-
kuse kogu aeg vanemaid lastega, õdesid vendadega.
Värvaskendus on äärmiselt tarvilik, uus kukk tooks
talle kohe teise elustuse... Isiklikult soovitaksin itaalia
Lephorni või ameerika Plimut-Rock'i. Aga vanad kuked
tupke maha... muidu on riid lahti! Võitluses kaotab
ingumata uus, sest miljöö on talle harjumata. Et kanad
alul ei taha võõrast kukke vastu võtta, siis asetatagu
uus peremees esimest korda kanade sekka õhtul õrrele.
Üks jooksul võib ta siis vaikselt tutvust sobitada ning
olepidi muutub vahekord kiiremini loomulikuks.

Molemad on kõne jooksul istunud keskele pingile.

MARET (hajameelselt). Olete väga kohusetruu inimene,
herra Seeliohw. Me siin Mikumärdil otse lõhkeme talu-
tulunduse teadmistest!

SEELIOHW. Jumaluke, kui igas talus ikka ühte ja seda...
kama... viimaks tuleb kui kramavonnist!

MARET. Kõnelesite kord nii luuleliselt «võõrast naisest»
ja «muinasjutust». Nüüd näete, isegi kanad alul ei taha
võõrast kukke!

SEELIOHW. On küll üks üldnaiselik joon!

MARET (*enesesse süvenenud*). Pean mehele sügavamalt hingesse vaadata võima...

SEELIOHW. See on juba kana loomuses, et ta vajab rehitsemise võimalusi. Siblides on kana omas elemendis, neeliigutused on talle muna loomiseks ja perekonnaõnneks tarvilised. Ka naisel peab üks koht olema, kus ta saab siblida, ja see koht on — mehe hing.

MARET. Kas kuked ei rehitsegi?

SEELIOHW. Kukk lihtsalt otsib tera. Aga kanale on silimine üks müstiline toiming...

MARET. Liiga koomiline, et võiks olla tõsi!

SEELIOHW. Imelik asi on minuga. Kui satun tõsisemalt kõnelema, siis inimesed hakkavad varsti muigama! (*Võtab Mareti kae ja silitab seda innukalt.*) Kas ma talle ikka veel võõras olen?

MARET (*talle oma kätt jättes*). Mitte üsna. Aga ma pole leidnud seda punkti, millest vaadatuna teie olemus...

SEELIOHW. Oh jumal, kui ma ise seda punkti teaksin!

MARET (*pehmelt*). Te ärge arvake, et ma ei oska unistada... et ma ei tunne, kuis see suveöö oma lõhnade mulle verre imbub...

SEELIOHW. Teil on õigus... kardetav öö! Õhk on soe, magus kui piim! Ja kuu viirastuslik valgustus, mis kogu geale annab irreaalse paistuse...

MARET. Kuid mul on ka teine külg. Olen päristaluniku tütar. Ma sõidan oma hobusega ja lüpsan oma lehma. Need on minu sead, keda ma söödan. Ja ma joodan oma vasikaid. Ja kord peab mul ka oma mees olema majas. Ja võõra käsi ei pea puudutama minu asju!

SEELIOHW (*on oma kae Mareti piha ümber heitnud*). Te võite praegu kõigest kõnelda, see ei sega mind põrmugi! Mis inimesed üldse teineteisele anda võivad, see on natuke soojust... Ihusoojus mõjustab ikka hingelist lähenemist. Ja hääled seovad inimesi samuti kui käed. Kas usute, et ainult need luuletajad on, kes salme teevad? Aadam Seeliohw on inimehe... segu heast ja halvast, kõrgest ja madalast... Mida ei või temast loota, ja mida ei pea temast kartma!

MARET. Laske mind, palun...

SEELIOHW (*vastuseks ainult tugevamini haarates*). Kui meeled vastamisi särisevad, siis alles ollakse tõesti teineteise juures. Kui kaks ihu ja kaks ergukava sobivad, siis alles tunneme, et meil on hing! (*Suudleb innu*

lõhna Mareti kätt.) Kogu hingega anduda silmapilgule, on hõrvik! Teaksite, kui raskemeelne ma olen...

MARET. Ja kui imeväärselt olen rusutud kaduviku ees! Ja siiski... ja siiski! Et see närune maailm on nii ilus! Ja see tühine elu nii elamisväärt! (*vaatab uudeldada.*)

SEELIOHW (*hõustes*). Aeg on hiline! Me lahkume!

SEELIOHW (*kdest pidades*). Maret!?

MARET. Kui ma ainult Maret oleksin!

SEELIOHW. Milleks tehakse üldse...? seesugused ööd! (*hõustes*)

MARET. Need ööd on muretuile, santlaagritele, kes pole perenaised ja perenaised ses maailmas... Loodus mäsandab, keda see puudutab, kaotab iseduse ja... Ei taha olla ainult — mass!

SEELIOHW. Ei ole suuremat õndsust täielikult usalduda inimese maa kätele!

MARET. Mulle ei jätku silmapilgust, vajan kestvamat. Mind ei pea siduma nõrkus ja juhtumus. Tahan teile vastuse, mida ootate, anda selge pea ja heleda peavaga. Head ööd!

SEELIOHW (*peaaegu hirmul*). Kui te nüüd mu siia jätate... seesuguses olekus... siis... ma hukkun!

MARET. Ei ole ju midagi juhtunud!

SEELIOHW. Te ei tea seda! Te lähedus ja soojus, mis loob mu veres... See õhk, mis hingame, kui mesi... see päikeses keedetud leitsak, mis nüüd niiskuses loob... Ma ei saa! Ma ei saa täna öösi üksi jääda!

MARET. Tulge ometi märkusele, härra Seeliohw! Vaadake, teie ees seisab Mikumärdi perenaine! Mis te tahate... et ma kutsuksin poisse ehale?

SEELIOHW (*peatult*). Mis peab siis sündima!?

MARET. Hüpake järve! Ja tulge jälle välja, kui meeled juhtunud. Ja heitke magama. Head ööd! (*Kaob majja.*)

SEELIOHW (*Maretile kui viirastusele järele vahtides*). Hüpake järve... Ja tulge jälle välja... (*Langeb kui tormist murtud laevukene pingile, jäädes sinna tükiks ajaks liikumata hunnikusse.*)

Puude vahelt ilmub vilistades ANTS, tal on nõu väärvast väljuda, tema järele hüüb MAIE.

MAIE. Kuhu sa, ulluke, nii hilja!

ANTS. Küla peale kolama!

MAIE. Kallil lauba ööl... ei see lähe!

ANTS. Kuidas ei lähe... kõik teised poisid...

MAIE. Teesed poisid testega, meie Antsu Maiega! Mis enam otsid, sul oma käe!

ANTS. Maie, ma ainult raasuke...

MAIE. Anna kurjale küüs, kisub kogu keha! Tule aita! Ilusti aita! Peame väikse õhtupalve. Ja siis olgu rahumajas

MAIE kaob aita, ANTS talle norus peaga järele. Väravast tuleb EMSI laulu ümiseses ja ronib redelit mööda üles.

EMSI (redelil peatudes ja istudes). Puh, mis palavad poisid ja rasked ööd! Ja õhk on nii rammus, et kohe peab käib ringil! (Paus.) Oleks linnas, läheks kinno. Vaata, seda kõrgemat elu! Küll võib ilusaid armastusi olla loodes ja peenemates lokaalides! Vürstid ja-ja krahvid ja-ja printsessid ja-ja briljandid... Oi jukuke, hää, jääb kohe kinni mõldes! Ja siin — mis pi... piikant... sus see on, kui poisid kaaberlavad küla vahel ja laulavad lorilaule! (Paus.) Seeliohw... See Seeliohw on usklik, kena meesterahvas! Mis oleks? Kui õige kutsuks teda vahel niilik... haritud inimesed, ajaksime peenema juttu? (Haigutab) Ah-jaa! Oh-jaa! Oo-aa! (Kaob laulust ümisteses lakka.)

SEELIOHW (otsekui kuutõbisena üles sirutudes, tõstetud käed). Taevas ja maa! Taevas ja maa!

Väravast tuleb SILVIA, pisut hiljem ta järele hiilub JUHAN.

SEELIOHW (ülestõstetud käte ja silmiga). Taevas ja maa! Taevas ja maa! Ja Aadam Seeliohw... selle sees ja... Ja Aadam Seeliohw... selle sees ja ees! (Laseb käte langeda, need satuvad ta ees seisvale Silviale õlgadele. Tunneb naist oma käte vahel, suudleb loomusunniliselt. Siis kui unenäost ärgates.) Kes sa oled? Silvia!

SILVIA. Olen Eeva. Ja sina oled Aadam.

SEELIOHW. Kui maailma alguses.

MAIE. Ja kestab lõpuni.

SEELIOHW. Andam ja Eeva, ikka on see — paradiis!

Koorad üksteise ümbert hoides aeda.

MAIE (eda kuutõve-stseeni pealt vaadanud). Tahtsin... kutsuda. Aga hiljaks jäin! See Seeliohw... nabis tüdruku nina alt! (Peatub rõdu ees trepist.) Muret? Jumal hoidku — Mikumärdi perenaine! (Tahab minna.) Kõle loll on niisugusel ööl üksi olla! (Teeb otsuse, nagu tahaks väljuda väravast, kuid silmab... aidaesikul.) Karja-Emsi? Hm! (Kõhkleb nõutult, otsustab üles.) Emsil Emsi, ae! Ega sa maga?

MAIE (pead luust püst) Kas teie olete, harra Seeliohw? (Hiljalt haalest ei tunne, et... Juhani! Kas tulen... katsik?

MAIE (kurjalt.) Koli aga alla, sa pole mu päitsik!

MAIE. Mis poolest Seeliohw on parem?

MAIE. Kui sa ei kao, oled kõige redeliga all!

MAIE. Mis sa lõugad, näed isegi, et lähen!

MAIE. Tervis! (Kaob lakka.)

MAIE (alla ronides). Kurat!

Muust ilmub rõdule MARET, valges ööriides, tal on ilmselt palav.

MARET. Tuba on kui saun! Ja und ei tule! (Aida otsal Juhani kogu nähes.) Seeliohw! Härra Seeliohw! (Kutsub Juhani lähemale.)

MAIE. Juba jälle... Seeliohw! (Astub lähemale.) Mina olen Juhani!

MARET (kohmetuses). Juhani!

MAIE. Mis sul Seeliohwiga —?

MARET. Niisama... kardinapuu kukkus konksust väljast... Ei saanud... üksi üles!

MAIE. Mis Seeliohw võib, seda suudan mina ka!

MARET. Sina? Ja muidugi! (Võtab Juhani käe.) Siis tule! Ja tasa! (Kaovad mõlemad majja.)

On kuulda, kui külanoorde jõuk lõõtspilli, laulu ja kilgite saatel möödub Mikumärdist. Aidast tormab välja ANTS, tema järel MAIE.

MAIE. Sa oled püsti põrund, Ants!

ANTS (rahutuses). Kiigele minnakse! Kuuled... kiigele minnakse!

MAIE. Las neil minna! Mis meil maailmast ja selle kära!

ANTS. Koledasti kisub... neoke südamekäristus, et.

MAIE. Tule'nd Ants, ää ole narr! Teeme sust ikka korraldiku inimese!

ANTS. Olen ma su külge tinutud! Näe, lugemaski pole veel käidud, aga juba sa hakkad!

MAIE. Kui lähed, on meie vahel kõik otsas!

ANTS. No siis lõpp ja lõhki! Hõiskama, poisid, Ants on vaba! Läks aga metsa möirates ja aia taha aurate (Laulab.) Ai kilumari, kilumari, sa ei tea, jah, sa ei tea, jah, sa ei tea! (Lõhvitab Maiele käega.) Prantsail! Teise ilmas näeme!

MAIE. Küll sa põrgus põled ja katlas kõrbed! Ja virtspoodnik... see jata ka na ilusti jumalaga! (Kaob aita)

ANTS (rabatud) Virtspoodnik? Jumalaga? Nüüd pani ka kodarasse! (Äkilise vihaga.) No siis mingu maailma uppi — täna läheb lahti! (Paus.) Kurat, see virtspood on ka üks ilus asi! Minna või — mitte minna... vot kus on temp! Kui minna... küll seda lusti oleks laialt! Aga see ilus eluke on siis igavesti pintslis! Küll on maailm hullusti tehtud! Nii kui ühest äärest hakkab hea olemas teisest äärest kohe on halb! Oled virtspoodnik, ei saa kiigele! Leiad ilusa varakese, võta ka tüdruk! Ei-not mina olen vaba mees! (Arab värava, peatub) Minna või jätta? Minna või jätta? (Liigub tagasi aida poole.) Kuul ma, vennike, olen plindris, karga kas tagumistele püsti! (Sügab kukalt.) Tuhat krooni, kurat, see on raha! (Astub kähku aita.)

Väravast ilmub JAAK, tema järel MIMM, saunakomposud käes.

JAAK (pikemat juttu jätkates). Eks neid kombeid ja viise maailmas ole mõndu... mis mul nüüd etiketist! Kord pealinnas olin pangetil. Tegin kohe päris peened napsud ära ja oma paksud naljad sinna kõrva. Ja tuju läks kohe nii kõrgeks, et lusti pärast ühe ministri prouale tõukas nükiga ribide vahele. Näost läks küll punaseks, aga mitte üks noh! See rahvas on kõigea harjunud!

(... mõtetega). Ütle nüüd, Jaak, puhtast... saun oli hea? Kas vihtleja oli virk ja

... õigulane! Seokest sauna ma pole saanud... kus selle vihu ja vahu ots!

... JAAK kaovad majja. Lava jääb tühjaks ja... Tuul toob puhangu külakiige tralli. Siis alus... peen kärisev hää korraali keerutama, millele... hõimadom joru: «Nüüd hingvad inimesed, mets, linnukesed, kõik ilm on magamas...» Laulu kestel vajub eesriie aeglaselt.

VIIES VAATUS

JUHAN parandab aidapakul istudes range, väikest rüü-
lastes. Peatub ja kuulatab, sest majast kostab tülise
vaid hääli.

EMSI (majast joostes). Uh! Ei siin talus enam ole elu! K-
jalgu jääb, see saab! (Istub Juhani kõrvale)

JUHAN. Mis seal juhtub?

EMSI. Kõik on kui üksteise peale lahti lastud! Ja see
viimasest laupäeva-ööst saadik.

JUHAN. Ööst? Mis ööl päevaga tegu!

EMSI. Tee end rumalaks! Pärast aiva räägiti, kes kelle
olnud! Ise ükkisid ka mu juurde!

JUHAN. See pidi küll teine mees olema.

EMSI. Küll on kaabakas!

JUHAN. Kes seal tuttipidi koos on?

EMSI. Maret kargas vanale habemesse! Ja siis vana ka-
gas Mimmile!

JUHAN. Tototoh! See pidi ikka põhjus olema!

EMSI. Mis mina nüüd... mitme ukse tagant! Kuulsin
ainult, et... vaata mina! Ja teine jälle vastu, et... noh
siis mina! Ja siis oldi jälle kõvasti vihased! — Eks vana
mehel ole romaan! Ja tütar ei lase!

JUHAN. Las kisuvad enese selgeks!

EMSI. Seda ütlen mina ka — las kisuvad! — Sa armu-
line!

Majast tormab lõkendava näoga välja MIMM.

MIMM (tagasi ähvardades). Röövlikoobas! Röövlikooba!
Ära siit majast esimese rongiga!

JUHAN. Jumal hoidku, proua Soekarask!

MIMM. Sina oled, Juhan... Rakenda mulle hobune ette,
aga kähku! (Emsile.) Mis sa irvitad?

EMSI (hirmuga redelile roninud). Mina... ei midagi!

JUHAN (rahulikult). Mine, Emsi, ja utle Antsule, et proua
Soekarask ja vist ka preili Silvia? — sõidavad õhtu-
rongiga linna Et tal hobu õigel ajal rakkes oleks!

(Laskub alla hüüates). Silmapilk! (Väljub väravast.)
Ah, ah! (Laskub Juhani kõrvale aidapakule, silmi
kõrvalt kätte)

JUHAN (osapõhlikult). Mis on teile tehtud, proua Soe-

MIMM. Tehtud? Tehtud? (Äkilisest haledusest ja Juhani
osapõhlikkusest liigutatud, vajub Juhani õlale.) Ma õn-
netu! Ah, ma õnnetu!

JUHAN (ettevaatlikult Mimmi kaisutusest vabastudes ja
sõnna enamalt vajumisi ikka rangidega pareerides). Tingi-
mata tunnen teile kaasa! On teile ülekohtu sündinud,
et te minu abi peale kindel olla. Aga selleks pean ma
teadma, mis sündinud...

MIMM. Nad on mind tüssanud... hirmsasti tüssanud!

JUHAN. Kes — nemad?

MIMM. Jooramid! Maret on nõid! Ja Jaak on, sul! Röövli-
koobas!

JUHAN. Kõvasti öeldud, aga hästi mõeldud! Kas ei olnud
mitte et teile anti siin Mikumärdil lootusi?

MIMM. Lootusi? Sa, Juhan, ütled — lootusi! Mul on vana
lõppu enese sõna! Aga ta murdis selle! Murdis! Lubas
võtta, aga ei võta! Ma õnnetu! Ma õnnetu! (Uue haled-
usega Juhani vajudes.)

JUHAN (pareerib rangidega). Lugemas veel ei käidud,
bühust pole kuulnud!

MIMM (nuutsudes). Kirikumõisa ei saanud... Aga lau-
päeval juba olime... juba olime saunas...

JUHAN. Talurahvas nüüd saunaskäimisest midagi... Vaa-
dake, mulle üks asi pole selge. Mikumärdil on uhke ja
rikas rahvas, kergesti sõidetakse naabri aken kõige
prossidega sisse! Siin talus murtakse südameid ja sääre-
luid. Aga sõna Mikumärdil ei murta. Kas Jooram
teid tõesti lubas võtta... igal juhul?

MIMM. Igal juhul! Ainult et...

JUHAN. Noh?

MIMM. Ainult kui Maret saaks mehele...

JUHAN. Maret tõrjub naitumast?

MIMM. Oh jumal, sel on päris meheleminemise krambid!

JUHAN. Seda parem!

MIMM. Ta ei lahe välja... ta võtab mehe tallu!

JUHAN. Siis on asi ants! Kes see mees on?

MIMM. Va Seeliohw!

JUHAN. Küll on vanapoisi-nui! — Kes seda ütleb?

nuud, houab käsi silmil ja nuutsub.

ustavad. Aga kunstlikke me ei vaja

JUHAN (sealähes...)
...kud?

MAIET (sealähes...)
...sele. Õo eest... tahad saada Mikumärdi peremeheks!

JUHAN Maret?

MAIET Abielucki müd lahutatakse Miks ei või lahku
minna enne laulatust?

JUHAN (sealähes...)

MAIET (sealähes...)

MAIET (sealähes...)

MAIET (sealähes...)

JUHAN (äkki trumpi pihus tundes). Aga Seeliohw — on

(Tõuseb) Ja välja ronib...

MAIET (sealähes...)

JUHAN (sealähes...)

JUHAN (sealähes...)

JUHAN (sealähes...)

saatel tüpli mütsakas, kui oleks keegi roikaga löönud

(sealähes...)

(sealähes...)

JUHAN (sealähes...)

MAIET (sealähes...)

MAIET (sealähes...)

MAIET (sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

(sealähes...)

MIMM. Harjamine'

MALE Sa püha ristivärk!

JAAK (on juurde astunud). Elab, kurat, elab! Kes sa pead otsas on?

JAAK (väga kohkunult). Saab mehelt aisaga p...
aga, elab!

IAAK M.s. r. r'fants, a se nange' (To whab Jurit in
m. ts. i. est se #. abast tuch iaste nange. to be

URI. Kaklas oli seoke... kangustus! Siis Elts, narr, ei

JAAK (tujju sattudes). Püsti sa ikka seisad? (Tõmbab Jüri, üles) Ja alles oled ka isalt meelt?

JURI Laud-hikmed näikse ikka kohati kšivat. Aga kas

URI Kulla peremees, sa ometi ise
AAK (põhja augusti vabal. Ise, ing. ingl. 25. 1. 1911)

AAK (võtab uuesti viha). Ise, ise, ise! Muidugi ise! A. . .
mis siin a oma nupaga tanga tühale, ei ole?

«rusika thuit».

At the same time, the king said:

... the ...
... the ...
... the ...

... Ah m na ei king¹⁰ No ... et kuugo

"M kumardi Jooram sōna — olgu sandil ta

1. M. Kumard: Jooram sōna — olgu sandil ta
2. M. Kumard: Jooram sōna — olgu sandil ta
3. M. Kumard: Jooram sōna — olgu sandil ta

need saad ka — vastu vahtimist! (Müristab)

Heed saad ka — vastu vahetmist! (Müristab)

dku, peremees! Viletsal vitsal peksetakse, aga
nnis kasvab isef. Oi seda Mikumändi, Jonku

nnis kasvab ise! Oi seda Mikumärki Joaku
ni me Jurikese, aga nüsti tõstis koa!

h. (Juride) Kas kink oli kits? Kuglata, kurat, alle

h (Jürile) Kas kink oli kitsi? Kugista, kurat, alla, te maal! Maiguta rähmaseid silmi ja pöörita suud —

... Meigula rähmaseid silmi ja pöörita suud —
... lehestik sul tänava enam ei tule kuski otsast! (Nalja-
...

...kõigest sul tanavu enam ei tule küski otsast! (Nalja-
võtt) Elting? Ah sa ootad ehitinga? Küll see nüüd Eli-

... Elling? Ah sa ootad eltinga? Küll see nuüd Elling loob mõne veere peale! Einoh, mehed rudlevad, mehed lüüvad! (Lüürit hõltsendades) "Ei mehed lüüvad, ei mehed lüüvad!"

...mõned lepivad! (Jürit kaelustades) Kurat, see päris tühi
...mõned lepivad! (Jürit kaelustades) Kurat, see päris tühi

... ja veel tegemata! Mu sarvkalused alles alva veretavad!
Lüps, süher, paneme õite korraks veel tütud, usaldit...

...si saa mäega kokku mees mehega saab! Raga-

... et ei saa mäega kokku, mees mehega saab! Pere-
mehele suur pea, popsil suured jalad... vaatame, mis

...hel suur pea, popsil suured jalad... vaatame, mis
...da Eestimaad nüüd valitseb! (Kipub Jüriaga maad-

Ma Eestimaad nüüd valitseb! (Kipub Jüriaga maad-
rind)

ti) (vastu punnides). Aitüma, peremees, sõpruse ja

(västsi punnides). Antäma, peremees, sõpruse ja
muire kingi eest! Aga mis sa santi siputad, varest vaest

— Kõik kingi eest! Aga mis sa santi siiputad, varest vaest
— ingutad! Nae, Juhan seal poiss kui põrgand — las ta
— sulub taadi eest tükel!

Lühel Juri lüht, lõmber ääres e. K. ...

1. seb. Juni lahri timber rasee.e. Kd. s. r. Tandan

• *Señale astados* Sin paréntesis

1. Kõik teie astudes! Sina polemeis
 2. Kõik sa oledki nees kes mõndu, v dja annab?

13. Miksa oledki nees kes mõndi välja annab?
14. Jakob võitles jumalaga 30 sus aane ei võit

14 Jakob vailles jumalaga no sus saane ei voi
'mehga' (Jakob poksija aseidi) Sa mu kaks juka

10ed mada nu suwanda mees! Tae lagedae

AK (sulmadega sulast otsides). Ants ae, Ants! Too me

Ants' Tuo me
Ants' Tuo me

kinh vật an?

naud ikka jumalat mehe juurde ka'

sitkust searde!

11111. Tule, Silvia, see seltskond ei ole meie pashk?

THE K. and L. Ashby, Ltd., and the Ashby family.

MIMM ja SILVIA walguvad wawawast, nende

[illegible]

Figure 1. A schematic diagram of the experimental setup. The subject is seated in a chair, viewing a screen. The screen displays a target (a red dot) and a starting point (a green dot). The subject's hand is positioned at the starting point. The distance between the starting point and the target is labeled as d . The subject's hand is moved towards the target, and the distance between the hand and the target is labeled as x . The subject's hand is moved towards the target, and the distance between the hand and the target is labeled as x . The subject's hand is moved towards the target, and the distance between the hand and the target is labeled as x .

$$A^*K = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \quad A^*T = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \quad A^*P = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \quad A^*Q = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

UHAN Mis me tuhja tõukame, paneme välja kabi

AAK Sul ka vala panna

UHAN. Terve polsi panen kaardile — naha

AAK (raputab) Ah Marell! Ah sa tahad Marcut!

ORI Tutar ja talu! Tutar ja talu!

AK Param kivi ni rasi k.d. 1994

UHAN Kas löid juba tütre pärast värisema?

AK 73 k 1. sch? No. 13. 13. 812

[illegible]

PLEASE PRINT: ☐ YES ☐ NO

1. \mathbb{R}^n is a vector space over \mathbb{R} .

RI. Vesi vaob ikka vaosse ja püüdnuks paosel

12. Kuidas sa arvad, et mehed ja naised peavad olema?

$$d \in \mathbb{R} \quad \text{and} \quad \mathbb{R} \ni K_1, K_2, E, d \rightarrow \mathbb{R} \ni K_{\text{eff}}$$

FIN. AFFS. ST. DEK. 416. K-2. 25. 25. 25. 25.

10. 11. 1981

on ja on väärtale ümuneud ENN ning jägib

W. J. G. 78.9

maab rahulikult maas ja hoiab Juhani (kinnit).

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

Ennu margand) Sa oedku, Enn'?

nn-juuretis — peve Enn küll?

female astudes). Jõudu talgule! Tere, isa!

mas) Huule järele oled Enn, Kas sa Aafrikas ei

ajooni olen Mikumärdil. Kuule, mis sa siin teed

gasì tòsta!

[illegible]

Isjaoks mul sulased on, kui ise pean tõusin.

Tule, Ants, a same peremehe püst!

[illegible]

Figure 1. Schematic diagram of the experimental setup.

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

4.5. *Environ Monit Assess* (2008) 142:1–12

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

... and the ...

... et ole'

Page 4

JAAK (Juhani kätt andes, väärikalt). Tere, väime poeg!

JUHAN Ole terve! Aga tõsi toeks ja nali naljaks kus sestki, et panin su pikali Mareti saad ilusti ta.

JAAK. Mis?

JUHAN Ei vaja su tatart ega su talu!

JAAK (südametunniga). Ah sa, kurat, ei taha? Vaatam kuidas sa lahti rabeled mu käest, kui ma sulle Ma annan!

Majast astub välja MARET

MARET (naab Ennu). Taevas, Enn'? See on kull mus! Kadunud poeg isamajas!

ENN (raputab Mareti kätt). Selle jutiga kull!

MARET Kas teame nüüd harja?

ENN Mulle jatkaks vasikast!

JUHAN Eks naisevõtmine ole ikka sulase enese asi! kas Maret mind üldse tahab?

MARET Kõik see mind sun nõnda kaubeldakse?

JUHAN Naisama, perenaine, oh väike kihlvedu... Et rabelen Jaagu maha, saan Mareti omale

ELTS. Tutre ja talu! Tutre ja talu!

JUHAN. Pca sina, memm, oma moka!

JURI. Ja keeraski, kurask, va Jougu segamini!

ANTS. Viltu võttis! Puha kõverusega!

MAKFT. Vara hõisata, kallid saunarahvas! Pole ma panna ega varnast võtta!

ANTS (Juhani parastades). Kõrvetas nina! Kõrvetas nina!

JUHAN (käratab). Mis need popsid sin jälguvad...

...hil tööpäeval? Ja sina, Ants, kas sul hobune on rask...

ANTS. Tean seda sinutagi... veltjoober!

JUHAN (Jurile). Sul maad ja majad käes... võta eit ja kao... ainult segate minu asja!

JURI maksab Eltsule, mõlemad valjuvad vär...

ANTS on vankriaisa põõsast välja toonud ja val...

väravast, ais seljas.

MARET (Jaagule). Oled sina mul isa! Voi mängib tu sulasele maha! Aga Seelohw? Lubasid mu ometi Seelohwile! Ja nüüd, selle paari päevaga oled niipalju te gemaks läinud, et ei teagi enam, mis varem oli?

... tuleb SEELIOHW, jääb kohmetult seisma

... kaega pead). Tõesti olen enese natuke

... id!

... Maalt see peigmees tulebki! Palju õnne, Maret!

Seelohw... astu lähemale! Maret! on sulle

— No, Enn, tule tuppa kan!

JAAK ja ENN kaovad majja

(kaega vubates) Istuge, härra Seelohw!

Seelohw Tanan!

Mõlemad istuvad keskele pingile

... Mul oli kord omavahel tõsine jutt...

Seelohw (kehvets). Paljugi, mis teinekord...

... On aeg otsus langetada...

Seelohw (võtsakalt) Oo, sellega ei oleks ruttu!

... Nii siis, härra Seelohw... ma võtan te austava kumise vastu! Palun leppida sellega, mis ma olen aus mul on. (Pakub kätt)

Seelohw (väga pühakult). Tõesti suur õnn... ja su roomustaksin väga, kui... (Peidab käed selja taha)

... (puritu imetlusega). Teie ei võta minu kätt? Te tead vahest soovinudki? Aga kes mind siis kosis?

Seelohw (kohmetuses). Ma palusin teie kätt... palu te kätt kõige ausamate tagamõtetega... tol pilgul...

... Aga õnneks... aga kahjuks te võtsite aega mõtlemiseks...

... ma võtsin ka mina veel mõelda

ANTS. Ja mida te siis olete mõelnud?

Seelohw. Olen mõelnud... ja ikka jälle mõelnud...

... et ma teid vist... mitte ei kosi! (Püh...

... ruttu otsa.)

ANTS. Ah nii on lood, härra Seelohw?

Seelohw (õrna etteheitega). Ei peaks mulle aega an...

... a mõelda... siis on otsas!

ANTS (ei oska nutta ega ngerda). See on... see on...
... lihtsalt — võrratu! Ühesõnaga — kõik armud on...
... lahunud!

Seelohw (andestava armsusega). Armud? Ah, preili Joo...
... — me polegi veel armasianud, kus see siis jah...

MARET (usna segane). Aga armas unnenene, mis võ
puudab?

SEELIOHW (kannatlikult). Armastuseks ei puudu
midagi. Aga abielu on üks tehing. Te kauplete
sele meest ja peremeest. Ja mul on hirm selle...
suure ameti ees, mida pakute ja milleks ma j
ei tunneks kitset.

MARET. Tanan! Ja see etendus sinu on teie meelest l
väga aus?

SEELIOHW. Otsekohesus on aususe esimene tin
Võtab aukartuses Mareti kae, keitele asi hakkab
naitja tegema, ja suudleb seda galantseid.) Armas
Jooram! Olen sõpruses teiega tundnud tugeva ja ta
naise erilisi hirme. Aga mul on nii palju hinge
mitte sugugi iseloomu! Mis sunniks minu hinge
ta teie vaimu kulge sootaks kooselu lühikese l

MARET (purskab lõbusalt naerma). Te kardate, et ma
ara soon?

SEELIOHW. Täevale tänu, nuud hakkate mind m
Maletate, kuid kord muile kõnelesite oma peretü
kult tugevast omandamistungist... et peab sul
oma hobune, oma lehm ja oma mees.

MARET. Seal on teil õigus — oma ei jäta ja võõr
ei võta.

SEELIOHW. Oma mees, see on kui... üks koduloom
kemi! Teate isegi, mihuke ma olen... Rändur
ja ametilt mis paigamees must saaks?

MARET (tõustes). Üsna õige! Minu mees
peremees... see peab tõesti midagi

SEELIOHW (tõustes, nähtava kergendusega). Üsna
pidist.

MARET (enesele vastulasa võttes). Ja kui just tõtt ta
kuulda, siis... päris tõsiselt pole ma seda asja
võtnud.

SEELIOHW (rõõmsalt). No vaadake! Nuud võime pa
sõpradena lahkuda!

MARET. Lahkuda? Kas te siis sõidate?

SEELIOHW. Esimese rongiga!

MARET (kätt ulatades). Kui kahju... te olite nii kena
mene

SEELIOHW (kätt suudeldes). Tanan! Aga nuud vaba
dage... pean küll pisut oma asju

u on majast välja astunud JAAK
sse astunud MIMM ja SILVIA
h aast vahe hiljem. Jaagu nägu on laial
Ennule heakskiitvalt. Mimm on Ma
sõbratikkusest rabadud. «Härjemine!»
SEELIOHW kaob kui tuul majja.

hätt (hüües). Kuhu see värneespoeg jooksis.

Ennule suurest õnnest hulluks!

Ja ke, kas Seeliohw su tõesti kosis?

sti! Aga andsin talle — hundipassi!

Ennule?

Ennule kaela langedes). Härjemine, siis on Jaak

Ennule. O! Joosep, see on Enn! (Hüppab

Ennule keerutades). Sa, siukas, oled elus?

Ennule Soekarask, vahest ehk vabastate mu isa!

Ennule tugevamin haarates). Mis õigusega?

Ma võtan rüüd teise mehe!

Isa mehe? Kus on sul see... «teine mees»!

Jah, astu lähemale!

Ennule Soekarask!

Juhan! Ah sina koristadki nüüd, mis teisest

st üle jät!

N Oh, proua Soekarask, sulasmehele seegi veel liige

Ja sina, Jaak, annad oma tutre sulasele!

Kes mees sulaseks, see peremeheks kah!

(laseb Jaagu lahti). Silvia, nüüd me sõidame!

õidame, memm! Ja Ennu võtame kaasa! Eks, mu

Ennule kaasa, kuid muidu!

VIA. O! Joosep! Siis laheb lüü!

K Mis jutud need on?

M (akki taibates). Enn kaasa? Härjemine! See on ju

Ennule kaasa, kui palju kätt pida kätt raputada, Teie

Ennule meespoeg!

Ennule võid sõita, Enn, aga rahad jäta koju!

N Mis rahadest sa räägid, isa?

AK Jumaluke, ikka need rahad, mis sa seal all Kon-

Kongotas kokku müttasid!

Ennule Enn ma aitan h lla asja

FORUNUD ARU ÕNNISTUS

Komöödia kolmes vaatuses

NOORKIKAS (vihastub, et Roosi luga ilusaks ja a
nustub et teda tamedal' kule'da) ...
ta kinnag

ROOSI M. Annetas

AMAND. En ...

ROOSI K. ...

NOORKIKAS. ...

AMAND. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

AMAND. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

AMAND. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

AMAND. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

AMAND. ...

Kabinetist väljub ROOSI ja möödub ...

NOORKIKAS (segaste tunnetega) Kuule, sina

ROOSI (mööda ...)

NOORKIKAS. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

ROOSI. ...

NOORKIKAS. ...

ROOSI (naeratledes) Mehed tõesti minu läheduses ei sa

...Kahjuks mul pole teisi ri-

...mis see tähendab?

...Linnahage Väiksele kaib

...leija

...Kuril? Mis tera? Vaa

...seeb põle ... Pa

...on praegu ...

...M...

...pole kombekohane tualette hankida

...or? ...

...A...

...A...

...P...k...l...Ja

...l...

...l...p...

...l...

...l...m...

...l...

IKAS. Keskkooli? Te olete ... sa oled päris hari-

I. Jaa... kas natta või naerda, mitte ei tea!

IKAS. Keskkoolist majateenijaks... uskmata

«Kodumaa Meele» peatoimetaja Kas te

...l...

...l...

...l...

...l...

...l...

...l...

...l...

...l...

...l...

...l...

...l...

...l...

...l...

Sisetoa lärel seisab AMANDA

EHA Ja sa pole kunagi meeldinud kaasa minna ja teada?

AMANDA Mõned naised on natuke tarkad. Mõned on aga kurnad. Olen teinud. Võin teha ka teie jaoks. Teie jaoks. Ja oma. Ja kui te ei saate seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

EHA Mõned naised on natuke tarkad. Mõned on aga kurnad. Olen teinud. Võin teha ka teie jaoks. Teie jaoks. Ja oma. Ja kui te ei saate seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

AMANDA Teie kõik on teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

EHA Pragu, hetkeks, hetkeks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

AMANDA Mida sa teed? Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

Sissekängu lävel seisab SOOGENBITS naeratleva mapp kaenlas.

EHA. Härra toimetusesekretär!

SOOGENBITS. Tere, härra!

AMANDA. Tere, Soogenbits! Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

SOOGENBITS. Minu kergemeelsuse juures, proua!

AMANDA. Ah, peaksite abielluma!

SOOGENBITS. Sugavama! Kui mõelda, et ma paari aasta juba viiskümmend aastat olen poissmees olnud!

AMANDA. Ja mina? Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

SOOGENBITS. Ka mina? Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

EHA. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

AMANDA. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

SOOGENBITS. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks. Kui sa ei saa seda teha, siis on see teie jaoks.

AMANDA. Jaa, lopsakalt! (Istet näidates.) Kas toolile sohvale?

SOOGENBITS (sohvale näidates). Palun! (Istuvad.) Mida on selline tore maailmavaade, et inimene tohib selle mugavusi lubada, kui seda on. — Me erak-

me erakmees Esimene ... vist kabinetis juhtkirja lõpet-

... kardan, ta tana ei lõpeta auto-maatselt. Ene midagi hiijaks.

Ja siis oli pool tundi skandaali! — Mis ma ütelda ... te tütar on poem! Teate, keda Eha ... nna nii elusalt meelde tuletas? Teid ennast ...

EHA. Ah jumal, on möödunud terve igavik! Ei oskagi kuida, et ka mina võisin kord noor olla!

SOOGENBITS. Olen te noorust näinud!

EHA. Tere, jaa! Peaaegu tahaksin, et mulle sest jutus-

Olin noor algaja ajakirjanik «Isamaa» toimetuses. Iga hommiku tööle minnes lüks vas- ... suunas kooliplika, ranits kaenlas, roosa nokake ...

AMANDA. Tere, meelitaj!

SOOGENBITS. Tippis oma sirgete kõhnade saarekestega ... Tagasi vaadates võidi näha kaht koldset ... konnaku rütmis kergelt looklevat üle kitsaste ... Kaupmees Silbergleichi alnus tutar. Kes suviti ... tanaval ühest valgest majast juhtus mööduma, kuu- ... lahutise akna hõheselget haält klaveri saatel leul- ... Röslein, Röslein, Röslein rot — Röslein auf ...

AMANDA (molestusisise vajunud). Jaa, jaa! Ah jaa!

SOOGENBITS. «Isamaa Hääl» toimetuses tootas enese ... veel teine noor algaja, Rasmus Noorkikas. Märksa ... kodam täht kui mina. Jeremias Suurkuke järje- ... soosik. Poiss jäljendas suuri eeskujusid. Lõi ... rattasse ja pildus pead kuklasse kui vanamees. ... konet püüdis kõmistada, nagu toogi läbi mna, kuigi ... hoopis väiksemat ja narremat nokka.

AMANDA. Rasmuse avalikud esinemised olid tõesti haa- ...avad, ehkki ma lihtsalt ei mõistnud, millest ta kõnele-

SOOGENBITS. Helejuukseline kooliplika sirgas vee- ... mavamaks neitsiks. Samal ajal Rasmus Noorkikas ... tippus kitsaks jääma Jeremiase kõikelämmatava kapa

... Noor põlvkond tõstis massu. Rasmus asutas oma ... alekandja, rakendas uue erakonna ja viis «Isamaa ... laulest» lahkudes poole toimetust kaasa. Ja ei möödu- ... paari aastatki, kui «Kodumaa Mees» eeskuljel säras

kuulutus. Rasmus Noorkukas - Amanda Silbergleit
abiellunud. Kuidas see kõik nii kuresti toimus?

AMANDA. Usun, need suhted toimuvad inimestega ikk
umbes samuti

SOOGENBITS. Et selline poliitilisse karjerasse uppun
jõmpsakas teid üldse nägi!

AMANDA. Et Rasmus mind nägi ja minuga ikka ena
ch, selles olin ise süüdi. Seepärast pole mul ka õ
nuriseda.

SOOGENBITS. Nuriseda? Rasmus on ometi edukas
kandidaate vabariigi esimestele kohtadele!

AMANDA. Mis on mulle vabariik! Plkana uskusin, et k
mehele saan... siis abieluga algab igavene õnds
(Võtab meelelugutuses Soogenbitsi käe) Oiete oma l
mene, Soogenbits... teate väga hästi... näete ju...
pole õnnelik! (Väljapurskava rõhuga.) Rasmus ei
mind õnnelikuks teinud!

SOOGENBITS. (ta kätt rahustavalt silitades). Aga teie R
mus?

AMANDA. (kabimetile osutades). Sel inimesel pole üld
tarvidustki õnnelik olla!

SOOGENBITS. Noo?

AMANDA. Rasmusele on märksa tähtsam vihata o
vaenlast, kui armastada oma naist. Ja seda nimetab
sils — politiks!

SOOGENBITS. Kuhu tal on oma isiklik
õnnest. Ja oma viis seda taotlema või... mitte taol
Ja kas ongi maailma plaanis, et inimene peab sadu
õnnelikuks?

AMANDA. Te tahate üldse eitada —?

SOOGENBITS. Mõni ilus silmapilk on iga inimese el
Aga teie, kalus proua, tahate absoluutselt õnn
lik olla! Ja keegi teine peab teid selleks tegema... R
päev ikka uuesti tegema...

AMANDA. (kangekaelselt). Olen lugenud, kuis naisi nor
õnnelikuks tehti!

SOOGENBITS. Lugenud, muidugi!

AMANDA. (haavunult). Võin kinnitada, et romaanid, m
me, noored tüdrukud, lugeda tohtisime, hoopis teissug
maailma me unistustele avasid kui see... kui see, k
huljem tühj elada!

SOOGENBITS. Kui lendur selle tagajärjel kaela maail
et jumala maailm hoopis teissugune oli, kui lennukoo

DA. See olks see roim. Pedagoogikas seesugust toi-
 dandalt — heaks kasvatuseks!
 DA. Ei näe mind lohutama, et ka teised tudrukud
 usuga —?
 DA. Teised vahest mitte!
 DA. Naete, suskal!
 ANNA. Enamuk õppis oma kää peal... kasvatajate
 töö varast as enesele raasukesi keelatud elu-
 t!
 Hoidate mulle ette, et ma ei varastanud.
 M. Vahdan... Ema-
 me on, kui hea kirjandus sest luskabi —
 proua, see pole veel suurim õnnetus pere-
 me kui mees andub oma kutsele. Või usute, et Ras-
 muse teeks aega jätkuks valjaspool kodu midagi see-
 n...
 DA. Jumalale tanu, seda mitte!
 ANNA. See on...
 ANNA. Ühiskonnas pole kunagi lange-
 n...
 ANNA. Kui ta teise naist silkitab. Igal juhtu-
 ...
 ANNA (kohkudes). Telega? Kas siis teie kunagi —?
 ANNA. Keda kenam ja armsam kui mõnigi teine, keda oma
 ...
 ANNA (segaduses). See on niusugune jutt et nüüd ma
 ...
 ANNA (tõustes). Sealt tulebki see pison ise!

eti uksele ilmub NOORKIKKA esinduslik kogu.

TIKIKAS, Naa — Soogenbits' (Ulatab käsikirja)

[illegible]

AMANDA Käänake n Mis k...
see on Soogenbri?...

SOOGENBRI? See on piltlikult...
lõdus T... kumalt

NOORIKAS Maas A...
plastika kursusi!

AMANDA Näg...
plastika kursusi!

AMANDA Kõndima An...
NOORIKAS...

NOORIKAS...

KOOSI Vabandage, kööki toodi see süü.

NOORIKAS Anna...

NOORIKAS...

NOORIKAS...

NOORIKAS...

NOORIKAS (häämususes). See tudruk ingub toesti k...
tulletises!

NOORIKAS (toetab...)

AMANDA (Rim...)

AMANDA (K...)

AMANDA (M...)

AMANDA (N...)

AMANDA (I...)

AMANDA (L...)

AMANDA (J...)

3...
...peaks eada oma...

...
...lab...ke...

...
...münd ei huvita. Oma vahekorrad ma

...
...la...oma...

...
...ho...

...
...Soovin parimat

...
...poordudes, sõjakalt) Olen ometi ees, kus in-

...
...Valida võid! Aga ära kanna majja, mis sua

...
...

...
...

...
...

...
...

...
...

...
...

...
...

...
...ah jaa! Jeremias on direkt-

...
...

...
...

...
...Aga

NOORKIKAS On jätud... Karan...
nelja silma all —?

SUURKUKK ... Sina pead
seda ...

NOORKIKAS ...

SUURKUKK ...

NOORKIKAS ...

SUURKUKK ...

NOORKIKAS ...

SUURKUKK ...

NOORKIKAS ...

SUURKUKK ...

SOOGENBITS. Keskmise nael ... (Kaob sisemine ...)

SUURKUKK ...

NOORKIKAS Jaa, see on Jeremias Suurkukk, n...
praegu paljundetakse.

SUURKUKK ... portree?

NOORKIKAS ...

SUURKUKK ...

NOORKIKAS ...

SUURKUKK ...

NOORKIKAS ... sinu seinale?

NOORKIKAS. Nu see on ... inimene on suurelik, aga
jaab rippuma pilt

SUURKUKK. Alles eile oli su lehes ... mütidav ka...
Ja tana riputat selle kalkuni

NOORKIKAS (seinate osutades) Vaata siin seda vana ...
vannist ta sileda ... ja ...

terve naidend, kuis oli oma rahva hea tasu eest ...
mõnud. Ja see teine mees ta kõrval ... see lih ...

K. K. (sarkasmi mitte taibates) Ise? Sa arvad —
ENBIS. Palume, harra Suurkakk .. astuge soh-
va juurde! (K. K. astub sohva juurde.)
K. K. (Sellele, kuhu ta ei taha minna, näitab sohvale.) Astuge julgelt!
ENBIS. Ajaloo on seda juhtunud. Vana Bule-
varid on need, kes ei ole kunagi õnnistama või juh-
tima võinud. Nad on need, kes ei ole kunagi

ROOSI Telefonimn «Isamaa Haalele», Vagistam: .
«Kodumaa Meele» toimetuses!

AMANDA Oled sa hull! (Kisub toru kaest.) Oh sa r
arm, mis inimene sa oled?

AMANDA Olen niisugune, nagu mind parajasti teha.

AMANDA See see on ju julturuse upp! (Tõ
martud.) Roosi, armas laps, võta ometi natuke
tust pähe!

ROOSI. Viiland on meil sest raskesest Kallimõisest
ja kõiki kättled sõprust ja...
sind ja visatakse... Kallimõisest...
eest seista... Kallimõisest...
... (Keerab kannalt timber ja...)

AMANDA (sohlae varisedes). Sa armast jama
suur jama! Et ni-jisugune asi ü-öldse on võim.

Paremtal umub SOOGENBITS, tavaline mapp laar a

SOUGENBITS, Sun ma olen^t

AMANDA Vismaks, Soogenbits

... NÄHTS (asetab mapi lauale ja istub Amanda k
uale sohvil). K... ja... asjata. Pol
rekselt midagi katastroofilist. Üsna tüliluke etten
tus! Haav lasti kinni kasvada, ent jäeti kõrvaat
värke sisemine rike, mis esialgu ei paista d silma
AMANDA. R...

AMANDA. Rasmus on a saad nat ja toot ka teisel
naisel iluks!

5. **POLENBITS.** Hull — see on liig suur mõiste nn...
ennähu puhul. Mälu nõrgestus — see on...
kogu õnnetus.

[illegible]

OOGENBITS. Rasmus on teatava purini unustanud
mineviku. Meil on taale uus, kaise peab ta saabi
algama. Rasmus, piltlikult öeldud, on nagu Aadam
patusse langemist. Siin ongi aine, hea ja k. I. ad
kale kõrgem, te seagaste järele. Inimene paradus
ta alles vugileheta tumber jooksis, polnud sugugi
vaid ainult õnnis!

MANDA. Kena pilt... oma meest vigileheta jooksul, naha!

14414 Malurikke puhul säilitab inimene ometi, 14415 m. -õelda, liha ks on saanud. Kuud langeb 14416 ka laenu tud vara, kõik võõras sulestik, millega 14417 ei pidi ehib kultuur ja kasvatus. Kaotanud malu, 14418 ei pidi praegu sellele suurele ja ürgsele arule, 14419 on veres. Mees mõtleb nuud nu õelda, kogu

14. On teada, mis sus juhtub, kui mehed hakkavad
 a kohaga! (Oudusega.) Soogenbits! Rasmus, . me
 ja muudarne Rasmus . ta teeb . ah, sõnad ei tule
 huulte! Ta teeb... ta teeb silmi . ta teeb silmi
 oma toatüdrukule! Ta tunneb mingi põrgu-
 u roому seda tüdrukut nähes! (Kohutavat saladust
 ümber.) Nagin oma silmaga, kui ta Roosit suudles!
 ümber ta teda suudles! Ta tegi seda sisemise har-
 tuse mis pani tar-rduma! Ja pärast, . pärast la n-
 nist . kas ta oli kurb? Kas ta ahastas? Kas ta
 ta jama? Mitte kübetki... mitte sinnapoolegi! Ta
 heiskas rõõmu pärast, et nusugust asja, nagu patt,
 . tõi! Missis te nüüd ütlete!?

ENNETS (ahistuvalt). Näib kord looduse plaanis ol-
 et inche meet eriti hell on ilule. Ja Rasmus on —
 ke undeks — praegu higa loht, et seda oma naise
 rjata

VIDA (sõjakalt) Ah siis looduse plaanis on, et pere-
meesid sõbrustaksid toanentsidega?

IDA Täevane arm, mis kord a te soovitate!?

ENBITS. Soovitan direktsest niusugust korda, kas
red ja ilusad tudrukud pandaks majaproovadeks ja
nd naised loaneitsideks. Kui vooruslik oleks siis

NDA Ärge naljatage kurbade asjadega! Mis pean ma

NBITS. Kõige ausam on — viistieast üle pakkuda
NDA. Mites?

FNBITS. Naistekus võlus ja hirmuses
NDA Minge... minu ees!

ENBITS. Siis pole teist teed kui . armas moraal

NDA. Jumalale tänu, Soogenbits, on veel moraal ole-

BITS. Moraalil on suur sotsiaalne ulesanne —

kaitsta norgemat. Kui meil elus halvasti läheb, ole kõlbalt porutatud. — Vaene Rasmus...
 AMANDA (koos Roosi ja natasini viimast) Mis sandis? Tudruk ei lähe! Mis te ülete, siin
 Soogenbits. Ei lase end välja visata?
 AMANDA. Saudelda laseb, aga välja visata ei lase.
 SOOGENBITS. Viimses hadas tulevad haad...
 Tulekdate ohvrit, aga roimari jatate aua...
 tuma! Mitte Roosi, vaid Rasmus on mees, kelle...
 AMANDA. Rasmus... lahkuma? (Tõuseb.)
 SOOGENBITS (tõustes). Täna kihutate Roos...
 on tal Desy!
 AMANDA. Ag...
 SOOGENBITS. On...
 AMANDA. Te...
 SOOGENBITS. Kuul, siin...
 AMANDA. Ku...
 SOOGENBITS. Te...
 AMANDA. See...
 SOOGENBITS. See...
 AMANDA. Mida paremat ta tohib enesele soovida?
 AMANDA kaob siseruumesse. Soogenbits pöörduv...
 gasi, sammub kabinetis uksele, kuulab ja koputab.
 Samal hetkel on paremalt atele...
 kubar peas.

KKK. Kas siin keegi on... aa, Soogenbits, tere!
 KKK (pöörduv). Terve tulemast, härra suur-
 toimetaja. Te kubar?
 KKK (pead paljastades). Jätan enesele, tanan!
 KKK. Nii haruldane külaline! Palun — istuge!
 KKK. Külaline — lori! (Istub laua äärde toolile.)
 KKK. Et mõrtsukat kisub kuriteo kohale!
 KKK. Mõrtsukat? Kui suur sona nii tutuse sund-
 kohal!
 KKK (haavunud, et ta roima nii kergelt kaidel-
 lusestapp on sinu meelest tuhtine sündmus?).
 KKK. Heldeke, kui ohver elab ning on marksa
 ne oma hingevõtjast!
 KKK (segaste tunnetega). Elab... Marksa pri-
 tahad... et ma teise mehe peala paksu-
 l...
 KKK. Minu portree seinas!
 KKK. Pilt tapetu majas!
 KKK. Pealegi, kui tapetu selle omaenese kaaga
 KKK. Sus on maailm ja moraal pahupidi pöördunud!
 KKK. Igal juhul vabite teile sõbraks majas.
 KKK. Üks avaneb, lävele ilmub NOORKIKKA priske
 rõõmus kupa, silmanähtavaks tehes vastuoksuse
 ja rõõmu tundva «ohvri» ja sünge ning mõru «mõrt-
 suka» vahel.
 KKK. Kuuldus, nagu oleks keegi uksele koputa-
 j... Sina, Soogenbits? Ütle, vanapoiss, miks ei ilnu
 u... «Kodumaa Meeles»? No sellele lehele on
 ... teg anda teine tuum! (Toolilt ülestõusnud suur-
 toimetaja silmates.) Külaline? Soogenbits, kes on see au-
 v... olekuga ning ahastava näoga vanahärra?
 KKK. Härra suurtoimetaja «Isamaa Häalest»
 KKK. Suurtoimetaja «Isamaa Häalest»? Meel-
 ... peaksin teda meheks, kes lõi mulle haamriga

KKK. Suurtoimetaja...
 KKK. Ior...
 KKK. K...
 KKK. ...
 KKK. ...

AMANDA (Roosile) See on ari. mitega ta sa e ar
208

14 Valtud näidendid 209

KOOL: Armastan noori tünnest. Nooruset on veel
dusid ühes eelmiseaastase tünnest. Kooli
kard urgmetsis ja see hääle. (Võib. Pär.)
EHA Susi. Lembitu. (Sõna. Takse)

NOORKIKAS istub sohvale, **LEMBIT** ja **EHA** võtavad
aset laua ees. (Sõna. Takse)

NOORKIKAS (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).
Maade des. (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

EHA (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

NOORKIKAS (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

NOORKIKAS (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

EHA Mitte sega. (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT (holatavalt) **Eha!**

EHA Ah, mis!

NOORKIKAS (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

EHA (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT **Eha!**

EHA Ara sega, kui tutar kõneleb oma õige isaga.

NOORKIKAS (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT (rõõmsalt). Jaa, harra Noorkikas, olme «Punase
Hunt» (Sõna. Takse).

NOORKIKAS (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

EHA (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

NOORKIKAS (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

EHA (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

EHA (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

EHA (Sõna. Takse).

LEMBIT (tõustes). Kullalt vanemaist!

EHA (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

NOORKIKAS (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

LEMBIT (Sõna. Takse).

LEMBIT (Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

(Sõna. Takse). Maade des. (Sõna. Takse).

separet keegi püüdnud? Kui ma lõpuks on kogu
 aeg miks siis inimesed ei tõi autoga sõita ja
 direktseid viisid? Ja selle isegi meil
 ei ole? Nime eses ah, aru! M...
 m...
 AMANDA (vaevalt end taludes) Mõda-pääsema...
 — ja muidugi! Kui see... olema peab! Tõepoolest
 mis mis võib mul selle vastu olla, jumaluke!
 NOORKIKAS. Ometi kord! Näed sa, Roosi! (Ar-
 katsutades) Sina, armas tühi naisekont!
 AMANDA (Rasmuse rinnal nuutsudes). Ah, Rasm
 pole õnnelik!
 NOORKIKAS (vabastudes). Pole õnnelik... mis sinu pa-
 r...
 AMANDA. Sellest kõneleme kord. Aga praegu...
 ma sõidaksin sinuga kaasa
 NOORKIKAS. Sõidaksid kaasa... ei, armas, see
 matu. Aga autos sa võiksid ainult segada!
 AMANDA (vägimeelsuse viimsete riisumetega). Siis
 Viir...
 ROOSI. Sudamlik tänu, armuline proua! Nii hu-
 kohtlemist kui sinu majas pole osaks saanud ku-
 AMANDA. Loodan, et mu meest käideldakse tarvilik-
 hoolsusega?
 ROOSI. Käitlen teda õrnusega, kui oleks ta mu
 ema
 NOORKIKAS (vautab aknast). Auto! Roosi —
 meil viisum?
 ROOSI. Olete võitnud kihlveo!
 NOORKIKAS. Ja võidu pani?
 ROOSI. O...
 AMANDA. Ah! Sooleb... Ah!
 ROOSI. Siis...
 NOORKIKAS. Ah, mis! Amanda ripub taas pead...
 kajas kõlbab sulle kah!
 ROOSI. Armulise proua loaga?
 NOORKIKAS. Ja nüüd... Elu hasti! Arm...
 Nagemine! Soogen... Kate...
 tagasi. (Roosiga paremale)

114 Kahe tunni pärast... maailmas on veel
 Kõik vahem aru, seda roosihsem maailm
 ...
 ...
 ...

KOLMAS VAATUS

AMANDA istub sohväl ja teotseb rõhutud ilma näputooga. SOOGENBITS istub laua ääres avar. Suis avaneb kabineti uks ja teokas ROOSI ilmub hõlmulapiga.

AMANDA Oo, kuis ma ehmusin!

ROOSI Minu pärast?

AMANDA Oli kujutlematu, et sest uksest võib see...

ROOSI Vapper plika!

AMANDA Kes käskis sul kabinetis —?

ROOSI Peab alati kärke ootama? Kas ma oma aru...

AMANDA Sinu arust, kulla inimene, ollakse juht...

ROOSI Oieti toiminis südame sunnil

AMANDA Südame... sul on süda?

ROOSI Jaa, süda ütles, et majahärrat võib koju...
Ja kui mina kabinetit ei korista, siis keegi teine...
mõttele ei tule. (Kaob siseruumesse)

AMANDA N... ..

SOOGENBITS. Vapper plika. Ja armastab tööd.

AMANDA. Ta otse tapab mu oma tubliduse ja tööku...
Ikka on ta targem kui mina ja oskab kõike par...
teha. Ta on mulle päevaselgeks temud mu üle...
mu majas. Ja mida ma teen? Istutan end ühes...
teise ja heegeldan. Suis ta tuleb ja kurdab mu üle...
ja ütleb, et masin tegevat sellise heegeldise...
sendi eest. Mis maailm see on, Soogenbits, kus...
eame?

SOOGENBITS. See on maailm, kus aadl...
tud Inimest hinnatakse ta võimete järele. Kui...
tudruk majaprouat käsutab, kui laps oma vanemad...
gustab... miks ei peaks nad seda tegema, kui neil...
leks on talent?

AMANDA Teile teeb lõbu tõsise olukorra üle naljat...

SOOGENBITS. Me ise teeme oma olukorrad tõsiseks...
suis on? Nädala pärast tuleb püson koju. Erakonn...
saab rakmed kaela. Ja sõlmab teid kõikidele noc...

... .. minult hiljute Selline tore asi on inimese

... .. Rasmuse tervisest on mul rõõm ja hirm kor...
... .. tohime arste usaldada? Kas Rasmuse tõesti...
... .. tühast kujul, nagu see vastab ta tõelikule loo-

... .. Tõelikule loomusele... kes vajab inimese...
... .. loomust? Aga me saame ta tagasi, nagu teda...
... .. olukond Tahtis on, et Rasmus taas püstitab...
... .. tühuse, mis tal enesest teiste ohutusel oli. Ja...
... .. seks on mul kaaluvaid tõendus!

... ..
... .. Jaa on! (Võtab mapist) Rasmuse käsikiril...
... .. A käsikirj? Rasmus teeb käsikirju. Ja nad kõl-

... .. juhtkiri ilmub homses lehes.
... .. käsikirjas pole tõesti margata?

... .. Absoluutselt mitte. Rasmus evib jalle täiel...
... .. konkl parteisõnni ja poliitilise suurmeisteri voo...
... .. ta isegi ütleb enese! Olge lahke... mis ta sinu...
... .. okukist ütleb? (Loeb.) «Kui see erakonna palga...
... .. tust ülesprostitud vana isahani veel enne otsa enese...
... .. er pooraks oma idealismi imaras soustis...» no...
... .. te ütlete? Teistest inimestest nõnda kirjutada...
... .. b... .. nulli täie aruga inimene. Erakonnal on otsuku...
... .. kivi südamele langenud! (Asetab käsikirja tagasi)

... .. Rasmus... .. nii hi-armus terve on,
... .. is haiglas peetakse?

... .. Ma pole arst ja ei saa seletada teaduslikult...
... .. a... .. hiku instinkt juba ütleb... .. jurnal hoidku! Kui...
... .. inimene on pikemat aega elanud... .. nu-õelda... .. vaim-
... .. pimeduses... .. ainult vaistust juhitud. Ja korraga...
... .. tikkiselt saab tagasi oma vana valjapuhanud aru. Sel-
... .. ke ja metsik mõistus, kui seda ei taibata vaos

... .. NDA. Rasmusega saaksin toime... .. ta on mu mees.
... .. ga Roosi? Armas Soogenbits, mul on nii suur usk teisse!

... ..
... .. Aga... .. stoge lanemale... .. jutt...
... .. on pisut intumne.

... .. SOOGENBITS (istub Amanda kõrval) Intumne... .. see...
... .. mu de meeldib! Mida te must suis usute?

SOOGENBITS. Siis minu risk ja minu lõbu! Komet! (Roosisse direktselt armunud!)

AMANDA. Armunud... mis kole! Ah, see on tore! toimige... musse see ei puutu! Mul pole sellist musta asjaga... midagi tegu — tänu taevale!

ROOSI on siseruumest lävele ilmunud.

ROOSI. Proua... köögis ootab lihunikupoiss arvatavasti

AMANDA. Tulen kohe! Aga sina, Roos, jääd siia

ROOSI. Milleks ma siia jään?

AMANDA. Härra Soogenbitsil on sinuga midagi... midagi tegemist. (Kaob siseruumesse.)

ROOSI. Tõesti?

SOOGENBITS. Istuge, armas laps!

ROOSI (koduselt). Sohvale? Täna. (Istub.) Palun! (Näeb aset enese kõrvale.)

SOOGENBITS võtab Roos kõrval aset ning hetkelise nõutusest kohendab kaelasidet.

ROOSI. Siis tegelge minuga, härra Soogenbits!

SOOGENBITS. Kui lubate... suurima rõõmuga...

ROOSI (vaatab Soogenbitsile otsa ja purskab naerma). See on niisugune nägu, nagu oleksite majaproualt palunud mu kätt.

SOOGENBITS. Kätega on selline lugu, kulla laps, et neil loomulikult ükskord palutakse. Kahjuks kuulun teile muselt ühte romantilisse põlvkonda, mis südamete vald korris harrastas pikemaid eelmänge.

ROOSI. Pikk eelmäng... lühikese lõpuga... sellest olen kuulnud.

SOOGENBITS. Kavatsesin esialgu peamiselt pinda sõnadesid... Vaadake mu teenija... perenaine... lähevad uuele kohale... ta lahkub neil päevil. Ja kuna ma olen majavaimu vajan, siis julgesin loota...

ROOSI. Üksiteenijaks vanema härra juurde? Tõtt öeldes ei meelita!

SOOGENBITS. Teil ei ole direktselt midagi karta! Tee oma töö... mis peale selle... olete, nagu meeldib. Elame, näeme...

ROOSI. Teil on väga omapärane viis... oma elu korraldada!

ROOSI. Mis teha? Ei sobi tüüpiliseks abielu-... bangelise struktuuri poolest. Teisest küljest... muutub tülikaks naistele ei tea kuhu ja... joosta. Aga seltsi ja sõprust vajab iga... soetad enesele majja võimalikku kodu-... Desy, kes mu juurest lahkub... me saime... Desy... ta soovitaks teile mind kind-

Aga miks see Desy siis ise lahkub, kui te nii tore

ROOSI. Saab parema koha. Desy, vaadake, on seltsid, kes kohe lahkuvad, kui midagi paremat

ROOSI. Ja mina peaksin halvemat otsima? Teenin väga

SOOGENBITS. Olete arukas tüdruk, Roos, ja teate väga... kui majahärra neil päevil koju jõuab... oma

ROOSI. On tal neid mõistusi nähtud mitmeid... ootame

ROOSI. On teil püsivust oma kapriisi jätkata!

ROOSI. Mul on iseloomu. Ja usku, et ise oled oma... tahaksin näha, kes mu nurka surub, kui ma

ROOSI. Vaene vanaproua on päris meeleheitel!

ROOSI. See tuul puhubki!

ROOSI. Majaproua abastust palun mitte segada... tõsiste tunnetega te vastu!

ROOSI. Ah, mis! Olin alul ükskõikne ja ainult

ROOSI. Aga siis hakkas mind ärritama voorusliku... oma meest ainult kiinte võluga siduda. Lõpuks selle maja moraalsed sisustikku. Ja tean, et siin... muid tundeid mängus pole... peale paanilise... kaotada majaproua koht!

SOOGENBITS. Ja see ei ole katastroof? Sellisele auga... daamile pole tõesti hirmsamat kui kaotada... oma elus. Kahjurõõm ligimese õnnetusest ei peaks meid ülearu elustama.

ROOSI (unistavalt). Pole veel kunagi enese sütitavust õieti... Kord end ka täiel määral maksuma panna! Kui korge võiks olla mu kurss?

SOOGENBITS. Pean ütlema, et mulle uue põlvkonna tüd-... on mõistatuseks! Kunagi sa pole kindel, mida nad

direktselt tahavad. Öeldakse, nad on loomulikud. Palju tänu... see peab nüüd loomulik olema, kui sugune plika mehkeldab Noorkikka-taolise vana l... umber!

ROOSI. Te ise olete alles mähkmest tulnud!

SOOGENBITS. See pole loomulik!

ROOSI. Aga see on loomulik, kui tüdruk minu hantel surutakse mustatööliseks? Asetate inimese ebameeldivasse seisundisse ja siis nõuate, ta olgu normaalne!

SOOGENBITS. Mähkmest tulnud? Vanem härra võib vada. Ja tüdruk võib kaaluda ning keelduda. Aga lausa jahti pidada... oma noorust ja priskust näitama minna... ma pole küll moralist, aga...

ROOSI. Müütama minna? On nägusam vette hüpat ja rongi alla viskuda? Pean vabaelu kõrgemaks väärtuseks. Müütama? Aga kuidas siis? Kehvik, kui ta tahab, peab enese müütama heas seltskonnas. Olen olnud kullalt kordi köögi- ja toatüdrukuks müünud jõuluperele. Mispooles on vähem õilis end kaubamajaprouaks ausasse majja?

SOOGENBITS. Aga süda? Aga kire?

ROOSI. Olen Noorkikast näinud koosolekuid, kui ta on vastaseid pihuks ja põrmuks tegi. Kangelasel on alati midagi olnud öelda õige naise südamele.

SOOGENBITS (hüljatu kibestusega). Kangelane? Igatahes esmajärguline sõnn avaliku elu harjavõitluses... see teile meeldib!

ROOSI. No teate... lehmus mehe juures pole minna kunagi liigutanud.

SOOGENBITS (üsna löödud). Ma tõesti vist enam ei tuletale uuele generatsioonile! Muiste naised ütlesid, et tüüp, mis neid roõmustab. Vaga kahju, et olete enesekesksel musel. Kui üht naist armastan, tunnen talle hõõguvaid moodsid sisse. Oleksin teid sügavamalt mõista püüdnud, kui ükski teine mees sel sajandil.

ROOSI. Vaga kahju... mul pole tõesti tarvidust, et te mind mõistetakse.

SOOGENBITS. Mida siis teie ihkate?

ROOSI. Eelkõige... enesele väärivat kohta ja ruumi maailmas.

SOOGENBITS. Ja milleks see ruum?

ROOSI. Et proovida ja ilmutada oma võimeid!

SOOGENBITS (võtab Roosid kätte ja suudleb seda mitme korda).

ROOSI. Ma lugupidamine te ideaalile! Näen, et ilus tüdruk võib ka tubli olla. Mis ka sünnib... kui abi vajate...

SOOGENBITS. Et Soogenbits on te sõber!

ROOSI (on pööratud silmadega). Sümpaatlik olete igal juhul... palju tänu!

ROOSI on ilmunud AMANDA, vahetatud sõprussuhted ilmse rahuloluga jälgides.

ROOSI. Vant' seda meie Roosit! Et need mehed ta... on kui mesi!

AMANDA. Ma ei mõista, miks siin majas ikka mind...

Kui asi tõsine... vallalised inimesed nagu soovivad õnne!

SOOGENBITS. Ei midagi suuremat... katsusin Roosit... majateenijaks võrgutada... sest Desy jätab mu... maha!

AMANDA. Majateenija olla on aus kutse. Millal sa, Roosid, tule?

ROOSI. Ei mina suit kohl!

AMANDA. Ei kohl!

SOOGENBITS. Hah! Oelda, aga korvi sain korraliku!

AMANDA. Korvi?! (Põlgusega.) Kah mees... ei saa tüdrukut jagu!

SOOGENBITS. Muiste naist tuli käsitleda kui esteetilist... Aga nüüd on järele kasvanud liik plikasid...

AMANDA. Korvi annud!? Tüdruk, ma ei saa sust liihtsalt... Sa teed mu hai-geks oma mõõnmatusega!

ROOSI. Armas majaprouake, mul on koht! Viisakaim koht linna parimas perekonnas. Mis parata, kui ma oma suhtumise selle maja küljes nii vä-äga ripun!

AMANDA (ahastades). Oh sa taevane arm... nüüd hakkab hakkab kõik otsast peale!

ROOSI. Telefon!

AMANDA. Soogenbits, palun!

SOOGENBITS (võtab toru). Noorkikaste korter... kõne... Soogenbits. Kaskemetsa erakliinik? Mis? Kuidas?

ROOSI. Juba kahe tunni eest? Ah kohe ei margatud?

AMANDA. Jada! Kõju? Ei, koju ta pole tulnud. See on tõesti uudis! Jaa, me katsume kohe selgitada... täna! (Riputab toru käest.) Seda võis peaaegu ette näha!

AMANDA. Soogenbits, mis jutt see oli?

SOOGENBITS. Rasmus on haiglast ära karanud... kahe tunni eest!

AMANDA. Karanud... mis peab see tähendama?!

ROOSI. Mu süda aimas juba hommiku, et härra tuleb ka!

AMANDA. Koju... teda ei ole kodu. Soogenbits, Rasmus on nüüd päris hull?

SOOGENBITS. Teised põhjused! Parlament kutsuti kokkordselt kokku, valitsuse kriis muutus teravaks. Rasmus oma väljapuhanud reservidega lihtsalt ei maanud puuri jääda... see on mu arvamus.

Paremalt on ilmunud EHA ja LEMBIT.

EHA. Mis on? Kõigil nii ärevad näod?

AMANDA. Mõtlen, laps, me isa on karanud... ta on haiglast ära karanud!

EHA. Viibib ta kabinetis?

AMANDA. Ta pole üldse koju tulnudki!

EHA. Küll ta veel tuleb.

LEMBIT. Ta võib ka põranda alla kaduda.

SOOGENBITS. Mis jutt see on?

LEMBIT. Tuntud praktika. Kui ollakse kahtlane... kavatatakse puurist... siis ainuke paik on põranda all.

AMANDA. Põranda all... ma ei mõista midagi!

SOOGENBITS. Ah mis... mees kindlasti jagab toimetuskäsku! (Telefonisse.) Lubage 1-25. Sina oled? Kuub vana on pagana pihta! Ah tead? Mis? Käis toimetuse Päril ilmsi? Ja praegu? Parajasti valjus! Tore! (Pannitoru käest.) Valvakem uksi... me Rasmus astub silmapilk sisse.

AMANDA. Ma nörken!

ROOSI (teda toetades). Julgust, armas proua! See, mis seal uksest nüüd sisse astub, on me saatus.

EHA. Keegi tuleb tõesti!

Üldine ärevus. Parevalt ilmub SUURKUKK.

AMANDA. Rasmus!? Jumal, see pole Rasmus!

SOOGENBITS (vastu tõtates). Harra Suurkukk!

SUURKUKK. Vabandust! «Isamaa Häale» reporter tul harukordse sõnumiga. Mul oli julgust teate tõelikkust isiklikult kontrollima tulla. On's tõsi, et Rasmus...

AMANDA (hädaldades). See on tõsi... see on tõsi!

SUURKUKK (segamatult)... Tõsi, et Rasmus haiglast ära karanud... vürtsed riismed kaotas, määratsema hakkas, äärmiselt valja hüppas ja nüüd kogu linn nõdrameelse pööras, keda ei tabata, hirmul seisab? Ma pole enam kindel, et «Isamaa Häale» toimetusse mõni pomm või pöörane aknast sisse ei lenda!

SUURKUKK. See pomm lendab sulle igal juhtumil!

SOOGENBITS. Rasmus on haiglast kahe tunni eest lah-
tunud! Maratsustest puuduvad teated... vähemalt «Ko-
tooni Meele».

SUURKUKK. No teie informatsioon on alati longanud!

AMANDA. Tänu sulle, proua Noorkikas! (Surub Amanda kätt.)

SOOGENBITS. See on kindlasti suur õnnetus... teile! (Silmas Lembi-
t.) Mis sina siin teed, poiss?

LEMBIT. Käin oma isa jälgedes

SUURKUKK. Vale... sa olid enne mind siin.

LEMBIT. Siis käid sina minu jälgedes

EHA. Keegi tuleb!

AMANDA. Mu süda ütleb, see on Rasmus!

Paremalt astub sisse NOORKIKAS palitus, kübar peas, mapp kaenlas. Ta astub sisse mehena, kel on kindel siht, kes teab, mis ta tahab, ja kes teotseb, nagu oleks ta alles puuri tunni eest majast lahkunud. Ta ei lase üldse mõtet eale kerkida, nagu oleks midagi juhtunud. Kõik silmik-
sevad teda kui ilmutist, temale on teised inimesed ainult jalus ees.

AMANDA. Rasmus!? (Nörkeb Roosi käte vahele.)

NOORKIKAS (ainult hetkeks pilku üle kogu heites). Mis

siin peetakse... mu majas?

SOOGENBITS (vastu tõtates). Tõesti tore, Rasmus, et oled

leitud!
NOORKIKAS. Ramps! (Torkab kõrvalseisvale Suurkukele
otsa vaatamata mapi kätte.) Hoia! (Laseb Soogenbitsil
... palitust ja kübarast vabastada.) Kähku! (Haarab
mapi järele, siis alles märkab, kes seda hoidis.) Mh!
(Sammub, mapp kaenlas, tõseteed kabinetti.)

SOOGENBITS (asjatundlikult). Mees on vormis... tais-
ormis! (Kaob palitu ja kübaraga eeskotta, ilmub kohe
tagasi.)

SUURKUKK (umbusklikult). Seda vormi tahaksin sisuli-
kult tundma õppida!

AMANDA. Mul... mul on hirm! Ta läks meist nii imelikult mööda! Ja nüüd istub ta seal... nii saladuslikult kabinetis. Kuulakem, mis sünnib? Oo... see vaikus on kohutav! Ta teeb enesele midagi! Uskuge, teeb enesele midagi!

SUURKUKK. Inimest ei peaks tõesti üksi jäetama ses olukus.

SOOGENBITS (*kabinetile osutades*). Vahest tõesti... võtaksite järele?

SUURKUKK. Mina? Nõdrameelse puuri... tänan! Minu isel! Mida kardate... mees on ju täisvormis!?

SOOGENBITS. Kas ma nõrust kardan... aga see mees võib praegu midagi teha... üleliigsest mõistusest!

AMANDA. Läheksin ise... aga ma minestan enne ära!

ROOSI. Rahustuge... mina lähen!

ROOSI on kabineti ust avamas, kuid see tõmmatakse enne lahti ja NOORKIKAS seisab lävel.

NOORKIKAS. Kõik aknad kabinetis avada! (*Roosi riietub silmega kritiseerides*.) Ja oma avauseid võiksid kooma tõmmata... marss!

ROOSI. Nagu käsete! (*Kaob kabinetti*.)

AMANDA (*vastu tõtates*). Olen nii õnnelik, Rasmus! (*Valmis kaela langema*.)

NOORKIKAS (*käe tõrjuvalt ette tõstnud*). Jäta! Päevalo minguis perekondlikuks minna... seks on teised ajad. Söögitoa kell... on ta sul reguleeritud?

AMANDA. Söögitoa kell... oh jumal! Seda pole ma kunagi

NOORKIKAS. Et kell korras oleks... mine!

AMANDA (*siseruumesse minnes*). See toon... see toon... kui õnnis on seda jälle kuulda!

SUURKUKK. Teotsed siin kui arukas mees?

NOORKIKAS. Ei soovita ses kahelda. — Eha, mis see poisust tahab?

SUURKUKK. Seda küsin ka mina... Lembit, mida ootab sulst see plika?

LEMBIT. Meil on piltlik näha, kui sarvipidi kokku lähevad kaks suurimat isa!

EHA. Parem kaome, Lembit... on selge, mis nüüd teha! (*Kaob Lembituga pahemale*.)

SUURKUKK. Kuhu sulle see mõistus opereeriti?

NOORKIKAS. Sinna, kus ta sul puudub.

SUURKUKK. Suurustad! Kas nüüd läheb jälle võitlus?

NOORKIKAS. Suurkuke ja Noorkikka suurpartii... poliitiline mallelaual! Tead, milleks oma haigevoodit kasutada? Lõppmängu kombineerisin... ühe käiguga!

SUURKUKK. Tee käik enne ära!

NOORKIKAS. Kaigu tegemiseks kõik rattad on määratud. Oho, armus Jeremias, miks Tööstuspank oma lubadusi sulle pole täitnud, ehkki minu poolt tal olid vabad käed?

LEMBIT. Üldine kriis... pank sattus ajutisse kitsusse... nii mupea kui ringipanga kindlustus...

NOORKIKAS (*kätt ulatades*). See kindlustus, vana sõbr... no tervis... head päeva... mul on tõesti tege...

SUURKUKK. See kindlustus on juba otsustatud asi!

LEMBIT. AS. Vahtsus, kes seda kindlustust otsustada saavutab, lendab täna öösi.

SUURKUKK. Lendab? Lendab! Aga kui ta ei lenda?

NOORKIKAS. Kui valitsus ei lenda, siis on ta küllalt tark, et hoida panga toetamisest loobuma.

SUURKUKK. Küllalt tark?

NOORKIKAS. Tark a valitsust me ei kukuta. Aga Tööstuspank variseb. Ja kui pank variseb, on ka sinu kondel hunnikus!

SUURKUKK. Kondid hunnikus... see on su riigitarkus! Meil aolu, au usaldus... see ei kaalu midagi! Kui aga... ei saab tabada... hunn!

NOORKIKAS. Kui tähtis mees sa oled, kui arvad sinu parast nii hirmsaid asju tehtavat. Ära karda — rünnakul on märksa ulatuslikum ülesanne. Sinu tõukan ümber ainult muu seas...

SUURKUKK (*pead selga visates*). Tõukad ümber... minu? Me näeme veel... me näeme veel! (*Tormab ära pahemale*.)

NOORKIKAS. Nägemiseni!

SOOGENBITS. Sa oled tõesti suurvormis, Rasmus!

NOORKIKAS. Misjaoks, mõistus on, kui seda ei tarvitata!

Pahemalt tulevad EHA ja LEMBIT, viimasel tuttav kastike kaemas.

EHA (Lembitule). See mees seal pole nüüd parem kui kõik teised isad maailmas.

LEMBIT. Ta näib pealegi hullem olevat!

NOORKIKAS. Noormees, teil on tõesti viimne aeg koristuda!

LEMBIT. Lubage teile enne teatada, et te soov «Punase Hundi» astuda on teostunud. Olete «Punase Hundi» liikmeks valitud... soovin õnne!

SOOGENBITS. «Punase Hundi» auliige!?

NOORKIKAS (äärmise piinlikkusega). Muinasjutud!

LEMBIT. Te ei suvatse mäletada pidulikke töötusi, mida andsite siin revolutsioonilisele noorsoole?

NOORKIKAS. Mäletan ainult, mis meespidamist väär!

LEMBIT. Tubli! Siis «Punane Hunt» teie suhtes jätab endale vabad käed... mul on au!

NOORKIKAS. Eha, sa jäd siia!

EHA. Ma pole su pärisori! (Eha ja Lembit väljuvad parmale.)

SOOGENBITS (väga lõbustatud). Rasmus Noorkikas «Punases Hundis»... see on direktselt patent!

NOORKIKAS (piinlikult). Mu mälestused... tost ajast, tead... on pisut tumedad. Ütle, olen siin teisigi lollu teinud?

SOOGENBITS. Su suurim lollus on alles lahendamata.

Kabinetist tuleb ROOSI.

ROOSI. Tuba on tuulutatud... kõik on täpselt korras. On härral veel mõningaid soovet?

NOORKIKAS. Jaa, et mind tarbetult ei kõnetataks.

ROOSI kehitab õlgu ja kaob siseruumesse.

SOOGENBITS. Su vahetõde oma toaneitsiga, Rasmus!

NOORKIKAS (haarab peast). Ähh! Miks ei kihutatud tüdruk majast jalamaid! Teil oli ometi aru peas!

SOOGENBITS. Katsusime teda kihutada... kihutada ja meelitada. Aga me ei saanud talt jagu!

NOORKIKAS. Ja miks te talt jagu ei saanud?

SOOGENBITS. Lihtsalt... et tüdruk on meist direktselt üle!

NOORKIKAS. Mina tõukan terveid valitsusi... asutisi upakile. Ja teie jääte tühisele plikakesele alla!

SOOGENBITS. Katsu ise oma plikakesega toime tulla... muidu ei eracelli ei tungi!

NOORKIKAS. Ja mida see tüdruk siis lõplikult loodab?

SOOGENBITS. Loodab, et sa ta kosid.

NOORKIKAS. Kosin... mis pärast?

SOOGENBITS. Vooruse pärast

NOORKIKAS. Ja kus see voorus tal on?

SOOGENBITS. Sul olevat kombeks olnud teda suudelda. Ja kui nimees pead ka kosima.

NOORKIKAS. Ja kuhu ma Amanda panen — on see ka tüdruk?

SOOGENBITS. Amanda jaoks olevat lahutusseadus

AS (otsustavalt). Nüüd lahe! Otsused ja tood malle plika siia. Tahan teda isiklikult kõnetada

SOOGENBITS (minekul). Kohe!

NOORKIKAS. Pea... on mu juhtkiri trükikojas?

SOOGENBITS. Praegu veel mapis.

NOORKIKAS. Luba... seal on paar lauset, mis vajavad

SOOGENBITS (mapist võttes). Ol! lahke!

NOORKIKAS (kuskirja saades). Tubli! Ja vahepeal toidake see... see Orleani neitsi! (Kaob kabinetist.)

SOOGENBITS (üks). Kuis erinevad inimese teod... kas ajuneid jähhib! Vastuliselt see mees oleks oma

kabinetis e lapse muretsanud. Aga mõtle ja olendina ta pigemini hävitab Jeremias Suurkuke. Ja mis on niud

härlem, moraalsem ja kultuursem... et sünnitataks lapsi... või et rohkem kägistataks rahvuskand

Siseruumest ilmub ROOSI.

SOOGENBITS. Tere tulemast... olete oodatud külaline!

ROOSI. Minust juba oli juttu?

SOOGENBITS. Kõvad jutud olid teist. Tahetakse isiklikult rääkida.

ROOSI. See on tore!

SOOGENBITS. Tore? Me toimetuses teame, mis see tähendab, kui vana kedagi isiklikult kõnetab! Pärilist... jätke see fantastika!

ROOSI. Kust ma tean, mis on fantastika? Katsun kõike oma nahal elada, proovida... siis järeldan, mis on mõistlik!

SOOGENBITS. Ja mis on siis mõistlik?

ROOSI. Mõistlik on, millel on edu. Aga mis äpardub, seal ei aita mingi targutamine. Tähendab... teotse ig juhul, kust sa muidu tead, mis on võimalik!

Siseruumest tuleb AMANDA.

AMANDA. Roosid, seda ma ütlen... sul pole siin midagi varitseda!

ROOSI. Härra Soogenbits ütleb, mind olevat siia kutsutud.

AMANDA. Kutsutud... kes?

SOOGENBITS. Rasmus soovib Roosid isiklikult kõnetada.

AMANDA. Siis jääb ka mina siia.

SOOGENBITS. Te ainult segaksite. Rasmus ütles, et te selle... tühise plikakesega ise valmis saab... tulge!

ROOSI. Tühise plikakesega?

AMANDA (minnes). Kas Rasmus tõesti peaks Roosid üles olema?

SOOGENBITS. Mis te mõtlete... mees, kes tõukab ümber valitsusi!

AMANDA. Kui Rasmus sest tüdrukust jagu saab, siis on ta tõesti kangeline! (Kaob siseruumesse.)

ROOSI. Härra Soogenbits!

SOOGENBITS (lävelt pöördudes). Hakkab teil jube?

ROOSI. Oh ei! Tahtsin teid paluda... (Võtab põuest kokkurullitud paberi.) Seni kui siin ründan... lugege see asjake läbi.

SOOGENBITS (võtab ulatatud rulli, nuusutades). See võiks olla... mis?

ROOSI. Miniatüür. Oleksin uudishimulik, kas selline sulle sünnitis sobiks meie lehe joonealusesse... usaldan te maitset!

SOOGENBITS. Sulesünnitis? Meie lehe? Vana Rasmus viskab juhtkirjas haisupomme. Aga joonealuses noorproua levitaks peenemaid aroome...

ROOSI. Loomulikult... kui on talenti. Aga nüüd minge... minge juba! (Tõukab Soogenbitsi vallatlevalt siseruumesse.) Ja nüüd... müra karu pesast! (Läheb koputab kabinetit uksele, tõttab siis tagasi ja asetab enese mugavalt sohvanurka.)

Kabinetist väljub NOORKIKAS sünge näoga.

NOORKIKAS. Mis siin lahti on? (Näeb Roosid.) Mis... tähendab?

ROOSI. Härra Soogenbitsilt sain te kutse... kohtamisele tulla.

NOORKIKAS (sarkasmiga). Kohtamisele? Ja istud mugavalt oma sohvanurgas?!

ROOSI (duamiliku viiuga). Teine nurk on vaba, mu tulla!

NOORKIKAS. Komet! Tead väga hästi, kes sa oled ja mis sul on teha.

ROOSI. Mina tean... aga kas ka teie?

NOORKIKAS. Mu naine ei vaja sind kauem... minult abi oodata on lihtsalt lapsikus... kui mitte rohkem.

ROOSI. Te pole kavalier!

NOORKIKAS. Kavalier... kellele!? Lõpp... lõpp... minna!

ROOSI (rahulikult). Majahärrana võite ju suurt meest mängida oma teenija ees. See ei tähenda veel, et te must valmselt üle olete!

NOORKIKAS. Mitte üle vaimselt? (Pilkav naer.)

ROOSI (endise armsusega viibet korrates). Siis istuge, härra Noorkikas, kui teile pakutakse. Või kardate, et salute mind jälle suudlema?

NOORKIKAS (viskab enese sohva teise nurka). Suurus-tullustus!

ROOSI. Mida teesklete... teate väga hästi, millest kui aimes peaksite kõnelema. Siin ei istu teenija... siin istub naine, keda te olete taga kiusanud oma armuavalduste ja õrnustega.

NOORKIKAS. Nõnda... sa tuled pressimistega!

ROOSI. Kust te teate, millega ma tulen, kui te üldse vaevas ei võta mind kuulda?

NOORKIKAS (järsu pöördega). Tubli. Teie nimi, mu preili?

ROOSI. Roosid.

NOORKIKAS. Perekonna?

ROOSI. Roosid Põlluaas.

NOORKIKAS. Lubage, preili Põlluaas... mu nimi on Rasmus Noorkikas. Olen toimetaja ja erakonnajuht. (Vaatab kella.) Kümne minuti pärast algab juhatuse koosolek, kus otsustatakse riigi saatuse. Olen sundmuste peategur... iga silmapilk maksab raha, võib-olla verd! Nii. Ja nüüd... kui teil, kõike teades, siiski habematust

jätkub mind kinni pidada, siis... siis seisan te teen-
tuses!

ROOSI. Häbermatust jätkub... jumaluke! Ihkasite na-
tuda... palusite vormi-likult mu kätt! Vannutasite, et
te juurde jääksin... maailma otsani! Ja me pulmameis
see taotles joonduda ühele tühjale saarele Vaikses ooke-
anis.

NOORKIKAS. Ja teie meelitasite mu lõikusele, lasksite
mulle aru pähe panna... see oli ainus õige vastus.
säärastele sonimistele. Olen teile tõsist tänu võlgu!

ROOSI. Näete nüüd... tahtsite inimese, kellele tänu võl-
nete, pikema jututa tänavale visata!

NOORKIKAS. Julgesite head teha, siis kandke ka taga
järgi!

ROOSI. Miks vihastute... on mind armastada tõesti na-
ebamugav? Mõistus takistab... olgu! Aga süda... ta
süda ometi lendas mu poole? Seda hinge kaldumust
ei saa ometi olematuks teha! Tundeid varjata ei või suu-
rem voorus olla kui neid evida. Näidelge maailmal
oma südame tuimust... olge lahkel! Aga miks mulle?

NOORKIKAS. Peate mõistma, et ma piinlikkust tunnen
tolle ajutise... segaduse pärast. Ja et see on jutt, mis
mind hirmsasti ärritab!

ROOSI. Ärge häbenege, olite väga sümpaatlik oma vaim-
ses suutuses. Võisime imestleda te hingelist ilu ajal, mil
te mälu teel põgusa uinaku. Olite mingi suur ja südame-
lik poiss, kes ebamaist igatsust tundis inimesliku para-
diiskeskkonnale.

NOORKIKAS. Paradiislik stüütus sobib paradiisis. Aga
inimeslikus ühiskonnas... kultuuriinimesed oleksid mu
lõhki kiskunud! (Vaatab kella.) No mis see on? Selle
asemel, et teha ajalugu, lobisen siin oma toatüdrukuga
südamest!

ROOSI. Te naine olles võiks me keskustelu surmani jät-
kuda söögilauas või magamistoas. Aga kui mina
praegu kõike ei ütle... millal ütlen seda siis?

NOORKIKAS (kannatamatuses). Siis öelge ometi kõik,
taeva parast, palun!

ROOSI. Kas lubate öelda, et poliitika on and — ikka mures
olla teiste inimeste suhete pärast? Aga kas olete
kunagi märganud, kuidas te oma kodu vahekordade
mõttes välja näeb?

N (suuril silmil). Oma kodu... mis siin puu-

Olete mees, kel on talenti avaliku elu heitluses
õnni haurata ja valitseda. Ent kel algelisim taip puu-
di midagi olla oma kodule. Seejuures evite abikaasat,
kes mottes on samasugune hani!

NOORKIKAS. Hani, palun!

ROOSI. Kui palju vastastikust vaenu ja põlgust peegeldab
see perekond! Teie ei seedi oma naise «hinge», ja too
naine krambid te «vaimust». Ja tütar, kes üles kasvab
õnnetlikus... Arst, miks ei aita sa iseennast? Või
arvate, et kui te seal väljas kukutate riigikordi, tõukate
mõned valitsusi, seadusandlutsete parlamendis, söimlete
kõrval... et sest kõigest te oma majas miski muutub?
Või mones teises majas?

NOORKIKAS (koomilise hirmuga). Oo, mis peab sündima
oma majale, et ta ei hukkuks?

ROOSI. See maja peab saama uue perenaise!

NOORKIKAS. Ja see uus perenaine olete teie!

ROOSI. Loomulikult! Te armastate mind ammu. Ja õpite
mind praegu austama. Lubage, ma pole lõpetanud! Miks
lõpetate oma naist vaistulise põlgusega? Sest et tun-
nete igal hetkel... ta pole te õige naine... ei selts-
konnas, ei voodis. Mida teeb see... see muumia kogu
päeva? Hädaldab enese ühest toast teise ja sööb oma
oma närvel! Ja mina? Arvate, et mu õige osa on kasida
munesi, kes teevad enese mustaks? Oo, kuidas sisustaksin
te elu! Olen noor... teie veel mees... meile sünniks
laps! Ja üldse tuleks majja teine liikumine. Arvate, et
mul pole esinemisoskust, vale! Mul on suured seltskond-
likud talendid... andke ainult võimalus neid ilmutada!
Vastava sisetunde ja riietusega ma liiguksin kui kunin-
gan. Teate, mis? Ma avaksin salooni. Koondaksin
enese ümber riigi- ja rahamehi, sportlasi ja kunst-
nikke... võimu ja vaimu valimiku! Muinasjutu teeksin
te majast ja te elust!

NOORKIKAS. Olete lõpetanud?

ROOSI. Selles lauses, ja!

NOORKIKAS. Ja lubate, et ka mina natuke kõnelen, eks?
Kas teile ei torka silma imeline nähtus? Kogu aeg kõne-
lete minu südamest, minu hingest, minu tun-

netest. Aga kas teil ka midagi on — südant, hinge
sellesarnast, sest pole kuulda olnud!

ROOSI. Ma ei pea oma südant nii tähtsaks, et tast te
tunnete kõrval juttu teha. Mitte ennast... kogu
mõtlen, kuidas teid õnnelikuks teha.

NOORKIKAS. Ligimesearmastus! Aga utelge mulle midagi.
Kiitsite asja, mälunõrkuse tagajärjel ma olevat olnud
väga armas beebi. Aga te ei leppinud beebiga. Mu
pidi tagasi tehtama see esmajarguline kiskja, kes
olin. Olen mees, kes oma vastased murrab. Ja pean õnneli-
k olema, oma saaki teiega jagades! Lubage, ma pole
lõpetanud. Mu perekonna-albumis... olete kindlasti
lehitsenud — leidub mu naise pilt ajast, mil olime kol-
latud. Tüdruk sel pildil... ta pole näotum teist... ta
naeratlevas suus on südant ja silmis hinge... Kui noor-
nõruse-ehetd mu majas... kooselus minuga... on la-
tunud... kuidas ma siis... oma lapse ema... en-
heidan kui tarbetu asja!

ROOSI. Kui poliitilisi vastaseid maha tallate, kas siis
uhkustate oma südame haledusega?

NOORKIKAS. Vastased... see on ühiskondlik paratama-
tus.

ROOSI. Kui härrased midagi teevad, siis see on ühiskon-
lik. Aga vaene teenija on egoist. Uletan te naise kehale
ja vaimult, moraalselt ja esteetiliselt. Ja et ma tubli
olen igas punktis, on mul kõlblas õigus kohale, mida
vajan. Kui mehed ministritoolile rinnaga murr... mu-
ravad, miks siis ministriprouaks murr... murda on
vähem õilis?

NOORKIKAS. Poliitilisi meetodeid ei pea mitte otsest
eraellu kantama.

ROOSI. Kui ma ministriprouaks kipun... kas see on veel
eraellu! Oh jumal, misuke... misuke saabas te olete! Siin
istun ma te kõrval oma nooruse ja talentidega! Ja te ei
märka võtta! Olete üks nui... ei oska armastada! In-
mene peaks jumalat tänama... võib-olla viimset korda
on saatnud talle amor oma noole!

NOORKIKAS. Noori ilusaid tüdrukuid hüljata ja oma
vanale naisele truuks jääda... silmapilgul see on alati
lollus: keeldudes vaesume ühe elamuse võrra. Aga pika-
peale see tasub enese ometi. Pikapeale on voorus siiski
parim poliitika.

ROOSI. Ma ei nuud näen ja aiman: et mõistus
ei tee!

ROOSI. Tosi... mõistusest ei saada õndsaks. Aga
jatkub... õnnetuse ärahoidmiseks. Mõistus on
meie heleda eest, mida õnneks peame, liiga suurt
mida ei maksaks.

ROOSI. Mida nimetate praegusel juhtumil... liiga suu-
ra hinnak?

NOORKIKAS. Haiguse tõttu mu poliitiline seisund on nii-
moodi halvenenud. Kui ma koju jõudes ka naise täna-
päevapäev ja oma toaneitsiga naitun... mis osa võin veel
eluluses elus etendada?

ROOSI. See tähendab... naitudes minuga, te hävitaksite
minu?

ROOSI. Mitte ainult minu... ka mu tulevase naise!
... tulevase naise... see on paha! Oh jumal, kui
rinnalt (Ohkab sügavasti.) Ah! (Tõuseb, muudetud hää-
lel) Siis pole midagi teha. Pean tõesti vabandama, et te
operatiivne!

NOORKIKAS (tõustes). Ka mina vabandan... et kohe
alul ei olnud peaaegu!

ROOSI. Ega ma... ega ma päris tõsiselt uskunudki, et mu
võib. Aga nii tore on õilsalt unistada... ei, päris ilmsi
oma sabast haarata! Moka! Nii kahju, et me ükstei-
le ei sobinud! Elu... elu on nii hall... ma vist teen
murele otsa! Ärge naerge... nüüd üsna tühise asja
juttust minnakse vabaturma... miks ma ei võiks minna
mure asja pärast? On te elu armas? Sureme koos...
romantilisil põhjusil minnakse sageli kahekesi...

NOORKIKAS. Kaks mõistust pörkasid kokku... mis ro-
mantika see on? Kõnelete lausa rumalusi.

ROOSI. Loomulikult rumalusi! Näete, pisaraid valada on
mure, siis otsid suu kaudu kergendust. Mis teha? Olen
päevikut pidanud... oma elamusist ja seiklusist ses
epiloolises perekonnas. Toaneitsi päevik... pean ma
alle «Isamaa Hääles» ilmutama?

NOORKIKAS (üsna kohkunud). Jumal hoidku!

ROOSI (üsna lähedale astudes). Kui ma teile vaenlasena
kardetav olen, miks ei tee te mind oma sõbraks?

NOORKIKAS. Sõbraks... kuidas pean seda mõistma?

ROOSI. Nagu soovite! Ma ei kõlba teile toaneitsiks ning
ei kõlba abikaasaks. Ent abikaasa ja toaneitsi vahel võiks

leiduda astmeid, kus mul veelgi talenti oleks teile kaal-
lik olla.

NOORKIKAS (otsustavalt). Näen, et olete tubli ja tü-
tõdruk. Väärите tõesti intelligentsemat kohta. Võib-
lehe juures... võib-olla partei-büroos... ma v...
järele!

ROOSI (varjamatu rõõmuga). Oleksin teile hirmus tänu-
lik! Ma praegu vajan leiba tõesti hädalikumalt
armastust! (Raputab südamlikult Noorkikka kätt.)

Siseruumest ilmuvad AMANDA ja SOOGENBITS

AMANDA (üsna pettunud). Näete, Soogenbits, nad
riidle sugugi!

ROOSI (Amanda poole pöördudes). Me ei riidle...
armas majaproua... nüüd lahkume sõpruses.

AMANDA. Sa tõesti, Roosi, päris tõsiselt —?

ROOSI. Jaa, tõsiselt.

AMANDA. Kui õnnelik ma olen!

ROOSI. Ühe õnnetus on teise õnn.

AMANDA. Mine, mine, mu laps! Korraliku teenimise
siin majas saad parima tunnistuse kaasa!

ROOSI. Teil on kuldne süda!

AMANDA. Jäetakse mu mees rahule, on mu süda il-
kullast. Tead, Rasmus, me söögitoa kell...

NOORKIKAS. Kuulmata... sa pole teda ikka veel regu-
leerinud!?

AMANDA. See kell ei lase end üldse enam regu-leerida!

NOORKIKAS. Mis... ei lase reguleerida!

AMANDA (kahjurõõmuga). Ta on lõplikult seis-
jäänud!

NOORKIKAS. Nii lõpevad sinu reguleerimised!

SOOGENBITS (lohutades). Armas proua, te ei pea mu
südamesse võtma...

AMANDA. Südamesse, ei! Et see kell viimaks ometi seis-
jõi, see on mulle suureks puhkuseks. (Kaob siseru-
messe.)

SOOGENBITS. Rasmus, on su juhtkiri korras?

NOORKIKAS. Korras... toon ta sulle kohe! (Kaob ka-
netti.)

SOOGENBITS (kelmika intiimsusega). Kas kavalier jättis
istuma?

ROOSI (närvitsevalt). Asjata elustute mu õnnetusest...
te pole sellega midagi võitnud!

SOOGENBITS. Tema ka mitte! Rasmuse-taoline kápard
pole nii väärт tüdrukut nagu teie! Miks te õieti ei
... Meil osutus kokku liiga palju aru, et õnnelikuks
... Nii see on... maailm hukkub kord mõis-
... Eros loob, vaim ainult tapab!
... Vaim tapab... on see teadmine teid lunas-
... Lunastanud... oh jumal! Mis aitab veen-
... kui ma intelligentsita ei saa elada! Kui mu orga-
... vaimu vajab nagu alkohoolik vajab viina!
... Rikutud generatsioon!
... Rikutud, Roosi... olen selline esteet, et
... tüdruku kaenlas tunnen puhtvaimset, naudingut!

Siseruumest on hakanud kostma klaver ja laul.

ROOSI. Majaproua laulab... üle mitme aja!

SOOGENBITS. Kui jälle mees on, kes sind söimab! Kust
... ideaalsed naised, et nad õnnelikud on...

ROOSI. Kui minusugused plikad nende mehi sekka ei
... taks! (Äkki.) Heldeke, mu käsikiri! Soogenbits, te
... ometi lugesite?

SOOGENBITS. Lugesin.

ROOSI. Noh? Mis? Siis öelge midagi, inimele!

SOOGENBITS. Pole sugugi nii väga... väga rumalasti
... arutatud.

ROOSI. Ärge narrige... ei kõlba kuhugi... eks?

SOOGENBITS. Tõsi tõeks... tore asi! Julge, isegi häbe-
... matu, aga siiski maitsekas ja sisemiselt aus. Ja see värske
... uhtumine küsimusis... seda vajame just!

ROOSI. Soogenbits, vaadake mulle silmi! Te... te tõesti ei
... ta?

SOOGENBITS (silmi vaadates). Kui mind armastaksite,
... viimse jõleduse ning hakkaksin naisemeheks!

ROOSI. Ärge poigelge... kas mu kirjutis sobib «Kodu-
... Meelele»?

SOOGENBITS. See ilmub juba homses lehes, ausõna!

ROOSI. Soogenbits, te olete ingel! (Tänuandes Soogen-
... kaelustades.) Oi jumal, kui mind trükitakse, siis...
... is ei vaja ma üldse mingit meest! (Seina tagant kostab
raksatus.) Mis see oli?

Kabineti uks kistakse lahti ja välja tormab NOORKIKAS, nina peos.

NOORKIKAS. Oo-oo!
SOOGENBITS. Rasmus... mis sul juhtus?
NOORKIKAS (kähistades). Pomm!
SOOGENBITS. Pomm!?
NOORKIKAS. Visati läbi akna... aiast!
ROOSI. Hirmus!
SOOGENBITS. Ta ei lõhkenud?
NOORKIKAS (kohutavalt). Lõhkes!
ROOSI. Issand!
SOOGENBITS. Lõhkes... pomm lõhkes! Purustas... sa elad?
NOORKIKAS (vajub sohvale). Elan.
SOOGENBITS. Oled haavatud?
NOORKIKAS. Usun, ei.
ROOSI. Vaat' kus õnn!
NOORKIKAS. See hais... see... see rüvetus!
SOOGENBITS. Mis rüvetus?
NOORKIKAS. See oli haisupomm, mis lõhkes!
ROOSI. Parfümeeritud!?
SOOGENBITS. Haisu... ainult haisu? On veel ligeme armastust maailmas!
NOORKIKAS. Keelake see klaver... see laul... ma... või seda praegu... ma ei suuda!
SOOGENBITS. Keelda... see ei sobi! Sa oled täna oma naise õnnelikuks teinud ja pead seda võima ka kuulda ja näha.
NOORKIKAS (kätt otsale pannes). «Punane Hunt»!
ROOSI (Noorkikka pead silitades). Söögitoas seisma jäänud kell... saalis roostetanud idüll... kabinetis haisu pomm. Oh seda aruka mehe elu!
SOOGENBITS. Ah mis... kui homme ollakse direktselt peaminister!

VEDELVORST

Komöödia neljas vaatuses

OSALISED:

MARI, Näsäruda lesk perenaine
KUSTAV, tema poeg, vedelvorst
JOOSEP, sulane } teenijad Näsärudal
MAALI, tüdruk }
EEDO, karjapoiss }
TANEL, Ristmetsa peremees, kiriku võõrmünder
TIIU, tema tütar.

Sündmustik areneb Laisavere «kroonuvallas» Näsäruda talu õuel sajandi lõpul.

ESIMENE VAATUS

Suviine päev Näsäruda talu õuel. Hinnul nurgas, vaatlejast nähtuna, ulatub poolpõiki talu taluelamu ots, selle kõrval värav, edasi tagaseinas kaelkooguga püürav lattaed. Elamu seinä ääres vedeleb lagunud vankri osa kahe rattaga.

Talunõu lava äärde ulatub esile ahervare osa, tükike laenuuri mahapõlenud kõrvalhoonest. Selle läheduses on kaelkänd tules hukkunud mahasaetud puust. Taga-õue kooiguga kaev, lattaia ääres haopinu, selle ees kaks raiumispakku, keskel saagimispukk.

Elamu oma sammaldunud «õitseva» õlgatusega on juba mõndagi kõdunemas. Aed, mille tagant lokkab metsis-õuud puhmastikku, on längu vajunud, mõned latid mureduvad, pehkinud värav ripleb ainsa võruga posti küljes. Kogu pildist hoovab vastu lohakust ja kehvast. Aga niitlasi selles lagunemise laisas muretuses tundub miskit vanavara-luulelikku, mis kogu allakäimisele annab idüllilise jumestuse. Talu metsistumise kallakust vool võrsud elujulgust, nähes, kui priskelt ja ikka noo-õuud jumula loodus läbi ja üle kasvab varisevast kul-
tuurist.

Õue murul ahervare ääres maas põõnab ristselili turb-õueherolask norisedes. See on Näsäruda noorperemees KUSTAV, Laisavere kuulus vedelvorst, kes eesriide õueõueõues parajasti laseb liusse keskhommikust einet. MAALI, lihtne krobe maatüdruk, vinnab kaevust vett.

Õueõueõuult väravast tuleb MARI, laisa liha ja hädaldava tegumoega talunaine, käed kõhul.

MARI Vahtisin paraaegu rehealuse tagaväravast alla taluõue. Kogu Laisavere on niidul väljas, ei meite rah-
vast kuski märki.

MAALI (on puust ämbõid kaelkooguga õlale võtnud). Naed, et tulen veepaaridega. (Katsub perenaisest mööda pauseda.)

MARI (hurjutades). Söömale kütsud, siis kui linnuti-
vul... Aga katsu seda tõugu tagasi tööle saada! Päi-

kesetera, eva, pooles lõunas, meil kõva keskhoranud
MAALI (tusaselt) Kui kodus kõik ette ja taha tuleb
tada! (Kaob värava kaudu pahemale.)

MARI (Maalile järele vaadates). Ette ja taha... (I
seina äärde ratastele.) Mis vaene lesknaine tehku
teenija venib nagu tigu üle maasika. (Oma ümarat
hinnates.) Lahjaks ja luiseks kõhnunud muredes.
seda kõhtu ees ei oleks ja muupoolist muial, jääks
peeneks kui sipelgas. (Haigutab.) Ooah! Ooah! N
lõugu inimesel lahti kistakse, et praksub. (Laisalt üm
vaadates.) Kus-tav! Kustav! Kuhu küll Kustav ja
kadus, kus puhmas ta põõnutab? (Ajab enese häd
üles, vaatab ümber.) Meh? Nõndaks neh! Seal see ved
vorstike aurab, lausa lagedas leelis. (Tõttab Kust
juurde.) Sa Krestuse silmavesi, nüüd nossuke on
vastu taevast kröbe! (Puudutab hellalt.) Kustavike!
nüüd pai poisu! Mitte kõssu! (Istub kännule.) Ma
teine nii magusasti ja notiseb nii jägusasti, et mull
kisub veekese suhu. Nii me lood ja laalud läävad. Per
mees unistab ees, pere tukub taga, lonkab ja logi
see Näsnäruda värk. (Uue pahurdumisega.) Oi pol
poissi, pojukest! Küll kuluks semlakule soolata
selja! (Vaatab igatsevalt haopinu poole.) Kui oleks vll
pinust veati tõmmata.

MAALI (väravast tulles). Perrnaine! Perrnaine!

MARI (pahandudes äkilisest segamisest). Kus sul po

MAALI. Leivad ahjus küpsed joh, kas võtad valja?

MARI. Võta juba sina, kui oled kodus. Saputa veega ü
siis koorik ei krobestu. Ja et niidule saate, kus on
Joosep?

MAALI. Minu Joosep, päh! (Kaob väravast.)

MARI (Kustavile pöördudes). Kustav! Kustav! (Vangutab
pead) Magab poiss kui palgiots Pole vanematest t
oma laste käest vara surra. Nagu mu õnnis Mihklik
viisteistkümmend aastat magab mullas. Oli kange mees
Ütles jo eluhingel ette, et kui sa, Mari, mind peab
surma pesema hakkad, lõõn veevanni jalaga ümber, si
alles pärisriid tuleb! (Haledalt.) Ei loõnd enam kedap
Üsna vakka ja vagusi püsis laudil, kui tegin talle viim
set toimitsust. Läks süda härdaks teise pärast Natsia
ja mõtlesin. Et kui sa elus ka oleks olnd nii leplik kui
paraaegu, siis ma ikka oleks olnd su vastu parem küll.
(Pühib põllenurgaga silmi.) Oleks poisistki tulnd teine

kui isa rusikas taga tantsimas. Kustav, ael
... ol ole, toivan, pere tahab viia heinale! (Lootu-
... kasvatamist, läheb poiss untsu sula
... (Ringutab.) Oah, oah... kust sihande uni-
... sattus, tööka rahva laps! (Kipub ise
... juama.)

... väravast tuleb JOOSEP, elava loomu ja terava
... maarlane, ebamäärastes aastates. On talus kaue-
... teeninud, kohanedes suuremaa oludele. Kõnes
... kerget murrakut, hääldab «õ» asemel «ö».

... (tala tujuga). Oi jumala päikese kulda, mida
... tornist alla uhab üle maa ja vee. — Katsanäe!
... kõrbe kännul, noorperemees küpseb
... ei see põle hea mood mette. Teenijad tehku
... ei enne õhiut mette niidule saa!

... (tõusmist tehes). Plikaga kõhvitsed, see on su
... — Aja Kustav üles, ütlen sulle, Maa-
... ise jalad alla. (Joosepist möödudes.) Et jõekear
... ohtuks loogus! (Kaob pahemale väravast.)

... (Marile järele vaadates). Öhtuks loogus? (Sil-
... istekohta otsides.) Jo see öhtu kord tuleb ka,
... kearud on loogus. (Istub Mari asemele kännule
... hakkab suitsu keerutama.) Kaua's inime ede lööb,
... enese tööga tappa? Raasuke valetada, raasuke
... heast ivake ja pahast paluke, nii õige mees
... läbi. (Suitsetab.) Narriks läheb küll noorem
... Neh, suuremaa suitsulgi mette põle õiget
... Kos Saaremaal muiste olnd, nagu vanaisa praa-

Et teine tubakalups teises pöses, vana piibutobu
... Olid ajad, kui uskuda!

MAALI (väravast tulles). Kas peremehe a'asid üles?

JOOSEP (lõustes). Sulane nüüd a'ab peremeest! (Maalile
... minnes.) Kas sa ei tunne Vene riigi seadust —
... peremees pervoi, sulane turuko!

MAALI (urtsatab). Turukoi!

JOOSEP. Ei mina seda meest püsti saa, katsu sina. (Kipub
... kabistama.) Ematsel alles need võimud oo!

MAALI (sallivalt). Messa jändad!

JOOSEP. Ei saa sust mööda, tüdruk, sihuke vägi on sul
... ära pane pahaks.

MAALI. Pahaks nüüd panna... Aga hirm, Joosep, on küll
... hirm!

turvakas poiss, ümariku sileda näoga ja kollaste juustega. Lohakast välimusest vilgub ometi läbi me sisemist tuuma.

KUSTAV (kulgi sügades). Kõik kohad nikivad ja näk ei tea, mis tana tuleb. (Istub kannule.) On jumal unustanud konasti loond. (Nopib kannu äärest õie.) Aga lill näatsa, pead siiski kadestama. Vaatad teist, see meeliste all, puhkab ja võtab toitu sama otsaga. Lõpetage tegemust, aiva õitse ja õilitse... Igatseks inimeseks elada saarases ehvangeeliumis, kui lastaks (Ringkõne). Sõhuke tundmus on keres, et kui seda ilusat päeva maha magatud ei saa ja õnnist ood veel takka sõda seda elu siis juskui ei maksnud ollagi!

JOOSEP (tuleb väravast, kakk hõlmas). Auras laud, leibu, kui oleks tahtnud võtta. Sõnukes, et oleks kolm seakuna, vaat' niijat poleks saand meile.

KUSTAV. Sa, tobu, ei võtnud?

JOOSEP. Kaapekaku toin, oli kergem sisse nuusutada.

KUSTAV. Too siia!

JOOSEP. Võta. (Istub Kustavi kõrvale kannule.) Ja mu toojale toodist.

KUSTAV (murrab kaku, Joosepile andmata, ja hakkab uuristama). Koorukse saad pärast omale.

JOOSEP (isutsedes). Kui void oleks! See leib ja vana või, see mo ihul huku toi. Oi kõhuke, mis soost siis saad.

KUSTAV (rahulikult järades). Teinekord sõome võt kahte head jäksa korraga tahta.

JOOSEP. Mo vanaisa, kui põlnd sekki suu järele sear, siis ikka unistand, et oleks kirikutäis pudru ja toid, täis võid... saaks opmani keretäie.

KUSTAV (täis suuga). Tühi kõht pole kiita, seda ole märgand.

JOOSEP (Kustavil kaela ümber). Sa, peremees, võiksid o laisaks minna, et söömaki keik jätaksid sulase jahutada.

KUSTAV. Laiskus on maailma põhipuu. Kui kõik aia rututaks ja rühiks. Ja miski ei võtaks aega vajumisei. Siis maailm, näatsa, oleks üks lendav liivakõrb.

JOOSEP. Või kõrb!

KUSTAV. Igavene on, mis paigal seisab, olen märgand Jumal taevas kui pakuots. Ning all see muld ja mater jaan...

... (peatub Kustavi kintsu). Jumal taevas... ei sa, ... jumalat teeni. Sa teenid oma laiska pära- ... on su Mooses ja prohmetid.

... (tuleb väravast, näeb mehi, lööb käsi kokku). Issa ... ristike, kas te niidul pole?

... (tõustes). Meelitan siin meest metsa, et hallitad ... Kos tema neh, et veerevale kivile ei ...

... (hüüab häälega). Lase, suurjumal, taeva luugid lahti ... mis kaks narri mu õuel teevad! Ja mida ... (Kustavi poole tõtates.) Mu kaapekakk! ... Seda sa, saariane, tares piidlesid! Lähen ... võitassi tooma, kakk vahepeal kui pühitud. ... Kustavilt kakku krapsata, see pöörab selja ja ... pahemale, vankrile istudes.) Mis inimeseloo- ... Vanaleib ei jõua eest laskuda, juba uus

Peremees käskis, sulane kuulaku sõna!

... (Ei sa niidule saad, kuulaku sõna!

... (pükse kergitades ja kiiret minekut teeseldes). ... niidule... kos moosugune mõistab laiselda. ... väravast.)

... Jusku põitliga raiu inimestele meelt pähe.

... tuleb EEDO, rässakas poisiklutt sünge näoga. Märkab perenaist, peatub nõutult.

... Eedo! Ons kari juba kodus? Mis nägu sul on peas? ... ometi hunt karjas käind?

... (nutuse vihaga). Karjas käind... arvad et läks

... karjas!? (Ehmub kangeks.) Kuuled, Kustav, ... Oh mu ut-kesed! Ja sina, poiss, kus olid?

... ometi larjutasid hunti ja tegid kára!

... Vist langesin põlvili ja laulsin oosiannal!

... krants? Kas sa koera hundile peale ei a'and?

... peni ees jooksis ja näitas hundile teed!

... (natist raputades). Siis kõnele ometi, põrgu-

... Jusku korgensoniga kisu sõnu suust. Hunt karjas... ... mis see hunt su karjas tegi? Ega ta ometi viind, see hunt?

... See sulle tooma tuleb!

... (uue ehmatusega). Oi jumal, hunt viis lamba! Sa kuuled, Kustav, hunt viis lamba!

KUSTAV (*vankri assi otsas järades*). Süüa ka, nääl lasta rahus.

MARI. Hunt viis lamba, mu ilusa lamba! Aga mihugi siis? (*Poissi taas raputades*) No reagi, peletis, muu viis? Kas noore musta või vana valge?

EEDO. Siniseid ja punaseid sul jo põle.

MARI. Aga kui ma sulle need sinised ja punased tahasteen! Temal koer karjas kui lõukoer, aga laseb väli hundil suure lamba maha murda. (*Haarab maast iku.*) Sa inimese teotis! Sa pahareti hakatis!

EEDO. Moorikänd... meest lööma! (*Põgeneb pahemalt*)

MARI (*vihastumisest väsinud*). Jumal, jumal, mis ristil selga sajab! (*Langeb pinuäärde pakule, hoiab ne*) Valuhoo käis seest läbi... küll nüüd leiva tee lahti!

KUSTAV (*elutargalt*). Mis tagapidi hambaid, see l...

MARI (*uue vihaga*). Täna jumalat, et jälle vih... sai lahti!

KUSTAV. Hakka looma pärast oma hinge närvöörib. Sünnib lambaid ja sureb. Ja ka hunt saab kord ots...

MARI (*haliseb*). Oh mind vaest vanaeite! Kiskjad vii karja. Ja oma poeg sööb südame. Pole sul kahju lambast ega emast. Hundi poole sa hoiad. Metsalisk enese magad! (*Tõuseb vihaga ning istub uuesti ahvarele.*)

KUSTAV (*on söömise lõpetanud, kobab taskuid*). Kas mu piipu nägid? (*Tõuseb.*) Siin taskus netu, sun ka mit... Aga siin, näatsa, jeest. (*Istub pinuäärde pakule, tõmmab suisetamise nõudega*)

MARI. Mehe piip suus, mehe meelt pole peas.

KUSTAV (*iseteadvalt*). Arvad või?

MARI. Nagu sült palava päeva käes!

KUSTAV. Ei tormast tule tolku. Isa meil oli rühkel, rüga ja rässeldas enese hauda.

MARI. Seda loba kõnele hundile.

KUSTAV (*laseb mõnuga suitsu*). Hundile? Mis hunt, vennike, tehku, kui on kiskjaks loodud. Kui sina oled emak loodud ja teine jälle, näatsa, lambaks, siis te kahe teete, mis on ema ja lamba tegemine. Hundil jalle... hundi kombed, sest loodus, näatsa, ei lase tal rohusüüa... Iga sööda taga seisab kütt püssiga. Iga lamba taga koer hammaste ja karjane kaikaga. Kui mina k

... pärast peaksin surmale silma sihtima, mis... oleks?

MARI (*on poja lollakuses veendunud*). Et ma puhta jumal... ja kalli poesoolaga seokse poja olen üles kasvat... talule, naeruks külale.

KUSTAV. No mes meil puudub?

MARI (*hüüdes*). Mes meil puudub! Lase silmad ringi... mis su raskuse vaim sellest talust on teind!

KUSTAV. Ja kui sinu virkus veel juurde lisada...

MARI. Hooned kõdunevad, aiad lagunevad, põllud rohtu... viljad kasvavad võssa, kari kuseb punast ja lam... on khrnas. Kroonule ei saa maksu, kõik mis kasvab,...

KUSTAV. Ütled jo, et nälga pole näind. Kroonuvalla talu, kellel mina seda suurt Vene riiki oma ihurammuga... higistama. Maksud maksetakse, kuf on tinnest... Ja kui pole, kroonu kannatab. Keisril türklaste ja... osmanitega isegi rabelemist, kas tal aega tulla... punnima.

MARI. Kuu sa memme sabas sedasi elad? Pista lutt suhu,... kas viitsib imedagi. Suren täna-homme, kuhu see... jääb? Mis toivan sa küll oled, tule jumal... Et külagi peale kõnniksid laupäevaõhtu... naitak... ka natuke mehe lõhna. Vanapoisid kopitis kuljes, ei... miniat majja.

KUSTAV. Kel janu, sel jalad.

MARI (*põbralikumalt*). Naise manu, pojuke, pead küll üksi... ja ise mehe eest olema. (*Kavala noogutusega.*)

MARI. Aita memme aidud, pojul olgu oma taibud. (*Mee... tades.*) Kuule'nd see ju lustiasi noorel rahval lauba... Ja tulud tublid, kui mõistad valida. Peretütred... kaudu kui murakad, talud ja varad taga. Kui oma... ei vea, too naine teisest kihelkonnast.

KUSTAV. Üks tagasurkija siis talus rohkem.

MARI (*tõuseb ja tõukab Kustavit õlast*). Sellest sa loru... seda iidamast märgatud.

KUSTAV. Mes iidamast?

MARI. Ei tule poiss tüdrukuga toime, pole ka... töös meest. (*Kirjades*). Vemmalt sa teenid, vem... (*Tõukab poisile võmmi kuklasse, kui et see len... dub püsti.*) Suguselts sureb välja, tema ei liiguta oimu!

Pahemalt ilmub TANEL, käbe kõhelane vanamees,

must kaap peas ja hele «tolmumantel» seljas. Tema jätkas sammub TIIU, rõõmsa näoga nugissilm, siidrätt poos suurrätt õlul ja komps käes.

TANEL. No tere, tere, Näsnäruda pere!

MARI tõttab külalistele vastu. TIIU näeb Kustavit, naeratleb, poiss vaatab kõrvale.

MARI (Tanelit käteldes). Ristmetsa Tanel, oi sa helde.

TANEL. Ristmetsa Tanel, jumala abiga. Ja siin on minu tütar.

TIIU. Tere, tädi, kas nüüd paneme kohvipäeva tulele?

MARI (Tiiut käteldes). Saab suguseltsi näha... pika aja tagant.

TANEL. Oma kakskümmend vene versta! (Võtab Kustavile poolele tee vastuvenitatud kää, sõbraliku huumoriga). Väimeespoeg!

MARI. Kustav, pojuke, tõmba Ristmetsa hobune reiala se... ole viks poiss!

KUSTAV. Mina nüüd see tõmbaja...

TANEL. Hobune juba Joosepi hoolet!

MARI (üllatusega). Kas Joosep niidul põlnel?

TANEL. Kõlgutas jalgu aia otsas, kui tänavasse keerasime.

MARI. Häda nende teenijatega! (Tiiule.) On sul seda prii kust ja värskust, Miinake, või oled koguni Ellu?

TIIU. Tiiu ikka, tädi... kas sa mind ei mäleta?

MARI (eksitust viisakalt parandades). Tiiu! Miks ei mäleta... kui nägin, kohe mõtlesin, eva, see ju Ristmetsa Tiiu!

TIIU. Selle kompsu siin, tädi, viin sulle tuppä kostik. (Tõttab kompsuga pahemale.)

MARI (Tiiule järele vaadates). Neid tütreid sul, Tanel, pole otsa ega aru!

TANEL. Jakobil oli kaksteistkümmend poega, mul kaksteistkümmend tütar, kaks on mullas.

MARI (lasterikkusele viisakat põhjust otsides). Sa, sugulane, kah jumala mees.

TANEL. Oma elu läbi olen kõndinud jumala käe ja kirjade kõrval. Lauluraamat laual, piibliraamat pingil, katel... mus kapis. (Istub seina äärde ratastele.) Aga uue aja vaim, see tungib nüüd rüsinat noorrahva sekka. Meil

lõplikult lehti seoke kasinuse selts, kus näitemänge mängitakse ja muulgi viisil põrgu poole tantsitakse. Hoia-
tun õnn, Kustav, seesuguse asja eest.

KUSTAV (istub pinu äärde pakule). Kui kõht täis ja uni mees, ei mina muud kasinust vaja.

MARI (hulakaimus). Pidi küll ränk asi olema, Tanel, mis sulle teinud tõi... argipäeval ja kibedal heinateol?

TANEL. Kiriku võõrmünder... kas ma saan Issanda päeva tähistada! Kui ma kotikest ei kõlistaks, jääks magama kogu kirik.

KUSTAV. Magamise pärast hakka kiriku ronima.

Küll magaminegi tuleb jumalale auks, kui see rikus.

MARI. Igaüks, ka halval asjal on oma hea külg. Nagu te näete, Kustav, meie sopis venite, kroonuvalla talud hõlbul... ja s edasijõudmises jääte maha maust kihelkonnast. Aga ega teist ka suuremaid sulisid tule. Praost... alhaneval pühapäeval kiitis kantslist, et «üks jumala teenuse hais, üks hea Kristuse hais, üks evangeeliumi elu hais... see tõuseb Laisavere kandist hoopis... kui raudtee äärest, kust nüüd saadan oma... naga läbi sõidab ning inimesi hukatusse...»

Pahemalt tuleb TIIU, ta on rätidest vabastunud. Samal ajal paremalt tuleb MAALI, kõheldes.

MARI (Maalit nähes). Maali! Kas see on heinategu? Mida sa koju otsid?

MAALI. Joosep ütles, pangu ma kohvipäda tulele, võõr-
moldi rahvas tulnuvad külla.

TIIU (lustakalt). Ära sa, Maali, ka munarooga unusta!

TANEL (kõhtu katsudes). Ja lihakäntsakad pannile säri-
ma! Kodus olen natuke koi. Aga külla tulles tahan
kõhti süüa.

MARI. Sulle, Tanel, pole ma kitsi olnud!

MAALI kaob pahemale. TIIU on KUSTAVILE lähenenud.

TIIU. On sul ka hea meel, Kustav, et tulin sind vaatama.

KUSTAV (pöörab selja). Plikadega, näätsa, mina ei edvista.

MARI (tuleb poega noomima). Oled sina, Kustav, inimese-
lukk! Piiga kui pisar pilvest... tema mõmiseb!

TANEL (tõustes). Küll Kustavilegi eluvaimu sisse too...
kui parajad uudised välja kraamime.

MARI (põlema minnes). Sul on uudiseid, Tanel?

TANEL. Kas ma nalja pärast sõitsin kakskümmend...
versta!

MARI. Issa ristike, siis räägi, Tanel!

KUSTAV istub pinu ääres pakul TANEL tuleb...
pukile ta kõrvale, sus tuleb MARI ja istub Taneli...
vale teisele pakule. TIJU seisab rühma selja taga.

TANEL (tähtsa näoga kord Mari'le, kord Kustavile...
dates). Sõitsin siia, kallid sugulased... sõitsin siia noh...
Sarve Matsi tõstamendi pärast.

MARI (ei mõista aimata). Sarve Matsi tõstamendi? M...
selle tõstamendiga siis on?

TANEL. Kirikumõisa on jõudnud kindlad teadmed.

MARI. Kindlad teadmed? Sa arvad, Tanel? (Äkilise...
vatusega.) Krestuse silmavesi... ega kadunuke om...
meitele?

TANEL. Justament, kui jumal tahab.

MARI. Pärandus? Meitele? Oih!

TANEL. Sulle ja mulle mitte (Kustavile osutades.) Aga...
sellele siin.

MARI Meite Kustavile pärandus, kassa kuule!

TIJU (Kustavit selja tagant müksates). Siis naerata nat...
Sarve Matsi ristipoeg!

KUSTAV. Vaata, susimist ma ei salli, jata see mood! (T...
seb ja laseb ahervarele küljekile.)

TANEL (heas tujus jutukaks minnes). Oli meil sugus...
see Sarve Mats, suur vembumees ja kaaberjain. Pär...
das hobustega, ostis linu ja takku, ajas laatadel raha...
kokku ja jõi kõik kõrtsid ja trahterid läbi. Oli püst...
pagan, soodoma sulane eluea. (Vöörmünderliku väär...
sega.) Aga inimese päevad on loetud. Nagu säde hao...
rissu, nagu kotkas raibe selga, nii langes jumala käsi...
Sarve Matsi kuklasse...

MARI. Suri vanapoiss kevadise poriga. Ei saand siit ma...
tuselegi... soo meil kui meri ümber, sõida küna.

TANEL. Samane Sarve Mats nüüd ongi Nasnarudat...
tõstamendis nõogand. Küll paberid Kustavile tulevad...
pea vallamajast.

MARI (halvakspanuga). Pakub krosse?

... (tõrjutuse roomuga). Kõvad krossid topib kraesse.

... (laulatama jades) Nonoh?

... (tähtsust lisades). Kõvad krossid... ära kuku...
... but tullen.

MARI (hakkab asja tõsidust aimama). Sa ehmatad hirmu...
... hirmu!

MARI. Kõvad krossid, kõvad krossid. (Maigutab suud...
... määraal kurgus.) Kohe suhu ei mahu hästi see...
... korda utlemiskatset, kuni viimaks...
... Kolm tuhat vene rubla!

... (kalt korrates, kergelt). Kolm tuhat rubla?

... (abi rälja mänginud). Maksis seda ütlema...
... maha, mäs?

MARI (on püüdi tõusnud, ikka veel taibuta). Kolm tuhat...
rubla! (Siis järsku taibates summa suurust, röögatab.)
Kolm tuhat rubla... oi sa õnnistuse vägi!

KUSTAV (on enese vahepeal ka püsti ajanud ning asja...
... kalduda püüdnud). Sa kurat... kus on lops!

MARI (naba hoides). Kolm tuhat rubla... nüüd küll pühib...
... lahti! (Otsib kohta, kuhu istuda.)

MARI (uhkustades). Kas te siin üldse olete raha näind?

MARI. Jah, eest saime laadal punase kümnelise paberi...
... rublalise lisaks.

TANEL (tõustes). Sajarublast sa pole näind, Katariina...
... ?

... (a'a patujuttu, kos ma sajast nägin!

... (Naad poisile laotakse kolmkümmend «katarinaat»...
... poole.

KUSTAV (langeb kannule istuma, sõrmed karvus). Sa lop...
... lops!

... (kolmkümmend katarinaat! Et mu silmakesed... et...
... silnamunakesed... seda päeva. (Nutab.)

TANEL. Naistel need pisarad! Ikka tööpoolest? Kuule...
Mari, kui see raha su südame peegli nii tuhmiks teeb, siis...
... et saab kaelast selle tüli, kui ei taha.

MARI (on pakule istunud, pühib põllenurgaga silmi). See...
... hulk raha paneb ulguma.

TANEL. Tõstamendis seisvat, et kui see raha, mis mina...
Sarve Mats, olen kavala kauba ning petise tööga kokku...
knapind... kõrtsis joomata ja tüdrukule titekuludeks...
... maha jätnud... Et kui see paturaha mu ristipojale...
et passi või muidu ta hingele santuseks tuleb, siis see...
kolm tuhat rubla — seoke paber on tulnd praostile...

siis see kallis paturaha ning verehind antagu tervem
 misjoni heaks, vaeste paganate ümberpööramiseks
 diias. — Selle asja tuuma praost mind saatiski
 tama.

MARI (kelle rahaahnus põhjani vallutanud, kargab
 kalt püsti). Praost võib oma paganatega panni lasku
 me oleme ise ristiinimesed.

TANEL. Seda ma küsingi. Et kas Kustav võtab pärandu
 vastu või jätab kirikule?

TIIU (on vahepeal Kustavile lähenenud). Nad, Kustav, ei
 tahavad su häält kuulda.

KUSTAV. Ütlesin juba, ära susi!

TANEL. Tõsijutt, Kustav, nüüd sa otsusta. Kas
 päranduse vastu või jätab kirikule?

KUSTAV. On aega ja asja mõelda ning mõtelda...

MARI. Tule jumal appi! Raha pakutakse — tema veel
 lebi! Logask oled, kas lolliks ka lähed tahapihta?

TANEL. Mõelda võib, mõtlema peab. Vaata, sugulase pe
 lest soovitan raha võtta. Aga võõrmünderina pean
 kiriku eest seisma ja paganate pärast väljas olema.
 viimsel kohtupäeval ei tuleks ütlemist.

MARI (tõustes, inimestele mõistust pähe manades). Kolm
 tuhat rubla! Ja kaks lolli peavad tarka nõu, kudas rah
 lahti saada!

TANEL. Tasa, tasa! Vägisegi kelleltki ei võeta. Reagita
 ainult, et tõstamendis on oma konksud ning kõverik
 Ja peetakse aru meeste vahel.

MARI (veendumusega). Kolme tuhande rubla eest inime
 sööb sambla ja saepuru alla, kui aga saab raha kätte.

TANEL. Saab raha kätte, saab kätte, no siis saagu! K
 Kustav ütleb jah, mis siis minagi! Minu pärast sõit
 indiaanlased põrgu, kui jumal tahab. — Nii et, Kustav
 kudas siis jääb?

KUSTAV. Kudas jääb... sellega on, näätsa, et...

TANEL. Võtad või ei võta? Jätad või ei jäta?

KUSTAV (piinlikult). Ma... ma just parajasti ei mä
 öelda. Homme on ka päev.

TANEL (täheendusrikkalt). Homsel on ise homse mured...
 tänased selgitame kohe.

KUSTAV (abiotsivalt). See hulk raha, Ristmetsa! Mis m
 ta'ga teen ja kuhu panen!

MARI (ülimal põlgusega). Mis inimene sa oled, sa ei
 taha raha!

U (hastatult kummardudes, mahedalt). Võta pärandus
 Kustav, rumal on raha võõrsile lasta. Seega saaks
 la mündagi teha.

U Kolme tuhande rublaga teeme Näsärudast mõisa!
 KUSTAV (plumses kitsikuses). Seda inimese hinge et ei
 võta talule! (Tõuseb, katsub nagu põgeneda, peatub siis
 taimes heitluses.) Jusku kott oleks peas, ei mõista

U James oled... jookse metsa!

KUSTAV. James? Arvad või? (Ajab enese teise poolega
 appi) No on see raha kord olnud ja tulnud, see tõstamen-
 tust ja nähtud. Siis, kurat, mina selle kopika eest,
 kaotada, ku jooksuma ei hakka!

MARI (hõõrudes). Mehe sõna!

MARI (langeb pakule istuli). Ometi tuli arunatuke latva!
 Lollahunnik nina all, tema perutab, et võtta või mitte
 võtta? Kui kivi jões kukuksid põhja ilma emata.

U (patsutab Marile õlale). Mis siis muud kui soovime
 Näsäruda rahvale!

MARI (heal meelel käsi hõõrudes). Kolm tuhat rubla on
 raha, kui jumal tahab.

MARI (käsi kokku pannes). Önnistagem seda Sarve Matsi
 kull hana põhja ja selle taha. Eluaeg sai teist manatud,
 olles nüüd mõistad, et oli, kadunuke, kallis inimene!

TANEL. Sarve Mats on mullas. (Nina toa poole tõstes.) Aga
 hana elan ja tunnen prae lõhna!

MARI Heldeke jah! Astuge tuppa, kallid sugulased. Maalil
 mündagi jo valmis on. Tule, Tanel! Ja sina, Tiio. (Mine-
 kul)

TIIU (tagasi pöördudes). Kas sa, Kustav, ei tulegi?

KUSTAV (on kogu aeg sünge näoga seisnud). Tulen kui...

MARI, TANEL, TIIU kaovad pahemale majja.

KUSTAV. On hagijad inimese seljas! Hulganisti kallal...
 appi a'avad silmiti! (Laskub kõhuli murule.) Selle väsi-
 muse peale küll kuluks peatais põonata... (Asetab nää
 otsi kätele.)

KOUSEP (pahemalt tulles). Peremees, kas magad? Kui
 ei magad, ega ma siis sind ärata.

KUSTAV. Siin talus nüüd inimest lastakse hingata

KOUSEP. Kui sa just ei maga, siis luba mu koorik kätte.

KUSTAV. Mes koorik?
 JOOSEP. Lubasid kakust kooriku, kui sisu söödud.
 KUSTAV. Läks koorik koos sisuga, ei mina märgand v
 pidada.
 JOOSEP. Ahnepäits! Ja mida nüüd konutad, pea käppa
 vahel? Terve kaku vehib sisse — ikka veel näost kuu
 KUSTAV. Mis sa kiusad, mul niigi paha olla.
 JOOSEP. Paha olla, et sa kärvaks! (*Istub seina äärde*
rile.) Mis asjale see Ristmetsa rahvas siia sõitis?
 KUSTAV. Eks Sarve Matsi tõstamendi valus!
 JOOSEP. Sarve Matsi... no mis selle tõstamendiga
 KUSTAV (*rõhutult*). Päranduse, näätsa, veeretasiid meil
 kaela!
 JOOSEP. Pärandus meitele? Kas soole või moole?
 KUSTAV. See'p see on, et mulle. (*Põlgusega*.) Ristipo
 JOOSEP. Päranduse veeretasiid kaela. Ja sa ei saanud a
 sasti alt ära! Palju seda nodi tuleb?
 KUSTAV (*etteheitvalt*). Kolm tuhat rubla
 JOOSEP (*kargab püsti*). Kolm tuhat rubla!? Sa sea sir
 ja varsa vinkel! Kus tuleb pidu ja põli. (*Istub Kustav
 kaksiti selga*.) Nüüd rõõmulustiga teen sust torupil!
 Sahvi urr, urr, sehvi urr, urr, sahvi kriuhkadi, seh
 krauhkadi, kesk õuemuru kokku!
 KUSTAV (*tõukab Joosepi kõrvale*). Ära mässä!
 JOOSEP. Kuule, sa ei rõõmustagi...
 KUSTAV (*veab enese püsti*). Mure kaelas, muud ei mida
 JOOSEP. Kas sa väga kardad Vene riigi raha?
 KUSTAV. Raha on kolm tuhat, sekeldusi miljon.
 JOOSEP. Sa oled kui Laiuse mustlane mõisa kartuliväljal
 Et oo jumalukeee, ale-ee kullakeee! Et kust see soolve
 võetakse, millega need kartulid süüakseee!
 KUSTAV. Ega ma raha karda, ma kardan rahutust. Sõidud
 kohtud ja muud mässud, mis nüüd tulevad. Ja kui rah
 käes, siis kuhu ta paned ja mis ta'ga teed. (*Südame põl
 jast*.) Millal see laat sedasi lõpeb! Ära nõõgivad, näätsa
 hea inimese ilusa elu!
 JOOSEP (*koomilise parastusega*). Ei sool siin ilmas v
 mette! Töö eest ikka hoidusid nii hästi ja ümmargusti
 eemale, aga siis, kurat, tuli õnn selga?!

Eesriie.

TEINE VAATUS

Namäruda õues pisut hiljem.
«Mull. õuemuüril istuvad JOOSEP ja EEDO, käed
ümber põlve, noogutades.

JOOSEP. O! põlvekest, oi põlvekest!
 EEDO. Ja polve otsakest!
 JOOSEP. Kikka veskid ja vaese vesi. Üks saab teri ja teine
 JOOSEP. Kul oleksin keiser, tritvus rass!
 EEDO. Mis teeksid, kui oleksid keiser, või paavst, või
 mõni suurem sultan?
 JOOSEP. Eelmine valuga laseksin Metspere Jussi üles puua,
 see on klaar.
 EEDO. Mis ta soole tegi... see Metspere Juss?
 JOOSEP. Tegid... kus tegija! Kui rinnad kokku pistame, on
 õhki all. Aga ta kurat naerab, kui neite pull on meite
 ahtli ülal!
 EEDO. Siis on ta surma veart.
 JOOSEP. Aga sina, Joosep, mis teeksid, kui oleksid kuningas?
 EEDO. Ei mina leikaks lehetubakat taelaga segi. Sarskid
 ja putukid * viskaks hambasse, karbipapiirused, mis mak
 sused oma kuus kopikat kümme. Või tooks ahtli sakas
 nool ja ööruks teise ilsi sisse...
 JOOSEP. Mis asi on... see sakasnoi?
 EEDO. Sakasnoi, kulla Eedo, see on sõhuke kõrgem
 õht, saksa tubak, selle suitsu neelad kui paradiisi õhku.
 ... puskarile ütleksin jumalaga. Aiva kaaniks
 englipitrit ja muid peenemaid porujomme.
 JOOSEP. Englipitrit... küll on asju maailmas, kui mõistad
 arvad!
 EEDO. On maailmas englipitrit. Madal ja matsakas
 pudel, aga kael ilmatu pikk ja peen kui saksa rät
 a pul. Sõhukesest pudelist seda pitrit valatakse. Vötad
 pitrit, vötad teise, oi, põisuke. (*Naksutab keelt*.) Keele

* «Tsarskija» ja «Puški» olid päberossi sordid. «Sakasnoi»
 tubaku sort, Gabai — firma nimi.

kohe veab kaasa nõhukse krundi peele, et paha kida.

EEDO. Oled sa palju seda pitrit joond?

JOOSEP. Ise ma küll veel pole saand mette. Aga teie poiss on linnas käind ja läbi akna näind, kui ük oli joond.

EEDO (märkab, et teda tõgatakse). Luiskad!

JOOSEP. Kut kuram sa luiskad... luisu nõud jäid h maale.

EEDO. Sinuga ei saa üldse mehejuttu ajada!

JOOSEP. No siis kakume karvu, nagu kaks küürakat kuni purdel!

EEDO (vallatluse tujus hüppab üles). Sina Porkuni po varas!

JOOSEP (samuti). Sina Saksi seavaras!

EEDO. Vaata kui tõmban sulle õlekõrrega!

JOOSEP. Saad vastu jumalavilja varrega! (Kukuvad al varelts rüsinall alla.)

EEDO. Kukkusin purdelt jökke!

JOOSEP. Ja mina vajusin puhtasse vette!

EEDO. Kuivatame kasukad ja lepime äe!

JOOSEP. Lepime, et sina, Seeneküla sügavselg, jääd Saksi seavargaks!

EEDO. Ja sina, Kruusimäe küürakas, Porkuni pörsav gaks!

JOOSEP. Nõnda, kallis Eedo, maailma ehitus seisab pü EEDO. Seisab kudas... see ehitus?

JOOSEP. Aga nii seisab, et jää seks, mis oled. Ära k oma nahast välja. Kui oled pörsavargaks loode siis mette ära viska silma suurele seale. (Istunad viimset suve, siis olen tööpoiss valmis.

EEDO. No mina, kurask, oma nahasse ei jää! Karjas k viimset suve, siis olen tööpoiss valmis.

JOOSEP. Sulasmehed mõlemad. (Mõnutesedes.) Sediste siin Näsnäruda õuel higistame. Ja laseme jumala mu ilma hea olla ning veel hästem maitsta. Oi põlvekeste põlvekest, põlve otsakest!

EEDO (ringi vaadates). Kas müristas?

JOOSEP. Mul niisama... soolik torises.

EEDO (tõustes). Soolik! (Majale osutades.) Küll teeb hinge täis. Kuradi vöölmöldrid söövad munapudrud ja kohv paksud sisse. Aga meile tuuakse ette silk ja kirkukont JOOSEP. Äe sa silgust sandisti kõnele. Kui ikka seda so last võtad mehe eest, ei siis hauaski mädane Sakad,

(Söövad kooke magedat, no kos seda haisu, kui sure- ittuavad naerda.)

Tulevad TANEL ja MARI, on lõuna lõpetanud.

Tanel karjumaad, näe tähik jalle punases. bi saata pole katsund? toppind, mis vähegi andis. Seebikivi, lõngaõli, pitrooli, põssirohtu ja pieretist. Ei Potku, perenaine, veel tuletungal takka järele, d lõunast jaaniku! d lõuna hundipoputaja! Lõunad! (Kõned püksitaskus). Ohoh! Tanel. Opid mind veel tundma! Kõne mind ei tunne! (Hüpleb õrritades Taneli nina

Kümne tütre kuulus isa kihelkonna ees teeb kisa. Praost kantsli kukil rässib, Tanel rahvalt raha pressib. Kilistab seal killa-kõlla, Jusku sõidaks saksa tõllad!

(Hüppab (Jookseb paremale.) Sina vihaga). See on jumala teotus! Sina ja jumal oled, mette põle kuulnd! Sina sulast teotab, on seega teotand ka isandat. (Motte.) Upub maailm lõopimise ja koeruse kära sisse. Ah! Poisiklutt, mis sest pärast veel tuleb! JOOSEP. Kui alati teaks, mis patt on, jäta teise teine- tate tegemata. Sina ei tea, mis patt on... ma ütlen sulle. Vaata, mola kangesti himustad, see jäta tegemata. Aga mis su aadale aadamale üpris hapu on, seda just tee... siis loigil teel. Olevat patt pärjs tervisekski vahel... L (põlgusega). Terviseks... mis aitab tervelt põrgu minna? Parema juba ühe silma ja lõhkise-peaga taeva. — Tanel tähik on? Tule, Tanel, ehk tead loomale viimset nõu anda.

TANEL ja MARI kaovad paremale. Pahemalt tuleb
TIIU ja KUSTAV.

TIIU. Elate siin maailma veeres, sood ja rabad ümber
KUSTAV. On vähem tüli... teistest inimestest.

TIIU. Kõneldakse, et kevadiste sulade ja sügiste sad
puhul siit üldse ei pääsevat välja. Kudas siis surn
maetakse, mis siis tehakse?

JOOSEP. Järsku ei tehta mette kedagi. Pannakse kad
nuke nurka seisma, peerg hammaste vahel, las nä
teistele tuld, kuni saab saaniteed. (Kaob naerdes pa
male.)

KUSTAV. Mis rutt sel surnul ikka on. (Istub pakule.

TIIU. Kas sa siit muile maile ei igatse?

KUSTAV. Mis mujal paremat on... sama maailm.

TIIU (istub Kustavi juurde pukile). On ikka vahedki mu
ilmas, kui vaatad. Vanaemalt, kes pärit Tartumaalt, m
letan üht laulu... kas ma ta sulle loen?

KUSTAV (ükskõikselt). Loed või ei loe.

TIIU. Kuula siis! Umbes nii, et:

Milles see maja madala,
raastas roogusin rumala,
õlgi katusse kasina?
Et siin suikuja sulane,
maga ja maapidaja,
hooletuma otsalise
kutsuti kodu väisse,
taheti talu minisse.

KUSTAV. Mis sest laulust siis tähendust?

TIIU. Laul tahab öelda, et:

Ühel ussel uibeida,
ühel majal marjapuida,
ligitare leegi aida,
taga tare tapu aida,
kiige ümber kivi aida...

(Pilku Näsnäruda talule heites.)

Teises talus jälle:

ole ei ussen uibeida,
õlgi majal marjapuida,
ole ei rauditseid redeleid
üles minna uibeessa,
maha tulla marjapuista.

KUSTAV, kui imelikult see laul lõpeb?

TIIU. Noh?

TIIU. Sinna'p väänname väisse,
käänname kodukälisse.

KUSTAV. Mis sa nüüd ütled?

TIIU. KUSTAV (kellele need jutud ei meeldi). Mis inimesel siis
õnneb... sinna noh... sinna sandisse talusse väisse
ja kätte kaanata? (Tõuseb.)

TIIU (seisab). Vist on inimesi, kes ei või näha teiste alla-
käänd. Kes ihkavad oma tööjõuga pööret tuua. Ja
tõukord, Kustav... on ka südamel oma kutsumised.
KUSTAV (on pahemal ratastele istunud, äkki). Kas sa niita

TIIU. Talutütar ei mõista niita, tohoh!

KUSTAV. Siis on hea. All luhas, näätsa, mul jäi vikat põõ-
sas postil. Mis ta seal sedasi seisab ja sina siin.

TIIU (tähelepanuta). Kas ta siis niidab, see vikat põõsas?

KUSTAV. Niidab küll, kui viitsid lüüa.

TIIU. Sa ise ei viitsi?

KUSTAV. Viitsin... aga praegu, näätsa, pole lusti.

TIIU. Tubli, ma niidan su eest. Aga tule varssi vaatama...
tõtan sind! Kas tuled?

KUSTAV. Küll ma tulen... kindlasti vist!

TIIU. Kindlasti vist! (Kaob naeruga paremale.)

KUSTAV (Tiule järele vaadates). Seoke plika on kui tak-
ke kuljes... mis ta tahab?

TANEL ja MARI tulevad paremalt.

Tanel. Elukust elulooma ei saa, seda ütleb mu silm
(TIIU). Hunt murdis lampa, nüüd sureb lehm.
Tanel. Metselajas, kõik võtavad mu käest.
TIIU. Pole hada. Sarve Mats maksab kinni. No kudas
Kustav... kas hakkame... kas hakkame seda
use vark. joonde rihtima või kudas?
TIIU. See karte rihtimine ometi pole keerukas?

TANEL. Konksumehe vembud ikka sees... kas sa ei tunne?

MARI. Kas sa's ennist ei reakinud?

TANEL. Tühja kõhuga ei jõudnud kõigest kõnelda. (Ipinu äärde pakule.) Aga nüüd, kus seedimine koostame seda mõnusamalt, kas pole nii?

MARI. Alles neist paganaist lahti saime, kes siis jälle tuleb? (Istub teisele pakule.)

TANEL. Selga või mitte selga... vaat' pärandust ei sa paljalt kätte.

MARI. Kudas paljalt?

TANEL. Kustav peab enne midagi tegema

MARI. Kustav ja... tegema? Mida see Kustav siis teeb?

TANEL (rõhuga). Kustav peab naise võtma... punkt on on tõstamendis

KUSTAV (kargab püsti, südamest). Hulluks olete läinud!

MARI. Peab naise võtma... meite Kustav. (Tõuseb) on tore punkt. (Patsutab Kustavile.) Pole mina poisil kuma saand, nüüd Matsi raha paneb rattad alla.

KUSTAV (vaieldamatult). Naist mina ei võta!

MARI. Kudas ei võta, kui tõstamendis on punkt. Sa läheb Siberi, kui eksid punkti vastu!

KUSTAV. Siberi lähen, aga naisele mind ei panda!

TANEL (torgates). Kui naisevõtuga üksi lepitaks!

KUSTAV (uue ehmatusega). Mis siis veel?

MARI. Kas need punktid kord ei lõpe!

TANEL (tõuseb, astub Kustavi ette, viivitab pinevust tehes). Pead naisele ka lapse saama. Alles siis öeldakse päri tengi!

KUSTAV (üsna juhmiks löödud). Lapsel? (Vajub vanarile.) Nüüd on ots!

MARI (rõõmsalt). Meite Kustavil naine ja laps... ilus ja aus asi. (Kustavil silitades ja lohutades.) Äärmuretse, pojuke, küll me need punktid kõik lahastasti... ühel nōul ja jõul. (Tanelile.) Oli tükimees Mats siin maa peal. Näe, surreski need vorukid tal poisseest läind.

TANEL. Matsi naljad on meile tõeks. No Kustav, kui võtame nüüd enese pisut pihku?

KUSTAV (tõustes, uue hooga). Söögu paganad Sarve Matsi... mina tema raha ei taha! (Katsub põgeneda.)

MARI. Kudas ei taha raha?!

TANEL (Kustavile teed kinni pannes). Ägedad sõnad üli

na. Aga ilus nōu on pärast kallis asi. Me kõik oleme pidanud kord oma elu korraldama.

KUSTAV (ulhava langusega). Naise veel laseks enesele võtta. Aga kust ma lapse saan?

MARI. Laps sa saad, poivan!

TANEL. Põnssi on naine. Kui see käes, küll siis jumal ka teid seed muretseb.

KUSTAV (kergendusega). Noh kui jumal...

MARI. Tõstamendi järele kolm aastat on armuaega. Kolme aastaga olgu punktid pandud ja täpid täidetud. (Ilmatu õnnetundega). Kolm aastat, siis, kurat, kus see aeg sul on!

MARI. Kolm aastat pean aru... kolmandal siis võtan, kolmandal jatan võtmata.

TANEL. Kolmandal võtad... millal siis jõuad? Ega laps ole ootama, see annab teinekord oodata. Jääd hiljaks, kui ei alusta.

MARI (muretult). Kolm aastat. (Taskuid kobades istub paremale müürile.) Paneme ikka enne piibud suitsu, et sa näe, kust neid naisi ja lapsigi soetatakse.

TANEL (istub kännule). Jäta piip, mul on sulle paremat. Võta siis... (Võtab põuest.) Võtsin kirikukõrtsist paki teetee. Suured päranduse, pulma ja ristsete värgid on mottesin. Et kui hakkan väimeespojaga mehejuttu pidama, siis suu oleks seadsam. Tule, võta!

KUSTAV (ei viitsi hästi tagumikku tõsta, aga et käsi ei olatu, tõuseb ometi). Sigar! (Sõrme vahel veeretades.) Olukest toppu pole varem igemesse saand... ole mehele! (Istub Taneli kõrvale.)

TANEL. Sigar või naine... kõigega mees kord teeb algust! (Patsutab tuld.) Tõmba tuli otsa!

KUSTAV (popsutab). Ta narr ei võta, näatsa, vedu!

TANEL. Hammusta ots lahti... vaata nii... (Hammustab otsa ja sülitab otsa suust.) Nõnda! (teeb kõik kohmakalt järele.) (annab uuesti tuld). No näed! (Süütab ka oma)

KUSTAV. Juba võtab! Ja hea hais on teisel taga!

TANEL (uhkustades). Maksab ka raha... kaks tükki, kolm tükki!

KUSTAV. Kolme tuhande rubla eest saaks teisi vist mitu haopinu!

TANEL (minnes). Mehele nad kõik kipuvad. Oi, oi, kuhu Näsääruda perenaine! Kümme tütar... see pole nali! (Kaob pahemale.)

KUSTAV (endamisi). Küll mässivad sisse mehe, oi ju (Tõuseb istukile.) Kudas nad su eest kõik siledaks rohelised, et Kustav mine ja Kustav astu! Aga mis Kustav hing sees ütleb, kes sellest kusib. (Ennast kobades.) Nikkis siin ja näkkis ennist, vaat' mis nüüd sai! (Mõeldab.) Kas sa niidul pole?

JOOSEP. Katsusin olla, peremees. Aga ei tea, mis talle mette ei saa otsast hakkama. Kohe ei mene täna töö. Varssi päev õhtul ka, eks homme rabele.

KUSTAV. Kas Ristmetsa tüdrukut nägid?

JOOSEP. Tuli alla luhale. On see üks kekats!

KUSTAV. Mis ta halba tegi?

JOOSEP. Mõtlesin, et tuleb nasama patseerima. Aga hiras pöösast su vikati ja kukkus niitma.

KUSTAV. Eks see olnd hea.

JOOSEP. Hea... mis hea see on? Vehib kui lollakas tera vikatiga kannul. Tulin parem ära. (Istub kännule.)

KUSTAV. Elu nüüd üldse läheb hapuks...

JOOSEP. Nonoh?

KUSTAV. Üks õnnetuse hunnik siin ma olen.

JOOSEP. Kuhu kehvlile su vene's jälle kinni jäi?

KUSTAV. Ikka samasesse... päranduse kärestikku.

JOOSEP. Kas need vaevad ja valud kord ei vaibu?

KUSTAV. Taga hullemaks kõik läheb... oi Joosep, mil mu'st saab!

JOOSEP. Mis press sulle siis peale pandi?

KUSTAV. Enne oli ainult rahast jutt. Aga nüüd tahtmise kasvavad kui veerevad lumepallid. (Kaeblikult.) Naise, näätsa, pean võtma ja lapse, näätsa, saama... Ja kõik olgu kolme aastaga juttis.

JOOSEP. Õige tosi?

KUSTAV. Ja kui ei tule jutti... siis raha läheb India. Ja mina Siberi.

JOOSEP. Kes see Siberi saatja siin on? Kas võõrmunder? See mees kõlistagu kirikus oma kuljust ning jätku õiged inimesed rahule.

KUSTAV. Tõstamendis, näätsa, on punkt seoke...

JOOSEP. Punkt? Punkt on halb! Mis kirjas seisab, seda püssirohuga mette ei põleta välja.

KUSTAV (ranke ohkega). Tuleb Ristmetsa Tiiuga lugemiseks.

JOOSEP (hellele ei meeldi see mõte, tõustes). Viitsakale tüdrukule ja lollakale kibu — miks siis Tiiuga? Kas su Tiiu tõstamendis seisab?

KUSTAV. Tõstamendis jusku Tiiut ei olnd. Aga Tanel, tüdruk, sel kombel rõhub peale.

JOOSEP (ahjakalt). Tanel rõhub, meks mette? Kolm tuhat rubla sulle valuga siia söideti. Maksab tütar paigale.

KUSTAV. Punkt seisab tõstamendis. Tiiuga või mõne teise. Üks Siber on kõik.

JOOSEP (rinnuti vastu). Üks keik, kos ta üks on! Mette tüdruk plikud pole sedised kui see. Perenaise kord tallu tüdruk pänd. Aga Ristmetsa tõug Näsäärudale ei kõlba, tüdruk ei anna plaani välja. Tiiu oma rumala töölustiga, tüdruk sulle, rikuks siin igasuguse hingerahu.

KUSTAV (virisedes). Hommikul pükse jalga vedades kas tüdrukumata, mis plevnasse ma keskpäeval satun! (Tõsi-rahameeleheites.) Seoke maik on praegu südames, et kui tüdruk ohelikku otsida ja seda konksu otsa upitada, pükse enese, näätsa, üles!

JOOSEP (kes vahepeal rahutult väljapääsu otsinud). Poo-ndaga, peremees, pea natuke vahet. Ma annan sulle kergemat nõu.

KUSTAV. Mis kergemat siin enam on!

JOOSEP. Kes otsib, see leiab. — Tulevad mulle kuulsad tüdrukpoisi ajad meelde. Kümme päeva leisisin laatsaretis, kuhu tohtrit sudisid ja mudisid seljas... no ei saand meest mundri alla. (Müksates.) Vene kroonu petsime-riks siis ei saa nüüd Ristmetsa nekrutist lahti!

KUSTAV. Pole ma eluilmas haige olnd.

JOOSEP. Aga korraga oled. Päranduse jahmatus või naise-õhtu ehmatatus, äkki pole asi korras. Kodus veel kudagi õnnepäev, püksivärvel peos. Aga sõitmise pörutust ei kannata. Ega muud seokest laulatust.

KUSTAV (sügab kukalt). Äkki pole asi korras? (Rõõm-likult.) Kuule, see mõte mulle meeldib! Sest oleks ikka tüdruk lahe küll, kui esialgugi saaks eemale hoida prahist! Võtaks veel viimse peataie magada... enne laata!

JOOSEP (julgestavalt). Saab hoiduda prahist, esialgu ja pärast ka. Kuku aga kõhtu kisendama. Kui puhabani sulle vinkli välja pead, on Tanel tütreaga läind!

KUSTAV. Usud sa?

JOOSEP. Issanda päev! Võõrmünder peab pühapäeval kuskus olema.

KUSTAV (*upitab enese püsti, laia naeruga*). Oi sa kuskus meil on nappu!

JOOSEP. Nõndaks, Kustav, nõndaks! Kui peremees ja lane kokku hoiavad, siis maailm seisab hästi püsti, (Kaisutavad.)

KOLMAS VAATUS

*Isanüruda õues mõned päevad hiljem.
Põu lares pakkudel istuvad TANEL ja MARI.*

MARI. Mis me teeme, no mis me teeme, Tanel?

TANEL. Mis me teeme? (*Kargab püsti*.) See on ma ei tea milal Issandapäeval tuln ja nüüd on laupäev!

MARI. Laupäev, Tanel! See ilmatu aeg, mis oled viitnud!

TANEL. Mina ei mõista, mis inimesed te olete! Ilusa heina-
nõelata paned siin magama, kelle kuradile, tule jumal
app! Ouldaks veel selge sõnaga, et ei ja ei mittel! Aga
... ikka soo soo ja jaa jaa... kas sest midagi
tuleb? Naist tahetakse saada, last tahetakse saada,
... tahetakse saada... kust see tuleb, kui keegi ei
... Jumal ei hakka sind ratist rebima, kui sa ise
...!

MARI. Ei see haigus poisile anti... pakilisel ajal!

TANEL. Haigus, haigus... — On ta sul sageli viril?

MARI. Pole kunagi kaevand. Aga nüüd kui lendva löi

TANEL. Mina seda haigust ei usu. Poiss tembutab.

MARI (*hõustes*). Ei meite Kustav tembuta... pole seda
mõku antud. Venimus ta on viimse varbani. Aga otse-
põhise meele ja sirgeliku südamega. Haigus tal on juma-
... mitte oma tehtud.

TANEL. Kust taevast see kukkus!

MARI. Hirmutasime poisikese ära. Ta na pika vinnaga, ei

... pakilist asja. Kõik nagu kaarnad kallal, et olgu
... laps ja rahad. Nae, mõjus hingeliselt.

MARI. Olgu haigus, kõik oleme haiged olnd. Aga see hel-
... teeb hinge täis. Kas taluinimest saab pilpal pidada?

MARI. Jala ei jäksaks, aga tema ei kannata vankril vedada.
... sante veetakse hobusega laatsaretti. Temal

... liikmed paigal — kardab pörutust!

MARI. Sisemine häda võib hellem olla kui lihtne luumurd.

TANEL. Lori! Poiss tuleb lihtsalt ja usna ligidalt pihku
... ötta. Et kas saab asjandajat või ei saa? Ja kui ei saa,
... is ma kaon, sest homme on Issanda päev. Siis istute

sin oma nälja veeres edasi ja raha laheb kirikule, on mu sõna.

MARI. Kirikule küll raha jätta ei saa, südametunnist hakkaks vaevama.

TANEL. Kus see poiss sul praegu on?

MARI. Nähti teist ennist koplis pleekkangal püherdaval.

TANEL. Siis tule ja teeme otsad sirgeks. Kas nii või nii... kauem see asi ei hapne. (Paremale minekul.)

Parema! tuleb MAALI, TANEL mähiseb tast maha, MARI, kes samuti minekul olnud, MAALIT nahepeatub.

MARI. Mis sul, Maali... silmad punased peas?

MAALI. Ei midagi.

MARI. Mis sa siis nutad, kui ei midagi?

MAALI. Ega ma nuta... muidu hõõrusin. Vist marj silmas, et kihelevad.

MARI (kahtlase pilguga). Kihelevad... kes teite marj teab! (Kaob Taneli järel paremale.)

MAALI istub ahervarele, katab näo kätega, on õnnetu. Paremalt väravast tuleb JOOSEP omaette vilistades.

MAALI. Oh jumal, jumal!

JOOSEP (märkab Maalit, satub heas tujus ja vigurdab laulma).

Ma vaatan paadist kiikriga,
kas paistab juba Saaremaa.
Ei paremat pole kuskil maal,
pole kuski maal
kui suisel ajal Saaremaal.

(Läheneb.)

Mu pruut on valge nagu tui,
mul andis musu mullu sui.
Ei paremat pole jne.

(Istub Maali kõrvale ahervarele, paneb käe ümber piha.)

Mu pruudil ilus valge kael
ja kaela ümber sametpael...

MAALI (nutab.)

JOOSEP (märkab alles nüüd teise meeleolu). Kuule, mis viga on? Mis viga, Maalike?

MAALI. Nuti ja nuuts nüüd on, nagu naed.

JOOSEP. Noh?

MAALI (hädlega, mis ikka jälle murdub). Kas ma sulle

ütleaksin, et kos sa sedasi... mis hullu sa mooga

kui olen sulle armas, eks siis niigi ole õnnelik

Aga sina kui kull raisa kallal, üks tõtt ja võtt...

... käes! (Nutuga) Eks nüüd ole käes!

JOOSEP (hüppab püsti). Mis? Käes? Kut kuram ta nii kor-

MAALI. Olin ise ammu pahal aimul, eile õhtul siis kaisin

lõhn Kadriil... pole enam kahtlust maskit.

JOOSEP (pühib otsa). Näe, ihule võttis kohe vahu meeme

MAALI. Mis me nüüd teeme, Joosep?

JOOSEP (peatult). Teeme, teeme... Mina's tean, see roh-

... on naiste asi!

MAALI (unistava lootusega). Mis mul viga, kui oleksin

JOOSEP (tal on enesest koledasti kahju hakanud, on känd-

...set võtnud). Nii heleda meelega mõtlesin õhtu so

...nude tulla. Aga vaata, mis sa mooga teed! Elu rikud

...nude topsuga

MAALI (pealetungi alustades). No kes seda rikkumist alus-

JOOSEP (kui herilasest nõelatud, hüppab üles). Alustas...

...nude sa ütled — alustas. Tüdruk ikka suutu, kui saab

...kus nüüd tema! Aga kelle veri see vedas, kelle

...poles? Kust see leek su silmi, kust see värin

...hädade tuli? Päeval hepleb ja kepleb ees. Ja öösel

...n kui sula vaha, ei saa sõrmede küljest lahti. Missa

...missa sedasi... no kudasi siis? Kui sa aiva poue

...poed ja hõlma ojud, eks siis mehegi meel löö mühama

...teennast kirudes.) Siis sõhuke nalg langeb su peale, et

...võivitsik oleks vöö vahel... mette ei pääse sest

...mooda!

MAALI (tunneb, et poisilgi on omast kohast õigus, õrnalt)

...Mida nüüd tapled, meheke, olid ju ilusad a'ad.

JOOSEP (järsult). Istu nüüd oma ilu ja a'aga!

MAALI (tõustes ja Joosepile läheneda katsudes). Ega ma

tite vastu põle, las lapsuke tulla, kui on tulema pandud!
 Kui meil oma pere ja tare oleks!
 JOOSEP. Oma pere... kuhu varna ma ta riputan! Ja suurele maale sulasena tolknema, nüüd tahad me teha ka moonaka. — Vaata, võtan hõlmad vöö vahele kaon hommepäev!
 MAALI (*langeb kännule*). Mis siis minust saab, kui sa jäätad? (*Nuttes*.) Kuhu sohu ma veara lapsega vaon.
 JOOSEP (*otsib väljapääsu*). Võis teisigi su juures küll Altmetsa Sassigi siin vahel nähti kõõritamas. Teab, kelle teost tehtud, kelle pahast pandud!
 MAALI (*hellusega*). Nüüd, Joosepik, oled küll mög. Meite see maimuke on. Me oma suuandmisest, me eno kaelahakkamisest...
 JOOSEP. Las laps tuleb lagedale... kas ta mo nüüd näikse.
 MAALI. Kui sa minu nahas oleksid, Joosep...
 JOOSEP. Sinu nahka ma nüüd lähen! (*Vihaga*.) Magasin su juures, no magasin! Aga midagi ei ole luband. Iki kihlu pidada mette, ei viine vististi tuua.
 MAALI (*läbi nutu, ägedalt*). Siis oma habi alla vaon. Soo laukas või linaleos on mu ots. Sus kaks elulooma hinge peale jaavad, pea meeles, poiss!
 JOOSEP (*tunneb, et pääsu ikka pole*). Ai sina, tüdruku kassakas, kudas ta plindrisse paneb mehe! — Mehele tahad saada, seks neid tuliseid süsi mu põu puhud!
 MAALI (*nuutsudes*). Ei ole ju teist pääsu kui mehele...
 JOOSEP (*heideldes*). Mehele... mehele! Mis ma teen, no mis ma teen! (*Äkilise mõttesälvatusega*.) Pea, pea, õigus! Vaata see on möte! Sa sea sirkel ja varsa vinkel, kui valatud!
 MAALI (*tõustes*). Sa arvad?
 JOOSEP (*rõõmsalt*). Mehele pead sa saama!
 MAALI (*langeb Joosepile kaela*). Oi jumal, Joosep!
 JOOSEP. See lunastus mu pähe torkas kui jumala sõrm! Tule! (*Tõmbab Maali kõrvale, häält madaldades*.) Arva, Maali, kellele su kosjan?
 MAALI (*segaduses*). Kellele... kas sa ise mitte?
 JOOSEP. Ise, paraku, ei saa, aga teisele panen küll.
 MAALI. Mis jutt see nüüd on, Joosep! Kes teine mind sedasi... (*Ara uudishimuga*.) Keda sa õite arvad?
 JOOSEP (*tähtsust võttes*). Keda ma arvan? Ütle mulle

(*puudutades*) Vaata ma kosjan su meite Kustavile, Kustavile!
 MAALI. Kustavile... kuule, sa oled ogar!
 JOOSEP (*naerates*). Kas on paha Näsnäruda perenaiseks saada, mees?
 MAALI (*mitme mõtte heitluses*). Näsnäruda perenaiseks? Ei jumal! Ei, ei... ei minust seda saal! Ja sina... kuhu sinu süda läed? Ja mis Kustavil mind tarvis on tahta?
 JOOSEP. No Sarve Matsi tõstament otse sihib su peale! Tõstament punkti jaoks Kustavil naist ja last kibedasti vaja... no meil mõlemad oo!
 MAALI. Kustavi naine? Näsnäruda perenaine... oi jumal! Nii kergesti see ei lähe...
 JOOSEP. Asja peab liigutama, siis läheb! — Sina nüüd pane oma paremat hilpu selga. Ma seni katkust Kustavi leida ja talle auku pähe reakida. (*Tõukab Maali minekule*.)
 MAALI (*tõrkudes*). Ei, ei... seda ma ei tee!
 JOOSEP. Kas linalikku on magusam minna?
 MAALI. See pole hea, Joosep! Et oma lihase lapse võõrastele kokutame.
 JOOSEP. Võõrale... kas me võõrale... oma enese pere-mehele... Jääb titt tallu, kui tuleb! On poeg, saab tulevane Näsnäruda peremees.
 MAALI (*uue imestusega*). Meie poeg Näsnäruda peremees!
 JOOSEP (*isegi oma tarkust imetledes*). Sulasmees! Aga poja jo enne sündimist keerab peremeheks! Kudas sa oma lapse eest ei hoolitse?
 MAALI (*kahklusega*). See alles reakida... pole veel auku keerand.
 JOOSEP (*hoobeldes*). No kui mina ise oma pruudile isameheks hakkan, siis titel on papa mis paugub!
 MAALI. Oi, Kustav tuleb... mina kardan!
 JOOSEP (*Maalit pahemale saates*). Mine, mine! Ja ära kehikutust ning kenitust mette unusta... mehele peab ikka meeldima kah!

MAALI on pahemale madunud. Paremat venib lavale KUSTAV unise näoga, heinapebred riietel.

JOOSEP. Kost pahust sina, peremees, valja veeresid?
 KUSTAV (*istub ahervarele ja hakkab enesele aset mugan-*

dama). Kõik põõsad ja puhmad nuhivad läbi. Siis vajab sin aganikku, ei osata sealt veel otsida. (*Haigutab.*)

JOOSEP. Haiget inimest ei jäeta rahule! (*Istub kännukile.*)

KUSTAV. Haiget või mittehaiget... inimest ei pea ekkotama. (*Paus.*) Messa mu'st vahid?

JOOSEP. Vaatan ja vahin, et mes mees sa õite oled... seestpidise krundi poolest?

KUSTAV. Mes krundi?

JOOSEP. Vaata, mooga on see hulluma asi, et mees tüdrukuta ei oska olla. Üks peab mul olema. Ja vahel on kurjasti kaks. Kudas sina saad nii tõntsisti elada?

KUSTAV. Jäta plära!

JOOSEP. See on inimese loomuses. Et pole seda vere pärami sulle põhja pandud, kust see patulust siis tõuseb? Siis venid kui vana viisk elust läbi ja oled viisakas inimene.

KUSTA. Ei minä naistega harjuks...

JOOSEP. Harjub, peremees, keigega harjub. Kui ma, saarlane, siia sulaseks jäin, eks minagi mõelnd, et kui kuram siin teenid? Et kudas inimene oskab künda? Hoiatatra, juhi hoost, pea vagu, vahi kive... ega seda jõua korruga teha. Aga ära harjus, ei midagi. Olgu mis tegemine talus... kas ma pole mehe eest väljas?

KUSTAV. Väljas sa ikka oled.

JOOSEP. Nii harjud ka naisega... pärast ei saagi ilmselt olla. (*Asja juurde minnes.*) Sarve Matsi kiusuks sool tuleb emane tuleb võtta...

KUSTAV (*naisevõttust kurguni villand*). Viskaks selle Näsäruda kaelast ja kaoks. Hulguks kui metsjeesus maailmas... näatsa, ei viitsi vantsida.

JOOSEP. Mina mõistan, sool on sõhuke hing, et ikkagi rängasti rahu. (*Rõõmsalt.*) Kannata veel pisut. Võotmündrit ju kuuldi häält tõstvat, et — tohu pörgu, homme on Issanda päev! Kõõtsutab vanaroisk veel täna kodu poole... keige suguseltsiga.

KUSTAV (*ei tunne enam miskit rõõmu*). Võtaks samase Tiitu, kui on tallu toodud... saaks rahu.

JOOSEP (*tõustes, tigidalt*). Tiitust sul palju rahu tuleb! Kohe uus mure... kus laps. (*Rõhuga.*) Pole ju tüdrukul titte kaasa tuua.

KUSTAV (*koorma all kõveras*). Titte... see pole valmis võtta!

JOOSEP. Ei ole? (*Saladuslikult, poolsosinal.*) On naisi nõhukesti, et jo tulles oo väikest vamiili kaasas

KUSTAV (*trise kõrvaga kuulatama jäädes*). Väikest vamiili?

JOOSEP. Kui põllu valid, kos külv küntud ning iva jo...

KUSTAV. Mes lori see on?

JOOSEP (*puksutab Kustavile õlale*). Sõhuke sassi läind tüdruk... küll oleks soole marjaks!

KUSTAV (*kordab masinlikult*). Sassi läind tüdruk... mõtlema) Mespärast sassi? (*Taipamise esimese näitena.*) Ah sassiläind tüdruk! (*Üsna taibanud*)

JOOSEP. Sassiläind tüdruk!! (*On üles kerkinud, laia naevõõras*)

KUSTAV. Tüind tüdruk... kui mehel nuppu on peas! (*hõhklevalt.*) Sassiläind tüdruk, hm... kost sa ta välja võtta?

JOOSEP. Su omas talus teenib.

KUSTAV. Omas talus... ära reagi! Kes siin siis teenib? Ei ole ometi Maali?

JOOSEP. Maali neh.

KUSTAV. Kaenäe tüdrukut! Kellega ta's na hullusti?

JOOSEP. Kas soo hing on puhas?

KUSTAV. Mene metsa!

JOOSEP. Kui sa omaks ei võta, eks ta ole siis minu.

KUSTAV. Sinu? Siis sinu. (*Istub pinu äärde pakule.*) Pea tüdruk omale, kui ta sul parajasti on.

JOOSEP. Minust nüüd midagi... peaasi kui peremees saab!

KUSTAV. Ma su naist ei taha!

JOOSEP. See pole mehe jutt! Kas minust või mõnest teisest... tüdruk on sedasi, nagu sa vajad. Maaliga saad tubli tüki tallu. Ja lapsest pole muret, mehe sõna.

KUSTAV (*kukalt kraapides*). Sassiläind tüdruk? Oleks ikka kena küll, kui ühe vooriga saaks vamiili koju!

JOOSEP. Ühe vooriga... ja siis on rahu. Kui titest tuleb polss, on peremeeski terveks põlveks ette nähtud, pole minu mure!

KUSTAV (*pead vangutades*). Sedasi ikka ei lähe... kindlasti vist!

JOOSEP. Hakkas juba minema, kut kuram ta korruga ei lähe?

KUSTAV. Võõras laps, nagu undrehi asi...

JOOSEP. Võõras laps... mis võõras ta soole on. Eks sulase loimetused ikka tule peremehe kasuks. Jaagu siis lapski talule, kui ta su krundi peal on saadud.

KUSTAV (*instinktiivselt*). Mina ei tea... seestpidi hakkab kohe vastu... Vaat', mina seda Maalit ei taha!

JOOSEP (*tigedalt*). Kas sa kuuled, ei taha? (*Olgu kehitudes.*) Kudas arvad! Mina ei saa ja sina ei taha... ei siis Näsnärudal sünnivad hirmsad asjad!

KUSTAV. Mes hirmsad?

JOOSEP. Teeb tüdruk otsa enesele!

KUSTAV (*kohkudes*). Teeb otsa!?

JOOSEP. Su linalikku lubas minna. (*Ähvardades.*) Su kaks elulooma su hinge peale jäävad, pea meeles, peremees!

KUSTAV. Kas ta siis tõesti —?

JOOSEP. Ütles ise, et siis teist teed pole kui surm!

KUSTAV. Surm!?

JOOSEP. Oled sina mees, põlgad elusa tüdruku! No kui on parem, kui ta su linalleost surnult tõmmatakse (*Kahjurõõmsalt.*) Näsnäruda krundi peal! Oi jumaluke neid protokolle, mis siis su kaela sajab! Ja kohtuskäimisi kolmeks aastaks! Seda rahu sa omale otsid, raudade kõhnat! Sest inimesetapp, pane tähele! on märksa hirmsam tegu kui naisevõtt või muu päranduse sekeldus.

KUSTAV (*vajub saepakule*). Oi sina Issand, kudas kõik teed mu ees on püsti! Mis ma teen, no mis ma teen? (*Alandlikult.*) Sa näed ise, Joosep, ma olen pehme!

JOOSEP (*rõõmsalt*). Kui kaubad koos, siis anna käsi!

KUSTAV (*sirutab käe, vaatab ise teisele*). Tüdrukinimene, mis ta ennast tapab!

JOOSEP (*istub teisele saepakule*). Õige sõna! Tapmiseni ei tohi minna! — Aga kudas Tanel saab ninanipsu! Viib oma Tiitu tagasi kui hallitand kringli!

KUSTAV. Tanelist nüüd... sõitku! Aga Tiitu... (*Kratsih kukalt.*) Aga tüdrukust, näätsa, nagu hakkaks kahju.

JOOSEP (*põlgusega*). Mis kahju sul... sedisest!

KUSTAV. Ei märgand seni miskit. Aga kui ütlesid... hallitand kringli, siis tundsin... tundsin, et pole ta'st ilus nõnda reakida. Ta, raisk, oli üsna hea paistusega mu vastu

JOOSEP (*üleolevalt*). Tiitu? Maali paistus tuleb sulle palju priskem, küll näed!

Pahemalt tulevad MARI ja TANEL, nende järel TIITU.

MARI (*Kustavil nähes*). Kus sa ometi, Kustav, olid...
TANEL (*rahval*). Näe, kõva minek käes.

JOOSEP (*hõustes*). Meie pärast võivad soita!

TANEL. Mitte nüüd ise, poiss, mis kõhvitsemine see olgu!

MARI. Kas tobi, pojuke, lööb juba lahkemaks?

KUSTAV (*põniseb*). Seda tõve nüüd teab...

JOOSEP. Peremees siin parajasti kiitis, et jo võtab

pehmet

MARI. Tõnu taevale, ometi kord!

TANEL (*rõõmsalt*). Nii et kõhu poolest võib sõita?

KUSTAV. Kohu poolest nagu võiks...

JOOSEP (*vahele*). Aga asjaolud!

TANEL (*rahuldusega*). Siis läheb sõit lahti. Veel täna õhtu mulline kirikumõisas ära... öömaja saab Ristmetsal. Ja taanne praost viskab esimest korda kantslist alla. Et kel ootab ütlemist, see tehku seda kohe. Ja pärast pidagu meel!

JOOSEP. Küll siis ütlemist tuleks!

TANEL. Kas on sedasi, Kustav?

KUSTAV (*arglikult*). Sedasi... sedasi. (*Saab tugeva müksu haigepilt ribidesse.*) Ma sinuga, näätsa, vist ei sõida, nagu märkan...

TANEL (*kui taevast kukkunud*). Kudas ei sõida?

MARI. Mis joba sa, Kustav, jälle a'ad!

JOOSEP (*Tanelile, hästi kikkis ja kekis*). Nüüd, Ristmetsal, viid oma tütre ja rakmed kenasti koju. Meitel hobused ja pruudid omast käest, võorast mette ei vaja.

TANEL (*arusaamatuses*). Hobused ja pruudid? Mis jutt see on?

MARI. Kuula nüüd Joosepi loba!

JOOSEP. Kui Joosepit ei usta, küstagu siis Kustavilt.

TANEL. Kustavilt? Hobused ja pruudid — mis see on?

MARI. Nüüd küsin ma, Kustav, kui katekismuses: mis see on?

KUSTAV. See on... see on, näätsa...

JOOSEP (*Kustavile*). Lausu ära, on kohe kergem!

TANEL (*on Kustavil kraest haaranud*). Mis see on? (*Tõmbab Kustavi nattipidi üles.*) Kas kosid mu tütre? Kas kumid või ei kosi?

TIITU (*vahele*). Mis sa nüüd, isa, nii ägedasti...

TANEL. Siin on küllalt pehmesti öeldud!

MARI. Kosib, kosib... miks ta's ei kosi!

TANEL (*tõusva vihaga*). Kosid või ei kosi... ehk lõhkeb kaus mu kannatlikkuse katlal!

JOOSEP. Lausu, peremees, siis oled lahti!
 TANEL (*Kustavit raputades*). Kosid või ei kosi? Kosid
 ei kosi?
 KUSTAV. Selle jutiga, Ristmetsa, küll jusku ei saaks...
 TANEL (*tõukab Kustavi enesest ära*). Küll on kurat...
 tahan minu tütar!
 MARI. Mis sa ogaraga teed... no mis sa ogaraga! (*Tõukab
 Taneliga nõu pidama.*)

*Vahepeal on kõigist nägemata lavale ilmunud MAALI.
 ta tuli pahemalt ja on enese ehtinud. JOOSEP märkab
 teda, tõttab talle vastu. TIJU on KUSTAVI oma hoolde
 võtnud ja püüab teda lohutada.*

JOOSEP (*Maalile sosistades*). Keik on korras, keik on kor-
 ras... ole ainult tragi!
 MAALI. Jumal, jumal, mis sest tuleb!
 TIJU (*pehmelt*). Ära pane pahaks, Kustav, et isa nii äg-
 dasti...
 KUSTAV. Mes see raputus mulle tegi...
 MARI (*märkab Maalit, nüüd näevad teda kõik*). Maali!
 Heldeke, mis sitsid sina oled selga a'and?!
 TANEL (*Tiiule, südametäiega*). Aupärast tüdruk... ei sa-
 poisile meelt pähe!
 JOOSEP. Mis TiJU siin enam... kui lood jo teises tuuris!
 TANEL. Mis tuuris?
 JOOSEP. No et meite peremees on teise tüdrukuga sassis

Üldine segadus: «Sassis!?»

TANEL. Teise tüdrukuga sassis!?
 JOOSEP. Nii sassis ja vussis, et pole muud kui võta ära!
 MARI (*uskumatu imestusega*). Meie Kustav vussis?! See on
 loba!
 TIJU. Mina ka seda Joosepi juttu ei usu!
 JOOSEP. Mis mina... las Kustav kõneleb!
 TANEL (*kirudes*). See Kustav! Siis kõnele, poiss, oled sa
 ulasti eland? Vasta!
 KUSTAV (*vaikib*).
 TANEL. Oled või ei ole? Oled või ei ole!
 KUSTAV (*seljaga teiste poole, ei pööragi pead*). Küllap
 vist!

Üldine imestus.

MAALI (*Kustuse silmavesi!*
Maali, tunneb, et kavatsused on lõplikult luhtunud). Sa
 jätad jama ja valu värin!
 JOOSEP. Tüdruk jo hakkab vamiilist märku näitama.
 MAALI. No mihuke tüdruk? (*Satub Maalile, kes
 tunneb, et ta tund on tulnud, ning rühmast läbi katsub
 eda tungida.*) Mis lolli sina siin sitsis seisad, kesk kallist
 jumala päeva! (*Tõukab Maali kõrvale.*)
 MAALI. Seda küsin ka mina — kes on see tüdruk?
 MAALI (*hüües etteõuklevale Maalile*). Losutad siin ja-
 ta mardisant!
 MAALI. Mi-mind kutsuti siia...
 MAALI. Kes kutsus?
 MAALI (*nutuga*). Joosep ütles õõ, et peremees'õõ... kut-
 sud tekkima
 MAALI. Mis reakimist sul peremehega?
 MAALI. Joosep ütles, et... Joosep ütles, et õõ õõ... et
 peremees võtab mu õõ õõ äe.
 MAALI. Mis jamps see on!
 TANEL. Küsin viimset korda viimati — kus on see tüdruk,
 j
 MAALI (*on Joosepilt ergutava müksu saanud*). Mi-mina
 olen see tüdruk õõ õõ...
 JOOSEP (*seletavalt*). Üle aia andsid suud, läbi mulgu
 muutasid, läbi teivaste teretasid!
 MAALI (*karjatab*). Maali?
 TANEL (*põlglikult*). Teenijaga!
 MAALI (*Maalile, tighedalt*). Sest sul sitsid kaelas on, et
 lüües lihvaks!
 TANEL. On teod ja tegemised!
 JOOSEP (*vabandavalt*). Kudas sa peremehele keelad, kui
 oled ta leivas?
 TANEL (*astub keskele, ametimehe tooniga*). Võtad tüd-
 ruku omaks, Kustav? Sinu töö ja tegemus?
 JOOSEP. Kesse õige hõlma tuleb hakkama!
 TANEL. Sinu au ja häbemus?
 KUSTAV (*üle selja*). Minu ta siis on, nagu märkan.
 MAALI (*haarab sügava liigutuse ja tänutundega Kustavi
 kätt*). Kustav, sa kullatükk! (*Nuutsudes.*) Linalikku oleks
 ka raske olnd minna.
 KUSTAV (*piinlikult, vabastuda püüdes*). Mis sest leost...

lase rahu! (Kaob aeglase sammudega paremale, MARI samuti kui vari ta kannul.)

MARI. Sa Krestuse silmavesi! Kogu aeg tüdruk just Joosepiga... ja äkki Kustav! Suguseltsi teotab ära!

TANEL (kirudes). Küll on koera kombes majas! Äh, loe, läks mu sõit... narri mu möte!

MARI (nõu otsides). Kui tüdrukuga õite reagiks... viisil kal viisil?

TANEL. Küla varssi kära täis... ei mina ses pulmas kaasa tantsi!

MARI (halisedes). Jätad mu häda sisse, Tanel?

TANEL (Joosepile osutades). Sul nüüd teisi sugulasi. Tuh Tiit, homme on Issanda päev!

TIIT (Marit kallistades). Ei mina tädit üksi jätta... see segadusse!

MARI. Hea laps... hea laps... olen tõesti kui veest tõmmatud!

TANEL. Siis sõidan üksil! (Teeb pahemale minekut.)

MARI (temast ette tõttamas). No suuruseta ma sind, sugulane, minema ei lase.

TANEL. Mul omal süüa kodus. (Viimset pilku võitlusvõidule heites.) Soodom ja Komorra! Et tõrva sellele Na nädalele sajak!

TANEL ja MARI kaovad majja. TIIT, käed puusas, siht, väljakutsuvalt Joosepit, kes on istunud pahemal ratastele.

JOOSEP. Messa moost sihid?

TIIT. Oled peen vend!

JOOSEP. Mis õnnistust veel ootad, et ei sõida?

TIIT. On väikest klaarimist

JOOSEP (osatades). Klaarimist! (Kiirelt.) Tüdruk on sedasi, poiss võtab omaks... mida sa klaarid? (Veenda püüdes.) Sulane veel ligi peaseb, kui peremees otseti ees!

TIIT. Seda ma klaarima jäengi... seda sinu — süütust! (Irvitab näkku.) Süütust! (Jookseb heleda naeruga pahemale.)

JOOSEP (kargab püsti). Süütust? (Tunneb, et on läbi nahtud, Tiitule järele vahtides.) See pole tüdruk... see on noid!

TANEL (lava taga). Kimmel aiste vahele, Joosep!

JOOSEP. Paugupealt, võõrmündri saks! (Tõttab pahemale.)

... tuleb kui rasket koormat kandes lavale KUSTAV, tema jälgedes MAALI. Kui KUSTAV on aset leidnud kannul, istub MAALI kõheldes ta kõrvale. Vaikus.

MAALI (Kustavile)

KUSTAV (kui argates). Nojah?

MAALI (murtud häälel). Oled mu peale kuri, Kustav? Kustav pole sulle teha ei tahtnud. Aga Joosep ütles, et

Missa nutad... selle sita asja pärast... pole

... nuta!

MAALI. Ei tea, kuhu läheks ja mis teeks!

KUSTAV. Ära nuta... küll a'ame kõik ilusti... rihtungi!

MAALI (peaga Kustavi õlale laskudes). Häbi hakkab enesest, et oled nii... nii hea inimesel!

KUSTAV. Mis sa siin oskad hea või kuri olla... saatus, sõda, rohub peale!

... tüdruku tagant kostab JOOSEPI äge «tprrr, kurat!» ja TANEL «Sodoom ja Komorra». Viimane sõidab kirudes minema.

NELJAS VAATUS

Vaikne hele pühapäeva õhtupoolik Näsnäruda õhtu.
KUSTAV istub kannul ja loeb raamatust. Ta on riht-
selt puhtam ja pühapäevasem.

KUSTAV (veerib). «Kuus päeva pead sa tööd tege-
sest kuue päevaga on jumal maailma loonud. Aga sel-
mes päev on hingamise päev, siis ei pea sa üh-
tege-ma, siis jumalgi seisis ja hingas.

Kui lind laulab või teri nokib, siis ei või tema midagi
haududa. Kui, sind töö segab või nõrgestab, siis ei saa
sa mitte kõigest hingest oma südant valmis hoida l-
dale. Seepärast keeldakse maailmas ümberjooksmin-
sul rahu oleks jumala süles istuda...

Palehigi kuivab pühapäeval põllutöö pealt, aga tä-
palve kaste peab su hinge orast niisutama. Seepär-
su hingamine ihu tööst ei või üksnes hingamine ihu-
olla, üks magamine ja maas vedelemine...» (Lööb ra-
matu kokku, ringutades.) Jumala sõnaga on küll in-
lik lugul! Loed seda raasike, siis uneleili viskab l-
kapaga.

TIIU (on toa poolt tulnud). Mis teenistust sina pead, Ku-
stav?

KUSTAV (sõbralikult). Lugesin, näätsa, Saaroni Valge
Lillest...

TIIU. Isa meil kodus loeb ikka kogu perele.

KUSTAV. Mina armastan üksi lugeda... enese tarbel.
Vana tõstamendi mürtsust ja mõrulist suuremat ei pea.
Aga ehvangeeliumi vaim... see on mulle küll kangem
konti mööda

TIIU (istub Kustavi kõrvale kannule). Kudas seda mõtled

KUSTAV. Aga mõtlen nõnda, et jätta maailma sipelgapo-
ja aina põõna Kristuse armus...

TIIU. Meite vana jälle sõdib, et kui tahad talu piima ja
mett jooksmata panna, siis rassi ja raskelda kui Moos.
Aga ilm on täna ilus!

KUSTAV (üles vaadates). Pääsukesed kõrgel taeva all...
lendlevad. Ei need, sunnikud, märka pühapäevast!

...õhtuse vaikuse järel äkki ja elavalt). Tunned sa
...õhtude laulusõnu?

KUSTAV. Tänukeste? Ei marka mäletavat.

KUSTAV. Tõnu siis, käib nii. (Sädistab.) «Tõlbi Jaagul olid
...elumajad, küll olid head elumajad, nüüd pole üht,
...hüü veel. Sist sistenukki, kala kakinukki, sist
...naar.»

KUSTAV. Ega ma sest Tõlbi Jaagust tahagi parem olla...
...venimus — kas mu'st muud kuuldakse.

TIIU (õhku heites). Inimesed näevad välispidist, kas nad
...mis sul sees on?

KUSTAV (kuulutama jäädes). Mis mul sees on?

TIIU. Mul on kuld, aga paksult mulda ümber.

KUSTAV (pole kunagi enesest head kuulnud, umbusk-
...Sa mo kulda tead!

TIIU. See venimine sul on sisepoolne veartus. Sa oled
...headusest

KUSTAV. Ega ei viitsi küll kellelegi kurja teha.

TIIU. Mehed on ju sehuksed narrid, et häbenevad

KUSTAV (Tiiu suhtumisest usaldust võttes). Pole see mul
...lihtpaljas lõbulaiskus. (Saladuslikult.) Mul
...seoses mõningas kõrgelikum tundmus...

TIIU (pagan õhutades). Seda ütlesingi, et sul on sees vea-
...mis paistab halvasti välja.

KUSTAV (Tiiu soojusest jutusoonele sattudes). Lausa ja
...mõte inimeses, näätsa, lööb enese seisma...
...meite esivanemad seal mõisateol... et küll
...voisid orjusest revestuda ja une saadamatusest
...Et kui nüüd maa ligi pääsed, siis norskad ja
...kõigi esiisade eest! — Ja teine elu... see parem
...millest praost kantslis sumiseb... No mis para-
...sa muud oskadki ihata, kui et oleks kord paik, kus
...unevõlad tasutakse... kus teomehe sugu enese
...pohjani välja magaks. No miks ei peaks selle para-
...juba maa peal algust tehtama, kui ta taevas on

TIIU. Sinu hing nõuab paigalpüsi, aga mina jälle tahan
...askeldada. Mulle sigib sügavlikum tundmus,
...totlen ja innuga asun tegelemise kallale. Töös ja tali-
...olgu põllul või karjalaudas, juskü tiivad kasvavad
...la

KUSTAV (mõnutseva kujutlusega). Kui suvel laman maas,

see muld kõhu all ja jumala päike kupatab päraotsa, tahaksin olla kui taim, mis tõukab oma tõru maamula (*Erilise hellusega*). Seda mulda mina armastan, olen ise samasest sõnnikust. Kui ma teinekord, näin loen, et mullast oled sa võetud ja mullaks pead saama, siis tuleb mu peale seoke põline maara tundmus...

TIIU. Armas jumal, kui elu on antud, kudas ma ta magan!

KUSTAV. Muld ja materjaan on, mis meis tagasi ikk magama, nagu ta magas, näätsa, enne maailma loomist.

TIIU (*Kustavi magamise motiivile vastu astudes*). Et h mene savist tehti... mina arvan, sellega ei ole uhke dada. Tähtsam kui materjaan on see, et savikambal elav hingeõhk sõormeisse puhuti... sellest hingeõh tuli elu ja eladus. Inimese ülesanne ei ole savistud vaid... vaid elada... elu sünnitada.

KUSTAV (*ei lase ennast segada*). Mina, näätsa, olen m gand, et inimesed, kes halvasti magavad, on juba en põrgu läind!

TIIU (*märgates, et mõttega Kustavist jagu ei saa, toet esile naiseliku kavaluse*). Ära nüüd, Kustav, kohe pu joones end taeva magal (*Kelmikalt*). Löö ikka piik põrgu poole ka, et ehk polegi nii paha... Kas sa mee vastu ka mees oled? Või kukud Karja-Eedolegi alla?

KUSTAV (*rahuga*). Jääks mehi loogu, kui viitsiks visat

TIIU (*pilgates*). Viitsiks? Vaat' ei suuda!

KUSTAV. Nonoh!

TIIU. Ei sinusugune saaks tüdrukulegi tuult alla tõsta

KUSTAV. Arvad või?

TIIU. Mida kiitled, näita üles!

KUSTAV. Ah ei näita? (*Haarab Tiiut*).

TIIU. Võta ilusti, ega ma ole palgiots!

KUSTAV (*tõstab*). Kas oled õhus?

TIIU (*kiljates*). Kustav!

KUSTAV (*keerutades*). Kas on taevalend?

TIIU. Jumala pärast, Kustav!

KUSTAV. Teinekord ära kelgi! (*Istub tagasi kännule, Tiiu kätel*).

TIIU. Kas nüüd tüdruku tagasi paned, kust ta votsid?

KUSTAV (*süvenedes*). Sa polegi nii kerge!

TIIU. Eks mulgi ole oma mullad ja materjaanid...

KUSTAV (*ootamatu hardusega*). Muhe ja pehme kui kom-

... Ja seoke sooja lehmapiima ja magusa poesitsi lõhn
... sul kuljes. Peaks sinuga tegema, näätsa, tea mis?

TIIU (*hoob kared Kustavile kaela*). Sina Näsnäruda näss!
... hõõleb, hõppab sülest, kohendab riideid.)

KUSTAV (*haab algul üsna juhmilt istuma, siis tõustes, kui*
... ootaks uue maailmajao). Ai sa kurat!

TIIU (*pausitult*). On sul paha, Kustav?

KUSTAV (*puhtsüdamlikult*). Küll hakkas õnnis olema!
... kade tule, mis see oli?

TIIU. Eha mulda mulla juurde kistakse.

KUSTAV. Su suu, Tiiu, kui see mu suule sai... nii kõrge-
... lükk tundmuse pole mul olnd iku sees!

TIIU (*headvalt*). Kui jumala hingevälk lööb läbi kahest
... materjaanist!

KUSTAV. Hingevälk... materjaanist? Et siis sünnib
... seoke... vikerkaar? Tiiu! (*Tahab haigrata*).

TIIU. Vankriga sõidetakse tänavast... see on küll isa!
... tõmbab enese lahti ja tõttab pahemale ära.)

KUSTAV (*järele vahtides*). Tiiu! Tiiu! Vaat' mis on tüd-
... rükk! (*Nagu joobnud*). Küll on roosa olla! Kui esimese
... viska viskasin kurgu taha, siis hakkas ka nii... risti-
... lükk hasti! (*Imelikke liigutusi tehes*). Seoke vunk
... on praegu ihus, et võtaks vikati ja lõhuks õhtuks
... mehe vakamaa heina! Või taoks ühe suure posti maa
... lükk! (*Näeb Joosepit väravast tulevat*). Astu lähemale,
... hõpp!

TIIU (*heal tujul*). Kudas läheb, peremees?

KUSTAV (*haarab Joosepil rinnust*). Sedasi näätsa!

TIIU (*hirmuga*). Kulla mees...

KUSTAV (*keerutab*). Sedasi näätsa!

TIIU (*meeleheitel*). Hulluks oled läind!

KUSTAV (*viskab Joosepi murule*). Sedasi näätsa! Oma
... vanillid võid potilaadale viia!

Lähemalt tulevad TANEL ja TIIU, paremalt MARI.

TANEL. Kaitsku jumal Näsnäruda talu... siin ma jälle

MARI. Heldeke, Tanel, ma kope aimasin!

TANEL. Kärstitus oli peal kogu a'a. Nagu kirikust lahti
... on, kohe tegin tulema!

MARI. Ometi tulid, sugulane! — Joosep seal maas vede-
... led... tõmba ometi Ristmetsa kimmel varjule.

JOOSEP (*tõustes, Kustavi poole*). Kohioinas! (*Lonkab t... pahemale.*)

TANEL. Kuidas need lood siingi lõpevad, juba... kukkusin vihastuma.

MARI. Kas sulle juhtus halba?

TANEL. Kui südames usu torn tugevasti taeva poole tõuseb, siis ei kannata, kui ristiinimene tuleb sulle sõnniku koormaga...

MARI. Mis selle sõnnikuga nii pahasti?

TANEL. No pähabel päeval! Issanda päev on nädala kroon... kes läheb kuningale vastu sõnnikuargiga. Peatasin hobuse ja küsisin mehelt, kas ta on pagan. Pagan mitte, aga kas paruni rendi saad kuue päeva kätte? Mu hing siis täis kargas! Näitasin piitsavari taeva ja küsisin, aga mis ütleb see krahv seal üleval? Parunit sa, kurat, kardad, aga jumalat mitte, no kumma põrgu on palavam?

MARI. Kui jumal oleks mõisas ja parun taevas, küll sa jumalatki hirmsamini kardetaks.

TANEL (*istub pinu äärde pakule*). Mis Näsnärudal kuulda, näha on?

MARI (*istub teisele pakule*). Küll olen pikuti ja põigiti seda asja mõelnd!

TANEL. Kui Kustavist natuke meest oleks... no ei ole.

KUSTAV (*rinda tõstes*). No seda veel näeme!

MARI. Pole poisil latva peas!

THU (*on Kustavist eemaldunud ja Taneli ning Mari vahel pukile istunud*). Mis ta vaeseke teeb, kui on Maaliga sassis!

KUSTAV. Sassis? Mulle see supp, näätsa, ei lähe!

THU. Miks, Kustavike, keetsid nihukese supi, et pärast ei passi süüa?

KUSTAV. Ei söö kah ja — tahe! (*Heidab murule maha.*)

TANEL (*asjalikult*). Supp tuleb süüa, küsimus on ainult — misukese lusikaga?

THU (*lõbusalt*). Keerukas küsimus!

TANEL. Kui tüdruk ise jätak...

MARI. Ei see nüüd kulbiga tõrjudes kuku poisi küljest!

THU. Kuhu ta lähekski, ses olekus...

TANEL. Läheb, kui on minekust tulu.

MARI. Pole talus krossigi titerahaks maksta...

TANEL. Mõni teine võtaks ära...

MARI. Kost seekse lolli leiad!

THU (*tõugates*). Kas Kustav hakkaks Maalit võtma, kui... ütleme, oleks Joosepi?

KUSTAV (*rusikaid tagudes*). Selle Joosepi ma...

TANEL. Lõduks mõni koreda lõuaga vanem sulasmees, mis kutsuksite Näsnärudale popsiks...

THU (*nookides*). Kas isasüda lubaks oma last popsisauna...?

KUSTAV. Isa!?

THU. Ja kas seesugune sokutamine päris õige ongi?

TANEL. Päris õige... no kas mina olen Kristus? (*Tõuseb.*) Mõelagi peab tegema, midagi peab tegema! Ei saa sugu... lasta sohul!

TANEL (*tõustes ja Tanelit eemale vedades*). Asja tuleb ääri ajada ja veeri vedada! (*Kaovad mõlemad pahemale.*)

KUSTAV (*tõustes*). Läksid! (*Istub pahemal ratastele.*) Tule ma, Tiul! On sulle ütlemist.

THU (*läheneb*). Ütle siis, ma kuulan. (*Istub 'Kustavi kõr-*

KUSTAV. Kui just teada tahad... siis mul pole üldse, näätsa, noh!

THU. Mida sul ei ole?

KUSTAV. Üldse Maalit... last... ega sassi!

THU. Pole... kes seda usub! Nii, Kustavike, küll ei lähe, ei sa saalgama... meest sõnast, härja sarvist!

KUSTAV. Ma pole ju... no kus ma sain... helde taevas!

THU (*õlgu kehitades*). Mis sa mulle... klaari oma lood Maaliga (*Näeb MAALIT pahemalt tulevat.*) Sealt ta tuleb.

KUSTAV (*tõustes*). Mis Maali! Näätsa, Joosepi tukad võtan jalku, sealt see taevas kõige rutemini selgub. (*Tormab Maalist mööda pahemale.*)

MAALI (*on Kustavist peaaegu maha tõugatud*). Kuhu see Kustav tormas... päris imeplik teist sehuksena näha!

THU. Peigmehest poiss... või talle nüüd aega antakse...?

MAALI. Kuule nüüd! (*Tahab minna.*)

THU (*teda peatades*). Sina, Maali... tule, istume ja reageerime naistejuttu.

MAALI (*umbusklikult*). Mis juttu mul või midagi...

THU (*kätt sõbralikult pihale pannes*). Küll sina oled kõrviks läind! Poisi võtsid eest... ja nüüd ei kõlba kõnel-dagi.

MAALI. Pilkad! (*Tahab minna.*)

TIIU. Ära ole narr! (Tõmbab Maali enesega paremale müürile istuma.) Kas poiste pärast maksab kiselda? Sa ei neid sulle ja jääb mulle.
 MAALI. Sul hea reakida... mis mina!
 TIIU (mõistes). Mis siin halvaks panna... loodus k oma rada
 MAALI. Ilus loodus... lapsega tüdruk!
 TIIU. Küll Kustav teeb aegsasti pulmad. Siis oled Näs näruda noorik.
 MAALI. Pole seda mõttes olnd.
 TIIU. Kas need asjad nüüd üsna tahtmata tulevad! — Aga oled tubli tüdruk. Ja miks sa mulle eriti meeldid, sinus, vaata, pole kübetki võltsi.
 MAALI (kohkudes). Võltsi? Mis võltsi peaks minus olema?
 TIIU. Ütlen ju, et ei ole. Ei sina talu ega vara pärast poisile lähe... Või muu häda pärast. Sinusugusel tüdrukul on see... südameäsi.
 MAALI (katab näo kätega). Pole ma ingel ühti!
 TIIU. Saab sulle Näsnärudast põline kodu. Suurt rõõmu kannad südame all. Sul on mees ja su lapsel on isa. Seostest õnne me, tüdrukud, ihaldame.
 MAALI (nuutsudes). Kus see õnn siin ja kus õnnetus...
 TIIU. Mida sa, rumaluke... kõik on ju hästi!
 MAALI. Kui ta oleks!
 TIIU. Kas siis pole? Ons midagi, mis ei peaks olema?
 MAALI. Võlts... võlts ja pahupidi kõik... puha! (Nuutsus.) Mis ma's pidin tegema... kuhu oleksin jäänd!
 TIIU. On Kustav sulle halvasti öelnd? Või ei tahagi sa teda enam?
 MAALI. Kustav nüüd... mis sest Kustavist!
 TIIU. Kudas mitte Kustavist?
 MAALI (pühib silmi). Ega's ma Kustaviga olnd... ja läind!
 TIIU (teeskleb imestust). Mitte Kustaviga?!
 MAALI (madala häälega). Oli teine mees...
 TIIU. Siis vastutab teine, — Aga miks seda Kustavit kaasa kisti, kui polnud tema tegu?
 MAALI. Kas mina kiskusin, aga see Joosep, kurivaim!
 TIIU. Joosep?
 MAALI. Käis peale kui uni, et Kustav tahab... et peremees vajab... et Sarve Matsi tõstamendis seda olla nõutud. Mina... mis mulgi oli oodata? Eks ma vajand ulualust halvaks päeviks.

TIIU. ... mis häda's t e m a l oli neid asju nii tulid...
 MAALI (kõhale vaadates). Tema'p see asjamees mul ongi...
 TIIU. ... pärast sedasi laks nagu läks...
 MAALI (Tõuseb.) Pulmad tulevad, ainult peigmees on...
 TIIU. Ei tule mulle pulmi! Kus sulle tõe tunnust linalikku tuleb minna.
 TIIU. ... pärast see Joosep siis on maailmas?
 MAALI. ... Joosep mind võta. Ütleb, kuhu su panen...
 TIIU. ... ei lähe mettel!
 MAALI. ... mis mees ütleb, kas me saame sest küsida!
 TIIU. ... kui oma võrukaela sallid.
 MAALI (nuumeelselt). Kiidupoiss ta pole. Ja santusi on tal...
 TIIU. ... mis ma teen, kui teda tahan! Ja et kord...
 MAALI. ... mida seal enam arutleda.

Pahemalt tulevad TANEL ja MARI.

TIIU. ... nüüd teame, mis teha. Aga esialgu jäägu see...
 MAALI (hoida).
 TANEL (müksates). Maali! Võta nüüd tüdruk...
 TIIU. ...
 TANEL (keskele, kõhatab). Mida need tüdrukud...
 MAALI. ...
 TANEL (Maaliga tõustes). Reakisime mehelemineku...
 TIIU. ...
 TANEL (Mehele tüdruk peab... aga ikka...
 TIIU. ...
 TANEL (Tõuse järel).
 TIIU. ...
 TANEL (seisust peab pidama, kossa muidu! Mis pudru maa...
 TIIU. ...
 TANEL (tõuseks, kui peremees kosiks ümmardaja ja sulane...
 TIIU. ...
 TANEL (hoidaks ühte peretütrega?).
 TIIU. ...
 TANEL (Armastus, tädi, ei küsi alati seisuse järel, olen...
 TIIU. ...
 TANEL (Raamatust... vaat elu õpetab, kudas...
 TIIU. ...
 TANEL (Kudas piibliski vaene Rutt saab rikkale Poasele.
 TANEL (õpetlikult). Tõsi, talupoja perekond astub me...
 TIIU. ...
 TANEL (Ilma ette Ruti raamatust. Põllult viljapäid noppides...
 TIIU. ...
 TANEL (stub see teenijatüdruk parmaste vahelt perenaiseks.
 TIIU. ...
 TANEL (Aga kudas? Kas ta magatab meest? Ei, ta ei anna kauna...
 TIIU. ...
 TANEL (Puhkagu noppida... see on vaks vahet!

JOOSEP. Appi... appi... tappa tahab mõrtsukas! (*Taneli juures varju.*)
KUSTAV (*rusikaid vibutades*). Ma su... ma su kuta ära karda!
MARI (*imestusest juhm*). Helduse vägi, Kustav... misse on läind?!
TANEL (*tõrjudes*). Jata nuud pidama, Kustav... mis sedasi on?
KUSTAV. Sedasi, naatsa, et mina seega vamiili kutsa...
TANEL. Mis vamiili?
TIIU (*on Kustavi oma hoolele võtnud*). Nii ei lähe... katega. Tule istu siia kännule, kuni süda lööb lahku maks.
KUSTAV (*kännule istudes*). Tema, lõmper, aspeelaat... mina olen isa!
TIIU (*Kustavile*). Anna aega, küll varssi selgub kõik!
TANEL. Mis siis juhtund on, armsad inimesed?
TIIU. Juhtund... eks Kustav praegu selge sõnaga ütlet et tema Maalit ei kosi.
TANEL. No see on mehe jutt!
MARI (*imestusega*). Kustav ütleb... kust nüüd püüa lahti lööb!?
JOOSEP. Kustav ei kosi? No siis kovad titerahad tasuda!
TANEL (*rõõmsalt*). Kustav ei kosi! — Kuule, Joosep... meheks, võta tüdruk ise ära!
JOOSEP. No selle loputise sisse ma ei lähe!
MARI (*Taneli mõttest haaratud*). Tõsi jutt, Joosep, võta tüdruk... ühe talu teenijad, nagu olete
JOOSEP (*kergitab pükse*). Pole minu tegemus... kelle te selle talgud!
KUSTAV (*kargab püsti*). Kelle töö...
TIIU (*surub Kustavi tagasi istuma*). On Joosepki Maalit liibitsenud, nagu nähti.
JOOSEP. Paljugi, mis nahti. Nagu Altmetsa Sass. Ka... tis siin Maalit sohukese poolvillase pilguga
TIIU (*Maalile silma pilgutades*). Kudas sulle Sass meeldib?
MAALI (*taibates*). On viksem poiss kui Joosep. Ja etem igast kandist

Ära sa mul vigurda, vaat' o ma peab õige mees
tama.

MARI. Mes oma?

TANEL. Kudas oma?

JOOSEP (laia tujuga). Mis siin salata või salgan
jätta... minu patust see tudruk ju pahasti läks. Mu
patust, pererahvas, jah!

TANEL (*taganedes*). Sina!? Sinu patust?

MARI. Kost õige oinas tuleb lagedale!? (Joosepi kallid tormates.) Minu poega teotama!

TANEL (*viha tõusul*). Mis sulpi te siin olete keetnud!? kogu aeg üks ninapidi vedamine! Kiriku võõrmünder kas see on mänguasi?

JOOSEP (lepitust otsides). Kas ma paha pärast, v. mündri saks... häda viis härja kaevu! Sulasmees, ü kuhu tüdruk oleks pand? Ja Kustav jälle tõstame vaevas, et kudas saaks vamiili ühe vooriga koju..

TANEL. Kavala kauba ja petise tööga! — No mis Kustav, seal losutad... tõuse ja anna aru! (Tõmbab Kustavi nattipidi üles.)

KUSTAV (suurtest erutustest väsinud, on oma «hinn
rahusse» tagasi vajumas). Tahtsin Joosepit, näätsa ki
rima hakata, no sa ise ei lasknud!

TANEL. Ei lasknud? Suumulk on peas aupärast? Ööls
siis kohe, et sul Maaliga pole matti...

KUSTAV. Suumulgu poolest oleks ammu öelnd. Aga 'n
siin kui värten ees... selle saba tagant saad veel s
lausuda!

TANEL (*Joosepile kirudes*). Sina saarlane... kus rebu...
händ on poisil püksis! Aga nüüd on selge vahe. Sinu
tüdruk, sinu temp — pole talul sellega tegu!

MARI (suure kergendusega). Heldeke jah... miks Kust.
peab maksma, kui asi on Joosepi!

JOOSEP (lööb kaks kätt suu peale). Hupp! Palasilk! Ma kuram inime ise enesele keeleotsaga teeb!? Ole veel mu mees ja tunnista tõtt?! Kas ma enese pärast... peremehe kasude eest olin väljas...

IIIU. Ega tüdruku eksitamise eest küll aupalka ei makseta. Aga kui mees süü tunnistab...

JOOSEP. Kut kuram inimest nuheldakse töö ja õiguse pärast!

TIU. Oma süü tunnistab ja eksimise heaks teeb...

JOOSEP. Nii heaks, kui vähegi saab!

10. Oma elamise heaks teeb ning Maali võtab... Siis
 11. ...nõuab, et talu peaks noorpaarile ulualust ja oma
 12. ...sõnaldama.

... (roomuga). Tõsiõigus! (Tiiule.) Seda mina olen
... meelud ning alati öelnd... Et kui Ristmetsa Tiiu
... noorikuks tuleks, kus kuram siis on elu!

— Atah hea sõna eest, Joosep! Aga nooriku võtud siin
— eespool on alles Kustavi otsustada.

«... Kustav nii loll pole mettet, et ei taha sõhukest
tehtud!»

... (Tõul küest võttes). Kudas siis jääb, Kustav? Kas
... (Tõul teist korda veel tühjalt tagasi sõita?

Ac, peremees peruta... pista kotti, kui paku-

Arutelu poeg, Sarve Matsi tõstamendi peale!

Matsi pärast mind küll Näsnäruale ei saada.

... ja kui K. Slav muis asjus peaks arvama, et võiks in-
 ... järelle olla... Siis vist väga vastu ei puik-

1941. Kuuled, Kustav! Ja sina... mis sa ise sest värgist

1901? Lausu ära, keda me ootame!

146d Kuule poiss, kas hakkad jälle mullaks minema? No

no lausu ometi kord ära! Inimesed, näe, taha-
kn ohtule saada!

100TAV (viimaks sõnaotsale saanud). Kui lausuda . . . siis

haukka! Nii ta oli jah, Ristmetsa! Et kui sa siit vahepeal
 on olnud. Siis me Tiiguga nojah! Siis me Tiiguga naatsa

... et hakkas nagu vamiili poole vedama...

1411 (ilmatu kergendusega). Ometi viimaks... issameie
... oled taevas!

ANEL (hoogsalt). Kui vedama hakkas, siis muud kui tõu-
 luse tagant!

... Pulmad, peremees, teeme koos... aga kudas

El. (pidulikult). Sina, Kustav... ja sina, Tiit! (Panet
rude käed kokku.) Kui jumal tahab!

... Mis vöormünder ~~on~~ ühte pand, seda ärgu lahu
... ärgu praost mitte!

ANNE. Jumal õnnistagu teid, mu lapsed! (Liigutusega. Kõrgele ütleb sulle, poeg... oma tüdrit andes... et olek

id talle meheks... nagu nõuab komme. Ja et sa oma
nõuse hinge armastaksid... mitte ainult liha osasaamist

(*Silmi üles tõstes.*) Kuni see päike tõuseb, kus me
ja naised kui jumala inglid on taevas, kes ei võta
ega lahe mehele, aamen!

MARI (*põllega pisaraid pühkides*). Kui ilus on va
noorte inimeste õnne, et igal on oma... Sinul, K
vike. Ja ka sinul, Joosep!

JOOSEP. Igal oma, igal oma, seda ütleb vanarahva sõn
keik muu võib vallalt tulla... Aga piibupops, tubu
tops ja naisemops — need olgu omad!

JOOSEP on MAALI kaenlasse haaranud, KUSTAV
naeratusena — TIJU. MARI ja TANEL seisavad pil
likkude nägudega keskel.

ROOSAD PRILLID

Komöödia kolmes vaatuses

TEGELASED

SIIM PUNGERJAS, «Villa Pungeria» omanik, endine leja
 MALL, lesknaine, pereemand «Villa Pungeria» panstaja
 TAALI, tema tütar, teenija
 MATSON, vaesunud kapitalist pealinnast
 MELISANDE, tema naine
 VIVI, nende tutar
 TAEVERE, advokaat, Vivi peigmehe pealinnast
 RONK
 ROSENVALD } Vivi kavalere suvituskohas
 ELLERHEIN }
 KOORITS, kunstnik
 BORDONOSSOV, professor, pensionil
 ADERKAS, lesk paruniproua.

Nalidend mängib olevikus, kuski väikeses suvituskohas.

ESIMENE VAATUS

Vahenõudlik suvila mändide all, tagaseinast paistab läbi
 jaat vaadet järvele. Vasakul nurgas osa elamust lahtise
 jaat ning käiguga. Rõdu ääres aiapink. Keskel laud
 mõnuga aiatooliga. Pisut paremal ripub võrkküik. Lava
 veel paremal silt teiba otsas, kus nool näitab: Villa
 Pungeria. Sügaval puude vahel pesunöör
 jaat kohendab perenaise tegumoega pesu nõõril. Võr-
 kkuu mõmuleb SIIM ning puhub enesele hubast juttu.

SIIM Praeb, ehehe, praeb! Sa tuline, kui kenasti kõrve-
 tult! Eks päike ole elu allikas. Pole meie keral muud
 loojat kui see tuline kuul seal ülal. Sellest võrsub kõik.
 Ja areneb oma seesmise seaduse korras. No annab aga
 muukese, seda peab ütlema! Hehehe! Kui sa nõnda rip-
 led kahe männi vahel, suur roosa taevast ülal ja all oma
 nuke päriskrunt — siis elu, kurask, on ilus! Inimesed
 elavad ja virisevad, et kitsad ajad, kitsad ajad, kriis
 ja kriis! Ei mina sellest oma puhta õue peal märka
 midagi! Kui sul hing on õige nurga all, ei siis maailmas
 ole midagi kõverat. Kes oli see mees, kes ütles, et maa-
 ilm on serande, nagu ma näen? Et maailm on — minu
 pillid! Noh, nimi pole tähtis... tähtis on, et miski on
 seal!

MALL (on oma toiminguga lõpetanud, Siimule lähenedes).
 Mida's seal jälle jutlustad, Siim?

SIIM Laususin enesele mõningad õpetusesõnad... maail-
 must ja mis seal sees.

MALL. Nii valju häälega?

SIIM Ei, mina olen enesega ikka kõvasti kõnelnud... keda
 ma kardan?

MALL. Inimesed kuulevad, peavad jaburaks!

SIIM. Inimesed? Jaburaks? Vaata, mina olen vana näitleja
 ja ütlen sulle. Et kui inimene kõneleb iseenesega, siis
 ta mõistab, on monoloog.

MALL. Monoloog, päh! Mina ei mõista, mis püha sa siin
 tana...

SIIM. Ah mu viks virtin küsib, et mis püha peremees

peab? Noh, eks ma ka ahmi enesele sisse seda kuuroid osoon. Nüüd veel saab seda teha. Kui suvitajad sinu kolivad, siis on õhk ja päike nende. Näed, selle võrgu kus praegu sees siplen, tüürisin välja, viiskümmend senti suvelt. (Teise hädlega.) Sina, Mall, astu natuke lähemale!

MALL. Mida's?

SIIM. Tule nüüd, tule, ära pelga! Sa istu päris ilusti minu manu. Näed, ma teen sulle ruumi.

MALL. Ei mina sinna nooda sisse tule... lageda õue peal! Ja kas seda aegagi on...

SIIM. Istu nüüd, ära... kulub sullegi see hingetõmbus... tatserdad ja patserdad päevad läbi! (Tõmbab Malli võrku.) Nõnda. Vanapoiss küll olen, aga kas ma seepärast naisterahvast põlgan!

MALL. Hullu, mis sa mu'st tahad?!

SIIM. Tahad... Vaata, mul oleks sulle nagu midagi anda.

MALL (ärksalt). Anda? Päris tõega?

SIIM. Serande rõõm on sest ilusast päevast. Ja iseenesest. Ja kõigest, mis sulle kuulub... või mitte ei kuulu. Siin tõuseb tung oma südant jagada... kel oleks kaastundmust...

MALL (pettunud). Ah jumal!

SIIM. Ära nüüd sina kohe jumala juurde jookse, kuula ikka enne ära, mis Siim sulle ütleb.

MALL. Mõtlesin, et kõneled kord ka asja pärast. Aga tuleb ainult monoloog!

SIIM. Mida siin asjaks nimetada?

MALL. Kaua me sedasi elame, kumme jumala aastat! Vanapoiss ja lesknaine ühe katuse all, inimesed näitavad näpuga.

SIIM. Inimesed näitavad? Sina oled minu viks virtin, kes oma palga kätte saab õigel kuupäeval. Pansioni värk, kuidas ma saan läbi perenaiseta?

MALL. Poleks meil palgapäevi arutleda, kui võtaksid mu ontlikult ära.

SIIM. Ontlikult ära... oi mis piinlikku juttu sa ajad!

MALL. Kaua's ikka sedasi...

SIIM. Sedasi... sedasi! Sa ometi tead, et ma pole vaba... oma südame poolest!

MALL. Kui sa inimene oleksid! Aga sa oled kommejant... mis sa seratsega teed! (Laotab ahastusega käsi.)

SIIM. Ei, Mall, et mina võiksin unustada oma Melisande! Et mina võiksin labastada oma nooruse unistuse!

MALL. Tulevik vedas sind ninapidi. Ja sina kohised talle... kolmekümmend viis aastat järele!

SIIM. Tule, Mall, ära ole kade! Ka sinuga olen ma oma-aegadelt kokku kasvanud. Kui sa majast nii kraptsjalt... oma priskete roosade käsivarte ja vap... ühestestatud sabadega, veeämber või solgipang... on sind ka rõõm näha! Sina, Mall, oled minu... Ja kui sa mu saatusest ka tulevikus osa... ma siis sind oma tõstamendiski unusta... kui...
* * *

MALL. Tõstamendis? (Põllega silmi pühkides.) Ah, Siim,... mulle haleduse peale mitmest kandist.

SIIM. Pole inimestel meie asjaga tegu. Vaata, kuis loodus... lill tolmab ja loom sigineb. Kas seal midagi... et papp ja perekonnaseisu ametnik ei jõua... Looduses ei saa olla midagi häbistavat. Ja seepärast ütlen mina, et parem on olla priske pagan kui... ristiinimene.

MALL. (oma saatusega leppides). Mis nüüd muud, näe,... nagu imelik olla.

SIIM. Ah, Taali? No see sul ise lapsega tüdruk! Ei tema... sinult diplomit küsima!

Kemalt kuuldu mootori pahinat ning tuututamist.

MALL. (üles hüpates). Sa issand!

SIIM. (samuti). Kurram, see on buss! Kas Taali läks vastu?

MALL. Kus ta vastu läks, kui on alles kodu!

SIIM. Alles kodu... no see on!

TAALI. (majast välja joostes). Autobuss, ema!

MALL. Võta nüüd, Taalike, jalad pihku ja lippa mis...
* * *

TAALI. (südikalt). Oh, see mul maanteeni paari minuti... (Kaob paremale.)

MALL. (hädaldades). Kas tüdruk jõuab kompe kanda!

SIIM. Vastu tellis see kassivurrudega ning viltu puusaga... enelasest professor. Aga paruniproua ütlesivad, et kannab oma kompsud ise.

MALL. Kõrge klass. Aga tüüridavad enestele ärklitoad!

SIIM. Kui nüüd midagi odavasti pakud, siis just peenem rahvas litsub ligi.

MALL. Heldeke, kes neid mõismikke ja teisi hintelkintse... oskab teenida!

SIIM. Ikka sendi järele, sent on mõõt. Kes hästi maksab,

sellele naeratled vastu terve näoga. Kes vähem mak- sellele ainult poole suuga. Ja kes üldse ei maksa, see põlvega pergamenti. Raha kaalub, seisus ja tiitlid vanaraud.

MALL. Lippan üles ja lasen silmad üle käia, et kõik ole korras. (Kaob majja.)

SIIM. No selle raha eest, mis nad maksavad, ei saa palju nõuda! (Laskub võrku.) Praeb, ehehe, praeb! Paine peab inimene suvel saama. Ja osoon tuleb vaprasti siia puhvida, see on terviseks ja ei maksa midagi. (Tõstab käega laia liigutuse.) Maailm su ümber on tore asi, et tohid selle keskel istuda. Aga kui ei tohi... kui kutsutakse ära... siis ta, kuramus, kaotab palju oma väärtusest. Imelik, et mina seda surma ei usu! Teised inimesed küll surevad, see oleks nagu päris paslik. Aga mina ise... et mind korruga pole ses kenas maailmas, see ei mahuks mu sisse. (Näeb paremalt külalisi tulevat nende järel TAALI.) Aa — sealt tulevad meite suvitajad (Hüppab üles ning veereb vastu.) Moio potšteenie, go podin professor!

BORDONOSSOV (hingeldades, puhastab kurku). Häm... häm... hääh!

SIIM (oma külalislahkust jätkates). Willkommen... tulemast, paruness!

ADERKAS (kelle pea kõrge kaela otsas on teinud lühikese noogutuse). Lootuses minu tuba on korras?

SIIM. Korras, korras, palun! (Rõdule ilmuvale Mallele.) Sina, Mall... aita parunessi sumadan üles!

MALL (vastu tõtates). Andke aga siia, kallid proua! (Püüdleb Aderkasi käest sumadani vallutada.) Talunaise kont on ikka tugevam!

ADERKAS. Tenan! (Tõmbab järsult sumadani.) Mina üritan oma asi ise. (Tõttab püsti peaga majja.)

MALL (talle pead raputades järele). Oma asi ise... kas ma su sumadani oleks ära soõnud!

BORDONOSSOV (Taalile). Hiljaks jäid, krassavitsa! Pool teed tassisin ise, hääh-hääh! Kümme senti liiga... viis senti dovolno! (Torkab Taalile raha pihku.) Rebi üles!

TAALI (viisakalt). Palju tänu! (Tõttab sumadaniga majja.)

BORDONOSSOV (on Taalile järele ägisemas, siis pöördub tagasi, häält madaldades). Kus teil siin see koht, hääh?

SIIM. Koht?

BORDONOSSOV. No WC, pomiilui!

Aa... pomiilui on seal köögi kõrval kojas. See... (Tõttab üles)

BORDONOSSOV. Kuidas... tähendab?

SIIM. Aga puudub W.

BORDONOSSOV. Puudub W?

SIIM. Ei, vett ei ole.

BORDONOSSOV. Posvoljte! Posvoljte! Siin on ometi... (Tõttab kolgi mõnusustega?)

SIIM. Harra professor! Te üürile ärklitoe...

...tõttab lounasöögi magustoiduta, aga nõudate inglise... (Tõttab kolgi?) Te olete hull!

BORDONOSSOV (hirmunult). Isviniite, hääh-hmääh! (Tõttab pausa järele vedades majja.)

SIIM (talle naerdes järele vaadates). Ähäh! Ei, suvitaja... (Tõttab üles) nonda, et kohe alguses paned oma pirnid ära, et nad pärast ei lähe häbematuks! Egas ma viha pärast, et on lustias, kui teinekord saad natuke häält tõsta ja... (Tõttab loomulikult väljendada.) (Võtab trepi kõrvalt luua, hakkab, et see varre otsas logiseb, pusib seda õiendama... (Tõttab tohuga.) Inimene on serande persoon, et tema... (Tõttab vaheldust. Näiteks loed Schillerit ja jääd... (Tõttab, et kuidas ta, sinder, neid sõnu valitud viisil... (Tõttab) Aga siis tuleb su peale jälle teine periooda, kus... (Tõttab) «Orleani neitsi» paneb su iiveldama! Siis... (Tõttab) kõrtsi või turule ning püüdled sattuda seratssele... (Tõttab) kes veel kõneleb seda puhast ja solkimata eesti... (Tõttab) talva keelt. Ja siis naudid seda värskust ning priskust... (Tõttab) ja tunned, kui jumalik on serande pügamata jutt, kus... (Tõttab) on oma sarv ees ja saba taga. Näed, inimese mõt-... (Tõttab) ajab tulevases elust vao läbi, et siin on selge... (Tõttab) ja seal jälle aiva hammaste kiristamine. Aga... (Tõttab) asjanduses on kõik alles armsasti segi: taevas... (Tõttab) parguga, kõrge madalaga ja hea kurjaga. Kõik käärib... (Tõttab) ja padiseb. Ja kõik käib kõigest läbi. Serande maailm,... (Tõttab) mulle meeldib... söögu teda susi! Ehehe!

...ilt ilmub VIVI. See on noor heledate juustega... (Tõttab) pealinnast, kes oma rõvastiselt ja ehetelt torkab... (Tõttab) silma provintsis.

VIVI (Siimu märgates, sõbralikult). Tere, külaonu! Kas ma peaksin olema õigel kohal? (Jäab võluva naeratusega... (Tõttab) ootama.)

SIIM (kerge pahurusega, et teda ta «monoloogis»)
Koht on õige Aga kas igamees siia kuulub, küsimus (Askeldab oma luua kallal)

VIVI (on Siimu túsasusest viivuks välja löödud) Jaa (Siis veelgi armsama häälega.) Andestage, et pidin tülitama! Aga mis me teeme, kui mind juhataja selles majas või natuke naabruses toesti ei elata härra, kes.

SIIM (sihib ja vahib oma luuda) Härrasid on selles majas ka natuke naabruses

VIVI Keegi Pungervas, kes siin pidavat pansioni?

SIIM Pungervas? No seda meest ma tunnen.

VIVI Seda meest... kus ta elab?

SIIM. Loomulikult omas majas. (Pöidlaga naidates) mitsege toda teivast!

VIVI Teivast?

SIIM. Mille otsas seisab tahvel Kui kirja oskate võite sealt midagi lugeda

VIVI (veerib) Villa Pungerva. See ongi villa Pungerva Ja peremees... on ta kodus?

SIIM. Peremees... see olen ma ise.

VIVI. Teie... peremees... Pungervas?

SIIM Pungervas olen ma sundimisest saadik Ja risti sest peale Siim.

VIVI Pungervas - teie? (Sügava pettumusega.) Olen ma... vas... siis niisugune te oletegi?!

SIIM (on luua trepi kõrvale asetanud, pöördudes). Nagune... merande siis mitte?

VIVI (silmapilkse ümberhaalestusega). Ei, see on herra, et olete ise see mees... see on teist kole armast.

SIIM. Et mina olen mina, see on kindlasti kole armast. Aga kirevase pihta, kes olete sus teie?

VIVI. Mina... mina... (Peatub võluva naeratusega)

SIIM (laheneb, silmitseb, ehmuib) Melisande! (Siis kääb välja.) Melisande?!

VIVI (vaikselt). Minu nimi on Vivi

SIIM (segaduses) Vivi? Vivi? Ja mitte... mitte Melisande

VIVI. Melisande on minu ema

SIIM. Ema? Melisande tutar?!

VIVI (on selle tutvustamise stseeni lavastanud ilmse vundiga). Olen pisut oma ema nagu, kõneldakse

SIIM. Eriti silmad... silmad! (Juhib Vivi keskele) Istu mu preili! Näete, olen usna segane

... armastate minu ema
... oma tutrele jutustanud?

VIVI Kui sageli!

SIIM Olnud ilus aeg? Eks olnud kirevase
... las' ma tohin sulle oelda sina?

VIVI Armast onu Siim.

SIIM Onke aeg, Vivi! Ja nii kure kaduma!
... kaduma.

VIVI On tagasi aastaid! Aastaid!

VIVI ... oma veerandsada võtab välja.

VIVI Ja sina, onu? See sinus on kõik...
...?

VIVI Sellest südamest siin on kakskümme...
... vahetpidamata üles vuhisenud kustu-
... monoloog!

VIVI Keegi armastaks... kakskümmend viis
... jube! (Parandades.) Ei, see oleks
... oleks aarmiselt taavalik!

VIVI ... tea enam midagi tundeelust Aga minul,
... armastus... mis juba sinu ema nooru-
... palju

VIVI ... ema sind seeparast ei hüljanudki, et suh-
... lugse kõrgpingega? Armastus, minu arva-
... olema midagi õhulist, aroomist, aga mitte
... tuleb kui tank!

VIVI (teie, malestustes). Kui Melisande poleks saanud
... pealinnas kohta... Ja kui ta seal poleks
... rikka mehe pojale. Majad... ärid...
... toaletid! Polnud kunst unustada algaja
... provintsist (Kangekaelselt.) Aga mina ei
... Oo, ei — mina mitte! (Tõuseb.)

VIVI (teie) Sina mitte... kuidas sus sina —?

VIVI ... mina võtsingi oma hoiaku Jaa, Vivi, see on
... ke hoiak, omi tundeid koige kiuste pusti pidada!
... pidada kas või viimsepaevani... (Nimetissõrmega
... rehkides.) Sina, Melisande, hulgasid minu,
... ma, Melisande, põlgasid minu, tore! Sina, Meli-
... karistasid enese manust lahti, olgu! Aga kui sa
... et seega on lõpp, sus sa, mu kullake, eksid! Sina
... hüljata ja põlata ja karistada nii palju kui tahad,
... vaata, mina sind ei jata! Sest need tunded,
... sinu vastu seni olid, on tuhi puru selle ees, mis
... tuleb!

VIVI. Jumal, kui palju sul oli iseloomu!

SIIM. Tervis... elujõud, Melisande puhul kogu linn beldas, et agulikingsepa tütar, aga vaata, milline lipakas, partii! Aga mind see ei murdnud. Ei, see funktsioonib minu kehakultuur, ei või mind murda. Ma ei saa kaua õnnetu olla!

VIVI. Kuidas... ei saa?

SIIM. No ei saa! Sinu hinge traagikal võivad olla tiivad. Aga kaua sa tühja hingega tiirled, kui see muse kere ei tule järele!

VIVI. Kere... fuih! (*Laskub võrku.*)

SIIM. Tõtt, armas laps, me ei tarvitse häbeneda. (*Kõnnab püüdleb Vivit võrgus pisut küigutada.*) Eks ma oma ruse totakuses ihanud — kuis nüüd vähem! — murelaval esimest armastajat. Aga kere, näed, ei võta omaks. Tõntsakas kasv, ümar paun, koolus koivad mis Romeot sa sedasi teed? Mis aitab Apollo hing, kere on väikekodanline... publik peaks nutma, aga kurat, naerab! Eks äpardus Melisandega toonud peegli ette, et's kae ikka kae, kui kirevase veider sa oled! Oo, elu on täis vastuoksusi, Vivi! Õnnetu armastuse kõrge tragöödia... see avastas minus kooma talendi! (*Naerab heledalt.*)

VIVI. Õudne! Ja siis tuli edu?

SIIM. Jaa, edu tuli, kui oma kere panin kõnelema õnnelullis. Nüüd saan paiukit.

VIVI. See on sinust hiigelvahva, nõnda toime tulla teie eluga. Aga mida me lobiseme, ma tuln siia asja pärast!

SIIM. Asja pärast — noo!

VIVI. Lugesime su toredat kuulutust pealinna lehtedel Villa Pungerla — parim pansion kuurordis. Palju peale kest, palju õhku... austusega Siim Pungerjas. Ja võlus. Ja kui veel ema lausus, et see Pungerjas pole keegi muu kui tema ise... mu nooruse armast! Siis siiasõit oli otsustatud asi.

SIIM. Suvitama sõitsid, see on ilus. Saad mu parima toime kui tahad maksta. Ja toidetakse... noh, nälga pole sul keegi surnud!

VIVI. Kas ma üksi tulen... me tuleme kogu perekonnaga!

SIIM. Kogu perekonnaga? Ka Melisande — on see võimalik!

ADERKAS (*majast väljudes*). Hee, peremees, kus minna?

Minu pilt mina näen... üks neitsi minu võrgus?!
 ... raha, siis — minu võrk... nicht wahr?
 ADERKAS (*ulatab käekotist raha*). Viiskümmend senti.
 ... võtte anda perast.
 ... raha restitasku). Palju tänu! Lubage tutvustada
 ... Paruness Aderkas. Minu... minu ristitütar Vivi.
 ... Aderkasi ilmudes vilkalt tõusnud ning teeb
 ... armastuse erilise graatsiaga). Paruness!
 ADERKAS Nägemiseni! (*Laskub võrku, soputab seelikut, kureneb raamatusse.*)

... naine, Vivi, näitan sulle meie ruume.
 ... ristiisa, see on nüüd järjekorras.
 ... (tõusnud). Ja siis pakun sulle klaasi veini.
 ... Veini... see meeldib mulle! Kas omapruulitud?
 ... Oma. Mul on veini, mis kaksteistkümmend aastat
 ... and, seda ma sulle ei anna, seda on vähe. Aga ma
 ... sulle veini, mis on kuus aastat vana. (*Vivi piha
 ... umbert võttes.*) Noor tüdruk ja vana vein, need on kaks
 ... ehehe! (*Mõlemad naerdes majja.*)

... DONOSSOV (*ilmub maja tagant*). Aa, baronessa!
 ... lahenedes.) Posvoljte, baronessa! (*Tõmbab põuest ajalehe*) Teie minu stateika mitte lugesite?

... ADERKAS (*silmi tõstmata*). Tenan, eil!

... DONOSSOV. Mitte? (*Ulatab lehe.*) Avot, siin ta on!
 ... Mina mina ütlen sotsiaalsest probleemist — see on pikne
 ... õigest taevast! Imeline stateika — tšudessaa!

... ADERKAS (*külmalt*). Teinekord, herr professor.

... DONOSSOV. Teinekord, baronessa... teinekord minu
 ... teine stateika ilmub... ajast maha jäete... ei tee
 ... kassa progress, vot mis!

... ADERKAS (*kärsitult*). Mein Gott, siis ulatage siia see
 ... õnnetu asi!

... DONOSSOV. Õnnetu asi?

... ADERKAS (*tõmbab pakutud ajalehe, torkab ta enese kõrvale*
 ... korku, asub taas raamatu lugemisele) Danke!

... DONOSSOV (*kellele Aderkasi käitumine ei meeldi*,
 ... aab hädise näoga seisma). Hääh-hma-äh! (*Tiirleb põr-
 ... des võrgu ümber.*) Baronessa! Aa — baronessa!

... ADERKAS (*ninaga raamatus*). Mis on?

... DONOSSOV (*kõlbla erutusega*). Posvoljte, baronessa!
 ... Aa minu stateika!?

... ADERKAS. Herrgott, mis see on? Mina suvitan ja soovin
 ... rahu. Aber teie... aber teie! Te sumisete mu ümber kui

üks parm, kel on sabas see kors. Bitte, mis teil puudub!
 BORDONOSSOV. Avot, baronessa, lugu seesugune on, minu stateika peale ootab inimkond.
 ADERKAS. Mis inimkond?
 BORDONOSSOV. Stateika selles lehes mina kirjutuse lubage öelda, inimkonna valgustamiseks, aga mitte, baronessa, palun väga, selle peal istuks!
 ADERKAS. Mina istun?
 BORDONOSSOV. Te istute, baronessa! Sest ajaleht, teile andsin, lubage öelda, on teile vajunud alla veere!
 ADERKAS (otsib lehte). Alla veere?!
 BORDONOSSOV. Täpselt nii... alla veere. Kui teie ei leia minu stateika, siis, tema parem andke tagasi.
 ADERKAS (viskab talle ajalehe silmade vahele). Bitte!
 BORDONOSSOV (lehte püüdes). Isviniite, hääh-hm!
 ADERKAS (käsutades). Ja nüüd, palun rahu, jawohl?
 BORDONOSSOV (hirmunult). Jawohl! Jawohl! (Eemaldades.) Vot baaba, hirmutis! Vot protiivnõi subjekt!
 ADERKAS (talle järele vaadates). Seesugune persoon!
 BORDONOSSOV (võtab istet rõdu därde pingile). Minu stateika... endale alla veere!? Baronessa — daa! Po miilui, baronessa! Aa kus on kultuura? (Avab lehe) Avot, loen ise oma kirjutis, see meeldib! (Süveneb ajalehesse.)

Paremalt ilmuvad MATSON ja KOORITS. Matson on hästipressitud vanahärra maneeridega. Koorits on mees piibuga: kortsunud püksid, lõug tüügastes.

MATSON. Kuhu võis Vivi kaduda? Unustatakse meid metsa alla ootama ja ei mõeldagi tagasitulekule!
 KOORITS. Teadagi, mis Fifi teeb! Ripub oma järjekordse ohvri kaelas ja pressib midagi välja. See on meetod.
 MATSON (märkab Aderkasi võrgus). Keegi daam! (Kummardus.) Villa Punglerla, madam?
 ADERKAS (kuivalt). Jawohl!
 MATSON (uus kummardus). Tänan, madam!
 KOORITS. Villa Punglerla, jawohl! Näete nüüd, Matson, tüdruk istub ankrus. Võtab koore pealt, enne kui jõuame jaole. Ma ei kannata, kui inimene koosneb ainult egoismidest. See paneb mu sisemiselt kohisema, nicht wahr? (On viimase lausega Aderkasi poole pöördunud.)

MATSON (tõrjult). Palun, mina ei tunne see noormees!
 KOORITS (suutult). Ei tunne see noormees?! Aga siis teie teate! (Võtab piibu suust ning sooritab sellega kummarduse.) Koorits, vabakunstnik. Ja siin Matson, kunstnik ja pankade direktoreid, minu metseen.
 MATSON (teeb paikiva kummarduse). Ja teie, mu nägus mees!

ADERKAS. Olime Patküllis baroonid.
 MATSON. Patküllis baroonid?! Vaga armas teiega tutvuda, paruness!
 KOORITS. Patküllas parunid... no see on sattumus!
 ADERKAS. Mis on sattumus?
 KOORITS. No, kui minu isa oli Aderkaside juures kutsari-Juhan. Oo, vanad tutvused! (Eemaldudes võtab keskel istet.)
 ADERKAS. Kutsari-Juhan... Koorits, jajaa! Kui võeti meid mõis, tema kaotas koht. (Silmitseb Kooritsat läbi sõrmed.) Kunstnik... soo, sool! Mäletan väike põnger-põnger, kes mõisa õues jooksis ümber ning söega teotas ära kõik plangud ja majade seinad.
 KOORITS (rõõmsalt). Toosama, toosama! Näete, paruness, olime praegu sugulased! (On puhkevast familiaarsusest paljuts istuma Aderkasi kõrvale võrku.)
 ADERKAS (tõrjudes). Oo, mitte! Kutsari-Juhan oli tubli talupoeg. (Näpuga ähvardades.) Aga teie, noormees, näete, olemas kergats!
 KOORITS. Ei, ma olen lihtsalt õnnelik, et pole enam meesoorjust!
 ADERKAS. Nüüd orjate oma enese saks. Vabandust, mina loen oma raamat edasi.
 KOORITS. Palun, palun! Ega see mind ei sega. (Eemaldub plaut, lööb lahti kaenlas oleva mapi ning asub Aderkasi loomistama.)
 ADERKAS (kehitas õlgu ning jätkab külma rahuga lugemist).
 BORDONOSSOV (tõuseb, läheneb Matsonile, kange kummardusega). Bordonossoff.
 MATSON (tõustes). Matson.
 BORDONOSSOV (ulatab lehe). Teie minu stateika lugete? Kogu sotsiaalne probleem — kakssada rida! Imeline elulahendis!
 MATSON. Kindlasti ma pole teie artikli lugenud. Aga kui

lubate, siis teen ma seda täna öösel voodis. (*Pätk lehte enese võimusesse sikutada.*)
 BORDONOSSOV (*ei lase lahti*). Öösel voodis pole sündinud. Minu stateikale praegu nõudmised on päevalised. (*Keerab lehe kokku ja pistab ta tasku.*)
 MATSON. Kahju! (*Pakub suitsu.*)
 BORDONOSSOV. Väga kahju! Aga mina näitan teile vaade järvele. Mina tean kungas, kust kogu peisaj mõjub raputavalt. (*Mehed süütavad paberossid.*)
 MATSON. Vaade järvele... see huvitab mind! Suvita!
 BORDONOSSOV. Esimest päeva.
 MATSON. Ja pansion?
 BORDONOSSOV. Pole viga. Avot, vesivärk puude majas.
 MATSON. Aga järves on vesi?
 BORDONOSSOV. Järves on, kuidas muidu!
 MATSON. Siis mingem vaatama. Koorits, siin ole... mingi raputav peisaaž... kas tuled kaasa?
 KOORITS. Momendiliselt, härra Matson... minge a... ees!

MATSON ja BORDONOSSOV kaovad puude taha taga seinas.

KOORITS (*on joonise lõpetanud, seda mappi asetades*). Raputav peisaaž? Seda peab nägema! (*Teeb minekut.*)
 ADERKAS. Herr Koorits! (*Mapile osutades.*) Kas te näita mulle, mis te seal tegite?
 KOORITS. Jaa, meelsasti! (*Ulatab mapist joonise.*) Kiire visand!
 ADERKAS (*kohkudes*). See persoon siin peab olema mina?
 KOORITS. Väike šarž teist, paruness!
 ADERKAS. Šarž, jawohl! Aga miks joonistate mulle hobuse nägu?
 KOORITS. Mind kunstnikuna huvitab asja metafüüsiline juur. Inimnäos on ikka midagi mõningast loomast. Teie põhijoon, paruness, on hobune.
 ADERKAS. Lubage, mina olen aaria naine!
 KOORITS. Kas vanad aarialased ei olnud suured ratsurid? Kui teatav rass mitmed põlved istub looma seljas, siis ta ise ka...
 ADERKAS. Teie, herr Koorits, teete see nali! Aga mullo

... kui kunst üritab inimese halvaks. Daam ja ... see on midagi, mis peab idealiseeritama ... et teete temast üks teotis.
 ... idealiseerin teid järgmises joonises. Aga parun... milleks hapnete võrgus? Seal olevat järv ning ... peisaažid... Tulge kaasa!
 ... Kaasa? Ilus, kui aitate mind välja sest võrgus...
 ... Suurima lõbuga! Üks, kaks, kolm — nagu ... (Keerab võrgu ümber ning puistab selle ...)
 ... Bitte, mitte nii tormisch!
 ... Jõhna ma paruniproual võtta unterkont?
 ... (tõrjuvalt). Oo, mitte! Mina oma kõndimine ...
 ... Mõistan... mitte nii tormisch! (*Kaovad taga ... puude taha.*)

... ralguvad VIVI, SIIM, MALL ja TAALI. Vivil on ... taldrik biskviidiga, Siimul pudel ja klaasid. Nende ... Mall ja Taali, kandikutel igasuguseid toiduaineid

... (*hinnal*). Siia, siia...! Katame siia keskele, eks? ... Taalilt lina ja katab laua.) Nõnda. Ja nüüd ... mis teil seal on! (*Vaimustub toitudest, mis Mall ja Taali lauale asetavad.*) Sepik! Sai! Või! Mesi! Munad! ... Angerjas! Kanakints! (*Langeb rõõmu pärast Siimile kaela.*) Onu, sa oled jube!

MALL (*võõristusega*). Onu?
 SIIM. Tüdruk, sa pihustad mul pudeli ja klaasid! (*Neid ... asetades.*) Valge sõstar — kuus aastat. (*Istub lauda, põlevi silmi, keelt laksutades.*) Nüüd ... vabaõhu pugimine! (*Haarab kruusi.*) On see ... lehma piim?

TAALI (*pakub klaasi*). Palun, preili!
 ... Oo, mul on janu! (*Tõstab kruusi suu veerde ning ... pika sõõmuga.*) Paradiislik! (*Taalile tühja ... ulatades.*) Teil on ometi veel, eks?

TAALI. Silmapilk! (*Kaob kruusiga majja.*)
 MALL (*Vivi käitumisest rabatud*). Sa issand... õnnis-
 tegija!

VIVI (*kes toitude kallale langenud kui katk*). Jumalik! Oudselts taevalik! Jube! Hiigelvahva!

MALL. Teie, preili... te pole vist mitmel päeval näinud...
 iva?
 VIVI. Oh jumal, mul on viis korda päevas niisugune la...
 MALL. Viis korda päevas!
 VIVI. Olen peen ja hingeline tüdruk. Aga toidun...
 nähes lähen liiderlikuks. Isa ütleb ikka, see pole en...
 söömine, Vivi, see on orgia!
 MALL (*muksab Siimule, sosistades*). Kes tu... kes t...
 serande on?
 SIIM. Serande? Vivi!
 MALL. Mis Vivi?
 SIIM. Melisande tütar, noh! Tulevad meile suvitama!
 MALL (*kohkudes*). Melisande... suvitama!
 SIIM. Vaata, Vivi, see naisterahvas siin on minu Mall.
 VIVI. Kuule, onu, sa oled siis naisemees?
 SIIM (*heas tujus*). Peaaegu! See tähendab... õieti mitte!
 VIVI. Mitte õieti?
 SIIM. Mall on minu viks virtin. (*Istub lauda.*)
 TAALI (*tuleb majast täidetud kruusiga*). Olge lahked!
 (*Valab Vivile piima klaasi.*)
 VIVI (*Taalile*). Olete hiigelarmas!
 TAALI. Minu nimi on Taali
 VIVI. Kui ilus nimi... Taali! Te meeldite mulle jubedasti!
 MALL. Melisande tütar, puh! (*Mühiseb minekule.*)
 SIIM (*on kogu aeg midagi taskutest otsinud*). Kus, kuram,
 on mu korgesson? Mall, too punnivinn!
 MALL. Mul on tähtsamat teha. (*Kaob majja.*)
 SIIM (*rusikaga vastu lauda*). See on mis!?
 TAALI (*rahustades*). Küll mina toon! (*Tõttab majja.*)
 VIVI. Miks su virtin mind põrnitses... seesuguse ää r...
 mise näoga?
 SIIM. Naiste asi!
 VIVI (*näpuga ahvardades*). Onu, onu... su asjad pole
 klaarid! (*Hakkab söömisest väsima.*) Puh! See kanakints
 liigutas mind algul väga. Aga nüüd märkan, ma ei saa
 tast hästi üle. (*Asetab kondi oma taldrikule.*)
 SIIM (*võtab pooleli riibitud kanakintsu Vivi taldrikult ja*
asetab tagasi liuale). Küll homme sööd edasi.
 VIVI (*suud ja käsi pühkides*). Noh, Siim Pungervas! Oled
 mis sa muidu oled, aga toitmine on sul aus.
 SIIM. Ära kilka enne õhtut!
 VIVI. Kas vahel ka näljutad, mis?
 SIIM (*muheldes*). Algul peab inimesi poputama, et nad ei

...d... konkurendi poole. Aga südasuvel, kui pansio-
 ...d... ja pole kuhugi minna, siis tõmbame tagasi. Siis
 ...d... peab kõik ilusti tagasi nälgima, mis ta kevadel
 ...d... (*majust tulles*). Korgitõmbaja... kas pean avama?
 ...d... ma ise punnin, anna vinn!
 ...d... juurde lauda, Taah, ja joome kokku
 ...d...
 ...d... (*põlvatükult*). Tänan! Mul toas tegemist. (*Pöördub*
...d...)
 ...d... Paudoni värk... pole teenijal aega!
 ...d... Mall mulle ei meeldi. Aga Taali on lihtsalt
 ...d...
 ...d... (*lahti korkides*). Pole Mallelgi viga. (*Täidab*
...d...) Ma Mall on jumalik, kui tal paras põhjus on
 ...d... Aga kui pole põhjust, siis ta võib olla ka saa-
 ...d... (*Klaasi tõstes*). Tervis!
 ...d... Tervis! Elagu Pungerva! (*Joovad.*)
 ...d... Kups kraam, mis?
 ...d... Vahva! See ületab igasuguse reinveini!
 ...d... Siis on hea. Siis laskem käia! (*Täidab klaasid.*) Sinu
 ...d...
 ...d... Kuule, ma nii kähku ei saa!
 ...d... Põhi peale, ära säluta! (*Joovad.*)
 ...d... See olgu nüüd viimane, onu!
 ...d... (*klaase täites*). Mis viimane... mul alles algus!
 ...d... Kolmas klaas viib mu kindlasti uppi!
 ...d... Ma ku uppi, siis uppi! Melisande terviseks! (*Viskab*
...d...) Sa ei joo Meli-
 ...d... terviseks?
 ...d... Ma ei või, ei või! Ma hakkan siis naerma ja ei saa
 ...d...
 ...d... (*on enesele valanud uue klaasi*). Selle naise terviseks,
 ...d... kes mind on armastanud, aga sinu sünnitas. (*Silma pil-*
gutades). Ega palju puudunud, et ise oleksin olnud su
 ...d...
 ...d... (*on tühjendanud klaasi*). Oi, jumal!
 ...d... No kurat! (*Viskab veel klaasi.*) Aga selle vana-
 ...d... ksa... selle vanasaksa kaela ma käanan, nii mis kaak-
 ...d...
 ...d... (*joodud veinist võtleb naerupursetega*). Kääna mis
 ...d... kääksub... kääna mis kääksub! See tähendab, missu-
 ...d... vanasaksa?

SIIM. Noh, ikka selle vahelesurkija! Selle jõmmi! S...
nõndanimetatud isa!

VIVI. Minu isa pole jõmm! Oo, ei! Minu isa on peen ja
äärmiselt kasvatatud mees.

SIIM. Peen mees? Ah peen mees? Noh seda kergemini
kont krõksub. Kui murda! Pane tähele, ma ütlen —
murda!

VIVI. Murda? Ära ole jube! Kui mina joon, siis mul hak-
kab lõbus. Siis tuleb ilmsiks minu hea süda. Aga sina
jood ja oled vihane. See pole ilus!

SIIM. Ah sina arvad, et mina olen vihane? Mis vihane
ma olen ainult natuke võtnud. Ja kui inimene võtab
on, siis ta tahab oma häält paisutada. Vaat, mina
hinge peale kõntsa ei korja. Kui hakkab kihelema,
röogatan välja. Ja kui on röögatet, siis läheb vana sõp-
rus jalle uuesti kahti. Soo, soo, või sinu isa on peen mees.
Mõistagi, sest ega minu Melisande igat tuhvilit pole
võtnud! Aga ära sina, Vivi, arva, et kui sinu isa on
peen mees, et siis tema vastu ei tohi minna jama...
Ei, Melisande pärast ma salliks kõiki inimesi, kes mulle
ei meeldi. Tulgu ainult, l... on sa relvad! Ruumi...
on, las inimesed trügivad sisse. Saada telegramm, et
tulgu... palume väga... kõige austusega...
Pungerjas.

VIVI. Mis telegramm... ma vilistan nad siia! (Tahab
püsti tõusta, kuid vajub tagasi.) Jumal, ma ei seisa jalul.
SIIM (arusaamatuses). Sa vilistad?

VIVI. Miks mitte? Meie inimesed pikutavad siinsamas...
männiku servas.

SIIM (tõustes). Männiku servas? Ja seda ütled sa mulle
alles nüüd?

VIVI (sisemisest üleküllusest naeru käes vingerdades).
Alles nüüd, ihihi... alles nüüd! Vaata, süüa ma võin kü-
hundikoer... kui hundikoer, ihihi! Aga klaasitõstmises
olen kasin tütarlaps. Oi, jumal, mul on roosiline hinga-
elul! See kolmas klaas... ihihi! See kolmas klaas, ihihi!
See kolmas klaas lõi mu uppi! (Püüdleb tõusta, kuid
vajub ikka jälle tagasi, mis teeb talle enesele nalja.)
Upphi! Upphi! Upphi! Uhh-ihhihi!

Tagaseinas metsastikust väljuvad KOORITS ja BORDO-
NOSSOV, pisut hiljem MATSON ja ADERKAS.

... (pöörab Vivi kaetud laua taga). Aa! Fifi! Mis
... on?

... (Robi, mul on roosiline hinga-
elul! See on sinust häbematu, süüa ja juua, kui
... nalgivad!

... Saad ka, kui oled viisakas! Siin pansioni
... Pungerjas. Ja nüüd ütle, kes oled sina?
... (pöörab kätt). Olen ise ka artist.

... Artist?

... (kõik, kui lubate öelda
... sis, nii-öelda, ilma tseremoo-
... laud on juba iseenesest kut e. (Tahab
...)

... (kõik, kui lubate öelda). Mitte nii kahku,
... mitte nii kahku! Sa kasvata enne iseloomu,
... ihihi... iseloomu, ihihi!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull! (Istub

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... Ei, Robi, mitte teps! Olen ainult natuke

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!
... (kõik, kui lubate öelda). Fifi, sa oled hull!

SIIM. Arusaadav, see laud siin on kaetud külalistele.
BORDONOSSOV (õnnetult). Aa minu seest on vägn!
SIIM. Paraku! Lõuna pansjonaridele on kell pool
(Jäävad üksteisega sõnelema.)

Majast on väljunud TAALI. Ta tunneb Kooritsa
tava, asetab pehme naeratusesega puhta servitiili
ning koristab vana.

TAALI (koduselt). Suvitama tulnud, härra Kooritsa!
KOORITS (tõstab silmad, kohkub). Nata! Nata!...
(on peaaegu kurku jäämas.) Teie... sina sun!
TAALI (sõbralikult). Palun, laske enesele...
(Kaob kandikuga majja.)
KOORITS (tõuseb, on Taalile peaaegu järele minema
pilku lauale heites saab paremad mõtted). See on...
mus! (Istub, üsna täie suuga.) No see on alles...
SIIM (kindlalt). Ei, härra professor, kord peab...
olema ja kõva käsi!

MATSON, ADERKAS ja VIVI tulevad ettepoole

VIVI. Lubage küsida, paruness, kuis meeldib teile
isa?
MATSON (tõrjuvalt). Vivi, sa oled kombetu!
ADERKAS. Kas mina häbenen ütelda, mis on tõsi?
Matson on üks persoon maniridega. Notaabel, jaw.
Aga tema tütar naerab üle haru!
VIVI. Miks ei peaks ma naerma, kui mul on lõbus!
ADERKAS. Naerda võib, kuid mitte alati. Mitte nii
misch. Ja mitte ilma see põhjus.
VIVI. Oo, ka mina võin notaabel olla, kui ma pole joo-
veini
ADERKAS. Te jõite vein?
VIVI. Jaa, kolm klaasi üksteise järgi! Ja siis jäin ma...
(Naerupursetes.) Uppi! Upphi! Upphi! Tule siia, ...
Ma tutvustan sulle oma isa!
MATSON (kummardub). Majaharra, kui ma ei eksi?
SIIM (kummardub). Eksimist ei saa olla!
VIVI. Näed sa nüüd, onu Siim, milline isa mul on!
peen ja kui notaabel!
SIIM (Matsoni ümber ringi tehes ja teda eest ja taga
takseerides). Notaabel, hm? Notaabel, hm? Miks mitte

Teie rätsep, härra Matson, on olnud
kui merande rätsep sulle riided selga teeb, siis
tuleb olla mitte notaabel. (Torgib Matsoni kintsu)
aga püks on sul natuke tühi, seal poleks
... Kas palju oled üle kuuekümne?
(püüdnud leides). Oo, üsna raasuke!
(murdurõõmsalt). Aga siiski! Aga siiski. Sina üle
... mina üle viiekümne, tubli! (Joviaalselt.)
... tulemast, vana krõnks! (Raputab mehiselt
... kindlalt kärvad enne mind!
(murdmatu naeratusesega). Selles pole kahtlust,
Pungerjas! Aga käesoleva suve siiski veedame
...
Pungerlas, Pungerlas... meil on Viviga kaubad

... ainult palutakse sisse kolida... kõige austusega...
... Pungerjas
(laheneb, kanakints peos). Sisse kolida, soo, sisse
... Aga enne kolimist... üks tegelik küsimus...
... küsimus... palun!
... Ons teil majas lutikaid?
VIVI. Lutikaid? Kuidas seda öelda? Põhimõttelikult luti-
... poolda. Aga kui suvitaja kaasa toob... kas ma
... öelda? (Markab kanakintsu Kooritsa käes.) Mis?
... peavad mu silmad nägema!? (Tõmbab Kooritsa
... kintsu.) Merande häbematus! Kas ma teile, noor-
... et olnud, et käed küljest! Et kõigist toitudest
... võib süüa ja juua. Ainult kanakints jätke rahule.
... ainult see kanakints, mis seisab kesk lauda... see jätke
...
KOORITS. Aga miks... aga milleks?... lubage küsida.
SIIM. Ülesin, see kints pole vaba. See on Vivi poolik
... ta sööb seda homme edasi.
VIVI. Ei söö Vivi seda kintsu edasi, ihihhi! Ei söö Vivi seda
... ihihhi!
SIIM. Mis tonti me pureleme selle kondi kallal, kui on
... küsimusi lahendada! Keda on mul au olnud
... võtta oma Pungerlas? Siin seisab härra Matson
... terves notapeensuses ning naeratab meile vastu
... haritud inimese naeratust. Siin heitleb preili Vivi
... roosilise hingeeluga ja meie ei tea, kumb neist jääb
... Siin näeme hiilimas mingisugust härra protežeed,
... püüab võõrandada asju, mis ei kuulu tema kompe-

tentsi. Aga ma küsin, kus on Melisande? Melisande!
 Miks ei nähta seda daami meie tänasel horisondil?
 MATSON. Minu naine jäi koju... linna.
 SIIM. Koju? Kas sa kuuled? Mees ajab mööda maad
 ringi, aga naine istugu kodus! Aga naine istugu kodus!
 Ja see on siis abielu? Ja see ongi abielu? Kui pole Melisande,
 sandet, mis tonti ma siis teiega siin üldse jukerdan?
 VIVI. Rahustu, onu! Ema tuleb mõne päeva pärast jälle
 kui siin on kõik joones. Temal peab ikka kõik korda
 olema, kui ta tuleb.
 MATSON. Minu naine on pisut närvöös... tema...
 kava nõudleb stabiilset miljööd.
 SIIM. Narvoos? Kui sina seda naist oled kakskümme
 viis aastat närveerinud... ja ikka jälle närveerinud...
 miks ta siis ei peaks olema narvoos? Sina arvad, et
 sinul on raha... et kui sinu naine istub siidis ja...
 tollas... et see on siis kõik, mis üks naine tohib il
 Aga hing... selle naise hing? Kes teab, kuidas selle hing
 hing on külmetunud sinu karusnahkades!
 MATSON. Oo, Melisande on end väga kodus tundnud minu
 võimalikus jõukuses.
 SIIM. Melisande? Teie abikaasa nimi on Melisande?
 MATSON (ükskõikselt). Nojaa, Melisande.
 SIIM. Nojaa, Melisande? Teie abikaasa nimi on —
 Melisande?
 MATSON (segaduses). Miks mitte Melisande?
 SIIM. Miks mitte Melisande? Nojaa Melisande! Miks mitte
 Melisande!
 MATSON. Ma ei mõista teid... ma tõesti...
 SIIM. Melisande... seda lausuda sellise tooniga, n...
 küsiks te poes naela vorsti!
 MATSON. Armas härra Pungerjas, kuidas peame siis...
 nime hääldama?
 SIIM. Kuidas hääldama? No seda tahame kohe kuulda.
 (Võtab piduliku asendi, kätt kanakondiga õhku tõstetud.)
 Melisande! (Konti õhus väristades.) Melisande!! Melisande!!!
 (Kondiga Matsoni nina all vehkides.) Kuulda!
 Nõnda heliseb see nimi mehe huultel, kelle südam...
 kakskümmend viis aastat... kakskümmend viis aastat...
 tat... (Bordonossoville, kes teda tülitab.) Mis m...
 mine see on? Mida te siin kogu aeg toksite?
 BORDONOSSOV. Mina kardan, te võib-olla soovite lugeda
 minu kirjutist?

... oma kirjutisega! Ehk — tooge siia!
 ... Bordonossovi käest ajalehe ning mässib kana-
 ... (kriisates). Hospodi minu stateika!
 ... prahvatab äkki ragisev foks.)
 ...
 ... tuleb see jumalik muusika?
 ... Seal on raadio kahe hiigel-
 ... Need paiskavad helikunsti kümne versta
 ...
 ... tuleb tants! (Haarab enesele Kooritsa)
 ... (kummardub Aderkasile). Palun, paruness!
 ... Mina tantsin see foks mitte hästi.
 ... Oo, paruness, teie nobless...
 ... (tõstab takti) Tore, tore! Sesong on
 ...
 ... (nadaldades) Minu stateika! Minu sta-
 ...
 ... Paha Venemaa ja Dardanellid! Siis võtke oma lüht-
 ... kont... eal sees!

Paaride tantsides vajub eesrüh.

TEINE VAATUS

Villa Pungerja õu mõned nädalad hiljem. Rõdu, käigu kohale, mis ehitud punutud okstega, on tõnu valge riidetukk tervitusega: Tere tulemast, Melisa. TAALI hoiab püsti väikest kõhna treppi, mille t. kõigub SIIMU mühakas kogu: ta parajasti on vln lihvi andmas sellele «auvärava»-asjandusele. Teispool treppi seisab MATSON, käed seljal, pea ning püüdleb viisakalt kaasa vahtida tema meelest veidrale askeldusele.

Keskel laua ääres istuvad BORDONOSSOV ja K RITS ning mängivad malet. Kooris tõstab meh bravuuriga, kuna Bordonossovi nohusematest r. b. dada, et tal on kitsas kael.

Paremal istub ADERKAS naputooga võrgus. V kõrval on tühi klapptool. Keskuvine päev enne lõunat

KOORITS (malendit tõstes) Mis te nüüd ütlete, aah? BORDONOSSOV (kägiseb). Häh-hmaah! KOORITS. Mis te nüüd ütlete, aah? BORDONOSSOV. Avot, nüüd teeme sedamoodu... KOORITS. Nõnda? Et kuningas viskaks varvast? Ei, v. nas, seda saab takistada. (Tõstab.) Vaat' nii! Peen k mis? BORDONOSSOV. Ehh, paha lugu! (Süveneb oma kits kusse.) SIIM (puhib higi otsalt). Pala silk! MATSON. Teete enesele liiga, härra Pungerjas. SIIM. Liiga... Võib-olla. Aga selle-eest on vastuvõtt kor ras. Melisande võib tulla. Jaa, Melisande võib tulla. Ag kas ta tuleb? Kolm nädalat oleme oodanud, kolm kord on ta meid petnud. MATSON. Seekord Melisande tuleb tõesti. SIIM. Mispärast ta seekord tuleb tõesti? MATSON. Sest et temaga koos sõidab Vivi peigmees SIIM. Vivi peigmees? On Vivil peigmees? MATSON. Vivil on kolm peigmeest pealinnas... provint- sist mul puudub ülevaade.

... ja peigmeest! Ja mihuke neist tuleb? Loomulikult see, kes kõige rohkem meeldib

... tuleb MALL, korv käes, ta nähtavasti on ostu- id teinud aedniku juures.

... Ag... minu viks virtin! ... (taanduvast erutatud). Mis märdisanti siin jälle... pole tore ehitis? ... (Sööstab rõdule sisse, kõrviga riivates trep-

... alla kolisedes). Uhh! Kui meite pereemand ... palli kiirusega mööda vuhiseb, siis on raske ... püüda!

... (rõdule). Taali, tule tuppa!

... Koho, ema! (Astub majja.)

... (Matsonil vangust võttes ja auväravale osutades). ... te ütlete, härra Matson, notaabel, eks?

... Väga notaabel. Melisande kindlasti rõõmustab ... kuldsest südamest.

... (hüües enesega rahul). Kuldsest südamest? Tõesti, härra Matson, märkan isegi teinekord, kui hea inimene ... olen. Ja siis mõtlen ma, miks teisedki inimesed ... halvemad? Inimesed on head, ainult nad ... seda igakord üles näidata. Eks teiegi, härra Mat- ... ole enese meelest see parim, mis siin maailmas või-

... (viisakalt). Oo, enese suhtes mul pole illu- ...

... ei meeldi enesele?

... ON. Aga mitte põrmugi!

... Mitte põrmugi... oi, see on pahal! (Põuest koba- ...) Siis peaksite kandma seratseid klaase.

MATSON. Klaase? Mis klaasid need on?

... Roosad prillid. (Ulatab Matsonile.) Kandke neid ... ninal — ja te omandate varsti uue hingeelu. Kui ... klaasid ette sähvida, siis kõik mured on mant ... (prille proovides). Roosad prillid? (Sisemise ...) See värv on mulle hirmus! (Ulatab prillid ...) Mina orgaaniliselt ei saa olla optimist.

Aga mis kirevase pihta te alati naeratilete nii... nii ... hedalt, nagu... kui te mitte ise... mis?

MATSON. On siiski rõõm näha, et teised inimesed
paremad kui mina.

SIIM. Kuidas nad siis on paremad?

MATSON. Vaadake, tegime teile kurja. Melisande
nud sõna. Mina röövisin teie mõrvoja. Mis sünnib?
te lööte meid maha? Ei, te ehite meile auvõravaid!
siis ma vähemalt naeratlen teile selle eest natuke.

SIIM (*haarab trepi*). Vaene Melisande! Vaene Melisa.
Meratse subjektiga ta on pidanud koos elama!? (*h
trepiga maja nurga taha.*)

*Paremalt tuleb ELLERHEIN, heledajuukseline n
mees, roosa ning õnneliku näoga.*

MATSON (*tulijat märgates*). Aa, härra Ellerhein!

ELLERHEIN. Tervis, härra Matson!

MATSON. Tervis, tervis... mis head kuuldu?

ELLERHEIN. Vivi. Tahtsin veenduda, kas Vivi on kod

MATSON. Veenduda? Jaa, jaa — veenduge! Palun!

ELLERHEIN. Ma tänan teid, härra Matson! (*Tõttab majj*

SIIM (*taas nurga tagant ilmudes*). Mis ma tahtsin o

härä Matson... oli peas, aga nüüd võeti kui peoga

MATSON. Võib-olla teie mälu üldse... teate... na
tuke.

SIIM. Mälu naa... mäluga näib mul tõesti... midagi,
ja see on kuri. Sest mul siin pansioni värk ning arv
pidamised.

MATSON. Jumal hoidku, kui arved sassi lähevad!

SIIM. Meil siin Pungervas, näiteks, on serande komme,
inimesed kohe tulles maksavad pansioni eest ette.

MATSON (*oma sõbraliku naeratusega*). Komme on ilus

SIIM. Maksavad ette ja summad kirjutatakse raamatusse

MATSON. Halva mälu pärast.

SIIM. Malu parast ja ka muidu, et oleks raamatupidamine
Aga äkki oosi ärkad üles ja sul on siginenud tunne, et
mõningad subjektid hoiduvad täitmast sinu vastu oma
kohustusi. Hommikul lööd raamatupidamised lahti —
tööpööst! Inimesed, ütleme, on oma alla võtnud
sinu parimad toad, söövad ning joovad siin nädal
viisi ning kutsuvad külalisi... aga senti ei ole neilt
nud!

MATSON. Kui mälu ei näita ja raamatud ei näita,
tuleb võlg sisse nõuda, see on lihtis

omekord pole sugugi lihtis.

ma muudub? Milles te veel kahtlete?

ma kahtlen? Hea küll... mälu järele pole

raamatute järele pole tasutud, inimene hiilib

hädajärgel vahel... selge pilt, et ta on

hädajärgel hiilib. Aga kui ta ei hiili? Kui ta

hädajärgel paterdab ning laseb vilet? Kui ta sõbra-

hädajärgel naeratleb, kui ta sulle otsa vaatab nii puhtate

hädajärgel, nagu oleks ta kõik arved klaarinud juba esi-

hädajärgel puhal... mis siis? Kas siis üks aus inimene ei

hädajärgel oma mälu ja raamatupidamises kahtlema? Siis

hädajärgel umbusk su hinge pugeda, et sa selle kaabaka

hädajärgel rohkem usaldad kui oma sogast mõistust.

on nüüd tõesti nii, et oleme siin kostil

ole kolme nädala, aga tasust pole küll mahti saa-

maid juttu teha!

SIIM. Kõik arved tasumata... on see võimalik? No teate,

hädajärgel Matson, mul on päris piinlik. Ma kõnelen siin oma

hädajärgel mälu... teate, nii... üldises mõttes.

hädajärgel lahete kohe isiklikuks!

hädajärgel. Pansioni eest ettetasumine on väga armas

hädajärgel. Aga mis teha, kui mina olen kapitalist. Kapita-

hädajärgel. Härra Pungervas, on praegu niisugune inimene, kel

hädajärgel on kõiksugu ettevõtteid, kuid väga harva taskus

hädajärgel sularaha. See on minu seisukord praegusel mo-

hädajärgel. Aga ma loodan, et kui Melisande täna tuleb, ei

hädajärgel finantsid siin Pungervas paranevad, te saate

hädajärgel. No miks ma aru ei saa! Püksid naise jalas,

hädajärgel ja vaene vana krõnks! (*Sammub rõdu kaudu*

hädajärgel ilmub ROSENVALD valgetes pükstes ja lumi-
valges särgis, käes on tal kolm punast roosi.

ROSENVALD. Tervis, mu daamid ja härrad!

SIIM. Tervis, härra Rosenvald! Ilus ilm, mis?

ROSENVALD. Uhke suvi, härra Matson... püramidaal-

hädajärgel uhke suvi. Uks momento... teie preili tutar on vist
hädajärgel juba rivaais?

SIIM. Oo, tal on isegi külaline.

ROSENVALD. Külaline?

MATSON. Teate, too roosade põskede ja õndsate silmadega...

ROSENVALD. Ellerhein!? No mis te ütlete! Ei, siis oled kiir! Vabandust! (*Astub majja.*)

MATSON (*läheneb maletajaile*).

KOORITS (*malendit tõstes*). Mis te nüüd teete, aah? Kõõdurikka lõpuni?

BORDONOSSOV (*tõukab malendid segi*). Ehhh, ann alla!

KOORITS. Hästi teete... muidu oleks veel hullemini lallanud! (*Tõuseb*)

MATSON. Mis uudist, härra professor? Ons teil ilmuma mõni uus stateika?

BORDONOSSOV. Ah mis... minul on suur muretsus!

MATSON. Mure? Mis teid siis rõhub?

BORDONOSSOV. Täna öösi... hirmus avaastus... vähirmus avaastus!

KOORITS. Ja mida te siis avastasite... kui see pole saladus?

MATSON. Avastus?

BORDONOSSOV. Avot, avaastasid oma voodis lutika.

MATSON. Lutikas voodis... see on tragöödia!

BORDONOSSOV. Jaa, mina olen sest lutikast väga surutud. Mina ei saa kirjutada oma stateika. Mina ei saa mängida male. Mina mõtlen kogu aeg, minu voodis istub lutikas. Mina pean käsile võtma maja peremehe. (*Kaob puusa järele vedades majja.*)

MATSON (*keskele istudes, suitsetab*). Tunnen teile kaasa, härra professor!

KOORITS (*Aderkasile lähenedes*). Mida harrastab paruness siin nii innukalt?

ADERKAS. Nõelun sukki, härra kunstnik.

KOORITS. Nõelute sukki!?

ADERKAS. Kes peab seda siis tegema... kas teie?

KOORITS. Paruness, on teie voodis ka lutikaid?

ADERKAS. Kas minu voodis on lutikas või mitte lutikas... see on minu eraasi.

KOORITS. Ja mida teeksite, kui teie voodis oleks see... eraasi?

ADERKAS. Mina ei kisenda: politsei! Olen aaria naine, mina hävitan, kes minust on nõrgem.

KOORITS. Parim rohi lutikate vastu on hea uni.

ADERKAS. Mis inimene te olete, herr Koorits! Teie ei aja... Teie ei kammi oma juus. Teie kuuel on rasv... Vaidake, kui notaabel on herr Matson. Naete, teie peate olema pressitud üks püks. Mul hakkab paha, teie teate lodevus... Vanemale patud, näete, nuheldakse laste kätte. Teie isa kandis uhkelt oma kutsaritress, ja...

ADERKAS. Ah, minu isa oli alles sisemiselt kõssis talu...

ADERKAS. Aga püks tema istus sirgelt kui üks küünal!

ADERKAS. Oo, see minu isale maksma läks, sirgelt... ülepingutuse väsimust mina kannan oma jumal, kui suureks väljapuhkuseks see mulle...

ADERKAS. Olla lohakas!

ADERKAS (*näpuga ähvardades*). Inimene peab enesele... pingutus!

ADERKAS. Ma pingutan ka, ainult teises suunas.

ADERKAS. Mis suund see peaks küll olema?

ADERKAS. Mina pingutan end siseväärtuse suunas.

ADERKAS (*lornjetti tõstes*). Soo, soo? Te panete see... sisemisele väärtusele. Aga miks teete alati nii... nägu, kui näete see eksinud neitsi Nataalia? Kas teil on peinlik, et tema lapsel puudub isa?

KOORITS. Palun, mitte nii tormisch! (*Eemaldub vilistades tagaseina suunas.*)

ADERKAS. Herr Matson, milleks te eientlikult peate... see kutsaripoeg?

MATSON (*tõustes ja lähenedes*). Tema talendi pärast. Ta... minu šaržide korjandust. Ja mina katsun hoo... seda tema ülespidamise eest. Kooritsa karikatuur teist, on ometi ületamatu! Ja kuus ta sel professoril on jäädvustanud tema kassinäo!

ADERKAS. Vastik kunst! Tema paneb aktsent loomale, mis on inimeses. Aga peab panema aktsent jumalale, mis on inimeses.

MATSON. Inimeses on palju looma ja üsna vähe jumalat.

ADERKAS. Seda enam peame rõhutama, mis on vähe.

MATSON. Ah, ilm on liiga ilus, et kõnelda kunstist! Mis... paruness väikese jalutuskäigu kohta metsas?

ADERKAS (*ärksalt*). Oo, see teeks mulle väga suur rõõm!

MATSON. Siis lubage teid abistada. (Aitab galantselt daami võrgust.)

ADERKAS. Teie abikaasa on tulemas villa Pungeri?

MATSON (auraravale osutades). Ja kuidas veel tulemast, Melisande!

ADERKAS. Ja teie? Te lasete sündida see tsinaus?

MATSON. Peame leppima. Et mitte haavata Pungeri gerja õrna hinge!

ADERKAS. Mina ei poolda seesugune inimsus. (Näeb liit majast väljuvat.) Nataalia!

TAALI. Jaa, paruness?

ADERKAS. See töökorv siit võrgust toimetage üles minu tuppa, jawohl?

TAALI. Kuulen, paruness.

MATSON ja ADERKAS kaovad paremale. TAALI võ võrgust Aderkasi korvi. Tagaseinast ilmub KOORITS vilistades. Taalit nähes katkeb Kooritsa vile.

TAALI (sõbralikult). Mul on teie jaoks, härra Koorits, häid sõnumeid.

KOORITS (umbusklikult). Häid sõnumeid... mulle?

TAALI. Jaa, härra Koorits, meil on täna lõunaks sibul klops... toredas koosesoustis!

KOORITS. Klops... jaa, jaa... klops

TAALI. Oli ju vanasti teie lemmikroog... kas ma ei leia?

KOORITS. Vanasti... vanasti... (Piinatult.) Taali!?

TAALI. Jaah?

KOORITS. Ma ei talu seda, Taali... ei talu!

TAALI (lihtsalt). Mida?

KOORITS. Seda seisukorda... seda kõike... mis nüüd...

TAALI. Seisukorda? Mis siis seisukorral on viga?

KOORITS. Viga... viga! Kui ma ei oska olla varisev... niisugune loll nagu on peas, et kõik märkavad

TAALI. Kõik märkavad... mida?

KOORITS. Mida, mida? No, et... me vahel on midagi olnud.

TAALI. Midagi olnud... mis sellest siis on?

KOORITS. Mis sellest... mis sellest? Muidugi poleks midagi sellest, kui... kui...

TAALI. Noh... noh?

... (puhutades). Kui sa poleks lapsega tüdruk. ... heidab minu peale!

... Või... teile?

... Võidakse arvata, et olen su lapse isa! ... (Häält madaldades.)

... Mina ise? Või... Taali, mina panen suurt rõhku... ja nüüd pane tähele: mina ei tunne end... Mind üldse ärritab see teema. Mind üldse ärritab, kes pole mehel, saavad lapsi!

... Arvate siis kõnelge, kui teid ärritab.

... Kas mina kõnelen?

... Rääkisin ju mina ainult sibulaklops... et lapsel pole isa, lapsel pole isa! ... mida's te võõra lapse pärast

... (tasakaalust ärritatud). Võõra lapse? Võõra laps? Ah võõras laps ei vajagi isa! ... härra Koorits, et teid see teema

... Ärritab... see on õige sõna... ärritab! Sest... is sina siin võtad... see käib mulle lihtsalt

... Jumal hoidku, mis olen ma teile kurja teinud?!

... Ma ütlen sulle, mis oled sa teinud... sa oled oetanud hingeelu, mis... Kas tead, kuis tunuks loomulik lapsega tüdruk, kui ta tahaks anda ausal ning kõlblal viisil? Ta tunneks häbi undist ning katsuks asja kas või tagantjärel rida. Aga mida teed sina? Kas lööd silmad maha? Iged alanduses põrmu? Ei, sa kõnnid pustipai kõht on sul ees! Sa kannad patuvilja oma rinnal kui ppu! Kuis sa enese täis puhud sest lubamatust tsest! Ja isa... selle järele ei küsi keegi... isa... metamisväärtki! Lasta enesele laps muretseda... ee käes, siis küsida nii üle öla, et mis te soovite, irra? Ükski laps pole isata. Aga kui lapsel on isa, iga inimene teab teda näpuga näidata, ainult mitte ainult mitte ema... siis on see jultumus... siis... nihilism! Kõndida kui madonna, jumalaema... Aga seejuures roima kanda oma hinet üks laps... isa on jäetud tema saatuse hooleks. ... vastuoksust! Oo inimlikku vastuoksust!

TAALI (sõbraliku naeratlusega). Ma ju ütlesin teile, hõ! Koorits, et täna lõunaks on sibulaklops... uhkes koos soustis. See maitseb teile kindlasti. (Pöördub ning k... majja.)

KOORITS (talle järele vaadates). Oi sina pintsel! Va veel, et laps on neitsist sündinud! (Kaob paremale)

Majast väljuvad SIIM ja BORDONOSSOV.

SIIM. Et teil seesinane lutikas nii priskelt voodis su... tab... sa armas jumal! Palju päikest, palju osooni, eks see lutikalegi tule terviseks.

BORDONOSSOV. Bosvoljte, posvoljte... see polnud ka... bas, et seesugune loojus... seesugune ellai...

SIIM. Tõestage mulle, et see lutikas on kohalikku päritol... siis mina kui majaperemees astun vahele. Kui teil ag... puuduvad asitõendised, siis on see lutikas kaasa toodu... ning te saate temaga ise hakkama

BORDONOSSOV. Ise hakkama... ise hakkama? Kuid... mina saan ise hakkama, kui tema sööb minu ära!

SIIM. Sööb ära! Professor olete, teie taga seisab teadus... tehnika — ja nüüd ei saa lutikast jagu!

BORDONOSSOV. Isviniite, see pole minu ala, mina olen... sotsioloog!

SIIM. Kui te sotsioloog olete, siis minge apteeki ning küsi... mingit vedelikku. Seda tilgutage lutikale nina peale... ehk ta tõukab siis putked püsti.

BORDONOSSOV. Mina kõnnin apteeki... see on lootus!

SIIM. Kõndige, härra professor, liikumine on tervisek... Inimene läheb lodevaks, kui tal ei oleks oma rahut... voodis

*BORDONOSSOV kaob puusa järele vedades paremale
Siim istub keskele.*

SIIM. Oh ilus rahulik elu siin kevadel. Aga seitsaadik, kui need suvitajad sulle selga tulid, on üks igavene tagaajamine. Ühel on lutikas voodis, teisel jälle kirp... püksis! Kas mul siin on karantiin, et puhastatakse sati... kaist?

*Tagaseinas on tulnud nähtavale VIVI, hüüab lähemale,
loob SIIMULE käed selja tagant silmadele.*

VIVI (armas?)

VIVI (Kus sa olid, tüdruk? Kavalerid ootavad korda.

VIVI (Vahel! Kes nad on?)

VIVI (See poisu roosa näoga. Ja see teine... tipp-toppp!

VIVI (nõrgelt). Oh, need nolgid!

VIVI (Hõh!)?

VIVI (Mulle meeldivad palju enam vanemad küpsed här...

VIVI (Siimul kaelas rippudes.) Ah, onu Siim, küll oled

VIVI (See tore pois! Jumalikult lühike ja taevalikult ümar.

VIVI (Buddha... elus Buddha! Mulle jubedasti meeldivad sel...

VIVI (Need kollised naeratlevad terrakotad!

VIVI (Need meelel muheldes). Ah, päris meeldib... se...

VIVI (Buddha, onu! (Väga armsa häälega.) Kuule, anna... krooni!

VIVI (Kroon?)

VIVI (Või anna kaks!

VIVI (Kaks krooni!

VIVI (Tead, onu, kui sa nüüd päris tore tahad olla...

VIVI (õudsalt, õudsalt tore, siis otsi juba kolm krooni. Ehk

VIVI (Lõppem — viis! Vajan jubedasti viit krooni.

VIVI (Võis krooni! Vaata, armas laps, rahaga on serande

VIVI (tõugu, et...)

VIVI (nõrgelt). Noh, sugulased oleme. Ja sõbrapoisid...

VIVI (Mulle? Ja täna on sul nii ilus päev. (Auväravale

VIVI (nõrgelt.) Tere tulemast, Melisande! Mõtle ometi, täna

VIVI (nõrgelt) Melisande! Ja sina koonerdad, fuihh! Sa peaksid

VIVI (nõrgelt) olema, et sul on, kellele anda!

VIVI (pungas sorides). Kaks krooni mul on hinge taga. Ühe

VIVI (nõrgelt) ma, teine jääb kotti seemneks. (Ulatab.) Siin, ole

VIVI (nõrgelt krimpsutades). Üks kroon!

VIVI (majast väljudes). Preili Matson, poisid ootavad

VIVI (nõrgelt) loas!

VIVI (nõrgelt). Täna, pereemand, ma tõttan kohel (Tõtt

VIVI (nõrgelt) majja.)

VIVI (Vivile järele). Kuked kipuvad kisklema, kui neile

VIVI (nõrgelt) maud ametit ei anta. (Siimule pöördudes.) Nägin aknast,

VIVI (nõrgelt) et phkale raha.

VIVI (nõrgelt) See üks kroon!

VIVI (nõrgelt). Täna kroon... homme kroon... loodad seda raha

VIVI (nõrgelt) veel kunagi näha?

VIVI (nõrgelt). Naistelt nüüd midagi saab tagasi!

MALL. Miks sa siis annad?

SIIM. Miks? No katsu keelata, kui ta su ümber sumiseb kui ta sulle nii imettegevalt otsa vaatab oma vasikasilmadega. Ma olevat ju kõige toredam mees ilmas!

MALL. Ja sa usud seda loba?

SIIM. Mis ma nüüd usun või mitte. Aga ta ütleb a seratse häälega, seratse muusikaga, et lust on kuul

MALL. Seratse häälega, jaa... seda väristamist... nen! Kui see tüdruk mul mõne moosi- või meepurgi jälle sahvrts tühjendanud ja ma parajasti jaole jõu siis tõstab ka silmad taeva poole ning vöbistab o häält, et Issand, kuis see maitses... ja see on siis vab dus! See tüdruk on varbaküüneni sohki!

SIIM. Sohki või mitte sohki... aga see kõik on serat innu ning andumusega tehtud, et see on kunst. Sa Mall, ei tea, mis on kunst. Aga mina tean. Olen nä olnud kutselt ning tean, mis väärtus on hasti maru rullil.

MALL. Mina ei saa neist inimestest aru... kogu sinu M sande sipsahisti! Miljonärid pidid olema, kullas pi vihtlema... nüüd sööda teisi ning anna veel raha lip Jumal, mis meil selle kolme nadala jooksul on d lainud!

SIIM (sosinal). Kukkur olevat naise taskus! (Kõvasti.) A täna Melisande tuleb rahadega. Küll sa näed, Mall, m teeme veel snitid! Serande nooruse armastus võib tei kord muutuda kullaauguks... kes teab!

MALL. Hea küll. Siis ootame ära, kuidas sinu Melisand siia sisse sõidab kuldratastel! (Pöördub ning kaob maj nurga taha.)

SIIM. Kuldratastel, Mall, kuldratastel... seal uul sed ilusa sõna! (Malle järel ära.)

Majast väljub VIVI, tema sabas ROSENVALD
ELLERHEIN

ROSENVALD (Vivi ümber tiireldes) Ei preili Matson, minu ausõna! Tõmmud naised ei mangu minu hingeelus mingit rolli, ap-sa luutselt mingit rolli! Seevas... diinid... ma ütlen teile... blondiinid! (Komistab.) Üks momento... minu kingapael... üks momento! (Astub kõrvale.)

ROSENVALD (oma roosade põskedega Vivile õndsalikult
vaatades) Vivi!

ELLERHEIN. Siis tunned sa, kui ütlen sulle Vivi! et ta on üks tüdruk Vivi, siis mina kohe tõusen õhku! tõusvad tõstavad mu kuhugi kõrgele... kõrgele...

ELLERHEIN. Taban su poole üles vaadata, aga sina oled nii lähem. Vivi, jalutuskäik Saadmetsa oleks tore asi? jumalik!

ROSENVALD (on oma kingapaela sõlminud). Ma ütlen sulle preili Matson, blondiinid... ma ütlen teile tõestuse!

ELLERHEIN. Ah, seda ütlete, et olen heledajuukseline!

ROSENVALD. Ütlen? Mis tähendab — ütlen? Mina tun-
nend Jan, preili Vivi, mina t u n n e n. Ja kui mina tun-
nend ma seda väljendada? Mitte siin! Mitte sel
teaduse! Mitte selles seltskonnas! Üks momento —
mõnda mõtlen! Teate, mis? Me sõidame välja järvele!

ELLERHEIN. Taevalik!

ELLERHEIN (kätt tõstes). Stopp!

ROSENVALD. Mis see tähendab?

ELLERHEIN. See tähendab — stopp! Just praegu Vivi
taban mulle jalutuskäigu Saadmetsa.

ROSENVALD. Saadmetsa?!

ELLERHEIN. Kas ma tõesti lubasin?

ELLERHEIN. Salga maha!

ROSENVALD. Üks momento, härra Ellerhein! Tehes ette-
paneku väljasõiduks järvele, te ometi kuulsite, kui preili
Matson suvatses lausuda: taevalik!

ELLERHEIN. Aga Saadmetsa kohta seesama preili Mat-
son lausunud: jumalik!

ELLERHEIN. Toesti kurb, et korraka ei saa olla mit-
ligas: taevalikul järvel ja jumalikus Saadmetsas
Rosenvald, mis teil oleks Saadmetsa vastu?

ROSENVALD. Neli kilomeetrit... sellise temperatuu-
ri ja siis ei saa ma looduses istuda, mul on heledad

ROSENVALD. otsustatud! Ja poisu tuleb kaasa.
ELLERHEIN. Poisu? Ega paadisõit ole lasteaed!

ELLERHEIN. Paadisõit seesuguse snookumiga — tänan!
ROSENVALD. Üks momento! Mina või tema? Mina või tema?

ROSENVALD. Tõsi, nüüd tahaksin ka mina teada, kes
on rolli ja kes mitte!

VIVI. No küll on mehed jubedad! (Tuututav auto laul pahinal.) Auto!

SIIM (maja tagant välja joostes). Auto!

VIVI. Kui see on ema!

SIIM. Melisande!

VIVI (tõttab ettepoole). Jumal, see on mister Ronk!

SIIM (sülitab). Tpäi! Ehmatas inimest!

VIVI (hüppeldes). Ronk! Ronk!

Paremalt tuleb RONK kärmete sammudega. Ta on nooruslikuks, sportlikuks vanahärraks ebamatu aastates, kelle kuju, rõivastis ja käitumine valdab inglise orientatsiooni.

VIVI (talle tarmiliselt vastu joostes). Ah, see on armast!

RONK. Tervis, printsess! (Ulatab talle hügelsuure kahkes pakingus.) Palun!

VIVI (ekstaasis). Issand jumal! Ja see kõik on šokola!

RONK. Kahtlemata.

VIVI. Ja see kõik on mulle? Mister Ronk, te olete ju

RONK. Sünnitab mulle rõõmu.

VIVI. Teile sünnitab lõbu midagi käest anda? Tõsine on ometi see, kui sa midagi saad!

RONK. On liigutav näha, kui tühiste asjadega teid saab õnnelikuks teha!

VIVI. Tühiste? Taevast, on see karp siis tühi?!

RONK. Veel mitte.

VIVI. Olete õudne! Aga nüüd sõidame, eks?

RONK. Well, minu limusiin ootab teid, printsess.

VIVI. Taevalik! Ja selle karbi võtame kaasa. Jumal, ma nüüd oma kõhule liiga teen!

ROSENVALD. Üks momento, preili Matson... meie paad sõit järvele?

ELLERHEIN. Palun, jalutuskäik Saadmetsa?

ROSENVALD. Oleme teie külalised, preili Matson... me ei saa ometi välja visata!

VIVI. Jumal hoidku, te sõidate kaasa!

ELLERHEIN. Kuidas... kaasa?

VIVI. Limusiinis, mu poisu.

ROSENVALD. Limusiinis... püramidaalne idee!

ELLERHEIN. Härra Rongale see kindlasti ei meeldi, sõidame tema autos.

Itsek. tohin ma oma poisid autosse kaasa

... printsess!

... ja Ellerheinale). Kuulsite, nii ollakse

... kui siis minu väike printsess sõidab

... Matsonit ja Aderkasi tagaseinas lähenevat).

... härra Ronk! Aga see ei lähe, Vivi... iga silmapilk päralt jõuda... ta pahan-

... me temale vastu sõidame?

Vastu... seda võib.

... siis autosse, mu daamid ja härrad!

... Autosse!

... kuuldub läheneva auto pahinat. Paremat tormab esile KOORITS.

... Proua Matson! Proua Matson on tulnud!

... Melisande!? (Ei oska enesega äkki midagi peale

... Proua Matson? Siis abistagem daami, tal on kind-

... kuidas veel... ema sõidab ikka pöörase koliga!

KÕIK, peale Siimu, tõttavad paremale.

... Melisande!? Melisande!? Kakskümmend viis aastat! Palved hakkavad vabisema! Ja lõugades on serande tüh-

... Kus siin põleb?

... Põleb? Melisande on tulnud, mõistad... Melisande!

... Mina mõtlesin, ei tea kes!

... Ei tea kes!

... Proua Matson... oi heldeke! (Tõttab paremale.)

... Sina ütled... ei tea kes?!

... (rahulikult). Pansioni koht... ühed tulevad, tei-

... lahevad, ega seepärast tarvitse rõogatada!

SIIM. Tarvitse rõõgata? Aga siis tõtta ometi vastu mida's siin seisad kui post!

MALL. Proua Matsonile? Ei tule mõttesse!

SIIM. Sina ei tõtta vastu Melisandele!?

MALL. Ei, Siim! (Asetab käed kõhule.) Sest mina olen pereemand ja võtan külalised vastu trepil

MELISANDE, reisiülikorras, tuleb paremalt MATSON ja TAEVERE saatel, nende järel rongis muu tress ja k o n d, igal mingi kartong, sumadan või pakk!
Kõige lõpul ADERKAS pealtvaataja osas.

MELISANDE (suurilma-daami ülesastumisega). See härra inimesi, Eugen... kas mina olen eksootiline number?

MATSON. Villa Pungerja seltskond, madam... olete te songi nael!

MELISANDE (hüülega, et kuhu kull inimese võtta). Villa Pungerja!

TAEVERE. Villa Pungerja... ei, see nimi mõjub nii tavalt (Õlku tõmmates) Sun kosuvad ürgud!

MELISANDE. Ah, Olaf, kui neid üldse veel on... ei ole!

MATSON. Silmitse, naine, seda auvaravat!

MELISANDE. Auvarav? See?

TAEVERE. Tõepoolest!

MELISANDE. See räbal seal... ukse kohal?

MATSON. Tervitus sinule. Tere tulemast, Melisande!

TAEVERE. Tere — tulemast — Melisande!

MELISANDE (põlglikult). Provints! (Mallele, kes on trasset võtnud valitsejanna näoga.) Olen proua Matson. Kas te ei juhatajaks mind mu tubadesse?

MALL (perenaiseliku lahkusega). Palun, proua Matson... astuge minu järel!

MELISANDE. Täna! Ah, mis ma tahaksin küsida? On teil mingi... noh niisugune... neitsi, kes mind abistaks ümberroovastamisel... vist küll, mu armas?

MALL. Ka neitsi leidub, proua Matson, kui te ise ei tule enesega toime, palun!

SIIM (kes on kogu aja sissekäigu kõrval seisnud, tahelpaanu leidmata, sirutab Melisandele möödudes käe). Meli... Meli...

MELISANDE (märgates meest väljasirutatud käegu)

...! Parant, pärast! Eugen, sa muretses selle eest,

...! Melisande, see on... see on ometi... tead...

...! Ah jumal, ma saan migreeni!

...! (hõõmades), dülge, proua, te ei voi ometi tundide... seista!

...! (etteheuvõtt) Ja seda peaks ometi mõiste... Malle järel kähku majja.)

...! ei tundnudki mind ära!

...! saatja sõnd pakkidega.

...! Siimust möödudes, sellele). Püramidaalne naine! (Kaob majja.)

...! (hüües), kes on oma võrgus aset võtnud). Kuul...

...! mis lausus härra Rosenvald? Püramidaalne naine! Kuis ta liigutab ja

...! ta kustutab, ah, jumal, ma saan migreeni!

...! need endale, parness see porjatus minu nooruse armastus! Kaksikümme

...! tagasi minna taotsisin temaga hantvarkide

...! Jaa, ta olevat teid maha jätnud, nagu räagi-

...! kingsepa tütreks ta lahkus minust. Aga ta tuleb

...! kui kuninganna! See on muinasjutt, parun-

...! see peab väga isäralik muinasjutt olema,

...! naine! Püramidaalne naine!

...! Teie teie, härra Pungerja soovis: mitte nii

...! Ei, paruness, just nüüd on saabunud silmapilk olla

...! Soo? Ja kuis... naine! (Kaob majja.)

...! (hüües), Moin Gott! du armer Teufel!

Alustab väljub VIVI RONGA, ROSENVALD ja CLIFF

HEINA saatel.

VIVI. Nüüd on hea, et ma ei takista enam miski! Kuni

mu ema end ravib ja mukib, teeme autotuuri ümber järvede.

RONK. Aga teie peigmees, printsess? Mister Taevere?

ELLERHEIN. Et sul peigmees on, Vivi... see on mets!

VIVI. Peigmees? Abielludes meil on küllalt aega teha ühte teiega tegemist. Ja kui me ei abiellu, mis ma end siin tema pärast pingutan?

ROSENVALD. Raske elukutse... peigmees! Mina parun dileteerin!

Majas alustab grammofon mingit igatsevat viisi.

ROSENVALD. Üks momento, see on muusika!

VIVI. Põgenegem selle muusika eest! (Kõik, peale Aderkasi, ära paremale.)

ADERKAS (grammofoni pärast närvitsedes). Mein Gott! Kas keegi ei taltsuta see hirmus massin! (Näeb Matsoni majast väljuvat.) See herr Pungervas on kui üks naine!

MATSON (mõistes Aderkasi mõtet). Plaat on äärmiselt kulunud, tõsi. Aga selle halva plaadi taga seisab härra Pungerva hea süda. (Kuuldes, et muusika katkeb poole nöödi peal.) Ahah, minu abikaasa ilmutas iseloomu!

ADERKAS. Tenu taevale! (Klapptoolile osutades.) Palun istuge, herr Matson!

MATSON. Täna! (Istub.) Tohin ma suitsetada?

ADERKAS. Palun! (Laseb Matsonil süüdata paberossi siis.) Kas olete väga rikas, herr Matson?

MATSON. Oo, kolm aastat tagasi mina olin kroonimiljonär. Peaosanik suurettevõtetes. Rahvusvahelised tehingud. Kinnisvarad Eestis ja välismaal. Minu luksusjaht maksis 300 000 krooni. Madam suvitas Euroopa parimate kuurortides

ADERKAS. Ja nüüd?

MATSON. Tänavu suvitame Pungervas

ADERKAS. Ah jaa! Oo jaa!

MATSON. Ka teid, paruness, pole saatus hellitanud

ADERKAS. Oo, mitte!

MATSON. Mis mina... kahe polve rikas! Aga teie! Teie taga on kokku varisenud aastasadade ehitised!

ADERKAS (väikese pausi järel). Meie sugukonnal, teate, on malestuses... prachtköites kroonika. Selle albumi luksuspaberile on graveeritud kümne tähtsama aadliperekonna ajalugu. Meie perekonnad on siin maal puudunud seitsesada aastat. Gustav Adolffi rootslased, Peeter

... on meid röövitud ja tapnud. Talupidajad ja põletasid meie losse. Aga me elasime

... paruness, teie taga on mäed ajaloo tolmu! ... Vallutasime kord selle maa ning andsime sellele religiooni. Nüüd võeti meilt tagasi maa ja meid võeti pisut raha. Ilus, mina võin siin suvitada ja meeldida selle eest, mis pruugin.

... See on vapper teist, paruness, et teil arusaadamatult on ajaloo paratamatusest.

... (et taha komplimenti võlgu jääda). Alla heita ... see on üks liik mehisust. Aga seitsesada aastat tagasi ... on ka leistung. Mitte iga rahvas ei elaks ... Aga eesti rahvas elas. Selle ürituse peale tema ... tagasi mõelda. Soo — nüüd mina liigun tuppa ... üks kiri. (Tõuseb.) Aa, sealt tuleb proua ...

... on väljunud MELISANDE, saadetud TAEVERE. MELISANDE kannab väga moodsat ja värvikat ... mille vastu Aderkasi rõivastus mõjub otse provintslikult.

MELISANDE (Aderkasile, kes temast püstipäi mööda ...). Kas paruness lubab viivuks tarvitada oma ...

ADERKAS. Palun! (Kaob majja.)

MELISANDE (talle järele vaadates). Ph-alun!? Jumal, ... teivasnaine!? (Matsonile.) Eugen, sa ammu ... selle aadlikännuga? (Istub võrku.) Ma leian, ta pole sugugi naiselik.

MATSON. Ei, ta on otsekohene inimene.

MELISANDE (Taeverele). Olaf, mis me pidime küsima? ... nnad mulle ometi lahutuse, Eugen?

MATSON. Suurima rõõmuga, mu armas!

MELISANDE (solvatud). Kombed?!

... ON. Taevere, kas ma kord juba ei kirjutanud alla ... gusele paberile, mis pidi käiku andma...

... Taevere Teie allkiri, härra Matson, mul on. Aga mitte madami.

MATSON. Mitte madami? Miks viivitate sa sellega, Melisande? Taeverel on nii ilus praktika õnnelikkude ... hoidude ning muude nurjunud äride likvideerimiseks.

MELISANDE. Miks mina viivitan? Tõepoolest. Olaf...
 viivitame lahutusprotsessiga?
 TAEVERE (naeratades). Madam ootab kohasemat
 menti.
 MELISANDE. Momenti, jaa. Nüüd meenub see...
 Ootame ära, kuid likvideeruvad su nurjunud...
 MATSON. Jaa, kirevase pihta! Taevere, teil on minu va-
 tused. Teil on minu usaldus. Miks te ei kiirusta ml-
 ettevõtete likvideerimisega?
 TAEVERE. Pole soodus konjunktuur.
 MATSON (kärstitult). Ah, mis!
 TAEVERE. Ei, härra Matson, asi on üsna tõsine. Et
 ettevõtete kiirustatud likvideerimisel te ei suud-
 katta oma kohustusi.
 MELISANDE. Ei suudaks katta Eugen. Ja mis saaks
 minust, kui sa ei suuda...
 MATSON. Sinust? Mis peab sinust saama?
 MELISANDE. Mis kindlustust mina saan, kui lasen en-
 lahutada mehest, kes on paljas?
 MATSON. Ja mida sa loodad kooselust... palja mehega.
 MELISANDE. Mida ma loodan? (Nutuselt.) Näed nüüd
 Eugen... kuid oled... kuid oled sa minu ruineerinud!
 MATSON. Ruin? Sa oled daam parimates aastates. Tae-
 vere, lahutage meie abielu ning kosige minu Mel-
 sande!
 MELISANDE. Olaf on ometi armunud Vivisse, palun!
 MATSON. Vivi nüüd sinuga võistleb!
 MELISANDE. Ei, ei, mina olen ema. Oma lapse ema.
 MATSON. Ah nii... sa loodad Taeverele meeldida roh-
 kem ämmana
 MELISANDE. Jaa, Olaf, oleksin sulle võluvamaid ämmi
 maailmas.
 TAEVERE. Teie küll, proua Matson. Aga Vivi on mu vastu
 jahe.
 MELISANDE. Ah jumal, kõik tüdrukud kahekümne aast-
 taga on kalad!
 TAEVERE. Ta lihtsalt ei kannata mind!
 MELISANDE. Täna ei kannata, homme küll!
 TAEVERE. Ei usu!
 MELISANDE. Vaata, armas Olaf, Vivi armastab suitsu-
 sinki. Sööb isuga tai, aga peki heidab kõrvalt... pekki
 Vivi ei kannata. Aga ühel ilmal peetakse... mis me
 näeme... Vivi sööb pekki! Vivi... pekki! Ja

... sööb... ta pekki sööb... nüüd tema ei kannata
 ... kannatust, Olaf, ka sinu tund tuleb!
 ... mul jätkub optimismi!
 ... Mehed, kes naiste suhtes on optimistid, ei
 ... Matsonile heites.) Aga mehe käes, kes
 ... muutub naine üsna ruttu saadanaks!
 ... Pelage mees, Taevere: roosad prillid!
 ... arvate, Vivi? Et Vivi võiks meestki ki-
 ... nagu suitsutatud kintsu?
 ... kuidas... käidelda?
 ... Noh nii, et pool sellest igal juhul... lüka-
 ...
 ... Seda küll... selles olge kindel!
 ... No tead, Eugen... see on laim!
 ... Melisande, Vivi... see on tüüp naise, kes kunagi
 ... ära tervet meest. Suurem osa... parem osa
 ... lahkeb neil ikka lootusetult solki.
 ... Mis inimene sina oled, Eugen! Ärid lased
 ... perekonna ruineerid. Nüüd keksid nagu min-
 ... Neero... oma suitsevatel varemetel.
 ... Oo, meie käsi pole mitte kõige halvemini käinud.
 ... Mida nimetad sa kõige halvemaks?
 ... Mitmed minu kaasvõitlejad istuvad türmis,
 ... kui mina olen puhtalt välja tulnud kolmest
 ... võltsimise protsessist.
 ... Omaste vahel kõneldud, Eugen... oled sa
 ... neid bilansse võltsinud?
 ... Usun, et ma pole seda teinud.
 ... Sa usud, aga ei tea mitte?
 ... Palun, kui inimene oli korraga direktor küm-
 ... aantisel! Suudab ta siis mäletada, mis kuski tehti
 ... järele tegemata. Siis võivad sul tekkida kõiksugu
 ... mõtted. Noh, tänu taevale, kolm kohtulikku
 ... on mulle tõendanud, et olen aumees. Sellest
 ... ometi rõõmu tunda?
 ... härra Matson, meie ei heida meelt!
 ... meid võiks veel miski päästa?
 ... selle järele, kuhu suundub uus poliit-
 ... krooni kurss, kui palju oma kohus-
 ... kirjutada riigi korstnasse ning millise
 ... kapitali oma võlausaldajad. Nurjunud ette-
 ... videerimisega võib teinekord veel jalad alla
 ... at saladuslikult muksates. Ja siis me ei

tea, kes sügisel on riigitüüril. On käimas asju, Matson... on käimas asju!

MATSON (on tõusnud, patsutab Taeverele õlale). M... koiduvärvides... see on uue generatsiooni eesõig (Silma pilgutades.) Noh tulge, Taevere!... te jutu mulle pisut lähemalt meie hiilgavast tulevikust.

MELISANDE. Ja mina? Kuhu jään siis mina?

MATSON. Ripu võrgus ja puhka... Su ergud vaja rahu.

MELISANDE. Mis rahu see on, kui inimene jäetakse MATSON (Siimu majast valjuvat nahtes) Sa ei jaa.

MELISANDE. Kuidas ei jaa?

MATSON (Siimule osutades). Sealt läheneb su esimene armastus! (Kaob Taeverega paremale.)

MELISANDE. Esimene... armastus? (Jääb segaste turgutega silmitsema lähenevat meest.)

SIIM (lähenedes pool naeruse, pool hädise näoga, segus väga koomiline). Meli... Melisande!

MELISANDE (nõutult). Tacvas!? (Ei oska praegusest muga kuidagi siduda muistseid elamusi.) Issand!

SIIM. Mii... mina olen Siim! Siim Pungervas, j... (Näpib mingit määrdunud, eeslikõrvadega raamatukäes.)

MELISANDE. Siim? Siim Pungervas?! Phhh! (Pursk naerma.) Siis niisugune sa oled, ahaha! Siis niisug sa oled, ahaha! Minu nooruse armastus! Armastus! (C suure hädaga naerukrambist võitu saanud.) Vaband Siim... see jällenägemise rõõm, näed, tegi mu lollik

SIIM. Ära vabanda, Melisande... ise olen süüdi. Kõik s on minus

MELISANDE. Sinus? Süü?

SIIM. Jaa, jaa... mul on serande and.

MELISANDE. Mis and?

SIIM. Inimestele sünnitada rõõmu

MELISANDE. Kuidas seda mõista?

SIIM (raamatut käes veeretades). Vaata, Melisande, kui sa tookord... minult nii-öelda... läksid... tead noh?

MELISANDE. Tookord, jaa.

SIIM. Läksid. Ja mul see... noh nii... algas... see tragöödia.

MELISANDE. Ah jumal, jaa!

SIIM. Ja kui ma siis laval esinesin... esimest korda peale katastroofi...

...liigutasid sa inimesi oma suure õnne-
...Minu lavale ilmudes plahvatas saalis serande
...Nägu!
...inimesed pärast ütlesid, ma olnud jõledasti
...Vender?!
...kui inimlik ahastus aiva tõuseb ja ikka tõuseb, nii kord piir, millest üle minnes kõik muutub
...Nii see mulle jäigi külge.
...Mis? Mis jäi sulle külge?
...naera, paiats, naera! See humorismus. Siim
...ahaha! Ega mul palju lausuda lastudki, ini-
...lukkusid juba ette naerma, et küll nüüd tuleb
...naljakat. Jah, mul tarvises ainult lavale ilmuda
...ja inimesed hoidsid kõhtu kinni. Minust sai
...koomik, Melisande. Minu südames võisid tiksuda
...minutid. Aga kui ma lavale astusin, tajusid
...et maailm on roosa.
...Suur koomik? Imelik!
...kui sul ei tõusnud kunagi tungi mind vaatama
...Maailm oli mulle avatud. Pariis, Viin,
...jah jumal, teater! Kas mul vähe tegu oli mu
...rollidega elus! Ja sina? Tegeled millisel laval?
...mina olen juba pensionil.
...Pensionil... nii kähku!
...Serande vanamoodi hingeelu, ei mõista ajaga sam-
...pidada. Noh, siis tõmbusin tagasi, ehitasin siia metsa
...vankese Pungerva, virtsahvt on sees, ja elame ära.
...Ja lavast sa ei mõtle enam üldse?
...Kullap mõtlen, aga pole juurdepääsu. Alles eile
...plaasil naaberlinna teatrijuhi ning ütlesin, et
...kuramus see on! Teater on ikka rõõmu tundnud
...lõhakatest onudest, miks sa, sinder, ei hangi mind ene-
...truppi? No ei hangi!
...Mispärast mitte?
...Aga seepärast, et need ajad olevat nüüd möödas.
...Mis ajad?
...Ajad, kus kõhukas härra tegi nalja. Serande isand
...luuakse maha, sest rasvad mõjuvad valjakutsuvalt.
...Ajad... need ajad... kuis nad muutuvad!

SIIM. Olin karskusseltsi abipresident, kuis võis mul kus olla pudel veini! Tollal ma ei võtnud tilka keet. See esiteks! Ja teiseks, need päevad, mis ma sinuga veetnud, Melisande, seisavad kustumatute pisasjand minu meeles. Meie vahekord oli puhas ja üllas. Me kulemised ei astunud kunagi üle... süütute õrnuste pil. MELISANDE (segaduses). Ei astunud üle? Aga kuis siis on? Vaata, nüüd satun ma päris segadusse! Mõ ma olin sind kogu aeg selleks meheks pidanud, oma... jõhkra käitumisega... minu neitsihinge... esimese mõra

SIIM (kätt tõstes). Vannun sulle, see mees pole ma kun olnud!

MELISANDE (abituses). Mitte sina? Mitte sina! Aga kes? Kes?

SIIM (üliras erutuses). Kes... kes? Sa küsid — kes neitsihinge lüüakse esimese mõra, ja sa ei teagi, ke MELISANDE. Uskumatu, Siim! Mõtles, ma näen nii gesti... mis, kus ja kuidas. Aga kes... aga kes?! (S rimas nõutuses.)

SIIM (vajub tagasi istmele). See on... ma ei mõista si Melisandel! Sa oled... sa oled... sfinks!

MELISANDE. Sfinks? Jaa, igas naisel peitub see... sfinks. Ja on parem, kui need... pühad saladused, jäetakse lahti mõtestamata. (Seisukorrale alistuva narratusega.) Aga ühte ma võin sulle siiski usaldada, Siim. Minu mälu, tead, pole mitte enam üsna hea. Ja mis sa siis nõuad, armas sober? Mõtles ometi, ma olen kümme viis aastat olnud võluv daam! Ikka ümbritsetud austajate parvedest, ikka rünnatud tosinast krigedest. Vaata, kui naisel on kokkupuutumist nii paljud meestega, nii paljudes kohtades... nii mitmel ajastul kas ta siis neist meestest suudab mäletada, kes mid tegi või jättis tegemata? Kes pakkus sulle veini... j kel ei olnud seda mitte pakkuda?

SIIM. Kolm aastakümnet võluv daam? Ma pole isiklikult kunagi olnud võluv daam. Aga ma usun, seda olla peab olema põrgu taevalik!

MELISANDE. Seda olla on — kapital! Ah, Siim, mis mina kõik olen olnud ja elanud sest peale, kui välja pääsin provintsi ummikust!

SIIM. Seda võib uskuda, Melisande, seda võib kujutleda!

MELISANDE. Seda võib elada, Siim, kui on kättesa-

adeldatavaid ja kultuurikeskused. Olen suve-... Euroopa parimates kuurortides. Minu... maailma metropolide dünaamika. (Jätkab) Ja hea, et on mu südame esikoha pärast võit-... kroonprints suudles mind Rivieras. Üks... Ostendes minu pärast veronaali. Ve-... piiskop minusse armudes ateistiks. ... Nii luse voogudel ning Maroko... röövis mind araablase pealik. Pariisis... andnud ühele lordile ja Monte Carlos... kahe miljardäri käte vahel. Võluv olin... Ma mässisin geeniusi oma väikese... Ma pimestasin mehi ning naised mind... Olen aumeestest teinud sulisid... ühele kaabakale otsa vaatasin, sai temast

... (jättes) sest aust ning hiilgusest). Su au ja... Melisande, see hoovab mu peale kui kosk!... Meratsed rullid! Ah, minu südame Vee-... sa maailmajagude poeesiast! Vaata, kuis... need neid magusatest haisudest, mis... ja keigid su külge on jätnud! Olen uhke su peale, et sinust on saanud... et sinust on saanud... (Võtab kätt õhku ning avab nad mingi mõõtmatu ees.)... on saanud serande... serande persoonal (Vaik-... pühkides.) Ja mina... ja mina... olen rõõmus, et teie olete... nii väga... nii väga... nii väga

MELISANDE (järsu närbumisega). Õnnelik? Sa ütled...

SIIM. Nii suur ja rikas elu... kas see pole õnn?

MELISANDE. Suur ja rikas elu? Jaa, suur ja rikas! See... mulle kõrgeis lainetes vastu... eestpoolt. Ning... madalalt... kuhugi taha. (Üsna hädise hää-...) Nüüd tundun enesele kui vana kummut, mis koos-... tühjadest laegastest. Ah jumal, elada vaid mäles-... kopitanud lõhnust!

SIIM. Sa pole õnnelik, Melisande!? Kõik need printsid ja krahvid!?

MELISANDE. Minu elul on olnud kõrguste tippe. Aga... tippude vahel lainetasid ikka ookeanid tühjust... tühisust. Minu hing on külmetunud ning nälginud. ... olen vaesunud oma rikkast elust! Kuis tahaksin

olla alandlik ja madal! (Siimu kaela hakates.) Ah, kui sa võiksid... kui sa võiksid... raasuke idüll!

Selle toimumingu ajal on ilmunud lävele MALL, näeb, kub, siis astub otsustavalt «idüllile» selja taha ning kab nuiaga taguma kastruli põhjale sellise hooga, ärataks ta surnuid hauast.

MELISANDE (heleda kisaga). Ah!

SIIM (karates, raevus). Oled sa hull!? Mida see tähendab MALL. Lõõn kola! Kutsun härraseid lõunale! (Jätk tagumist paisuva metsikusega.)

MELISANDE. (kõrvu sulgedes). Huu!

SIIM. Ära karda, Melisande, see on gong!

Eesriie vajub Malle tagudes kastrulile.

COLMAS VAATUS

Villa Püngerla suvitushooaja lõpul.

Matson istub MATSON suitsetades. Majast väljub ENDE ROSENVALDI ja ELLERHEINA saatel.

MELISANDE (Melisande ümber tiirelde). Ei, proua Matson! ausõna. Noored tüdrukud ei mängi minu hea mingit rolli, ap-sa-luutselt mingit rolli! See on minu oma parimates aastates... daam oma parimates aastates... Palju tänu teie vaimustava seltsi eest! MELISANDE (ulatab käe). Nägemiseni, härra, Rosenvald, meil on meid!

ROSENVALD. Oo, et teid võidaks unustada! (Suudleb MELISANDE). Aha! (Kaob kummardades paremale kui mees, kel on tõmbed ja kes on võimeline sooritama oma ülesandeid.)

MELISANDE (Ellerheinale, pöördudes). Ja sina, mu poisu! (Lõpab põsele.) Nii värske, sile ja roosa! Kas mul ei ole veel tutre asemel olla selline poeg!

ELLERHEIN (korrektse kummardusega). Lubage, et lah- (Kaob paremale.)

MELISANDE. Nägemiseni, mu suur beebi!

MATSON. Beebi? Sul on beebi?

MELISANDE. Sa naerad rumalasti, Eugen! Ja miks naerad sa rumalasti? (Istub rippvõrku paremal.) Sest et minu üldine aimu pole naise südame struktuurist. Ja mida sa üldse luurad?

Ja armas jumal, üks mahajäetud abielumees on oma pealelõunast sigarit. Tead, Melisande, äha, kuid suvi sulle on mõjunud noorendavalt.

DE (huviga). Noorendavalt? Päris tõesti, Eugen? Miks mitte, kui sa siin võrgutad... peaaegu

MELISANDE. Rinnalapsi! Vabanda, ma pole kaks- (Lõpab aastat enam sünnitanud. On siis ime, et minus puhkevad emalikud tunded?)

Majast väljuvad VIVI ja KOORITS.

KOORITS (pühib kord ühe, kord teise kaeseljagu).
 Nüüd see kerekene on jälle k nasti kikki sadal.
 VIVI (pahuralt). Millest?
 MELISANDE. Kas tahate öelda, et lõunalaud oli kuu
 vürstlikult?
 KOORITS. Meie laud siin on kaetud ökonoomselt.
 oma kunstnikukogemustest võin teile, proua Matsen,
 öelda, et seni kui musta leiba ja sooja leent on la
 külluses, ei jää inimene nälga.
 MATSON. Ka minu seedimisele on see kasin laud suur
 puhkuseks.
 MELISANDE. Jäta sündmatud naljad, Eugen! Seisuko
 on tõsine!
 MATSON. Tõsine... mispärast?
 MELISANDE. Armas jumal, kui mina nälgin, Eugen!
 VIVI. Jaa, isa, me nälgime, nälgime, nälgime!
 MELISANDE. Milline julmus, oma naine ja laps paigutada
 sellisesse pansioni, kus inimene näljutatakse pools
 nuks!
 VIVI. Oo, me nälgime siin epideemiliselt! Midagi mõis
 likku ei tule enam lauale. Ja kui sahvri või puhvet
 kappi lähed nihveldama, siis haigutab sulle ka sent
 jumala tühjus vastu! Ei rosina- ega ploomikotte,
 mandleid ega moosipurke... isegi suhkrut on nad nõnd
 peitnud, et mitte ei leia üles! Aga millised tagavarad
 siin olid suve algul, kui tulime! Nüüd... nüüd ole
 kui katk üle käinud. Isegi pudelit veini pole enam keld
 rist võtta, kõik on ammu joodud!
 MATSON (rahulikult). On hea, et meil siin lubatakse näl
 gagi näha. Mõnes teises kohas oleks ammu jalaga antud
 MELISANDE. Jalaga... meile?
 MATSON. Oleme nagu rohutirtsude parv vallutanud see
 õnnetu pansioni. Oleme sõõnud ja joonud, arides po
 likke arveid teinud peremehe vastutusele. Aga senti pole
 meilt keegi näinud, juba on sügis käes!
 MELISANDE. Mu jumal, see peaks Siimule suureks auks
 olema, et meiesugused inimesed siia üldse on
 tulnud!
 VIVI. Ja et me nii lahked oleme... temalt midagi tar
 vitama!
 MATSON. Üks ütleb, et... katk on siit üle käinud,
 teine jälle, et... suur au! Noh, tagajärjed, nagu näete,
 on needsamad.

MATSON. Minu ei mõista, miks ei tasu sa siis arveid?
 MELISANDE. Millega ma tasun, kui Taevere ei saada raha!
 MATSON. Ja kui ta ei saagi saata?
 MELISANDE. Aga, kuidas paaseme siis välja?
 MATSON. Kui Taeverelt raha ei tule, siis peavad küll
 need oma ehtasjad sulaks tegema.
 MELISANDE. Mis jutt see on, Eugen!
 MATSON. Aga kuidas siis?
 MELISANDE. Mõni ehted? Ei, ei, ei! See on võimatu! Ehetest ei
 ole meil lahutada. Ennem annan oma hinge kui ehted.
 MELISANDE. Ehted pansioni eest? Ja sina, Eugen, usud,
 et see mees saaks toime sellise... sellise metsikusega?
 MATSON. Ma tuleksin külla oma noorusearmastusele... ja
 meil oleks minult mu briljandid!
 MELISANDE. Suuremeelne see just ei oleks. Aga teisest kül
 pe on ka pentsik, kui inimesed, kes kaetud kulla ning
 hõbe kividega, püüdleval elada nende nahal, kel midagi
 pole kaela riputada.
 MELISANDE. Jaa, jaa, see õige ilmakord on, kui pere
 konnad Mall oma käsnase kaela ning punaste käsivar
 dega hakkab kandma minu aardeid?!
 VIVI. Ad on üsna lihtis. Siim Pungerjas on meie vana
 sõber. Oleme siia külla tulnud oma noorusearmas
 tusele. Noh, inimesel peaks lihtsalt piinlik olema kõnelda
 arvetest.
 MELISANDE. Tubli, Vivi, see oli tõesõna!
 MATSON (õlgu kergitades). Noh, kui daamid nii palju
 on, et härra Pungerjal piinlik hakkab arvetest
 kõnelda, eks siis minagi katsu alistuda oma saatusele.
 MELISANDE. Alistuda saatusele! Vaata, Eugen, et sa oma
 perekonna ruineerisid, seda võin ma sulle ehk kord veel
 andestada. Kuid see viis, kuidas sina alistud meie praegu
 ole viletsusele, on lihtsalt häbitu! Milliseid alanduse
 püüab mina kannan oma südames! Ja sina... sina tunned
 oma alandamist rahuldust, et sul pole senti taskus!
 MATSON. Kas ma oma elus vähe olen tunda saanud suurte
 raskuste vintsutusi. Las ma siis nüüd maitsen vaesuse
 vagnat poeesiat. Las ma siis nüüd istun siin ning olen
 lahitud inimene. Naudin looduse ilu, loen raamatuid
 ning kirjutatan memuaare.
 MELISANDE. Sa kirjutad memuaare? Kas see toob mi
 lliki nisse?
 MATSON. Egas ma kirjanik ole, et kirjutatan raha pärast.

pulbri üle, mis mina neile apteegist toon. Hore
 nüüd neile nina alla panen surmagaas.
 ADERKAS. Mein Gott, see on hädaohtlik... hä!
 BORDONOSSOV. Hädaohtlik või mitte hädaohtlik
 selgub pärast.
 ADERKAS. Pärast, pärast... kui me kõik oleme sur

*BORDONOSSOV sumadaniga ees, ADERKAS laulab
 des järel, kaovad majja. Parevalt ilmub VIVI.
 nurga tagant tuleb esile TAALI, mõttega rõdu
 minna majja.*

VIVI (*hüüatades*). Taali!
 TAALI (*sõbralikult*). Aa — preili Matson!
 VIVI. On teil rutt?
 TAALI. Väike rutt on meil siin alati
 VIVI. Väike rutt... see ei loe. Tulge, istume siia ja
 leme natuke naiste juttu.
 TAALI (*naeratledes*). Seda võib. (*Istuvad keskele*).
 VIVI. Kui õudselt te mulle meeldite! Kui hiiglamoodi
 teist olen huvitatud! Lapsega tüdruk... seda pe
 kunagi nii lähedalt näinud!
 TAALI (*lõbusa naeruga*). Maksab vaadata!
 VIVI. Lapsega tüdruk... Kui jubedalt see kõl
 vaadata teid... jumal, kui kena inimene! Kõn
 päris kindlasti, et laps olevat Kooritsalt? Ma ei us
 ealeski!
 TAALI. Inimestel peab ikka midagi arvata olema.
 VIVI. Ja teie? Kui kinnine te olete, Taali... Kas me
 sõbrad!
 TAALI. Mis siin nüüd kinnine olla või mitte. Ihkasin
 ja sain. Olen õnnelik... mis veel?
 VIVI. Aga mees?
 TAALI. Mees on mehe ette, kui ta on mees. Aga see,
 mehega seotud, see on üürike... seal on palju ju
 mis ei peaks olema. Kuid laps... laps on ime! S
 niisugune ime, et... Kui neid tillukesi käekesi
 kaela ümber tunda, siis see on midagi, millest
 suuremat. Siis on nii pühalik hinges, et peaaegu hal
 uskuma jumalat.
 VIVI. Jaa, jaa! Ka mul on teinekord niisugune igatsus
 et... jubedasti tahaks last! Ja siis olen ma meeste v
 tige ja ei kannata nende tobedust! Ja vahel olen mõ

... lap-
 ... poleks vahva?
 ... Matson, see... see ei sobiks.
 ... tõesti? Ja miks mitte?
 ...
 ... pole iseseisev?
 ... pole suutlik enese eest ise hoolitsema. Ja oma
 ... te elate oma vanemate najal. Ja hil-
 ... selle peigmehe najal, kes teid kosib. Kui
 ... teiste kulul, siis peab ta arvestama nende
 ... eest maksavad.
 ... see küll on! Isa ütleb mulle, Vivi, sa
 ... sest muuks sa ei kõlba. Ja ema
 ... nooruses suutu, siis on sul pärast
 ... Tubli, ma naitun Taeverega... siis
 ... lahendatud. Ja beebid, tulevad...
 ... unes. Ainult see viis, kuidas lapsi
 ... viis on nii ebamugav!
 ... on nii palju peigmehi ja kavalere!
 ... on juhe, kui hiiglamoodi ma inimestele
 ... märkasin ma enesest üsna varakult. Ja kui
 ... on, siis hakkasin end arendama, ja nüüd oskan
 ... korda armsam olla, kui ma seda tõesti olen.
 ... Taali, on üldse taevalik! Siis on kõik nii head
 ... ja ikka annavad sulle midagi. Ja mida rohkem
 ... seda rohkem sulle antakse... jumal, kui
 ... on!
 ... mõni on ka, kes teist ei hooli?
 ... Vant', on üks niisugune tobul! Ja kes? Robi!
 ... Koorits! Au pärast kunstnik, aga ilumaitset
 ...
 ... paremalt tulnud). Nonoh! Või pole maitset?
 ... rra Koorits... nii kauni välimusega, kui
 ... Matson...
 ... Kes nüüd mu välimust saab salata, see on kõigile
 ... Aga temale, näete, ei meeldivat minu siseelu.
 ... väga, mis puudub minu siseelul?
 ... Sinu siseelu on ainult saamale juhitud. Kõigilt
 ... võtta ja vastu ei anna midagi. See on roõviku
 ... Nosid, mis teised on loonud, ning ise ei anna
 ... mimkonnale.
 ... No oota, kui ma lähen mehele!
 ... Lähed mehele... ja siis?

VIVI. Siis sünnitan kaksteistkümmend last ... kui ...
sedasi orritad!
KOORITS. Kaksteistkümmend last?
VIVI. Jaa, kaksteistkümmend beebit... muidu ...
korraga. Ütle siis veel, et ma pole midagi teinud
inimkonna heaks!
KOORITS. Kaksteistkümmend uut rõõvikut! Ke ...
ronides kohe õgima hakkavad kõike seda, mis en ...
jõi? Kena valjavaade!
VIVI. See on kitsujutt, Robi! Sul pole õigust minna
nangutada! Sa ise elad teiste heledusest
KOORITS. Seepärast! Kes ise parasiit on, see ei k ...
t is. parasiiti enese kõrval. Aga nüüd, Fifi, jaa
üksil! Mul on madonna Nataaliaga kõnelda tõsine mõne
VIVI. Tee seda, Robi! Ning ära ole kaabakas.
Taali on tüdruk, kes vaarib käitumist! (Misekut pe
male.)
KOORITS. No mine, mine, saan ise hakkama!
TAALI. On õigem, härra Koorits, kui nüüd lubaks ...
minul minna.
KOORITS. (mõnesuguse pidulikkusega). Sa lähed ...
tuleb tund. Aga praegu sa kuulad, mis ma sulle ...
Sest ma ütlen... nüüd ütlen ma. Olen su lapse ...
Taali.
TAALI. Kust te seda nii selgesti teate, härra Koorit
KOORITS. Olen su lapse isa. Mul on see tundm ...
kuna mul on tundmus, siis tõmban sest... kõik ...
sekventsids. Kõik konsekvantsids!
TAALI. Mis te nüüd ennast nii palja tulitate.
KOORITS. Tülitan... nii palju? Ma näen kokkudes ...
et sa mind ei vota tõsiselt. Sa ei usu, et minus ...
peituda parem inimene, kes
TAALI. Kindlasti peitub, härra Koorits, kindlasti. Ku ...
ma ei tahaks, et te oma parema inime e minu p ...
raiskaksite. Kull sellele leidub mingi suurem üle ...
KOORITS. Ja sinu süda? See ei ütle sulle midagi?
TAALI. Minu süda ütleb, et mul tood ja leiba jätkub ...
sele ja lapsele (Pehme naeratusega) Aga kui ma ...
mehe eest peaksin muretsesma, siis, uskuge, härra Koor ...
rits, see käiks mul üle jõu.
KOORITS. Jaa, jaa, inimesed on egoistid, nad mõtleavad
ainult enesele. Näiteks Matson... ütles üles... ei ...
mind enam enese juures pidada. Ja kui ruud ...

... kui ma nüüd ka sinu juurde ei või jääda, siis
... mulle pagana keerukaks!
... labi loote... üksik inimene!
... sest kuhu sa pääsed! Ah nõnda
... on klaar? (Kergitab puksi) Sa ei
... isakohuseid võtaksin tõsiselt? Siis
... üks lapseta isa laheb vastu oma
... Meie teed lahevad lahku, Taali. Aga
... d ka ei läheks, igatahes on sul pidanud
... mul tarbi korral poleks puudunud au ...
... mis?
... Ei, armas härra Koorits, te ei võlgne
... (Kordub ümber mag kaob jakkami ...
... (Kõrgele väärtusele) Kui kõik tüdrukud
... harmooniaga, kull siis oleks roma ...
... lihtne asi. (Kaob Taali järel majja)

... nurga tagant ilmub SIIM, tema järel MALL.

... (Kõrgele väärtusele). Ai-ai-ai! Oi-oi-oi! Pea on pulki
... (Taali neist ei ulatu otsaga välja.
... Kõrgise ja ägise... sellest tuleb sulle lunastus!
... läbi; vekslid kukil, poed võlgu täis... pane
... (Laskub lõdvalt võrku istuma.)
... (Oli meil siin väike vagune pansion, elasime ilusti
... (Kaukesel läks igavaks pidada lihtsat ja loo ...
... Siimuke avas vaestemaja rikastele
... (Taali nõi!
... (Kõrgele väärtusele). Mehsande! Melisande!
... (Taali kaes... see Melisande!
... (Taali muud paasu, kui majale obligatsioon ...
... (Taali obligatsioon!
... (Taali muidugi... pandi end püksteni välja
... (Taali sandid ka näevad, kui kena sa oled palja
... (Taali majale obligatsioon! No peab ikka inimene
... (Taali kui end sedasi laseb koorida. Lammas ka
... (Taali kaes... ei sina niuksata!
SIIM. Kas ma seda tobeduse pärast... näe, sündsus-
... (Taali on sündsus, aga neil?
... (Taali püramidaalne perekond, eriti Meli

kokku puutudes ikka algab tragöödia... on kõrge stiil! Rahulolematuse oma saatusega inimese lühinägelusest. Melisande — no m... Kingsepa tutar agulist. Ja mis oleks ma temast... saanud? Kellegi kingsepa tutre agulist! Ja mis oleks temast teinud? Kommejandi eide, koogikunade... tatud virtina Pungervas. Aga jumala sõna näit... tee. Merande on see nüüd daam! Maailmajagude... mika on tema ümber vuhisenud. Uhe suurvuu... ta veronaali joonud Rivilas, üks sultan on teda... tanud Niilase voogudel, ja Monakos on ta arganud... miljardi kate vahel. Krahvid ja lordid on teda... danud, ja ikka jälle kujutanud! Ja kui mõeld... leks? Ja kui küsida... kelle tarbeks? Ei millekski... kui et see maailmajagude vahust kerkinud Veen... kord tagasi pöörduda oma Siim Pungerva... rusearmastuse... oma viimse missiooni juurde... need šeiigid ja vürstid, lordid ja krahvid... nad töötanud? Ainult selleks, et Siim Pungerv... mistada puramad lahed elamusi! (Kehendab p... ratsed klaasid... sed klaasid! Örnroosa... Örnroosa, et... (Naab Melisandet ja Virit... tulevat, peidab p...)

VIVI (Siimule jooste). Onu Siim! (Istub ta kõrvale.) Me... led, mis? Jumal, kui noor sa oled! Vaata omati, ema... noor ta on! Roosad põsed justkui noorel porsal!

MELISANDE (lähemale tulnud, istub Siimu kõrvale... sele poole). Tõesti, Siim, sul on praegu äraselet... nagu!

VIVI. Küll mina tean, mis onu Siimu hinge varvib... liks! Vee... legu... oma Melisandega... kas... pole õnn? Ütle et sa pole õnn? Ei tulge... miks sul vahel on kibe korts kahe kuldu vahel... see on viisakas?

SIIM. Kõik olet... mu va... ad Siia Melisande... Vivi. Ja härra Matsen kohtleb mind peent... MELISANDE. Aga miks sa siis teinekord, Siim —?

SIIM. Inimene pole... tanu lik! Tulevad nõrkuse silmad... Kõhv mees olen, ei jõua iga minut elada oma... Virtsahvt on majas... ja sada muret sellega! Arit... vad halvasti... või on sul veksal kukil! No mis ma... sest kõnelen! Oled naine, kes elust labi soidab kül... videl. Sind ei pea puudutama minu eluproosa. On...

... ja jälle lahed. Ja et inimesel... mõeldes ta kõrgemale tõuseb oma... d nund, Siim, kui tulus see on, et tulime... ta meeta siin oleksid uppunud oma... Ara kard, ma võtan su saatuse enese... tra... talent ei tohi manduda selles... orvasid juba, et olen unustanud oma... h... nek... in Eugeniga. Ja olen kirjutanud... h... h... su pealinna lavale.

Pealinna lavale?

Mis mitte? Meie sidemete juures on see... siski peaks tekkima takistus... jumal... on ja Tacvere asutavad ise teatri.

... kunstitetri... ärilisel alusel.

... oma teater?!

... il oleks see. Ah, olen emmu unustanud... st... ningis dramatilisest stuudios. Kuid... aus olnud millegi tahtsamat... Nüüd... istuse! Me... oma... talendid!... maailma imestama, Siim!

... juba vaimus... kuis sina, ema... ja... te kah... tiirlete mingis hiiglkõr... oi jumal! Marulised aplausid... lil... jube!

... Oma teater!? Aga... vajab raha!

... (deklaratiivne) Ah, raha!

... rakendus... see... aega!

... kulub eelteodeks, võib-olla kaks...

... talve? Ja seni? Ma suren igatsusse!

... võib meid ometi aeg-ajalt linnas külal-

... Palume!

... buluks. Oo, kuis meil kodus lauad ägi...vad

... Sinu Mall võiks meilt õppida, kuis külalisi...

... aga ma kardan...

... Mida sa kardad? Et hakkame sinult kos...

... ma? Et sõodame lahkusest, aga pärast...

... hinna? Ah, Siim, kui vähe sa meid veel...

... (raa... kalt). Meie majas kull külalistele ei...

MELISANDE. Ma... ma olen keeletu!
 VIVI (majast väljudes) Ema! Ema! On sündinud...
 hirmsat! (Ulatab talle taskuräti.)
 MELISANDE. Midagi hirmsat?
 VIVI. Arklikorral on lahti paisunud gaasid!
 MELISANDE. Mis sa ütled... gaasid?
 VIVI. Jaa, mürkgaasid!
 MELISANDE. Mürkgaasid!? Mis see tähendab... mürk
 gaasid? Haa, ma mõistan! Meid tahetakse siit välja
 setada!
 VIVI. Meid... suitsetada?
 MELISANDE. Naljutanine ei andnud tagajärgi...
 nüüd lasevad gaase!
 VIVI. Lasevad gaase... kes?
 MELISANDE. Teadagi, kes...
 VIVI. Siim? Sa arvad, et onu Siim?
 MELISANDE. Siim on toss ja tobu! Aga Mall...
 emand Mall!
 VIVI. Mall... Mall... see on jube inimene! Mis nüüd
 tcha, oma? Meil pole kuhugi minna!
 MELISANDE. Kui Taevere meid ei põista, siis meil
 kuhugi! Et sa selle mehe vastu ikka nii jahe oled!
 VIVI. Ma pole enam jahe! Ma... ma telefonin talle linnat!
 Ütlen kohe, et... armastan sind... ja tule ja võt
 mind!
 MELISANDE. Oo, kuidas ma siit kipuksin! Oo, kuidas ma
 kipuksin! Telefoni Taeverele... telefoni, mu la
 Sest vastikumat kohta, kui see Punglerla, pole ma
 nud. Ja vastikumaid inimesi ka mitte!
 MATSON (majast väljudes). Mis... mis... nii hirmu
 näod?
 VIVI. Gaasid!
 MELISANDE. Mürkgaasid!
 MATSON (naeratades) Rahustuge mu daamid! Prof...
 oli lutikate tarvis toonud mingi vahendi. Kogun
 vigastatud lesta, osutas, et oli saanud p.sargaa...
 on kõik
 VIVI. Ja lutikad?
 MATSON. Valavad koos professoriga rõõmupisaraid, et
 jäid ellu!

Majast väljuvad BORDONOSSOV ja SIIM, nende järel
 ADERKAS.

BORDONOSSOV (silmi hõõrudes). Skandaal! Skandaal!
 ... professor, rahustuge! Sellest nar-
 ... sure inimene. (Asetab Bordonossovi kes-
 ...
 ... nalgaks see väike äpardus!
 BORDONOSSOV (istudes). Mitte kolleega, vaid pörsa-
 ...
 ... Mis?
 ... Avet, professor Sokolov! Pidi andma tige
 ... lutikas. Aa andis vot, mis teeb silmad hale-
 ... Pusanagu! Et püha Venemaa seesuguse sünnitas!
 ... jumal, ei polnud kari gaas. Teie, võib
 ... lugutaks enam oma liige.
 BORDONOSSOV. Ehhh, kipitab! (Pühib silmi.)
 ... Kõhe... kõhe! Saadan Taali, veega, tehke
 ... (Tõttab majja.)
 ... istudes) Arukas mees, see professor
 ... Ei või igasugune keemia usaldada sotsioloogi
 ...
 ... Auto! Meil peatus auto!
 ... Ka Ronk? Või koguni —? Või koguni —?
 ... on aimus! Üks hääl ütleb mulle...
 MELISANDE. Sa arvad —? Sa arvad —?

Paremat tuleb TAEVERE särava näoga.

MELISANDE. Olaf!? (Mõlemad naised on sõna otseses
 mõttes leunanud Taeverele kaela.)
 MATSON (küed puusas, vaatleb pilti). Einoh, poisi järele
 ...
 TAEVERE (kaisutuste raju all, koomilise hirmuga). Appi!
 ...
 ... karda, Taevere, see on armastus! Tõepoo-
 ... mehele ei kõlba nõnda kallale karata,
 ... oleksite kaks lahtikiskunud ketikoera!
 VIVI. Kuidas me sind ootasime... päevad ja ööd... päevad
 ...
 MELISANDE. Ah, et sa tulnud oled, Olaf... et sa oled
 tulnud!
 ... Ah teretulnud? No on ka põhjust! Toon sõnu-
 ... häid sõnumeid!

MELISANDE. Häid sõnumeid?

VIVI Meil läheb hästi?

TAEVERE. Hasti... meil läheb kuradi hästi... Koidab uus hommik. Uued mehed tulevad... mis peasisi: uued rahad luguvad! Nii taastub... nimi on Olaf Taevere... meil paremad päevad on ees!

MELISANDE. Paremad päevad! Ja see on tõsi? See unenägu?

TAEVERE. Ei madam... see on magus tõe!

MELISANDE. Olaf sa oled Kristus, kes kuulutad geeliiumi! (*Langeb uue hooga Taevere rinnale.*)

MALL (*on maja väruga tagant valjunud*) Mis sa ütlesid meespoeg kdisut, h amina!

Majast on tulnud TAALI kausi ja sidemega, et toimetada BORDONOSSOVILE.

VIVI. Taevere, ons meil raha?

TAEVERE. Niipalju kui vajame!

VIVI. Oi issand, meil on raha!

MELISANDE. Raha! Meil on raha! Raha!

MALL. Meil on raha?

VIVI. Siis sõidame!

MELISANDE. Ära siit! Ära siit!

VIVI. Ära siit! Kohe! Sest iga pilk, mis siin viibim kuritegu!

MALL. Ärasõit? Raha? Sina, Taali...

TAALI. Mis on, ema?

MALL. Tõtta tuppa ja too Matsonite arve. Tead kaante vahel.

TAALI. Kull ma leian. (*Tõstab majja.*)

TAEVERE. Kui ärasõit, siis ärasõit! Millal daamid kaavad?

VIVI. Veel täna... juba täna!

MELISANDE. Jaa, mitte üht päeva enam... mitte tundi!

MATSON. Tasa, tasa, lapsed! Nii kähku ei lähe. Täna me ei sõida. Taevere on reisust väsinud ja peab saama puhkust. Homme, võib-olla... homse vastu ma pole.

MELISANDE. Mitte täna? Uh, kui flegmaatiline sa oled Eugen! Meil tulevad paremad päevad... mõtle, Eugen! Paremad päevad! Ja sina... sa ei viitsi häälitki teha!

... juba hingeliselt sisse elanud... akas võinust võtma mingi töötatöö... juba, et kui Vivi saaks tip... Ma, Melisande, peseksid pesu või kaik-

... pesu ja passimas!?

... illusioonid naivad nuud purunevat. Illusioonid!?

... polecrib meid küll väliselt. Kuid sise... suurele suurimat pühitsust, kui ta oma

... ajaste sentide eest teiste mustust ka... sulle sisemist ilu!?

... just ilu... aga kõlblat uhkust.

MELISANDE. Mine seenele!

Mina ei usu, isa... et sina ei tunneks rõõmu... kui... hakkab minema hästi?

MELISANDE. Mina ise ka ei usu, et mul midagi oleks hästi... vastu. Ainult ma pole sisemiselt küllalt ette... meie uuele rikkusele. Tead, niisugune suur... olla haritud inimene... lugeda raamatuid...... memuaare... noh nüüd on mokas!

MELISANDE. Usun, et just jõukus võimaldab rahuldada... vaimeid huvisid.

MELISANDE. Jõukus võimaldab... miks ta ei võimalda! Aga... mehel jääb aega intelligentsiks? Päeval ärid... öösel lokaalid... Mis kella ajal sa oled... inimene?

ERIKAS (*on võrgust tõusnud ja juurde astunud*). Mina... tahele, proua Matson, et teile on sündinud suur

... Jaa, paruness, me sõidame siit homme hom-

... meil hakkab nüüd pealinnas jälle häbemata-... minema!

ERIKAS. Mulle gemeeldib, kui inimestel läheb hästi.

... soovin õnnelik reis!

... mitte meiega kaasa!

MELISANDE. See on mõte, Vivi! Kui meil läheb hästi, ... mina endale võtan majja-parunessi.

ERIKAS. Herr Matsonil on juba naine... mis teeb tema

MELISANDE. Teie tulete meile... mitte nali! pereemandaks!

ADERKAS. Oo, mina saan toime see amet, kui m... ilus palk.

MATSON. Parunessi juhtimisel meie majapidam... 90% ökonoomiát. Ja peale selle veel k a s v a l a s .

ADERKAS. Te soovite, et mina teeksin teie tütre... mis on kui mina ise?

MATSON (naeratades). Vivi nagu teie... ei, seda... Aga ma mõtlen... teatav moraalne pide...

ADERKAS. Seal on teil õigus, herr Matson! Te... vajab üks moraalne pide.

VIVI. Milleks muu see moraalne pide? Mina lah...

MELISANDE. Kuis siis jääb, paruness... kas...

ADERKAS. Tenan, proua Matson, mina mõt... asi läbi. Ja ütlen teile oma otsus pärast. (Kaob... male.)

TAALI (tuleb majast). Siin on arve, ema!

MALL (vastu võttes). Tubli!

TAALI (Bordonossoville). Kas on parem, härra profes...

BORDONOSSOV. Mis mina see kompressiga jahn!... lähen ja teen järves väike supeldis.

TAALI. See on kindlasti õigem, härra professor.

TAALI koristab laualt kausi ja sideme ning tõttab... BORDONOSSOV kaob parimale. MALL astub...

MALL. Kuulsin, et härrased on sõiduvalmis. Siin pa... arve, palun! (Ulatab Melisandele)

MELISANDE (ei võta vastu). Vabandage, mina olen d...

MALL (ulatab). Palun, härra Matson!

MATSON (peidab käed selja taha). Taevere, kla... asi!

TAEVERE. Siin... keset õue?

MALL. Palun, härra Taevere, astuge sisse! Ja teie, h... Matson, tulete tunnistajaks, et me ei nõua midagi... Astuge sisse, härrased, astuge sisse!

TAEVERE, MATSON ja MALL kaovad majja. MELISANDE ja VIVI seisavad mõned pilgud vastamisi, langevad ülekeevas õnnes üksteisele kaela.

VIVI. Ema, ma olen nii õnnelik, nii jubedasti õnnelik!

11111 Ah, laps, et meil jälle hakkab minema... (Kaob... majast väljunud). Mis kaisutusi siin toimetata-

... on, onu, Taevere on tulnud meile järele! Nüüd... Me söidame su juurest minekut! Juba homme... kas pole tore!? Ei, see on ikka hiigelkurb nii... lahkuda!

(kergelt). Mis parata... hooaja lõpp. Ka paruness... sõidavad neil päevil. ... ja mina, vaeseke, jääd talveks siia Pungerlasse...

(Melisandele silma pilgutades). Mine tea, mis õnned... Pungerlas veel varitsevad!

... ning looda, sina igavene optimismikott! (Tõttab...)

MELISANDE. Me lahkume tõesti, Siim... see pole nali!... To lahkute jaa... aga mitte sina!

MELISANDE (vaikselt). Ka mina, Siim.

... Kaitina? Ja mis see tähendab? Alles viivu aja eest... o o! oneti otsustatud asi!

MELISANDE (istub keskele). Inimene otsustab, aga jumal... lah...

... Jumal? Kus on siin jumal?

MELISANDE. Meie käsi ei käinud hästi viimasel ajal... selleks suveks üsna, üsna vaesunud. Sa ei peaks... etteheiteid tegema, Siim. Kui on kitsas käes, siis... tatakse kinni igast kõrrekesest.

M. Kõrrekesest?... Aga nüüd... on jalad põhjas?

MELISANDE (rõõmsalt). Põhjas, Siim! Mõtles, Taevere on... jälle tuule alla saanud! Jaa, Siim, meil hakkab... minema... Taevere ütleb, et isegi kuradi hästi, vabandust! Ah jumal, kuid ma siis jään siia Pungers... la, kui meil pealinnas algab uus elu!

SIIM. Nõnda... nõnda! Maa ilma tühjuse ja tühisuse pärast... südame, mis sulle kakskümmend viis aastat... (Kaob)

DE. Sinu lappidi enese kõrvale tõmmates).

... a tead, kui noder ma olen su võlude vastu!... aus taivita seda võimu kurjast! Oo, sa pole nii... vana, kui näid! Kas ei olnud sina see mees, kes kord... mu noitsihinge lõi esimese prao? Ja nüüd võrgutad sa... Eugen Matsoni seaduslikku naist! Nojaa, sa oled nüüd

küps kunstnik, kes varistab traagilist rinnatõugu...
meister sõnade võrko mässima naise hinge...
teda ihulikult juhtida libedale teele. Kuuldes juttu
kuulsaist romaanest sa arvad, et sellise naisega
siis on? Aga sa eksid, armas sõber, eeldades minu
tavaid hõlbustusi. Kõlblad tunded on minus alati elanud
teerinud. Ja kui nad ka viivuks peaksid vinuma...
ärkavad nad seda suurema hooga. Seepärast jätan...
need mustad mõtted. Sa asjatult veristad end vastu minu
moraalseid pidemeid!

SIIM. Seda kõike kõneled sa mulle... sina, Melisande!

MELISANDE (saatuslikult). Olen otsekohene inimene...
lausun ikka tõtt... seda tõtt, mis ma parajasti tunnen.

SIIM. Nõnda. Nii. Meil pole üksteisega enam tegu!

MELISANDE. Vist mitte. Kindlasti mitte. Või suske!

SIIM. Mis... siiski?

MELISANDE. Ei või teada saatuse teid... ja kuis käib...
mese käsi. Vaata, Siim, minust tungib praegu läbi...
aimus... mingi aimus... et ma kord... et ma veel...
su juurde tagasi tulen...

SIIM (skeptiliselt). Tagasi... millal?

MELISANDE. Võib-olla viie aasta pärast... võib-olla
kümne...

SIIM. Ja mina... see viis või kümme aastat?

MELISANDE. Sina ootad oma Melisandit... I...
ses vaiksuses männikus oma maja akna all ning unustad
laulu. Unistad laulu ja mõtled, et mis küll teeb...
Melisande seal suures maailmas? Milline markii...
leb teda Rivas? Milline šeik sõidutab teda Marokko...
Ja eks mulgi ole seal lõunas julgem mässata, kui...
et kaugel põhjas... seal tillukeses Eestis... seal...
taguses Pungervas... keegi oma hüti lähel istub ja...
ootab. Ja sind valmis on vastu võtma, kui sul...
kuhugi minna. Aga praegu ma ei saa. Praegu, tead, ma...
pole... ma pole veel nii... nii otsas! Praegu mind ootavad
uued elutõusud. Kuis ma enese siia matan, kui...
ootavad uued tõusud... seda ei saada ometi...
nõuda! Aga kord, Siim... kord ma veel tulen! Ko...
oled sa veel, pane tähele... mu viimne missioon!
Tõsi, viimne missioon! Seda olen sulle tootanud... oma
sõna ma ei murra! (Tõuseb.)

... Kord... kord? Ja teater... meie kunsti-
... See ometi teostub?
... Teater... mis teater?
... talent... et see ei tohtivat mon-
... ikus?
... talent? Jaa, jaa! Aga vaevalt
... aega. On parem, kui sinu anded
... vad. Ja üldse... ma kardan, et olen
... mis teineteisele seisavad lähedal. Ma
... ja Taevere oleksid kunagi kavatsenud
... Kull on aga juba ölnud, nagu meletan,
... restoranist, kus seinad oleksid maalitud
... Ja kus kabaree õhtutel esineksid mõ-
... humoristlikud talendid. Ma kardan, kas sinu
... liiga matslik meie peenemate kõrtside
... vandad! (Kaob möjja.)
... kaduvalle Melisandele ühte vah-
... meie peenemate kõrtside tarve-
... seis nemehi rann! Ei, ei, ei!
... nad vahisevate sõr-
... Ornroosa... ornroosa! (Tõpib larval-
... sugereerides enesele roosilist hinge-
... ornroosa! (Mid... hellemalt püüdleb
... marksõna, seda tugevumalt tundub rüse-
... haku paisu, kuni ta lõppeks karjab val-
... erus.) Ornroosa! (Haarab prillid ninalt
... põõsasse.) Põrgu sõitku oma sankon-
... punn eest ära ja Sum jookseb oma rae-
... nagu seltersipudel.) Matslik! Res oran!
... Mustad mõtted! Scaduslikku naist! Lori! Elu!
... Vaiksuses männikus! Kaabakad! Kord tagasi!!
... Kõik kümme viis aastat! Luupainaja! (On
... pursanud, pühib laubalt higi mõlemal var-
... Vaba! Sum Pungervas... oma rohelisel
... (Melisande hõlalt jäljendades.) Praegu ma
... praegu ma pole veel nii otsas! (Purskab leledalt
... Ah, praegu su kondid pole veel virnas? Ah,
... on seal krahvidel ja lordidel veel midagi nosida?
... mine aga mine oma vürtele juurde! Sest mis täht-
... kaks, kui siin üks vana kummut ringi logiseks
... talijade sahtlitega?)

MAID. (on majast väljunud, paherrahapatsakas käes).
Mida's sa siin paugud, Siim! Ah jaa... Melisande! Sõi-

dab minekut! Merande õnnetus... merande õnnetus!
 Ma kohe kardan... kas tohingi sind segada su!
 SIIM (põlgusega). Melisande... et inimesele üld...
 nakse serande nimi! See ju lirtsuub hammaste...
 MALL. Melisande... lirtsuub? Nüüd oled küll...
 Aga vaata — siin on raha!
 SIIM. Raha? Mis raha!
 MALL. Matsonid tasusid arve.
 SIIM. Matsonid tasusid?
 MALL. Jaa, pansioni arve... kogu suve eest
 SIIM. Matsonid arve... kogu suve eest? Vaat, k...
 ba'ad! O, kus on kaubakad!
 MALL. Kuidas... kaubakad?
 SIIM. Ah, kuidas juba vaimus ette elasid pildile...
 maksmata arvetega välja visata kui sante! Aga...
 mis mängisid tüki!? Kogu suve söövad sind kui...
 Ja siis... viimisel minutil... tasuvad arve! S...
 nüüd kui härrased... ja ausad inimesed pealegi!
 MALL (võidurõõmsalt). Maksid arve... ja kuidas
 maksid!
 SIIM. Mis kuidas?
 MALL. Kahelkordselt... viivitusrahadega! Tähtsaks j...
 veinikelder, Vivi muhveldamused, shvrites...
 eriteenused... kõik oli kovasti lisatud! Kõiges...
 ägustada mul kaes, aga välja võtin! Vaata kogu...
 oli seisukord nõnda, et nemad koorivad meid! Aga...
 keerasin nad lõpul! Nemad on nüüd, kelle...
 on tõmmatud üle kõrvade! Jumal, kuidas me nüüd...
 naljutasime... kohe hale oli teinekord vaadata! Aga...
 meratsed rahad ma välja pinnisin... meratsed rahad...
 võta!
 SIIM (ulatatud rahapakki kaaludes). Kuramus, see on
 tööga patsakas! Päris sularaha!
 MALL. Sularaha, Siim! Nüüd tasume poevõlad, vekslid...
 ning ülejäägist elame muretult!
 SIIM (rahapatakaske armunud, laia naeruga). Ähäh!
 Maailm on ikka kuramuse kenasti tehtud! Nii kui sul...
 ühelt poolt põmakas pannakse, tuleb kohe teispool...
 plaaster peale! (Surub rahapaki vastu südant.) Kas ma...
 ei ennustanud? No kas ma ei ennustanud... kuldrehv...
 del! Et sest Melisandest meile tuleb veel kullaauk! (To...
 kab rahapaki põue.)
 MALL. Ennustasid, Siim... aga mina, tola, ei taibanud

... ka parajal kohal ei pannud neile käppa
 ... Mall... ei noh, sina Mall! (Patsutab talle
 ... lohu peale.) Sinuga on ju lustiasi koos töötada!
 ... Mall, tead... sinuga...
 ... (Mall... küllalt neist nooruse seiklustest! Nüüd
 ... maha!
 ... oi, mis piinlikku juttu sa ajad!
 ... röttes ning raputades) Kümme aastat
 ... ning targu! Aga nüüd, Mall, pane
 ... võtan su onthkult ära!
 ... Seda raha meil ju pulmadeks on!
 ... vaimne suvi on... tuleb teisi!
 ... juba virtsahviti juhin... kui sina neid
 ... Kuule, Siim!
 ... Meie on?
 ... need nooruse armastusi veel teisigi on?
 ... kuidas teisigi?
 ... Ikka neid melisandesid. Kui kutsuksime jälle
 ... seeratsse siia suvitama!
 ... ole rohkem kui see üks. Oks ju või-
 ... ajal soetada. Aga võisin ma siis ette näha,
 ... et laseb tarvis! (Eemalt kostab raadiomuu-
 ... me ka natuke plaasi peale... ma ostan
 ... pudeli pluhti!
 ... Siimul vangust, koketeerides) Kui sa just
 ... Kas me ise ei või ka suvitada... oma-
 ... raha eest!

Mõlemate minnes paremale vajub eesriie.

TILLEREINU PEREMEHED

Komöödia neljas vaatuses

OSALISED.

VILLEM VÕSA, Tillereinu talu peremees, vanapo
ANN, perenaise kohuseid täitev vanem teenija talu
ELLU, Tillereinu noorem teenija
MEERI NIPSAKAS, ajakirjanik, peremehe kaugelt
TÖNIS KUHELIK, vabadik Tillereinu ääres tal
EEVA, teine naine
AUGUST, nende poeg, kaardiväeleitnant
PEETER PÕMAKAS, Metsamärdi talu peremees
LEPIKSON, valla täitevkomitee esimees
ELMAR, vigastuse tõttu teenistusest vabastatud ja ke
naashud madrus.
Näidendi tegevus keerleb nõukogude maareformi ümber
laguses külas.

ESIMENE VAATUS

Tillereinu talus. Sisustuse stiil segane.
Mööbel on vanaaegne, aga sinna juurde on ka
muretsetud. Et vanapoisil talus pole õiget pere-
talust on korra ja kaunistuse poolest asi kehvapoolne.
Mees meinas väliskäik läbi kinnise rõdu; tagaseinas
on paremal — peretuppa, vasakul — peremehe
tagakambrisse; vasakus seinas aken.
Seinal ripuvad mõned värvitrukikujud: üks vanaaegne
pilt, aga, teine — maastikupilt saksiku metsa-
maja ja tema jahikoeraga. Ukse ja parema nurga vahele
on kinnitatud värviline seinakalender, selle kohal aja-
kiri on väljalõigatud pilt Kremli vaatega Moskvast.
Varakevad, erk päevane valgustus.

ANN, ELLU ja EEVA seisavad kobaras seinakalendri
eest; ANN on pikavõitu, neljakümnele lähenev kar-
uho nuujoontega vanatüdruk, ELLU — noor, tugeva
hooga külatüdruk, EEVA — kiitsakas, kuid terase
vaimuga saunaeit.)

Seinakalender on Tillereinul ikka samal kohal rip-
itud ja peremees on ta iga aasta omaenese käega
lühike maelutanud. Ainult need pildid ja pudreed seal
kohal pole alati needsamad.

10. Voi need kalendridki samad on, iga aasta tehakse
mida

ANN Noh, riigid ja valitsused ikka igal jüripäeval ei koli,
nagu see vanasti olnud mõisa moonakatega.

EEVA Jah, ammu see oli, kui Itler sealt seinalt alla irvi-
tas, kasi puusas ja nina upsakalt püsti. Aga nüüd,
meie... Pärrliina asemel juba Kremli kellad helisemas.

ANN Selle Kremli pildi peremees jah kinnitas seinale

EEVA Ja nüüd on punkt. Meie Tõnis ütleb, nüüd on
punkt

ANN Üks ütleb, et punkt, teine jälle, et — ega prookress
pole seisma.

EEVA. Mis asi see prookress on?

ANN. Kust mina tean, mis ta on! Aga nõnda mees ütleb.

EEVA. Peremees ütleb, see on see «õige» mees, miks on Ellu nii sõnakohv? Meie siin Anna pole leme lausu sina ka oma arvamine

ELLU. Kalender on uus, aga päevi temas naised kui vanas. Ja mis naist pühalest ja siltidest see? Kes siin ka on ja kes tuleb - too tanab talus teha, kes tuleb nälg

EEVA. Tõe muidugi. Aga kellele sa orjad? Sa ei sisid minu vana kuulma, kui ta jutusoonale sa ei

ANN. Kui ma kord peremehe tõi, ta ütles, et ta ei ole sinna sisse kinni, oh kuidas see osast lõpuni liinid nat tuis oli, kuidas kõik liigub ja tuleb. Aga ta ütles tagasi, et ta ei ja silmad ringi karta lüüsi - ta ei sin Tillereinul on muutunud?

ELLU (tirtsatab). Mitte sedagi, et peremees ei ole kase tanu alla tõmmatud.

ANN. Kõnni sina oma tanudega!

ELLU. Sinna su mõtted on sibiivad ja meeled ühivad

EEVA. Minu vanamees ütleb, et kallid muutused on jõuavad. Ja kui kord jõudnud on, kas siis peremees ongi enam sad poolist asja, et talu tarub mehe te pad?

VILLEM (vilekumise ambr libeda oleku ja muheda vanapoiss, astub tagakambrist välja oma ettevaatliku lüüva kõnnakuga; ta käitumine ja liikumine meenutab putukat, kes oma latsesarvedega kõik enne läbi lüüsi kui sammu astub). No mida need meite noorikud kolmekesi kobara?

ANN. Vahtisire kalendr st, et kunas need pühad ka tulevad.

VILLEM. Mis püha te, narrikesed, ootate? Mis pühad puhkepäevade unistus see alati on? Nüüd, kus sa ei loonud meile nii raskeid ja sügavaid haavu - kui lelgi nüüd on aega puhata ja laisnahka venitada? Muidugi pole. Sest nende haavade kõige parem pa'su too, töö ja veel kord töö

EEVA. Kui peremees ise ka oma õpetuse järgi ka küüned külge looks

VILLEM. Küüned külge? Kas sa, saunaeideke, arvad, et Tillereinu-sarnast suurtalu saab küüntega jalgida?

... see töötab peaga. Aga kel pole pead oma jasemed mangu

... ütleb, et kurbaste ja kiltrite aeg

... ja kiltrid on alati olemas, ainult nende

... Noh, Tillereinul pole küll kunagi

... Ei keerutatud varem, ei tehta ka

... inimesi juhitud laheda nõi ja muheda

... itedele on patsutatud õlale, noori on

... (Näpistab Ellut) ...

... (Näpistab Ellut) Kuss!

... nõnda, kullakesed (Surub naised pere-

... lahikuma suleb nende jarel ukse.) En-

... adekest! Saarase krõbeduse sisse võinud,

... ab vana! Meite Tonis ütle! Käs mul

... atglase olekuga vanamees, tuleb valis-

... emalt). Ommukust ... Vei on juba lõuna?

... tauli toni seinale, seal on ta sul kuklas!

... at?

... lust ta veel si se poeb?

... al koogilinke küllalt lõgstatud, tulim siis

... adist.

... kui paraadist, olgu siis ka vastuvõtt selle

... b hroonilise kummarduse.) Palun, võtke istet,

...

... sest istumisest, oli nagu paar sina.

... ise toolile) Lasta ka! Kui hea jutuga

... tulemast! Kui kurja mõtte ja naoga, siis

... tagasi!

... aukeramist ei ole. Siitpeale — netu!

... Noh, siis edasi! Kust sind pigistab?

... ane, näed sa, tahab elada

... kas sind keelab elamast?

... nisi on mitmesuguseid, jahab.

... Nagu inimene, nõnda ka elamine. Igauks

... ja suppi, mis ta enesele keetnud. Miks mul

... jamed käes, aga sina kükitad metsa veeres?

... sedagi veerekest, kui mina poleks andnud

... Monda vist andsid!

... ja kui mõne rumaluse tahtsid teha, olen sand

... poolest hoiatanud, et ara pista pead tulle

... Rumaluse teha? Mes rumalust ma olen tahtnud?

VILLEM. Noh, kui neljakümneandal aastal pun...
 löid ning hakkasid maid ahnitsema.
 TÕNIS. Seadus pakkus ja reh-vorm lubas.
 VILLEM. Kui veel kusagilt mujalt... Aga oma...
 mehele kõrri karata...
 TÕNIS. Seadus lõi kas Tillereinu küljest krund. M...
 mina halvem olin teda saama kui mõni tei...
 ja kaugel?
 VILLEM. Mitte halvem, vaid parem. Ja et sa p...
 sus ma sulle ütlesingi, et... kuined küljes!
 TÕNIS. Mes sest kasu tuli, et minu künaed hõl...
 siku Antsu omaid jaid kulge...
 VILLEM. Kuined jaid külge, aga kus Aat...
 et sut oigel ajal plagama paases. Aga tages...
 tast tanini saanud. Kas Oraskis või Tooska...
 pleegivad. Kas sa arvad, et sinu kasi oleks per...
 nud?
 TÕNIS. Tunane maasaamine laks tõesti lõu...
 VILLEM. Tanu jumalale, kes polnud oma kasi v...
 laga maarinud.
 TÕNIS. Võõra mullaga olen eluaeg oma kasi ma...
 Aga nüüd tahan nad oma mulda torgata. Ja ta...
 Seda tulingi sulle ütleva.
 VILLEM. Nii, nii! Siis vana mõte jälle uue auruga...
 Ja mineviku õppetund ei ütle sulle midagi?
 TÕNIS. Metsaline on purustatud. Sakslase jalga...
 eluilmas enam siia pinnale.
 VILLEM. Sakslase jalga küll mitte... nii po... Aga...
 sakslane on ainus võim maailmas?
 TÕNIS. Mis Moskva teeb on nüüd tehtud.
 VILLEM (tõsiselt). Aga Vassington ja Valge Maa? V...
 tormas, Tõnis! Ootame ära, kuidas lood veel kupa...
 vad...
 TÕNIS. Mes, kurat, surm või hukatus... mina kau...
 kannata. Kui iga kumu kuulata, siis ei saagi enam...
 VILLEM. Ja ei saa kah. Sest sõjad ei ole veel lõppe...
 Oo, suured sõjad alles algavad. Ja kuidas nad veel lõp...
 vad. Siis sinusugustel saamameestel pole jälle n...
 kui... pangu kannad välkuma. Seal on siis su reh...
 vorm!
 TÕNIS. Pole see asi nii hull, nagu sinusugused hullu...
 vad.
 VILLEM. Hullese kraadi ei saa ette määrata. Aga...

... noh! Seepärast on targem, kui iga...
 ... so jaaks ja enesest mitte palju märku...
 ... kirja...
 ... kirja?
 ... On korpuses...
 ... ta siis surnud polegi?
 ... anud saavad kirjutada? Elus ja terve...
 ... kondid on koos. Ja mis sa ütled — leit...
 ... mid teisel õlgadel ja medalid kõlisevad...
 ... neid medaleid näinud?
 ... nägin...
 ... hahaa! Nii, nii. See August ongi su sus...
 ...
 ... eh jah, et kui maaseadus sinuni jõuab, siis...
 ... ast. Ja kui kulakud püüavad sind eksiteele...
 ... ma kuula nende moga...
 ... ütled ta? Soo, soo. Nii et tulid otse...
 ... ule võtna.
 ... ei võta sinult midagi. Maa on sinult sea...
 ... ud, krunt on talust välja planeeritud, see...
 ... tal maavondis või ree-servis. Ja sellest riik...
 ... andist ja servist siis antakse sellele, kel õigus...
 ... ja keda kohaseks peetakse, nii.
 ... Alas siis minuga tulid õiendama, kui asi sul...
 ... ja sibker on?
 ... tulin sulle seepärast, et ei toimeta ma...
 ... dust. Nii olgu sulle peris avalikult ja ilmsi...
 ... olen oma kandidaadi-tuuri Tillereinu uus...
 ... krundi pihta püsti pannud. Kirjadki lasin...
 ... kirjutada, jääb ainult mõllimise vaev.
 ... Meie pika ja pideva sõpruse peale... nüüd...
 ... lle paris tõsiselt vaenukinda?
 ... mul sulle kindaid visata ega vaenu sepi...
 ... mb nii, nagu reh-vorm nõuab. Ja mis reh...
 ... isa, see jääb sündimata...
 ... form seisab paberil, aga teostavad teda ini...
 ... ka mina olen inimene.
 ... adagi, mis inimene sa oled. Sa oled reh-vormi...
 ...
 ... Pole mina reformi vastane. Mina olen ainult...
 ... et sina saaksid Tillereinu austalu.

TÖNIS. No mida kuradi sa siis vastu oled?

VILLEM. Kui sa oleksid tulnud kui sõber sõbra mees seltsimehe juurde... Ma oleksin su ees. Aga nõnda... noh, otsi siis ise oma õigust, kusagil on.

TÖNIS. Pole enam endised ajad, kus sinusugused

VILLEM. Ei noh, mis minukene nüüd enam!

TÖNIS. Ja küll August appi kargab, kui siin kipub minema. See on neil kaardiväe korpus.

VILLEM. Korpus, õh! Ei karda ma sind ega su korpust. Oletu see omavahel öeldud.

LEPIKSON (kogukas kuhu, teedlikult väärika ülessega, tuleb vutseksesi). Eh, silmad jaid ette heli! Vaga! Kas peremees kodus?

VILLEM. Kodus, kodus... kus ta pab... olema?

LEPIKSON. Tervist!

VILLEM (võistutades). Tore, tore, seltsimees Lepikson! et sa ka Tillereinule tee leidsid. (Oleks nagu kõrgemist oodanud, aga et seda ei tule, siis kõneleb edasi.) Pole sa ju ükstakõik mees, vaid valla keiser ja kuningas. Käsid — on kästud. Keelad — käpp peal.

LEPIKSON. Keisrid ja kuningad — need on mineva pühkmed.

VILLEM. Nimed muutuvad. (Tõnisele.) Sina, mehik, teed nüüd minekut... Näed, kui kõrge meil külaline valla täitevkomitee esimees.

LEPIKSON. Olen rahva sulane ja täidan ta tahet.

TÖNIS. Rahva sulane... see on kaunisti öeldud. Ja pärast julgengi siin oma asjaga...

LEPIKSON (kärtsitult). No-noh, mis lahti?

TÖNIS. Samase maakrundi asjas. Et paluksin oma k... taadi-tuuri püsti panna. (Kahmab paberi järelle p...)

LEPIKSON (järsult). Ma ei kannu valla kantseleid p... Astu büroosse, sekretär torkab kirja. Selge!

TÖNIS. No-jah, sekretär...

LEPIKSON. Ja kui tuled, ära siis ka punast n... unusta. Maad tahate saada, aga kui hakkad ideoloog... küsima... Oled sa Marxist ja Engelsist midagi kuulnud?

TÖNIS. Või mitte! Pärts oma silmaga olen neid näinud.

LEPIKSON (kuulama jäädes). Keda sa oled näinud?

TÖNIS. Marxi ja ka Engelsit.

...a neid nagid? Unes?

...lehes

...lehes, ahahaa! *

...nuud kõi ilusti koju

...mündugi... (Teeb ligutuse paremale.)

...Kooigi kaudu, kooigi kaudu! Kuhu ma

...aukaigu teen, kui sinutaolised ka arva

...!

...!daval!) Too teine lase läbi korstna!

...uksest.)

...agutades). Vaa, mis veel ära torkas!

...! Vabandusi, et kohe ei t... ei paku-

...! Aga see suunatut siin oma maanal-

...!teti tõtsid in... ideoloogia küsimuse. Mis

...nõnda on? Aja lõuad lahti... ja pra-

...! Agal see mees enn... pigistab t... co-

...! Ja seda juttu rahva sulasest ära kõnele rahva

...omad oma autoriteeti.

LEPIKSON (on istet võtnud, üleolevalt). Sina tuled mind

...!

...! Ei-noh, ehehee... (Istub.) Aga nüüd ütle, kui-

...! võtta? Kas tere tulemast kui kallid külalised?

...! kõrge ameti poolest...

...! K... mul see aeg külastamiseks! T... ka-

...! kui maakorralduskomisjoni esimees

...! ma ütled... maakorraldus? Sealgi esimees!

...! võimud, tohutud võimud, mis sul peos on!

...! kes on see kange mees? Ei keegi muu kui

...! vana sõber ja koolivend! Uhesõnaga...!

...! läbi! (On tõusu upitamas ja nagu kätt sirutamas,

...! et sellest välja ei tehta, siis tõmbub alandlikult

...!)

...! (kuival). Läbi, ei loe, likvideeritud.

...! Arusaadav! Milleks uude ellu segada aegunud

...! opruste räbalaid? Sest kui me kõike seda hakkame

...! p...valgele kiskuma, mis me oleme olnud ja mis me

...! olnud... siis, tead, nagu püha Paulus ütleb, või oli see

...! Petrus? — et kõik oleme pattu teinud ja jumala aust

...! ihma. Aga ühte võin ep... kohta öelda — püssi pole ma

...! kätte saanud, püssist olen kõrvale hoidnud. Mis siin ka

...! ormede vahelt läbi libises, verest on mu käed puhtad.

...! Mis sõjad siin ka olid ja mis taplused tulid, mina hoid-

...! en urkasse. Aga kui madinad möödas, pugasin välja ja

385

VILLEM. Alistun korrale. Maareform — ilus!
sotsialismi — veel parem. Maatamees saab Tall
uustalu — jumal temaga! Ainult ühte paluk
mul ka pisut ütlemist oleks selle kohta, kes
riks tuleb.

LEPIKSON. Sinul ütlemist?

VILLEM. Heldeke, mina pean ju selle inimesega
elama, ta esialgu isegi oma katuse alla võtma.
ometi ükskõik, kas nõukogude inimesed töötav
ralikus üksmeeles või jälle igaveses riis ja
ses. Vaata, seadus nõuab, et maata inimene saak
Aga kes ta on ja kust ta saab, seda pole
nimetatud. See sõltub sinu targast ja inimliku
nägemisest.

LEPIKSON. See muidugi... Seal on minu k
sõna...

VILLEM (rõõmsalt). Eks ole! Esimene südaml
nases karmis ja ametlikus kõnes. Ei noh, mida m
õõnsa keskpaiga ja kuiva suuga... (Astub
hüüab üle ukse peretuppa.) Ann! Anne! Silmapi.

ELLU (ilmub lävele). Anne pole praegu kambris.

VILLEM. Pole kambris? Siis toimetage sina. Kata
laud ja otsi sahvrist, mis seal paremat leidub.

ELLU. Ei mina tohi sahvri kallale minna, Ann le
maha.

VILLEM. Noh, kui ma ise annan käsu!

LEPIKSON. Kuule, Tillerein, minu pärast ei mak
tada.

VILLEM. Vana sõpra ja koolivenda niisama minna
— kus sa sellega! Oma tropikesed teeme ära, sellest
pääsu. Ära karda, et sulle metsakohinat pakun või
vodka. Ma panen sulle konjaki lauale. (Ellule.) No
sa vahid? Tee kähku, mis kästud!

ELLU. Kuulen, peremees. (Lahkub peretuppa.)

LEPIKSON. Suurustled! Kust sa konjaki võtad?

VILLEM. Kapist. (Astub kõrvale, avab kapi, toob
pudeli välja.) Sa pole ju vedeliku põlgaja. Ja konj
vastu oli sul erilisi nõrkusi, kas ma ei tea?

LEPIKSON (skeptiliselt). Mis konjak see võib sul olla.

VILLEM (ulatab pudeli). Vaata silti.

LEPIKSON (võtab, vaatab, rõõmuhüüdega). Eht prant
mark! (Kallutab pudelit armunud pilguga.) Sa ku
(Naksutab keelt.)

VILLEM. Kas ma siis koolivennale tulen lokset pakkuma?
LEPIKSON (mitte jõudes küllalt imestada). Martell mis

ELLU. No kust sa ta kookisid?

VILLEM. Saksa majorilt vahetasin peki vastu. Noh, kas
võtsin tal kaela?

LEPIKSON. Meelsasti. Aga, pagana lugu, pidin ka Metsa-
minema... nagu ei sobiks selles olekus.

ELLU (tuleb peretoast). Ei pääse mina sahvrisse, uks on

VILLEM. Uks lukus? Siis otsi Ann välja jalamaid.

LEPIKSON. Ei, parem olgu nii, et jääb teiseks korra.

VILLEM. Nagu soovid. (Ellule.) Võid sõita!

ELLU (lahkub tagasi peretuppa).

VILLEM. Kui täna ei sobi, sobib homme. Pista põue!

LEPIKSON. Kogu pudel? No kuule, säärane kink!

VILLEM. Mede vahel! Oota, ma pakin ta sulle paberisse.
(Tuleb tagasi.) Nii. (Torkab Lepiksonile põue?) Tehtud.

LEPIKSON (on seda lasknud meelsasti sündida). Noh,
koolivend, see on juba lausa vägivald!

VILLEM. Ah, poole talu napsasid käest, see pole midagi.
Kui selle tillukese pudeli peale hakkad urisema.

LEPIKSON. Sa ise jääd ju hoopis kuivale.

VILLEM. Pole see pudel mul ainuke. Kui just teada tahad,
mul kena koguke... mustade päevade varuks. Nii et
kui mõne tähtpäeva või tehingu puhul vajad... pilguta
mulle silma.

LEPIKSON. Noh, kui nii jõukas oled, siis aitäh ja ole
nõrk! Aga nüüd teen jäljed.

VILLEM. Kahju jah, et viid meile laste une oma tõuga.

LEPIKSON (kel konjakipudeli mõjul on kadunud ametlik
toon). Vanapoisikänd, temal ka lapsed!

VILLEM. Küll neid lapsigi laias maailmas leidub. Ainult
... pole neid kokku korjanud ja kimpu sidunud.

LEPIKSON. Tillerein oli juba vanasti kuulus oma naiste-
ga. Sulast ei palgatud. Ja kauneim teenija oli
... ka noore peremehe manuline.

VILLEM. Külanaiste lõksutused.

LEPIKSON. Kus suitsu, seal tuld.

VILLEM. Naiste töö tuli odavam, see oli rassott. Üks oma-
... viis majapidamist ratsionaliseerida.

LEPIKSON. Kas sa nüüd enam ei ratsionaliseeri?

VILLEM. Nüüd vaatad, et teenijal näolapi asemel oleks
... lonti.

LEPIKSON. Sinu eraasjad, mina ajan ametiasju. V...
aitäh ja ole terve!

VILLEM (teda paremalt valja saates). Tulen neil...
vallamajja su jutule, siis ehk kuuleme selle m...
toimest... Ja ehk leiame veel lisakrediiti... (M...
ära paremale.)

ANN (tuleb peretoast). Eh? Ah? Tuba päris tühi! Ei...
meest ega külalist...

VILLEM (paremalt tagasi tulles, heas tujus). See...
laskis end laadida. No kas ma ei tea, mis padrun...
paras on! (Näeb Anne.) No kus sa olid oma võtmetega?

ANN. Sina, tead, sahvri kallale Ellut ära ässita. See...
mina ainuke...

VILLEM. Kardad... et ta kõrvale toimetab?

ANN. Mis kõrvale, otsemaid paneb nahka. T...
hundi isu.

VILLEM. Ka tööd murrab kui karu.

ANN. Kui ei murraks, kes teda siis... Mida see Lepik...
sinust tahtis?

VILLEM. Eks siin Tillereinul hakata jälle maid jagama?

ANN. Maid jagama? Kellele? Taivas kull, kes siia...
kaela tuleb?

VILLEM. Küll ikka mõni näljakoi, kes muu. Ja ka...
maaga üksi lepib — anna hobune, anna lehm, anna
riistu. Mis põhjal? Sest et tal midagi pole. Sina, Ann,
oled kristlik naisterahvas ja tanned piiblit. Kas...
pole niusugune käsk, et kel on, sellele peab veel
antama. Ja kel pole, sellelt võetagu seegi ära, mis tal on?

ANN. Nii seal kusagil oeldakse. Aga on ka üks teine...
et kui keegi su kuue võtab, siis anna talle ka vanamu...

VILLEM. Ei, see on juba pahasti öeldud, see ei või...
kristlik olla. Aga ütle mulle nüüd, Anneke, päris pul-
tast südamest... Kas sul on Tillereinust kahju, kui
ta lõhutakse?

ANN. Tillereinust kahju? Jah, säärane narriks olen, ja...
hakkab hale. Kakskümmend aastat olen siin orjanud,
oma pole midagi. Aga ei tahaks seda käristamist nä...

VILLEM. Näed nüüd! Sa kasvasid tallu sisse. Sinust...
oma inimene. Kakskümmend aastat pole väike aeg, mu-
me siin koos sinuga... (Mesiselt.) Mäletad, Anneke, kui
mõlemad veel noored olime ja sa siia tulid?

ANN. Küll ikka mäletan. Pikk tööpäev taluorjust...
(Silmi maha lüües.) Ja öösel ei saanud sust ka rahu.

M...? Kust ma selle rahu võtsin, kui sa nii ilus...
...plika olid!

... (mõeldavalt). Lorad!

M... Junnula tõsi! Ja kõrkuse vaimu, näed, minus...
...pidasin ka teenijat inimeseks ja... naiseks.
...et sinuga klassivõitlust pidada ja viha-
...sulle karvu karata, tuln ma õrnuse ja hellusega.
...sellest ka aastaid tagasi ja aastakümneid —
...roosteta. Jah, Anneke, seda tahtsingi sulle
...vana arm ei roosteta. Ta pole rooste-
...
...? Sinu armud! Kas neid tüdrukuid siin
...on läbi käinud... va Tillereinu sultan!
...süda tulid ja laksid... õnn kaasa! Aga sina,
...Sinu olen tallu jäänud. Oled siin ju pere-
...t... täitmas.

ANN. Ahet jah, ainult aset.

...gu talu võtmed olen su kätte usaldanud.

ANN. Ja ei saa öelda, et ma neid halvasti oleksin hoidnud.
...laud on sul eeskujulikud. Alles nüüdsama kat-
...liluga sahvrisse paaseda... mitte mõtet! (Kapi-
...aste astunud, võtab sealt pudeli ja paar klaasi, toob
...Selle töö kinnituseks võiksime koos klaasi veini
...juua.

ANN (imestades). Veini juua? Uhuu!

...Kas siis pusti... võta istet
...istub). Kuule, vanapoiss, sa lähed
...veidraks.

...Noh, kui kaks kantsakat on kokku sattunud,
...tuidab klaasid.) Terviseks, Anne!

...seda heldust siin pakutakse... (Võtab klaasi,
...he lonksuga tühjaks.) Raisk... oli magus
...
VILLEM (maitseb väikeste rüübetega). Veini peab ääri-
...Vainiklaasi ümber tuleb lipitseda. Aga sina vis-
...kui kapaga kerisele.

...Mina olen otsekohene inimene.

...Otsekohesus jah, selle juurde me nüüd asu-
...Vaata, minagi tahaksin sulle täna oma südant
...puistata.

ANN. Südant puistata? Kuhu me selle risti nüüd tõm-
...Uh, soe laine käis äkki läbi ihu! Kuule, nüüd ta
...palskab mulle veel pähe!

VILLEM (klaasi täites). Las uhab! Ja kui veel teie järele saadame, siis see päris mõnu alles algab teeme ära?

ANN. Kui kord see asi on alustatud... (Viskab ukse biga ära.) Kuule, anna kolmas ka veel...

VILLEM (täidab). Kolmaski... said maigu suhu!

ANN (viskab kolmandagi). Nii. Nüüd on mul julgust näkku öelda, mis narakas sa oled.

VILLEM. Narakas? No-noh! Mõtlen ikka, mis sa ütlesid. Sest kas on ükski teine mees sulle säärast jooki pöödnud? See on portvein!

ANN. Portvein... (Jäeb üksisilmi Villemit vahtima) vein.

VILLEM. Mis sa must vahid?

ANN. Seal sa istud oma veiniklaasi taga, vana Reinuvadõri silmad on sul peas, aga selle taga on hundi süda. Mis sa minugagi siin Tillereinul oled... kakskümmend pikka aastat! Mis niidi on mind vedasid! Mis lootuse-orast mulle ikka jälle alla riputasid, tutike siia, tutike sinna... Ja selle peal ma siis Tillereinul müttasin, nii et samblatutid langesid üle pea... lollakas!

VILLEM. Et ma sulle lootust olen andnud, Anne, see õige. Aga et ma sind petnud oleksin, seda ei võta öelda.

ANN. Mispoolest vara?

VILLEM. Ma pole veel surnud. Ja sina ka mitte.

ANN. Kas petis elab või sureb, see ei muuda asja.

VILLEM. Ära hõiska enne õhtut.

ANN. Mida ma ei tohi hõisata?

VILLEM. Et ma sind pole kosinud. Et ma pole sind Tillereinu tõeliseks perenaiseks. Ma võin seda veel öelda. Ja teen ka, see ei saagi teisiti olla.

ANN. Kosid? Lori! Kuule, sa oled purjus.

VILLEM. Lollike, sellest paarist klaasikesest. Kas sa tõesti ei taha mu naiseks saada?

ANN (kargab püsti). Sinu naiseks? Villem! Sa ütlesid sinu naiseks! Helduse arm! Kõik keerleb ja pöörleb! Oeh! (Vajub tagasi istmele, katab silmad.)

VILLEM (on tõusnud). Sa nutad!

ANN (hädiselt). Vein jookseb silmist välja.

VILLEM. Imetegu! Mõtlesin, et rõõmuhõisega mu võivad... Aga sina... sa hakkad ju surema!

(nõrga häälega). Kui sa kakskümmend aastat... kakskümmend pikka aastat... oma mõttenuppu oled pannud... kõrge eesmärgi poole... ikka sirutanud, sirutanud... Ja lõpuks tipul seisad ja alla vaatad. Oled sellest pingutusest sedavõrd väsinud, et vajud kokku tühi kott. (Keha vajub küüru, käed ripuvad) Kui tühi kott!

VILLEM (aitab ta üles). See nõrkus läheb sul üle, see nõrkus.

ANN. Vennust? Arvad sa? (Heldimuses.) Sina, Vösa-Villem! Anna, Tillereinu sultan! Kui sa minuga peaksid pöörama...

VILLEM. Ei, kulla Anneke, pole praegu aeg naljatada. Meie hirmus hädaoht varitseb Tillereinut, meie ühist kodu.

ANN (noogutab). Jaa, jaa!

VILLEM. Selle välise hädaohu vastu ei tohi meie, tillereinulased, olla sisemiselt killustatud. Kodune üksmeel ja ühisrinne tuleb jalule seada. Selleks, et Tillereinu võitlust kaitsta, peame ise ühest tükist olema. Aga oleme oleme siis, kui meist saab paar.

ANN. Paar!

VILLEM. Kui oleme üks luu ja üks liha.

ANN. Iha! Ja kõik, nagu seadus ja kristlik komme?

VILLEM. Kristliku abielu puntrasse köidetud — seaduse sõna ja pühakirja sõlmega. Käsikäes sinuga, Anne, ühtlalt säre ja laulatuse tule. Aamen!

ANN. Alleluuja ja kürieleison!

VILLEM (klaasi täites). Meie uue elu terviseks, Anne!

ANN. Oh, Villem, sa kõneled täna inglise keeltega. (Joovad.)

VILLEM. Kui ma olengi ingel...

ANN (klaasi lauale asetades, familiaarselt). Pörsas oled, joodad mu täis. Tähendab, oleme kihlatud?

VILLEM. Kihlaveinid on meil ihus.

ANN. Kihlatud. Kuule, ma kutsun Ellu tunnistajaks. Küll rõdruki teeb alles silmad! Kogu aeg näagutas: ei tema sind kosi, ei tema sind kosi! Ohoh, tulgu nüüd vahtima!

VILLEM. Jäta see Ellu. Jumal olgu meie tunnistaja, temast suuremat pole.

ANN. Jumal küll. Aga kui salgama hakkad, kust ma ta kätte saan?

VILLEM. Salgama? Nüüd, kus meie, Tillereinu patrioodid ja partisanid, ühise rinde oleme loonud talu päästmiseks!

ANN. Päästmiseks, päästmiseks... Aga kuidas päästa?

VILLEM. Kuidas päästa? Vaata, Anne, sinu ustav ja jale nüüd langebki see suur ja austav ülesanne

ANN. Minu turjale? Hullu ajad!

VILLEM. Sinust kerkib Tillereinu päästja. Sinu oled see aravalitu kõigi teiste naiste seast.

ANN. Mina... Mis kombel?

VILLEM. Sa oled maata inimene. Ja maata inimene õigus saada maad

ANN. Maata inimene?

VILLEM. Või on sul kusagil mõni mõis?

ANN. Lollakas, pole mul muidagi potilille tarbeks.

VILLEM. Maata inimene, klaar. Annad palvekirja, majja ja palud maad.

ANN. Ei mina oska palvekirju kirjutada.

VILLEM. Küll ma sulle kirjutan. Aga maa, mida sa pole miski muu kui Tillereinu küljest planeeritud talu.

ANN. Tillereinu uustalu? Mina saaksin Tillereinu talu?!

VILLEM. Aga kes siis muu? Kellel oleks selleks õigust kui sinul? Neil põldudel oled sina oma higi... kakskümmend aastat oma verd ja higi. lehkab nüüd kolme kilomeetri taha. Kakskümmend aastat kibedat orjust — ja mis eest? Selle näruse eest, mis peremees sulle maksis. Ja kui peaks juhtuma et ei taheta anda, siis tõstad kisa.

ANN. Minusugune nüüd tohib kisa tõsta!

VILLEM. Mitte ainult et tohid, vaid sa otse pead. Sa nüüd sinusuguste komme.

ANN. Heldus, kui ma tõesti saan Tillereinu oma nina

VILLEM. Selles ära kahtle, eriti kui mina asja toon. Ise küsimus, kui ma vastu oleksin. Aga miks peaks ma vastu olema? Sa tood ju kadunud krundi koju.

ANN. Koju, ikka koju, kuhu siis mujale...

VILLEM. Minul on Vana-Tillereinu, sinuga tuleb uus. Kokku oleme üks luu ja liha. Kes võõras pääseb oma nina vahele pistma?

ANN (pead vangutades). Oled sa muidu, Villemike, mis sa oled. Aga nuppu on sul kaela otsas ja nutti on seal sees

Jah, Anneke, pole mina mees, kes maailmakorjardub. Tulgu nad mustad või valged, sinised või punased. Niisugust resiiimi polegi, kus aus põllumees ei ole. (Embab Anne ja keerutab teda põrandal.)
...trallallaa, Villem oma Annega!
(tõusnud pahameelega). Meeletu! Mul niigi pead võlutst ringi!

TEINE VAATUS

Tillereinu talu õuepealne, mõni aeg hiljem
 Vasakul taluelamu nurk, sissekäiguga rõdult. Seal
 duses salk sirelipõõsaid, varbadest aiapiingiga
 Paremal kuurialune mitmesuguste tarbepuude ja
 tega, selle ääres paar lihtsat juri, saagimispukk,
 jämedad pakud küljeli ja püsti.
 Tagaseinas kuusehekk, keskel värav.

(Kuurialusel kompsib ELLU tünnipõhjas sigadele
 raiudd. Kambrist kostab ANNE erksat laulu)

ELLU (peatub, uuristab raiet). Oh, see on nüüd
 küllalt! (Veeretab tünni kõrvale.) Nii. (Ajab selja
 siis jääb Anne laulu kuulatama.) Kes selle vanasti
 on meil nõnda üles peibutanud!

ANN (väljub majast).

ELLU. Seal see lauljaana ise ongi!

ANN. Mis jaanast sa seal pod sed?

ELLU. Ikka sinust, et mis su sisse küll on läinud!

ANN. Sisse? Mida's pidi minema?

ELLU. Kui aiva kõõrutad. Ikka kaks meedrilindu
 a'as, kaks meedrilindu roostia'as. Ei tea, mis roostia'
 sul küll õitsevad?

ANN. Pole sinu asi, va Tuhkatriinu!

ELLU. Tuhkatriinu? Ja sina oled küll see kuulus
 tütar?

ANN. Küll ma sun varsti rohkemgi olen kui
 peretütar

ELLU. Isegi rohkem? Ah nõnda! Siis on peremees
 jälle varskeid töotusi andnud. Neid kuulsaid «V
 Villemi» töotusi. Kaks meedrilindu roostia'as, kaks
 meedrilinnud, ahahaa!

ANN. Irvita, irvita! Kes pärast naerab naerab pärast

ELLU. Kakskümmend aastat oled seda võtmist oodanud
 Ja ootad teist kakskümmend veel.

ANN. Kannata kuuke või paar...

ELLU. Ei, kulla Anneke! Kui see mees noorema
 naisele ei taanud, mis häda tal nüüd vanuigi...

nooremas eas ei andnud rahutus mahti. Aga nüüd,
 ta vagusamaks jäänud ja meeled liisuma tõm-

Kul tõesti see ime peaks sündima, et see Tille-
 a küll, nagu teda külas hüütakse... Mida ta siis
 küll ta siis mõne jõuka peretütre koju toob.
 Oh, mis need peretütred enam, kui maad võetud ja
 Arukas mees ei lähe kaugelt otsima, ta
 tuntud ja proovitud inimese, keda võib
 Aga mis jõukusse puutub, ega ma nii paljas

olegi.
 Oled selle kahekümne aasta jooksul midagi
 kogunud... kulda ja hõbedat?
 Tukasääres pole mul küll midagi. Aga on üks teine

soolas.

Teine trump? Kuule, nüüd sa lähed põnevaks!
 Ja kuidas veel! Vaata, kui sa just teada tahad ja et

omavahel öeldud...

Noh, noh?

Tillereinu uusmaasaaja koht, mis siit planeeriti,
 minu nimele.

Sinu nimele, uustalu!

Külas võttis talu, mina toon ta tagasi koju.

Nüüd ma mõistan...

See liit hästi tihe oleks ja lagunemist ei tar-
 karta, siis tagapihta las me eadik laulatada.
 üks luu ja üks liha

Noh, kui see nuud talu paastmiseks sunnib, siis
 juhtub, et teeb tembu ara

teeb, ara teeb, ei tal, sunnikul, ole enam paasu

Amult küsimus on, kas see krunt ikka tõesti su
 tuleb?

Mid palved ja paberid ammu komiteesse si-se
 kirja pandud. Ja Villem ütleb, et küll nüüd

tuleb, mis kariseb. Ega need krundid ka niisama

Villemil siin neid nõtajooke ja volupudeleid

An sa arvad meie viinakeldrit?

sama. Saksa major varastas oma kroonu tagant
 meile hoiule. Aga siis tuli tal nii järsk mi-

Nuud Villem muheleb, et maasradus olevat tal
 pandeks.

(rangutab pead). Uued ajad, aga vana «määrimine»
 kestab edasi.

ANN. Ajad tulevad järsku, aga inimesed on end
kombed veelgi muistsemad.

ELLU. Kui sina, Ann, siia nüüd pärisperenaiseks...
ja pool talugi su hinge peale kirjutatakse, siis...
minagi veel mõtlema...

ANN. Mida?

ELLU. Et kuidas mina nüüd omagi elu korraldan

ANN. Mis häda sinul ja kiiret, noorel inimesel. See...
parem mine ja lüpsa lehmad ära. Ja kui Eevat nä...
võib sind aidata.

VILLEM (on vasakult, maja esiküljelt esile tulnud)...
enne lüpsileminekut rakendab Ellu mu hobuse laht...
talli ja viskab talle lakast heinu sõime.

ELLU (heidab pilgu Villemile, siis Annele). No-jah...
siin teisi sulaseid enam pole. (Ära vasakule.)

VILLEM. Mida see tähendab?

ANN. Ah, mis! Andsin tüdrukule mõista, mis muut...
siin talus tulemas. Kuidas need krundid siin kogut...
ja luud ning lihad liidetakse.

VILLEM. Ja siis?

ANN. Hakkas vist kadedust tundma mu õnnele ja...
sle. Mis seal vallamajas kuuldus?

VILLEM. Võin sulle õnne soovida, Anne. Otsus on tehtud...
Tillereinu on meie

ANN. Päästetud! Oh, Villem! (Vajub pilguks ta raud...
Kas me juba eelmine kord poleks võinud sellele...
tele tulla! Siis poleks seda va Kaasiku Antsu ja...
tsurkimist üldse olnudki.

VILLEM. Mõte oli mul ka neljakümnendal aastal. Aga...
istusid vallamajas väga tanged inimesed, ära astu...
Seda tõugu on vahepeal kaduma läinud ja...
magama pandud. Praegu on meil komiteedes ja kom...
jonides märksa viisakam rahvas. Muidugi, reform...
tuleb teha. Aga milleks siis vahekordi teravaks aj...
ANN. Ei see asi laks küll hästi läbi... kohe pole j...
mini tahtagi!

VILLEM. Ja et see number nii libedasti läks, mõlgub...
meeles juba uus ots.

ANN. Uus ots? Mida sa, täitmatu, veel ihkad?

VILLEM. Tillereinu on päästetud, seda on vähe. Mis m...
reform see on, kui ma midagi juurde ei saa?

ANN. Kust sa loodad juurde saada?

VILLEM. Naaber Metsamärdilt. Seal ka uustalu välja...
tulnud. Piirid meiega ühised, oleks kena napsata.

Küll Metsamärdi Peeter ise toimetab mõnele sugu-

VILLEM. Ei Peeter toimetata midagi, tema valla võimudega...
...tundust. Aga minu suhted on soojad. Tuleks leida...
...inimene, oma inimene... söödaks, nii-öelda. Mida...
...ilust arvaksid?

ANN. Ah, Ellu!

VILLEM. Mis sul Ellu vastu oleks?...

...Olen talus ta käskija olnud. Tahan seda tulevikus...
...olukorraga olla. Kui tema nüüd ka osanikuks tuleb...
......suguseks kui meie... see ei mahuks mu sisse.

VILLEM. Pole praegu aeg erahuvidele mõelda ja omakasu...
...ajada. Üldsuse eest oleme praegu värjas.

ANN. Kus see üldsus sul on?

VILLEM. Üldsus on Tillereinu talu, see meie ühine kodu...
...kodumaa. Kui nüüd juhus on selle kodu piire laien...
...anda, kuidas sina tuled seda suurt ja püha asja oma...
...võikese näruse tujukusega nurja ajama?!

ANN. Peab see siis Ellu olema? Parema juba Tõnis oma...
...kavaga.

VILLEM. Tõnisega pole enam hakkamist, tema on rikunud.

ANN. Kes ta rikkus?

VILLEM. Tal on poeg korpuses, see susib tagant.

ANN. Kas see Ellugi enam talleke on!

VILLEM. Ellu on lihtsameelne tüdruk, kel pole sisemist...
...tingi targutleda...

ANN. Kaua ta sul lihtsameelne seisab, kui see madrus...
...tada siin utsitab.

VILLEM. Mihuke madrus? Ah, sa arvad seda Pärtli...
...lamarit?

...Jama jah, kes mereteenistusest koju pääsenud ja...
...nüüd oma kangeks jäänud puusa ringi tiirutab...
...See pole enam lihtne talupoiss, see on torudest läbi...
...kandud.

VILLEM. Seda hädalisem on Ellut hoiatada ja teda meie...
...mesti meelitada. Nii lihtsameelne ja kannatlik kui see...
...Ellu ka on, aga ühel päeval hakkab ta küsima või ongi...
...seda teinud: aga mida siis mulle see uus kord on too...
...nud? Ja kui märkab, et pole toonud, keerutab siin saba...
......on lamnud. Ütle, kust sa võtad teise säärase tubli töö...
...inimese? Seepärast peame ta Tillereinu külge siduma.

ANN. Kuidas sa seod?

VILLEM. Teist naist sa muidugi ei luba mul võtta!

ANN. Teist naist, hull oled!

VILLEM. Nii jääb ikka ainukeseks teeks Metsamärdi uustalu tema nimele tuua ja tudrukule selgeks, et kõik nende maade ühise pidamise hõlpsus Mul laupäevaga on juba selles tuuris kõneldud. Tal mu kõneldes maik suus. Kui laseme veel pudeli või teise kasti

ELLU (tuleb vasakult) Hobune on talitatud, nüüd läpsile.

ANN. Lupsile jah, ma tulen sinuga kaasa (Mõtleb paremale.)

VILLEM (neile järele vaadates) Viksid naised muudavad kui vartnad! (Varavale pilku heites) Nah, kas sisse kobib? Metsamärdi ongi, va Peeter Põmakas kuulda, mis ta jälle laulab?

PEETER (on väravast sisse astunud). Tere sulle, Tillereinu!

VILLEM. Tervis, Metsamärdi, tervis!

PEETER. Nägin sind keset ööd seisvat ja mõtlesid

VILLEM. Hästi tegid, et vaatama tulid. Naabrid on olene.

PEETER. Praegu veel olene naabrid, aga kauaks!

VILLEM. Kas see asi nii hull on?

PEETER. Kui veel pole, siis laheb. Nac, talu naabrid ära. Kõik paremad maad, kõik paremad maad, kui

VILLEM. Sul alles planeeritakse. Aga mulle rõõm juba asunik sisse

PEETER. Asunik sisse... kes see pätt on?

VILLEM. Eks Ann, mu oma teenija

PEETER. Vat sulle pirakas, oma teenija. Kas sul vana aimu polnud?

VILLEM. Kõik salamahti ja selja tagant, alles tantsu kas mulle paberid nina alla. Olen veel praegu seest hõlpsalt uimane. Kakskümmend aastat olen teda sümpoitanud, vaata, mis vembu välja viskas!

PEETER. Kas võõras oleks parem olnud?

VILLEM. Voora eest oleks saanud loomi ja inventari vaadata. Aga Annel kõik peidu- ja panipaigad teada

PEETER. Võõras või mitte... minu taktika on — vastu vastu! Kus aga saab... sorad vastu. Tulevad tahoni ei anna. Võtavad vägisi, tõstan kisa. Norme ei vii, plaan ei täida. Ja kui mõni agitaator mulle seletama tuleb,

... Kuradi kulak, ütlevad, see pole inimene, ma tohin inimene olla, kui see pole plaanitud? Sina, Tillereinu, peaksid ka rohkem olema ja oma hambaid näitama. Ja et sa oma lajal madalaks ei käratanud.

... on oma iseloomu kuljes kinni. Sina oled sangari tüüpi mees, nii-oelda — heroikane.

... kolkaline olen jah ja roikaga põletan kah

... Mina kara ei tõsta. Mina katsun tasa ja targu... ei saa, saab nõuga. Tõrhistel aegadel pole

... putke kasvatada, murravad maha. Nüüd on palsetega madal olla, aga oma juurika last

... vale mulda. Avalikus võitluses jaame alla. sulame ja sisse imbume.

... Minusugune mees ei sula.

... Sisse imbudes olene suur jõud. Nende mure on sotsialismi jaoks ette valmistada. Kaevavad

... lasuvad põhjaveid, külvavad seemet. Aga meid ilakihi peidus nahistame ja roisutame. Kraavid

... sisse, seeme maandub, umbrohi loob vohama. Nõu nad kaksavad käest, aga kui nahtamatuks

... imbume...

PEETER. Pole minu viis. Seisan oma kohal, kuni seisan. pole enam seisu, siis kuradi kõik, kas või tuli

... Raästasse torkad tule, aga maa haljendab edasi.

... Jaab, kurat haljendama jah! Eh, kui saaks maa-arase padruni kuhugi vahele torgata, et ta lennastu taevast. Kui pole minu, siis argu ka kellegi

... Noh, pole viga, me pole üksi. On veel laias mas võime... kes meie eest seisavad ja parajal ndil jaole kargavad.

... Selle tondiga olen minagi püüdnud inimesi alla. Aga ise ma neid jutte ei usu.

... Mina usun. Sest kui seda usku ka enam... Ei, Tillereinu, me pole üksi ja unustatud.

... selja taga seisavad maailma jõud. Seda tulangi... ütlema. Ja lähen seda julgustust teistessegi talu... Nii et... selleks korraks!

VILLEM (teda väravast välja saatdes). Noh, astu veel teine... sisse, kui suda kipitleb. (Pöördu tagasi.) Sää-

rane põis tuleb mind õpetama! (Näeb Ellut tuleb.)
Noh, kas lüpsid labi?
ELLU Eeva abiga läks see kähku Ann ja jutustas
toimetama, aga mina tuln parisperemehe jutul
VILLEM Jutule tulid? No mis su sudamekest sa
vab?
ELLU. Ann jutustas mulle Tillereinu uuest olust
talust ja kaks peremeest. Nüüd tahaks selgust
kummale mina siis kuulun?
VILLEM. Mis sind nüüd erutavad, need on puhtad
asjad. Sisu poolest ei tule siin mingit muudatust
ELLU. Oh, muudatus on silmaga näha ja kaega ka
Püüdku ometi peremees kuulatada, mis toonud
Annel häales värisevad mind või Eevat kasutades
peremehe ori olla siis juba parem teeme sa
VILLEM. Täiesti õige mõte. Oli ammu ette näha, et
selle jutuga mu ette astud.
ELLU. Kui peremees ise ka... mida siis enam...
VILLEM. Ja kuna see ette näha... siis olen ka
valja mõelnud ja hästi ning ilusasti ümmargi
treinud.
ELLU. Mis vastust võiks veel muud.
VILLEM. Ei, ei, sa kuula kõik ilusasti ära. Ja kuna see
pikem jutt tuleb ja sa mu käest ei lippaks, siis
natuke istet (Kuuri poole minnes.) Naed, see madal
siin on sulle kui loodud. Aga mina toetan enese
pakule. Tule, tule, ära häbene. Nii (Mõlemad on
nud.) Ja nüüd kõneleme kui mees mehega.
ELLU (alistudes) Kui see peab olema...
VILLEM. Mis Annesse puutub, ma olen ta eest hoolitsenud
Noh, kihladest ma ei kõnele, neist nõndanimeletat
«kihladest», see on nüüd, kuidas ta on, rohkem tuleb
udus. Aga Tillereinu uustalu olen ta nimele toimetanud
ELLU. See ongi, mispärast ma siit...
VILLEM. Võiks nüüd näida, et sinust on mööda minnud
ELLU. Ei ole mina siin kihle oodanud.
VILLEM. Seda ma tean, kahjuks. Sest vastasel korral
kulla Elluke. Aga mis neid minu apardusi sinu
res meenutada, neid tead ise paremini. Tahtis on see
Ann, see elupõline teise teenija, on tõusnud peremehe
seisusesse.
ELLU. Jah, nina on tal sellest pusti küll!
VILLEM. Ja nüüd tekib loomulikult küsimus, et mida see

ed mule on toonud ja andnud? Nagu sa ise näed, kodagi seni. Ta poleks ka Annele anda saanud, kui poleks sellele saamisele teed tasandanud.

EM Mehest «tasandamisest» ma kuulsin.

EM Noh, kahele korraga ei saanud kaiku anda. Aga on kord sinu käes. Nuud võtame sinu jarje kasile.

EM Annu jarje? Kuidas seda mõelda?

EM Kui teeme sinugi peremeheks Tillereinu kolmele peremeheks.

EM Leidnandaks peremeheks? On sus Tillereinult veel midagi?

EM Tillereinult kull enam mitte. Aga naaber on dil uusmaasaaja koht alles valja andmata. Seda planeerimist jalginud, Tillereinuga ühine piir. Hakkaksime selle uustalu sinu nimel?

EM Uustalu minu nimel? Minu nimel? Mõte on nii hull esialgu päris rumal kuulda! Ja kes ta annaks!

EM See asi lasseb end rihtida. Muidugi kulu sellega. Kulused oli Annega ja kulu tuleb sinuga, sest ega annus tahtja ole. Aga noh, kui mina su eest valja annan.

EM Mina omaette talu pidama, heldus!

EM Kas nuud kohe omaette paljas inimene, nagu oled. Mina, tead, olen seda asja nõnda mõtelnud, et ed tillereinulased oleme, hoiame kokku. Hoiame kuu ja teeme kamba. Annega on meil juba lepitud. Ja meil on ka Metsamardi loigu lisaks tooksid ja meie seda juba majandama hakkaksime.

EM Tahendab, kõik kolmekesi koos?

EM Koos, koos, meil siin vana põhi all. Ühendus, meil on juba tugevaks. Ühendus on ikka tugevaks teinud, ja nuud ja tulevikuski. Ja mis meil viga kambas on? Loomad, riistad, inventar – kõik on olemas. Ja meil Metsamardilt veel maad ja muud lisaks tuleb – see meil siis lihtne Tillereinu on, see võtab juba kogu Tillereinu kuu!

EM Suur-Tillereinu? Ja meie siin kõik kolm – oleksime selle uue Suur-Tillereinu peremehed?

EM Kõik kolm – Suur-Tillereinu võrdõiguslikud peremehed.

EM Ikka mina kindlasti ka?

EM Sina samuti kui meist iga teine.

ELLU. Mis ikka... õnn kaasa! Ainult et... karda...
kohta pead?

ELMAR. Ema mul linnas venna juures, tootsin ta endale
perenaiseks.

ELLU. Üksi paljaste katega põldu ka siblida ei saa.

ELMAR. Kui maad saab, antakse ka muud sinna peale
külge. Siis meil traktorijaamad, hobulaenutuspunktid
naabrid aitavad häda korral. Kollektiivne värk, nüüd
inimene pole üks.

ELLU. Alguses sul rassimist tuleb.

ELMAR. Las tulla, ei karda. Ja siis, tead? Mul üks...
mõttelipp kipub kahvlile lehvima.

ELLU. Mis lipust sa kõneled?

ELMAR. Vaata, kui tootsin nooriku tallu!

ELLU. Nooriku? Laita mõte see poleks. Uus talu ja...
perenaine, see klapiks. (Naeratades.) Mis siis muud, la
silmad ringi käia.

ELMAR. Aga kui ongi lastud ja juba peatumagi jäädud.

ELLU. Siis oled küll nobel!

ELMAR. Vaata, Metsamärdi uustalu otse Tillereinu ka...
all. Kui nüüd noorikut tooma minna, kas tasub...
kaugelt vedama hakata? Tõmbad siitsamast üle kupit...
ja... tahe!

ELLU (naerdes). Näib, et sa kehitad meie Annele kogu
sõitma.

ELMAR. Mis kuradi Annele! Sind tahan! Sind, sind, sind
selge, mis?

ELLU. Ei nõnda sulle kull ükski tüdruk noorikuks tule, ka
sa talle kohe esimesest sõnast peale käratad.

ELMAR. Kus mul õrnukesed!

ELLU. Ja kuidas sa üldse selle peale tulid — mind tahad!
Kui ainult ühise piiri tõttu, siis neist kupitsaist u...
oleks mulle vähe.

ELMAR. Mida ta ei oska küsida! Miks, miks? Vaata, m...
pole seda asja uurinud, lähemalt uurinud.

ELLU. Kui veel uurinud pole, siis katsi selgusele jõuda.
Siis võtame jutuotsa jälle uuesti üles, eks?

ELMAR. Kui see sul nii tähtis on seda selgust nõuda, sa
võib ka klaarida. Sest aega meil on, enne kui need maad
ja majapidamised hakkavad rabisema.

ELLU. Pole ju kindel, et sa neid üldse saad... maid ja
majapidamisi.

ELMAR. Olgu muus mis on, saamises ma ei kahle.

... juba kõnelesin. Esialgu küll puudis mina
... . Aga kui ma siis rusikaga lauale pörutasin...
... kurat, kas ma kerjama tulin! Ma olen oma verd
... . (On tõusnud.)

... kaga pörutasid? Ei tea, kas see oli hea. Kar-
... oli halb. Nagu mina siin märganud olen, on
... hoopis pehmemaid ja õrnemaid viise, mis
... viivad.

ELMAR. Tore, tore! Maareform kui õrnuse küsimus,
... Ei, kulla tütarlaps, maad võetakse võimuga. Ja
... seda võimu ei oska kasutada, seal astuvad
... teised mehed. Ja üldse, mida põrgut sa selle
... juures hapned? Kui võiksime ise oma majapida-
... rajada.

... Misparast hapneda? Ka mina võin maad saada ja
... eheseisusesse tõusta. Vaata, kui ma veel Metsa-
... uustalu sult ära ei näpsa. Sina pörutad rusikat,
... pilgutan silma — näeb siis, kummal veab...
... Tema ka Metsamärdit, ahahaa! Pilgutab silma,
... M. nuga võistleva? Ei, loomus on sul lõbus.

... Nali naljaks. Aga nüüd kobi minema, ma näen
... meest tagasi tulevat.

ELMAR. Lähen, lähen... kui seda sultanit sin nõnda
kardetakse. (Väljub väravast.)

... (tuleb vasakult, sõbralikult) Mida sulle siis pa-
jatati? Ja millele meelitati?

... Niisama... tuhja! Poiss sõjas rahklema harjunud,
... ei pusi paigal.

... Ega neist kojulastuist jah enam õigeid inimesi
Aga meie jutud jäid siin pooleli. Tahtsin küsida.
... sul nüüd selge pilt sellest, mis ma sulle seletasin?

... (noogutab) Selge.

... Kuidas sa nüüd arvad? Kas kaksame Metsa-
märdilt selle krundi ära?

... Ära, mis muud. See mõte on mul vahepeal täiesti
... unud.

... Tubli! Anna pats! (Võtab Ellu kae ja surub seda.)
Tehtud. Hommepäev lähed vallamajja ja torkad nime
... Ja kõik muu... on minu mure. Vaata, Elluke, kui
... ikka minusugune mees selja taga seisab... (Haa-
rab tal pihast.) Ikka minusugune mees... Siis me veel
clame, ehehee!

... (end vabastades). Laske... ma lähen ja lasen karja

metsa. (Lippab paremale, Annega peaaegu kokk
gates)

ANN (on paremalt tulnud ja seda «lepet» näinud) on
viimne aeg jah (Villemile.) Et sinu näpud ka pan
saksid, ise peigmees-inimene!

VILLEM. Sehvt nõudis, et oleksin tüdrukule lehe
nüüd olen ta ka tõesti nõusse saanud. Ellu toob
Metsamärdi krundi koju.

ANN. Nii! Maad ja krundid on meil siis käes ja
Jääb nüüd üle see viimnegi toimetada, et isegi
sime üks luu ja üks liha. Kas maksabki sügist oota
jääda? Mis täna tehtud, see homme hooletu.

VILLEM. Ka mul oli see mõte, et mida's enam viivit
Vaata, kallid Anneke, kui see minu teha oleks, võik
hommepäev perekonnaseisuametisse sõita. Aga asjal
konks küljes

ANN. Mis konksust sa kõneled?

VILLEM. Seisukord on praegu sihuke, et kui me pa
astume, siis läheb Tillereinu lõhki

ANN. Tillereinu lõhki — mis jutt see on! Mida sa
hing, ometi keerutad! Kogu aeg laulsid mulle, et pol
kinglamat kitit Tillereinu kokkukleepimiseks, kui
meist saab paar. Ja nüüd akki — Tillereinu läheb lõhki
Kust kohalt ta lõhki läheb, kui üks luu ja liha oleme?
Vaata, sina oled lihtsalt üks häbemata inimene, kuhu
ja petis.

VILLEM. Kelm ja petis ma pole, aga pisut totakas olen
küll. Vaata, oma totakust ei hakka ma sinu ees sal
gama.

ANN. Sina totakas? Pole ma kavalamat rebast oma elu
näinud.

VILLEM. Ju mul seda aru omajagu on. Aga näed, Nõu-
kogude seadus trumpas mu üle. Nõnda tõmbas naha
üle kõrvade, et lase olla.

ANN. Trumpas üle? Kuidas ta siis trumpas? Mis hirms
juttu sa ometi ajad!

VILLEM. Vaata, Anneke, Uus-Tillereinu said sa oma
nimele selle põhjal, et olid teenija ja maata inimene
Aga kui sa nüüd minu naiseks saad ja talu perenaiseks,
mis maatamees sa siis oled? Sa oled siis kulaku naine
ja... pühi suu puhtaks

ANN. Aga sa ometi seletasid, et kui oleme üks luu ja üks
liha...

VILLEM. Muidugi seletasin, aga nemad seletavad seda
jumad utlevad — samale luule ja lihale ei anta
hütti, ja Tillereinu lõhutakse ära.

'Lõhutagu' Mingu kõik uppi! Põrgu sõitke! Ühed
te viimseni! (Vajub kuuri aarde pakule.) Kaks-
kümmend aastat! Kakskümmend aastat! (Nutab)

VILLEM (astub ta juurde, paneb käe ta õlale). Anne!

Ara puutu mind! Ma hammustan! Ma kisun su näo
'Kargab pusti.) Villem! Oh Villemike! Kas pole

Kas pole konksu? Nende konksule vastukonksu?

VILLEM. Seestpoolt küll ei paista silma. Olgu siis, et...

ANN. Mis, mis?!

VILLEM. Olgu siis, et mõni väline võim...

ANN. Väline võim? Kuule, ega ometi... ega ometi
Ameerika?

VILLEM. Jaa, kui Ameerika meie asja käsile võtab...

ANN. Ameerika! Kas siis on kõik takistused pühitud? Kas
me laulatusele sõita?

VILLEM. Ameerika selleks siia sõidabki, et meid paari

Tore! Olen vahel mõtelnud, misjaoks jumal selle
Ameerika tegi? Aga naed, kaib asja ette!

KOLMAS VAATUS

Tillereinu talu õuepealne, sama aasta sügisel

(ELLU küürib mingit pütti kuuri ääres. ANN riputab sealsamas pesuesemeid nõõrile. Väravast tuleb MEERI noor vilgas piiga, kohver käe otsas.)

MEERI (vaatab ringi, näeb inimesi kuuri ääres). Tervist siitpere talule!

ANN. Tervist, tervist! (Asub tulijat silmutsema) E... kust kaugelt see külaline kull on?

MEERI. Ann, sa ei tunne mind enam ara?

ANN. Ei tunne ära? Heldus, sa oled ju Meeri!

MEERI. Aga kes siis muu?

ANN (rõõmsalt) No see on alles... (Katt raputades) Tulemast... jälle meie maille!

MEERI. Kuidas sinu käbarad ka —?

ANN. Mis ikka. Lúkkad, siis laheb, tõukad, siis tuleb

MEERI. Ja Villemist vanapoiss? On ta ikka alles?

ANN. Alles, alles, kuhu's temagi jäi.

MEERI. Naist pole võtnud?

ANN. Olin tookord perenaise eest ja olen ka praegu.

MEERI. Seda sinu vastupidavust!

ANN. Südameke säärase... on truuduse peale maas

MEERI. Villem alles, sina korras, aga talu? Kuidas sinu Tillereinuga?

ANN (kinniselt). Mis siin ikka...

MEERI (provotseerivalt). Kõik ilusti ja hästi, jagamata ja pügamata, eks ole?

ANN. Ilusti või hästi, risti või rästi... Küll Villem sul seletab. Ja kui ei seleta, siis pole ka tarvis. Aga nüüd ütle parem, kas tulid meile jälle praktikat tegema?

MEERI. Praktikad küll, kuid hoopis teistsugust kui vanasti Tillereinust üksi on mulle vähe...

ANN. No-noh!

MEERI. Kogu see nurk ja kolk tõmmatakse siin luubi alla.

ANN. Luubi? Oi issand, mis sa nüüd ütlesid!

MEERI. Niisama kelkisin. Ütle parem, kus see Villem peonub?

ANN. Kull ta seal kambris või... Ma tulen sinuga kaasa.

MEERI. Ara lase end töö juures häirida. Mul siin kõik opad ja urkad tuttavad, küll ma ta kinni püüan. (Viih kädga.) Ilusti! (Kaob rõdu kaudu majja.)

ANN (on püti teiba otsa kuivama riputanud). Kes see talu oli?

MEERI. Villemi kaugelt sugulasi.

ANN. Mina juba mõtlesin, et mõni... uus mõrsja.

MEERI. Lollakas

ANN. Muidugi ajutine. Sest Tillereinu igavene mõrsja, see oled sina.

MEERI. Ma kull ei vasi lõksutamast! Vaata, samane Meeri, ta veel põllutöökoolis käis, oli ühe syve meil prak-

ANN. Poole oli tragi, ei saanud nuriseda. Ja väike süda- nans siin ka tekkivat

MEERI. Sudameasi? Kus? Kellega?

ANN. Ks vabadiku poiss oli siis veel kodus.

MEERI. Vabadiku? Siit Tõnise oma?

ANN. August neh.

MEERI. See pidavat ju kõrge ohvitser olema korpuses,

ANN. Eeva sinu oma pojast uhkustab

MEERI. Kas need ohvitserid ja korpused alati nii kõrged on,

ANN. moni oma sellest unistab. Aga mis mõistujuttu see

MEERI. siin ajas? Kogu kolk ja nurk võetakse luubi alla...

ANN. Kuule, mis asi see luup on?

MEERI. Mina ka tapselt ei tea. Aga mõtte jargi ma mõist-

ANN. ei tahetaks mingit uurimist toimetada

MEERI. Uurimist? Taevast küll, viimaks on mõni niisugune.

ANN. salakuulaja! Et sa siin Tillereinu asjadest midagi välja ei lobise!

MEERI. Mis salakuulaja ta saab olla, kui tuttav inimene, pealegi sugulane.

ANN. Ei praegu saa kedagi usaldada, et mis ta enne oli ja mis on nüüd

MEERI. Minu süda on puhas.

ANN. Südamed võivad meil puhtad olla, aga kas on puh- tad ka meie teod? Ja kui see Meeri meidki hakkab luubi

MEERI. alla rebima?

ANN. Võib-olla kulukski see luup meile ära.

MEERI. Mis juttu sa kõneled, tüdruk? Sinust kasvab sedasi veel äraandja!

ELLU. Salakuulaja, äraandja... mis tonte sa semel...
lid! Paremini aeda ja korja kapsad ussidest...
muidu jäävad sinna paljad raod.

ANN (*rinda ette ajades*). Sina saadad mu kap...
Sina oled minu käsutaja!?

ELLU. Seal ta on! Ellu jooksku, Ellu olgu väljas...
talust eest. Aga kui mina ka oma sõna ütlen...
sa seda julged! Kas nõnda me nüüd olemegi...
Suur-Tillereinu üheõiguslikud peremehed?

ANN. Helduse arm, mis vaimu sinu sisse on läinud!

ELLU. Vaata, kui sa siit silmapilk kapsaaeda ei...
ma lähen selle sinu salakuulaja juurde ja...

ANN (*hirmuga*). Lähen, lähen! Vaata, ma kohe jook...
 nende usside juurde! (*Tõttab vasakule maja taha, va...
kord veel tagasi ja kaob siis lõplikult.*)

ELLU (*üksi*). Sellest «salakuulajast» tuleb mulle...
mees.

EEVA (*tuleb väravast*). Elake! Kullake!

ELLU. Mis, mis? Pale sul hingab, silmad saravad...
juhtunud?

EEVA. Miks ma ei peaks särama, kui poiss tuli koju...
pühaduse vägi, mis meie Augustist on tehtud! Kuld...
nid õlgadel, rahad ja tähed rinnas, täpselt nagu...
Tõnis teda kord unes nägi! Ka lehes olevat ta nimi...
nud, ehkki me seda pole lugenud.

ELLU. See on ikka uudis küll.

EEVA. Miks ta uudis pole, selle uudisega siia tule...
kas uksi Tillereinule, ma jooksen nüüd kogu k...
Tahtsin Augusti enese ka kae kõrvale võtta, et...
kõigile näidata, aga ta, lollakas, ei tulnud.

ELLU. Kas poiss oli su vastu ka kena... parast...
lahusolekut?

EEVA. Väga kena, ma kohe pistsin ulguma. Aga...
mehe pragas läbi. Kohe nii võttis teise labi, et

ELLU. No mida ta sellest vanamenest?

EEVA. Noh, et lasi enese maajagamisel vahele pigistat...
Et pole sust midagi rohkemat saanud kui ikka...
sama... Tillereinu saunamees. Ja õigus ta on.

ELLU. Kui üks koht luhta läks, oleks võinud mõne...
järele haarata.

EEVA. Seda ütlesin talle minagi, et inimene ei tohi om...
õnnetuse otsa magama jääda

ELLU. Ka meile tuli täna linnast preilna.

M... teen! Mede Augustiga koos sõitsid

ELLU. Juhtumisi sattusid või —?

VA. Juhtumisi nüüd, ihihii! Vana armastus, kokku...
tagitud. Viks tüdruk, see Meeri. Haridust on tal roh...
kui Augustil, aga aukraadi poolest ei saa ta poi...
õigigi. Südamete asi, mis mina sinna... Aga nüüd...
minekut. Eks teisedki pered oota ja taha...
teada... No küll nad teevad silmad, kui uudise lahti...
porutan.

ELLU. Ega minagi oma teada hoia...

EEVA. Kus sellega, ega niisugust asja iga päev juhtu...
(*Kerib väravast välja.*)

ELLU (*üksi*). Meeri, August... Kui nüüd Annele öelda...
on tal juba kaks «salakuulajat»!

ELMAR (*tuleb väravast*). Üks naisevärten keris mulle...
Meie August tuli kaima! Meie August tuli kü...
Kui kaima, las siis konnib!

ELLU. Sa teda ometi tunned?

EEVA. Muidugi tunnen ja lähen teda ka vaatama. Aga...
sest nõnda pasundada? Ma tuln koju, mitte keegi...
el röögatanud.

ELLU. Sul polnud ema, kes oleks häält teinud.

ELMAR. Emata üles kasvades sain ise meheks. Maa...
tuuled mind mudisid, kuid ei kõigutanud. Ja ma ütlen...
sulle — nüüd hakkab ma ise tuuli tegema. See nurk...
ja siinsed inimesed — ptüi!

ELLU. Jah, kirumas sa siin käid. Aga kui kutsud tööle...
võlgale.

ELMAR. On mul paremat taha kui Tillereinu moonakaks...
b... ja

ELLU. Ega mina ole Tillereinu, mina olen Metsamärdi

ELMAR. Metsamärdi. Ah sina oled Metsamärdi! Puh...
võib ikka inimene eksida!

ELLU. Milles sa nõnda eksisid?

ELMAR. Kuulid veidi! Pidime ikka sõbrad olema ja kõik...
norruga napsataks sul krunt nina alt ära. Oleks...
et keegi teine, aga sina!

ELLU. Kas soprade vahel ükskõik pole, kumma käes see...
parajasti on?

ELMAR. Sul hea oelda, ükskõik! (*Istub kuuri kõrvale...
pakule.*)

ELLU (*tema ees peatudes*). Ema sul pole, maad sa ei saa...
nud, päris hale hakkab sest kodutust vaeslapselt!

ELMAR. Kui sa last tahad saada — mind ära tule tegema.

ELLU (*tema kõrvale istudes*). Tead, Elmar, ma ütlen nüüd midagi.

ELMAR. Noh?

ELLU. Vaata, minul polnud sinusse usku!

ELMAR. Mis põrgu usku!

ELLU. Polnud usku, et sina selle Metsamärdi saad moodi saad, nagu teed. Ja et see koht nüüd sõpradest üldse ei libiseks, siis ma läksin ja lasin ka sinu nime kirja panna.

ELMAR. Ja sinu nimi oli siis kaalukam kui minu maasõja kangelase oma, mis?

ELLU. Kas ta kaalukam oli. Aga asjaajamine oli meil sama.

ELMAR. Mis kuradi asjaajamine? Seadus ja õigus valitsema, aga mitte mingi «asjaajamine». Mis nõude kord see sedaviisi on!

ELLU. Mina neist seadustest ja kordadest palju ei tea, kuidas vist kõnelesid liiga meremehelikult, aga nemad vallakomitees on kuivamaa inimesed.

ELMAR. Neile «kuivamaa» inimestele veel sõnad ei võortaaviga ribide vahele, pane tähele. Nõukomitee sõnad on suus, aga tagakätt võetakse võipütte ja viinapudeleid vastu. Siin pole teist teed kui põhjalik puhastus ladvikust peale. Ja algusega pole enam viivitada.

ELLU. Kuule, ütle mulle, mis sind nõnda hakkajak üleolevaks teeb?

ELMAR. Mis teeb? Vaata, meie, töötav rahvas, oleme praegu võimul olev klass ja selle maa peremehed. See teadmine juhatab kätte õige joone.

ELLU. Aga kas seda peremehe-olekut on tarvis nii tervalt ilmutada, nagu sina seda teed?

ELMAR. On tarvis, väga tarvis. Miks meie vald on küll kana takkus? Mille tõttu endised isandad siin ikka veel tembutavad? Aga seepärast, et meie, uued peremehed selle asemel et end sirgu ajada, kõnnime endiselt, külm seljas ja saba sorgus. Kes meid kardab, kui me ise ei oska hirmsad olla?

ELLU. Hirmsad? Pead sa ikka neid jubedaid sõnu tarvitama?

ELMAR. Eh, tuleks sinulgi tukast haarata ja sind korralikult raputada. Talu on sul käes ja mees mehine on

meie lütu ja... tehtud! Mis kuradi tukkumine see on meenuse küljes!

ELLU. Kipud mulle koduväiks. Noh, ära pole ma sulle ehmatanud. Kuid ei teeks paha sind veel luubi all silmitseda.

ELMAR. Kelleks sa mind pead? Arvad, et ma sind ei ehmatu?

ELLU (*olgu kehitades*). Minul talu taga, sina kõigest vana, vilets maata inimene.

ELMAR. Tõgad! Kelgi sina oma Metsamärdi lõiguga. Aga ära ähvarda, vaata, olen vassistidelt sääraseid maalarakaid saanud, et teist äärt polnud näha, ja kas teda üldse oligi.

ELLU. Et sa vapper sõdur olid, selles ma ei kahtle. Ja siin koduski pole sul julgusest puudu. Kui lähed maad taluma, pörutad rusikaga lauale. Sõidad tüdrukule korda, kohe et — käed üles! Muidugi on see kangesti vapper. Aga ma tahaksin teada, kas sul peale vaprust ka veel muud juhtub sees olema?

ELMAR. Muud? Mida's veel, kui mees on vapper ja mehine?

ELLU. Peaks välja uurima, kas sa oskad ka oma naise vastu õrn olla?

ELMAR. Õrn? Nüüd leidis... Õrn! Sinuga alusta ei tea midagi juttu, lõpuks oled ikka õrnuse juures väljas!

ELLU. Jah, sihuke ma olen, õrnuseta ma mehele ei lähe. Ja seepärast peangi selgusele jõudma, kas su südames midagi liigub mu vastu, või on see ainult tühipaljast muusaamist täis?

ELMAR. No mida säärase nännipunniga peale hakata! (*Tõuseb, kõnnib ringi, läheneb Ellule.*) Kuule, kas homme laadale tuled?

ELLU. Tulen. Koos Annega läheme.

ELMAR. Hästi. Noh, homme ostetakse laadal ühele tüdrukule siidrätt.

ELLU. Tüdrukule siidrätt. (*Kelmikalt.*) Kes see tüdruk võiks küll olla?

ELMAR. See pole veel selgunud. Seal tuleb neid veel luubi all sorida.

ELLU. Viimaks saan minagi endale laadalt mehe!

ELMAR. Ju neid mehigi on laadal missuguseid. Niisiis — hommene! (*Teeb käega viipe ja lahkub tagaseina väravast.*)

ELLU (*talle lõbusalt järele vaadates*). Säärast soolapuri-kat peab ikka natuke sulatama, enne kui ta võtta kõlbab.

Pärast on hilja — siis arvab, et nii nagu tuli, see paras ja õige.

ANN (maja tagant tulles). Tead, Ellu, mul oleks märksa kibedamat teha kui neid rumalaid kapsastel...

ELLU (leplikult). Ah, need rojud võivad järele kõnelema parem laadajuttu. Ega sa ole minekimenud?

ANN. Laadal olen ikka käinud ja lähen ka tänavale, et tuleb Villemilt raha norida (Naeb Villemu tulevat.) Kuule, vanapoiss, astu lähemale!

VILLEM (rõdult alla astunud). Mis lahti?

ANN. Meil homme Elluga laadalemineku tuurid. Andas sa laadale lähed, kui pole laadale ha?

VILLEM. Laadaraha? Kust inna teile raha võtan?

ANN. Ikka saalt, kust varemgi.

VILLEM. Varemgi? Kus see «varem» teil on?

ANN. Palgaraha pole ammu näinud.

VILLEM. Palgaraha vaat, mis ta kolikammas välja ei tuustil!

ANN. Heldus, kuidas siis teisiti?

VILLEM. See oli vanasti nii, kui üks inimene teinud tööd, siis makseti selle eest palka. Aga nüüd, kus kõik namine kaotatud, mille kuradi peale sa veel palka nõuad? Kõik oleme siin võrdõiguslikud peremehega, kes siin nüüd kellele peab palka maksuma?

ANN. Helduse arm! Tee tööd, aga tasu pole mingit!

VILLEM. Peremehed on oma talule ikka tasu teinud. Noh, üks paremus on tanapaeva peremehele, tal pole enam kellelegi palka maksta. Kujutle enesele, Ann, või sina, Ellu, sul pole raha, aga teenija peab palka ja tal on kuradi õigus seda saada. Kas ma ei sedasi plindris olin. Teil oli kerge küsida — maksa palka! Aga kust see raha võtta, see polnud teie mure. Nüüd tänu jumalale ja au valitsusele, on palgaorjus kaotatud ja palgamaksmine ei soõ enam peremeeste narvu.

ELLU. Palgaorjus kaotatud? Aga palgata orju ei tab Tillereinul edasi?

VILLEM. Lollakas, sa töötad nüüd iseenesele!

ELLU. Seni küll pole märganud, et ma siin midagi eni teen ja saan.

VILLEM. Aga kellele siis? Kui sulastele enam palka

makseta, sest et neid pole, siis jääb kõik puhtalt peremehele. Ja sina oled siin kolmest peremehest üks.

ELLU. Ei minu pea võta enam midagi kinni. Mida rohkem ütled, seda segasemaks läheb.

VILLEM. No-jah, olite harjunud sulasrahva muretut ulatama. Aga kui nüüd ka peremehe piinadega kokku tuleb, siis muidugi on kisa lahti. Mul, näete, on see ühine kergem. Olin enne peremees ja olen seda ka nüüd. Sinu konti see ei murra.

ANN. Kui peremehi üldse polekski? Et oleksime kõik sulased ja saaksime palka?

VILLEM. Kõik sulased? Vaadake, progress seda ei luba. Ei saa tagurpidi minna.

ANN. Kuid saan ma aru, et peremehele palka ei maksa, kes peab seda t gema? Aga kui me peremees-

teid heaks orjame. Kuhu see siis kapp? See orjus ei ole kusagil ules näitama?

VILLEM. Mis näitust sa enda mulest ootad?

ANN. Meie tööd ja vaevast peab omagi mingi vili võtma ja tulu tõusma.

VILLEM. Tõsi, õigus, talu peab tulu andma.

ANN. Ja sellest tulust on meil kui peremeestel õigus osa võtta.

VILLEM (naerdes). Tulu? No-jah, tulu! Kui teda oleks, oleks meile laadaraha välja, sinu kaas on kassa!

ANN. Ma seni sellest juttu ei teinud, see oli mu era-asi. Aga nüüd, kus kõik kolm peremehele oleme, olgu me kõik ühes. Pole see Tillereinu mulle üldse puhast visanud.

ANN. Mis sa jamad... mitte puhast!

VILLEM. Pole see Tillereinu seni tulu teinud ega tee ka praegu.

ELLU. See pole õige jutt.

VILLEM. Tehke nüüd nii pikad näod kui soovite, aga ma olen sellele talule aina juurde maksnud. Poleks ma kõrvalarisid ja «otsi» olnud, Tillereinu oleks ammu pankrotis.

ANN. Tillereinu pankrotis, sa armuvägi! Ja seda ütled sa alles nüüd!?

VILLEM. Mida ma teenijale läksin oma muresid nutma. Teenijal polnud peremehega muud pistmist kui — kladi dengi! Aga nüüd, kus me kõik võrdsed peremehed...

Kui nüüd pankrot saabub, siis kõigile suutasa. I
 ujume, koos upume!

ANN. Oh sa halastaja! On ometi talust ka seda-teist
 dud ja võiks praegugi...

VILLEM. Need tulud, mis saadud, on läinud kul
 Talu pole lammast, et niidat ta lagedaks ja mon
 pärast on tal jälle vill seljas

ANN. Jumal, jumal, mis meist nõnda saab!

VILLEM. Lugu on seda täbaram, et neid kõrvalärisel
 vanasti puhast andsid, ei lasta enam ajada. Kuid
 veel meelt maksa heita. Sest olgu olevik nii sümp
 ta on, meil peab usku olema paremasse tulevikku

ANN. Usku, usku? Mida selle tühipalja usuga!

VILLEM. Üksikult ja lahus minnes oleksite kindlasti k
 vis. Kuid minuga koos, noh — me veel vaatame. I
 mina juba mõne pilu või prao avastan, kust läbi pug
 võib haljale oksale pääseda. Ikka mina arukalt ee
 teie mulle... sihka-sahka järele.

ELLU (*rohkem iseenesele*). Seda sihka-sahkat me veel v
 tame!

VILLEM. Ja teiseks — tööle küüned külge! Mitte kui
 sad ja logelejad kapitalistliku aja sulased, vaid kui
 aja tööangarid meie ühise asja rakmes.

ANN. Mina kujutasin enesele seda peremehe-olekut pal
 kaunimana ja viisakamana. Näh, isegi taskuraha pol
 enam laadaleminekuks. Ja ometi sai sest minekust un
 tatud juba mitu päeva.

VILLEM. Noh, mis puutub laadarõõmusse, seda ei pea
 riisutama. Talu summadest pole muidugi võtta. Aga
 annan oma kukrust — meie sõbraliku läbisaamise m
 giks. (*Võtab põuest koti.*) Siin sulle, Ann, viiskümne
 rubla. Ja sina, Ellu, kui noorem lepid ehk kolmeku
 nega. Laiutada selle rahaga muidugi ei saa. Aga mon
 saiake osta, sooja suslat peale rüübata ja sandile kümne
 kopikat mütsi libistada, kui ta hästi haledasti laulab,
 sec ei pea teil puuduma.

ANN (*on raha vastu võtnud*). Aitäh, Villem, ole mehel

ELLU (*ara pöördudes*). Armuande ma ei vaja!

ANN. Lollus! (*Villemile.*) Anna see raha siia. Küll ta pära
 märkusele tuleb. (*Saab ka Ellu raha.*)

VILLEM. Nõnda, nii see klapib. Aga peaasi, mis raskused
 ka tulevad, — mitte nuriseda. Rahutuse ja rahulolema
 tuse vaim, see on kodanliku aja parandus, selle praap

olen mina oma hingest välja heitnud ja teie tehke seda-
 muna. Aga nüüd kõvasti töö otsast kinni! Ma ise teen
 umbis väikese uinaku.

ELLU. Soo? Uinaku? Meie murdku tööd, aga sina aina
 ...

VILLEM. Kolm talu kobaras juhtida — kas see on nali?
 Kui see veel vanaaegne juhtimine oleks, kus võisid
 ha, mis pähe tuli. Nüüd ole iga konksu ja kõveruse
 kahul valvel, et kas see ka plaaniga klapib. Aga seal
 teipaksoni pool eile, kus komitee meestega külaaktiivi
 meestasime... Sai seal natuke rohkem võetud kui paras,
 kulus hiliseks... (*Sirutab end ja haigutab.*) Eks see
 anna end täna tunda

ELLU. Ei, nõnda see edasi ei lähe. Kui meil siin kolm
 kohta ja kolm peremeest ühes majapidamises, siis peaks
 ikka ka mingi ülestähendus ja rehknut olema. Muidu
 anname pimesi ja keegi ei tea, kus me oleme ja mis me
 oleme

VILLEM. Rehknutti nõuad — ilus! Aga kas sa, kallid ini-
 mene, ka tead, kuidas see rehknut saadakse, ah?

ELLU. Kuidas saadakse... kuidas ikka!

VILLEM. Mitte sugugi «kuidas» ja «ikka», vaid siin on
 oma süsteem. Et rehknutti saada, selleks peab raama-
 tuid pidama. Oled sa midagi kuulnud raamatupidami-
 sest?

ELLU. Kuulnud olen.

VILLEM. Ka mina olen kuulnud, aga näinud veel mitte.
 Ja teha ei oska ma ammugi. Või oskad sina? Noh, näed!
 Ja kui veel lihtsad raamatud oleksid, nad on topelt ja
 vahel isegi kolmekordsed. Seal olgu deebet ja krediid
 ning lõpuks pilants. Kui veel muuga toime tuleks, aga
 pilants! See on keerukas asi ja laheb maksma. Ja siis
 need raamatud, kas nad hakkavad end ise pidama? Ei,
 selleks tuleb inimehe palgata. Ja kas siis ükskõik mis
 inimene? Ei, see olgu siis üks koolitatud ja õpetatud
 saks, aga mis säärane maksma läheb? See toredus läheb
 niisugust raha maksma, et kogu Tillereinu vajuks mõne
 kuuga katastroofi kuristikku. Nii on selle «rehknutiga»
 lood, mu armsad. (*Kõbb majja.*)

(ANN ja ELLU on lavale jäädes tükk aega üsna vaiki
 ja vagased.)

ANN. Piilantsid ja katastohvid! Vaata, mis jõle...
 oma «rehknutiga» meile kaela oleksid toonud, v...
 inimeseloom!

ELLU (resoluutselt). Noh, mind siin enam haneks...
 Ei osata äkki tulusid ja kulusid üles kirjutada...
 taheta! Pimesi on kergem sohki teha

ANN. Aga see on ju sula õigus, mis Villem siin...
 Sest kui need piilantsid ja katastohvid...

ELLU. Kui õigus midagi muud pole kui siin see Tille...
 oma, siis... Ah, mulle oli see asi algusest peale...
 lane. Ja nõustusin ainult seepärast, et kohe ei...
 midagi muud ette võtta. Noh, hiljem olen õppu...
 nud ja pärast tänaseid kõnelusi pole enam ka...
 mõtlemist. Vañapoisid orjad olime enne ja oleme...
 praegu veel hullemini. Ja kõigil neil juttudel...
 mees... pole maud tahtsuse, kui et tal sedasi on...
 jõud odavamini käes.

ANN. Jah, tööst me pole pääsenud, koorem on aiva raske...
 maks lanud. Aga... loe too kohta, mis me...
 leab Villem... sõnad ja...
 kuulama jääd, muutad ka...
 ELLU. Ei, mitte...
 ANN. Mida sa pooran...? Aga...
 piisa...

ELLU. Lõhn lakku... sel võimalusel.

ANN. Är... hullu! Mõtle...
 ELLU. Kull sin... Ann...
 mida... seda...
 ANN. Mina...
 ELLU. Sama...
 ANN. Tundmisele võin ma ju jõuda. Aga kas see tal...
 miseni küünib, veel vähem tegemiseni? Mis siin ka...
 nib... mina olen kannatama harjunud. Vaata, mis...
 oskagi enam iseseisev olla ja oma jalgel kõndida. J...
 mis see Villem ka on — ma ripun ta küljes!

ELLU. Jah, kui sa ta ripats oled. Aga mina alles alustan...
 oma elu. Ja see peab teistsugune saama kui see, mis...
 ja praegu on. (Ära paremale.)

ANN. Kas mina vahe sellest teistsugusest elust... Aga ka...
 ta on? (Järgneb Ellule.) Kust ma ta võtan?

(VILLEM ja MEERI väljuvad majast.)

... kas komme see on päise päeva ajal tossata? Tule,
 ja värske õhu kätte. Kus on su viisakus? Ma
 ... le külla, aga sina hakkad haigutama.
 ... Kust tont sa nii äkki sadasid? Polnud sinust
 ... midagi kuulda... pärast neid suuri prahmakuid.
 ... Tulin vaatama, kuidas sa end «prahmakutest» oled
 ... ingerdanud? (Istub aiapingile.)

MEERI. Vingerdanud? Vaata, kui prostalt sa seda ütled.
 ... meelitatult, istub ta kõrvale.) Ah ikka uskusid,
 ... läbi?

MEERI. Sinusugune libe luts...
 ... Peab oskama oludele kohaneb. Kogu looduses
 ... eadus märgata, et kes kohaneb, jääb ellu ja
 ... sugu. Aga kes ei paindu, murtakse maha.
 ... Sakslastega sa muidugi sõbrutsesid, eks ole?

MEERI. Sakslastega tegin äri. Poliitikast hoidsin targu...
 ... eemale. Muidugi tuli lahke nagu ette teha, heil Hitler
 ... ja nõnda edasi. Aga südames mõtlesid...

MEERI. Aga praegu? Mis nagu sa nüüd üles näitad? Ja
 ... südames mõtled?

MEERI. Südames, chehec... (Targu.) Kes meist saab
 ... poolndiline olla. Kui koasa ei kõnni, jääb jalgu.

MEERI. Kui su muheda näo järgi otsustada, siis näid
 ... maareformist terve nahaga pääsenud olevat, mis?
 (Hüüab madaldades.) Ütle, kuidas sa seda tegid?

VILLEM (muheldes). Kuidas tegin, chehec... Lori! Pole
 ... enam endist Tille... Kõik oleme soolest läbi
 ...

ELLU. Tallu sisse sõites polnud mingit marki mõnest
 ... uusmaasaajast või asunikust.

VILLEM. Mitte märki... kui pool talu lõigati maha ja
 ... anti maatamehele.

MEERI. Pool talu maatamehele? Kes see säärane siis on?

VILLEM. Kas siin vähe oli tahtjaid. Noh, astusin siis oma
 ... inimese eest välja.

MEERI. Missuguse oma?

VILLEM. Eks Anne.

MEERI. Anne? Selle sinu elupõlise pereemanda?

MEERI. Pinnisime selle uustalu jah tema nimele välja
 ... (taibates). Pinnisite välja, nii. No-jah! Naist sul
 ... polnud, poega-tütart ka mitte, eks siis kasutasid ära
 ... oma vana manulise. Oli ta sulle siis leplik?

VILLEM (üleolevalt). Noh!

MEERI. Korrage tõstab mässu, hakkab omaette pida.

VILLEM. Kellega? Millega?

MEERI. Riik hoolitseb uusmaasaaja eest ning kohalikes asutused abistavad.

VILLEM. Need kroonu abid on meil alles paberil. Ja just sin ka hädalised olnud. Aitan ise oma vana teha kuni ta jalad alla saab. Ja kui ei saa, on see mure!

MEERI. Muidugi, muidugi! Näen, et oled oma teada kas mees.

VILLEM. Arvad vist, et sellega sin lugu lõppeski?

MEERI. Veel mitte? No kuule, sa lähed ja põnevaks.

VILLEM. Mitte ainult Annele, — ka oma teisele tütrele. Ellu on ta nuni, kui juhtusid nagema.

MEERI. J. h. Anne kaasas oli küll üks noorem piiga.

VILLEM. Kas selline Ellule tütre komiteest ilusa kirja valja.

MEERI. Noo! Ja kust nimelt?

VILLEM. Naaber Mutsamardi küljest. Pool kohta, perid jooksevad Tütereinuga ühte.

MEERI. No see on alles number! Seadus tahtis kehvikuid maid jagada, aga selle asemel kuhjab kulak vaikes karjamõisa kokku! Sulle peab päris aukartusega olema vahtima.

VILLEM. Ega ma ise ka end alla hinda.

MEERI. Kuule, sa pead küll väga mõjukas mees olema kui sinu teenijaid maasaamisel eelistati?

VILLEM. Kas ma tänane olen? Ja need, kes seal konna teedes ja aktiivides, pole ka eilsed. Kõik vanad sõbrad ja tuttavad.

MEERI. Kõik sinusugused... arukad mehed, ehk ole?

VILLEM. On ikka mõni lollike ka hulgas, aga need on suures vähemuses. Aga nüüd jutasta ka, mida sina kogus selle aja oled teinud? Kuidas kombineerisid ja lavastasid?

MEERI. Oh, minuga läks üsna lihtsalt.

VILLEM. Kuidas lihtsalt?

MEERI. Vaata, sakslaste jalgu ma siia ei jäänud. Veetsin kolm aastat Liidu tagalas.

VILLEM (kohkudes). Liidu tagalas? Kas sa hull olid!

MEERI. Töötasin kolhoosis, peaaegu agronoomi eest.

VILLEM. Kolhoosis! (Tõuseb.) Kurat!

MEERI. Mis sul on?

VILLEM. Oleksid võinud seda kohe öelda.

MEERI. Kohe? Mis siis?

VILLEM. Siis oleksin teadnud, kellega on tegemist. Sa sedaviisi! Sisse vedama inimest!

MEERI (tõustes, süütult). Mis siis juhtus?

VILLEM. Juhtus? Küsid veel! Nagu me ei teaks, kuidas mealt tulijad meid põrnitsevad, ikka kuidagi nii... altkulmu. Et kas sa oled ka õige inimene? Aiva vahivad meid.

MEERI. Võib-olla on ka põhjust mõne mehe näppe silma.

MEERI. Seal ta on! See sort sa oledki! Ja mina, tobu... tui, ptüi, ptüi!

MEERI (lõbusa naeruga). Oli tõesti aeg, et soomused su silmist langeksid. (Astub Villemile üsnä lähedale.) Ma olen tõesti see, nagu sa mind kardad.

VILLEM (vaatab talle hulk aega hirmsa näoga otsa). Salakuulaja!

MEERI. Ei, tulin päris avalikult sind paljastama. Sind ja sinusuguseid.

VILLEM. Mis olen ma sulle kurja teinud?

MEERI. Sa oled ühiskonna kahjur.

VILLEM. Kust sa teadsid, et ma, et ma...

MEERI. Et sa kelm oled? Heldeke, kas ma sind vanast ajast ei tunne!

VILLEM. Vanast ajast! Olin aus ja lugupeetud mees.

MEERI. Kõik edukad sulid olid siis ausad inimesed. Aga nüüd paistad sa silma kui lutikas valgel tapetil.

VILLEM. Noor tüdruk oled, alles puhta, värvimata suuga. Aga vaata, mis rumalaid sõnu sa tarvitad vana inimese kohta, sugulane pealegi.

MEERI. See sugulus on mulle tõesti piinlik.

VILLEM. Eh, peab küll üks kihelemine ihus olema ja...

MEERI. Lusti pärast ma siia ei sõitnud. Olen ajakirjanik ja tulen toimetuse ülesandel.

VILLEM (uue kohkumisega). Ajakirjanik! Toimetuse ülesandel! Taga paremaks! Mis sel lehenärakal siin... meiega asja on?

MEERI. Asjad pole teil korras. Olete mahajäänumaid valdu maakonnas. Igasugu kohuste täitmisel aiva logelote sabas. Ja siis on toimetusse terved kuhjad kirju ja

kaebusi kogunenud maaseaduse moonutamist
sugu mõodahulmiste kohta. Niisiis hakati
huvi tundma, mis selle mahajäämise ja mandumise
juseks võiks olla. Noh, sinu tänased avameelsused
mulle selles mõttes väga õpetlikud olnud.

VILLEM (raevus). Avameelsused! (Äkki hoopis teise-
ris.) Avameelsused? Sa usud, et avameelsused? (P
lõbusalt naerma.) Nüüd leidsid — avameelsused, al
MEERI (imestades) Noh, noh?

VILLEM Temal avameelsused! Ahahaa! Ohohoo!
naerust kõveras pakule vajunud) Kull panid
vabisema, ohohoo!

MEERI Kuule, kui sa seda totikat naeru ei jata, hak-
ma hullusargi järele ringi vaatama.

VILLEM Hullusargi, uhunu! Sisse vedasin! Sisse
sin seal targa naiti! Sulle targa ja kavala naiti!

MEERI Kus see vedu sul on?

VILLEM Taipasin kohe algul, kes sa oled mis
oled ja mis sihiga sa mulle sisse poel. Noh, ma sinu
määrasin ka paksult peale, nä et lakis. Et kui sa
rast viilakat nii väga himustad, eks sinu meele lo-
mõnususetega. Nii ma siis sulle püüsin ja maale
selle... selle lühike valgel tapetil... ega sa pane pahaks.
Paris sahtlitas loom, eks ole?

MEERI (teeseldes veendumist) Ah nii! Lihtsalt lüsk-
mulle suud-ilmad tais! Iim, kui see tõesti ainult te
oli, mis sa mulle mängisid...

VILLEM Sulaselge teater, sihanda dramatik, et na-
latki

MEERI Siis on sul suurejooneline talent... sulio-
mängimiseks. Sest see sinu... kuidas me loodad
sime?... lühikas valgel tapetil, oli antud sellise to-
lõhnava virsaga... Aga tüte nüüd, kallid sugulane...
see sul, teis sa sinu tegid ainult teeseldad oli, mis
sa siis tõeliselt oled oma puhta sudane ja ois...
VILLEM Mis ma tõeliselt olen? Jümaluke, akka samane
nõukogude inimene kui sina. Jaa, jaa, ära arva, et sää-
rased ainult Liidust tulevad. Oh oh, ka me e sin,
meie olime sin, no kurat, kui suda tais karg...
name veel silmi ette

MEERI (pead vangutades). Kui see kõik tõsi on, mis sa
ütled, siis... siis oled sa päris haruldane eksemplar
teiste kulakute seas

1. Kulakute? Tead, ära tarvita seda rumalat võer-
... zusa progressiivse inimese pihta. Metsamardi
... k, aiva moirgab uuele korrale vastu... kau-
... illega jouab. Tana ajab veel kohtu ette, aga
... on juba teab mis ja kus. Mina sin tiller inul
... h... esimestest päevadest nõukogude joone sisse
... r. komiteesse ja ütlesin, et loigake mul pool
... la, mis ma oma vana konti nii paljuga väevan
... ennud allasin maotsale... vistan neil... ja teen
... uude korda orkaaril... sisse lasvada
... t... ju! Sõitsin sina suurte plaanidega. Aga maad
... t polnudki tähtis... Kik on paan... s kor-
... vis... h... m... s... k... k... s... a... t... k...
... s... s... e... s... v...
... tiller inul on korras. Aga ka... ka... n...
... l... me... m... d... e... l... o... l... e... ja... h... e... l...
... da... t... o... l... u... s... i... n... i... p... d... j... u... h... u... s... a... g... a... j... a... k... i... t... s... b...
... Kull
... s... i... m... e... n... g... i... n... p... u... n... d... e... t... a... n... e... n... k... u... n... a... t... a... n... a...
... t... u... n... e... k... e... s... e... d... v... o... i... k... s... i... d... s... i... s... s... e... v... a... j... u... t... a... d... a...
... s... e... m... e... d... s... l... u... b... a... s... t... M... u... i... d... e... e... a... s... a... m... u... e... i... n... u... k... e...
... K... A... u... g... u... s... t... s... e... m... i... n... u... g... a... k... e... s... a...
... A... u... g... u... s...? M... e... i... n... u... k... e... A... u... g... u... s...?
... i... n... i... s... e... p... a... g... l... e... t... o... u... n... t... K... u... l... l... k...
... M... i...? A... u... g... u... s... s... i... n...?
... s... a... p... e... a... r... i... s... n... a... l... i... d... s... p... a... k... k... u... t... t... o... b... a... i... n... k... r... a... s... a...
... K... i... d... a...! K... a... s... i... n... a... n... u... h... k... i... m... a... j... u... n...!
... M... i... d... a... s... a... s... e... a... l... n... i... p... a... h... a... s... e... l... t...?
... M... i... k... s... m... a... e... i... p... e... a... k... s... s... i... s... r... a... e... v... u... m... a... (Taipab enes-
... i... s... e... v... o... i... a... d... u... s... t....) R... a... e... v... u... m... a... k... u... i... s... u... k... o... d... u... v... a... l... d... o... n...
... p... e... a... d... i... p... a... j... o... n... u... l... t... m... a... a... l... i... n... a... n... o... i... d... s... j... a... t... a... k... s...
... J... a... (l... e... a... n... d... m... u... d... i... s... u... n... i... b... r... a... c... o... r... a... s... t....) T... a... r... v... i... s... T... i... l...
... i... n... u... l... J... a... s... i... n... a... M... e... e... r... i...? O... o... t... a... s... i... n... s... u... p... e... a... l... e... s... i... l... m... a... d... p... e... a... s... t...
... s... a... t... t... u... s... i... n... o... a... s... v... a... n... a... s... u... d... a... t... g... a... s... i... g... a... v... a... s... s... e... j... u... t... t... u...
... o... n... t... a... l... l... e... m... i... s... u... l... e... s... e... n... d... e... g... a... r... e... s... i... a... t... u... l... i... m... e...
... T... J... u... b... a... s... e... l... e... t... a... n... d...? J... a... s... i... s...? M... i... s... s... u... v... a... n... a... t... u... l... a... n... e...
... a... s... i... a... s... t... a... r... v... a... s...? K... a... s... l... o... i... l... o... h... k... u... m... a...?
... O... o... t... a... o... i... v... a... n... u... s... u... s... e... s... m... e... i... e... e... t... t... a... v... o... l... e... t...
... V... a... i... m... u... s... u... s...? S... e... t... u... i... p... s... e... a... l...?
... J... u... l... i... s... n... e... u... j... a... j... o... u... g... a... k... l... a... s... a... l... u... a...
... T... L... u... k... a... s... t... a... s... e... d... a...? E... i...-n... o... h... s... u... u... r... e... p... a... r... a... n... e...!
... M... i... t... e... a... i... n... u... l... t... e... t... l... u... b... a... s... t... a... i... s... e... g... i... s... ü... d... a... m... e... t... ä... i... e... g... a...
... i... n... n... a... j... a... u... d... e... k... a... t... a... n... n... o... u... k... o... g... u... d... e... i... n... i... m... e... n... e...
... (Villemat roomaselt almutades) Nõukogude

inimene? Seda küll. Sellest on kuulnud. Mu oma vanad
jõudnud juba jutustada.

VILLEM Mis? Mida? Tema! Millest?

AUGUST Uhe «nõukogude inimese» väga õilsatest o-
dustest muidugi. Ja veel kuulsamateist tegudest. Nä-
gemiseni, Tillereinu! (Patsutab talle õlale.) Nägemiseni
vana rebane! Tule, Meeri! (Lahkuvad väravast lühike
naeruga.)

VILLEM (üksi). Nägemiseni? Vana rebane? Kuradi lugu!
Ei, nüüd kähku Lepiksoni poole! Siin läheb sõjaks, sel-

NELJAS VAATUS

Tillereinu õuel, nädalapäevad hiljem.

(MEERI astub majast välja. ELLU tuleb paremalt,
korvike käes.)

MEERI. Mida sa seal tood?

ELLU. Kanapesadest korjasin mune.

MEERI (võtab muna korvist, vaatab). On ikka tillukesed
küll.

ELLU. Nigel tõug, pole siin rõhku pandud.

MEERI. Kui sina nüüd oma jalgele asud, siis, tead...

ELLU. Jah, endale soetan parema sordi. Mina hakkan
õidse kanadega jahtima.

MEERI. Tee seda, sa oled arukas tüdruk. Ainult inestan,
kuidas sa Villemil lasid end ninapidi vedada? Et sa kohe
sünnud, mis sulle sünnib.

Eks see Vill m, sunnik, oskab ju sõnadega ma-
lada. Et kõik siin suutasa peremehed ja Tillereinu mehe
suur ja ühine kodu. Ja siis see omaette asi oli nagu uus
harjumata, julgusest tuli puudu ja... Ah, mis sel-
lest enam korrutada! Märkust hakkas ammu siginema.
Ja kui siis veel teie tulite ja oma müksud andsite, siis
olin päris küps.

MEERI. Selle Tillereinu raputad sa maha kui kurja une-
näo. Ja selles, mida sa nüüd ise alustad, leiad sa nõu-
kogude võimudelt kõikvõimalikku abi ja toetust.

ELLU. Sellest see argus ja viivitus tuligi, et silmaring oli
alles segane... Et kas tulen üksi toime?

MEERI. Ega üksiolek ole tublile noorele tüdrukule sun-
nuslik. Vaata, kui sa mu küsimist pahaks ei pane...
Mõtlen nimelt, kuidas su südameasjadega võiksid lood
seista?

ELLU (punastades). Oh, südame...

MEERI. Tubli töökas mees kuluks tallu marjaks

ELLU. Ega ma mehe poolest nii kuival olegi.

MEERI. Noh, näed! Ja kes ta sul on, kui pole saladus?

ELLU. Käib siin üks säärane madrus või endine...

MEERI. Madrus? Kuule, see on siis Pärtli Elmar?

FLLU Seesama

MEERI On's teil kaupaad koos?

ELLU Laadal ostis mulle siidrati Noh, võtsin vastu

MEERI Elmar on tubli poiss ja siin väga vajalik muu

ELLU Karuseks on ta laeval lainud

MEERI Seda ja karm mereelu

ELLU Kurjust ja tighedust tais Ei tea, kuidas ta ka
saab elatud

MEERI Ega ta sinuga tigetse

ELLU Kirub inimesi ja olusid, mis edu takistav

MEERI Siin oli ka tõesti põhjust haält tõsta.

ELLU Ah, tehku väiksema kisaga.

MEERI Kui need asjad sinu joonde seatakse, kui

Elmargi rahumõõd. Sus pooras ta sullega oma teist pool

ELLU Kui tal ikka on seda teist poolt?

MEERI Kindlasti on, kuhu see jal. Kuule, mis selle Ann

on? Olen tallgi katanud laheneda. Ainul, vahib see

hirmunud silmil oisa

ELLU Ann on Villemis kiini, ei teda sealt keegi

MEERI Mis teha? Eks ta sus kannab selle hea sattu

kuhu ta hoiab. Muid, Villem on linna sarnad. Ta d

sis ülesandel?

ELLU Oli kauda, et leks abi otsima

MEERI Mis abi?

ELLU Ikka lede oma u vastu, mis te siin teie

MEERI Mis abi tal linnas oleks?

ELLU Kaulsin poole kiviaga, kui Annele oadli. Oh

vat maakonnakomitee tutvust

MEERI Tuhi lootus! Pahastus on meil juba tehtud

see Villem tana koju jätub, teeb ta silmad

ELLU Seda võib uskada.

MEERI Ka sind, Ellu, ootab suur uudis

ELLU Mind uudis? Mis uudis?

MEERI Küll ta ise sulle ütleb

ELLU Ise ütleb? Kae?

MEERI Eks ikka ta oma madras

ELLU Elmar! Mis temaga on?

ANN (ilmub majast) Kuhu see Villem ometi nii kaua
jaab!

MEERI Ka meie ootame teda Ja veel teisedki inimesed
kellesse asjad puutuvad

ANN Teised inimesed? Mis noil sinu asja?

MEERI Ega asjata keegi tule (Lahkub rõdu kaudu majast)

... (le järele vaadates). Soo? Vaata, kui upsakas! Ja ni-
... (Nipsakas' (Ellule.) Mis jutud teil sinu jalle olid?

Nusama

... (Küll me teie ri, amasid teie Kas Vil-
... (pole meid kunneid kordi hoitanud... Aga sina!

... (aga vaatad, seal olete kuhakegi minuga koos Kas
... (annunber on vahe mehkeldanud? Aga ma pole loll,

... (inge langen

... (Küll sa oma tarkust veel kahetsed, tuleta mu koju
... (nõude

... (koos Villemiga on siin elatud ja elatakse edasi Aga
... (is sina uksi oma kiusuga. Küll me veel naime,

... (ja oras paremini haljendab

... (Kui sa pimedusega loodud oled. Oh, kullane!

... (on munad tuppa (Lahkub majja)

... (SON (tuleb varavast, tuuselt) Tere! Kas perem

... (Kas ta kodus on, kui siin linnas

... (SON. Ta linnas on ma tean Aga, kait võtku, ta

... (juba tagasi olla

... (Kas ei võib ta üha silmapilk. Kas on midagi kurja

... (and?

... (SON Kurja sündinud? Kui kõik puhuks ja pär-

... (lõmmi laanud ja lösi löödud!

... (Aga va väed, mis nimelt?

... (SON. Võimud ja valitsused. Komiteed ja komisjo-

... (Saarane puustamine ja raudamine. Aga Vil-

... (ja istub linnas ja ei liiguta sime

... (Küll ta juba liigutas, aga ei kiirad liikuma Ja

... (is teie enesega on, Lepikson?

... (SON Minu olin simere, ka linnas

... (Hirmus! Kohutav!

... (SON Ja kui küsida, kust see alguse võttis? Vaat,

... (tud Tillereinu sin! Et ta maapõhja vajaks!

... (Heldus, milles siis Tillereinu südi on?

... (SON Kusid veel! Kes on see neitsi toimetaja t. see

... (Nipsakas... kas ta pole Villemi sugulane? Ja

... (see korpuse mees, eks ta ole Tillereinu vabaku

... (Ja madras, see Partli Elmar, kes nüüd rolli man-

... (b, kas ta ei käi siin teie Elluga sõbrutsemas? Naed,

... (see kurjus on siin kebaras Tillereinu ümber Ara

... (võttud peaks see neetud talu saama. Ja küll ta naud

... (h vitatakse

Kaugemad perspektiivid on alles udused ja siis...
uued vead tekkida.

AUGUST. Ja sina tunned kutsumust seda udu haj...

MEERI. Aga kes seda teeks? Siinseis oludes tohutu...
mis kiusab tegijat. Ja kuna sinugi taat nüüd uustalu
saab, siis sinna rakendaksin oma füüsilised jõud
agronoomilised teadmised.

AUGUST. Vallale partorgiks, taadile nooremaks ab...
seks... Ainuke, kes su viisaastakust välja on lülitanud
see olen mina.

MEERI. Küll sinugi jaoks leidub lisatunnike. Pääsed sinu
taati-memme vaatama. Või teen mina mõnel puhke-
päeval sõidu linna.

AUGUST. Mõnel puhkepäeval... Tead, mis mulje mul
vahel on? Et nõukogude inimesel nagu polekski õigust
isiklikule õnnel. Aiva rabele uhiskonna jaoks,
tagasi ei saa midagi.

MEERI. Ära nuud ikka nii paksalt ja pahaslt...

AUGUST. Tõepoolest, kui mind sunnitakse habanera...
ma sind armastan ja enesele tahan, et see mingi tühi-
asi on, mille üle tohib muretseda... siis, tead...
(teusnud)

MEERI (tõusub, talle järgnedes). Mida sa siis teeksid?

AUGUST. Siis teen ma veel ühe uue revolutsiooni.

MEERI. Uue revolutsiooni? (Naerdes.) Kuule, kas maks...
nii suurt aparatu liikuma panid?

AUGUST. Naera, naera! Sul on kerge naerda.

MEERI. Ei, August, vana sulle puhtast südamest ütlen...
et sina mulle vähem tähtis pole kui mina sulle. Aga
mina mõtlen nõnda, et meie ann lahch hapuka k...
teame ja näeme teisi õnnatud olevat.

AUGUST. Kes on õnnatud?

MEERI. Vaata, kui antakse head ja ausad seadused, aga
teostamisel nad moonutatakse kuritahlikult või lihtsasti
rumalusest. Seadused on selle sülg... antud, et inimesed
õnnelikuks tenna, aga meoru used... tavat selle...
jälle käest ära või ei lase seda üldse tekkida. Sa ju näed
oma silmaga, mis siin kohapeal oli sündinud?

AUGUST. Või ei näinud!

MEERI. Sellepärast ma siia jäangi. Minu siiajäamisega on
seotud väga paljude heaolu. Eks sinagi pidanud sõda-
rina paljust loobuma. Kas sa nurisesid?

AUGUST. Mida veel!

MEERI. Aga kas sõda on lõppenud, ta on ainult teise kuju
võtnud. Oleme suurte võitlusaegade põlvkond ja meie
kohustused on erakordsed. Kuid me oleme noored, meie
... Me võitleme ja jõuame kord kindlasti välja
... naalsematele aegadele. Ja meie lastel on veelgi
... ja kergem.

AUGUST. Meie lastel? Meie lastel! (Naljatlades.) Kuidas
... need lapsed hakkame saama? Kas traadi teel? Või
... mõnel... lahilamel?
... (vallatleva žestiga) Naed nüüd, tore! Olemegi
... mi tehniliselt lahendanud.

AUGUST. Noh, kui lahendatud, siis lõpp. (Haarab Meeri
... embusesse.) Kes vastu? Vastuhaali pole. (Suudleb.) Kes
... erapooletuks? Erapooletud pole. (Suudleb.) Ühel
... häälel vastu võetud, punkt. (Suudleb.)

MEERI (rabanedes). Punkt? Mis punkt see gl., kui sa neid
... id terve rodul! (Ümber vaadates) Scalt tuleb ju meie
... Miks nii arglikult?

ELLU (on vasakult, maja esiküljelt ilmunud). Märkasid,
et pole nagu paslik.

MEERI. Kas sa oma madrusega teisiti...

ELLU. Kus sellega, ei meie suudle!

AUGUST. Kellele siin tullakse pimesikku tegema... ei
suudle!

ELLU. Ei, päris tõesti. Elmar ttleb, tema pole säärast
... elus teinud. Ja minu pärast ei hakka ka õppima.

MEERI. Aga kuidas te siis olete?

ELLU. Kasivarrel on sinisid plekke, eks see ole ka õrnus.
(Üldine naer.)

MEERI. Kuule, kas sa teda ei kohanud, seda oma mad-
rust?

ELLU. Kas ma pidin teda kohtama?

AUGUST. Keris siin õuel ringi, piilus sinna ja sihtis tänna.
Ja siis deklareeris, et läheb su jälgi ajama.

ELLU. Kui ta jälgedest midagi taipab, küll ta siis kord
... le jõuab.

AUGUST. Aga üldiselt on sul poiss ikka südame järgi,
mis?

ELLU (muiates). Kui ta tööd ei põlga, liigselt klaasipõhja
... vaata ja ka piibupigist väga jäledasti ei lehka...
mida rohkemat sa mehelt ikka nõuad.

MEERI. Nüüd sa vigurdad, Ellu. Pole sa nii jämedast
... lastust, nagu näitad.

ELLU (*Augustile pilku heites*). Kes neile meestele tohib viimast tõtt oelda. Siis nad paisuvad upsakaks ja tahavad end ei tea kelleks pidada.

ELMAR (*on Ellu jälgedes vasakult esile tulnud*). Kelleks ma tahan end pidada? Võib-olla valla talu komitee esimeheks?

ELLU. Kus mul esimees, kött!

ELMAR. No mis ma sinu meelest siis olen?

ELLU. Hurdakutsikas oled, kui sa jälgi ajad.

ELMAR. Nori, nori... küll sind veel traverssi võetakse.

ELLU. Mis rumalaid meremeeste sõnu sa alati... Vantu, püksipõlv on sul rebenenud, seal on su traverss!

ELMAR. Põlv rebenenud? Tõsi, see naksatas kull no otsas, kui üle aiä ronisin. Ei-noh, see auk tõmmata kinni. (*Istub kuuri aarde pingile, võtab pintsaku kätte, sulu vahelt nõela nudiga ning asub parandama.*)

ELLU (*imestades*). Mis? Sa kohe päris ise?

ELMAR. Kes mul laeval õmbles, tobu!

AUGUST. Näed nüüd, Ellu, sel poisil on ka õilsaid omadusi.

MEERI. Mõis, kes ise oma sokid nõelub... Säärast ehk oaku soki, Ellu, ei tohi kaest lasta.

ELLU. Ega ta olegi lastud.

ELMAR. Tori! siis ma tohin küll su luubi alt vaadata?

ELLU. Luubi alt roni välja. Annullt see... kuidas ta... See traverssivõtmine jäta ära. Ma tulen sulle ka ilma traverssita. (*Silmutseb ta õmblustood*) Et su õmblus... pole okei, kulla poiss, seda ei saa ütelda.

ELMAR. Kui need püksid kord sinu jalga jõuavad, ka... a siis õmbled nad peenemaks. (*Üldine naer.*)

(*Väravast tulevad TÖNIS ja EEVA, puhtais kirikurii-
deis, pidulike nägudega.*)

TÖNIS. Kuula seda naeru ja nalja, mis täna Tillereinu õue peal on!

EEVA. Kui hunt kodust ära, siis tallekesed löövad kepsu, ehehee!

AUGUST. Vaadake ometi meite taati ja memme! Kuidas nad endid on üles mukkinud!

TÖNIS. Ütlesid ju, poeg, et täna tehakse Tillereinul see tähtis ilmutus. No kuidas ma siis sellele suurele

rõõmukuulutuse päevale oleksin tulnud sandirii-
deis?

EEVA. See ju tahtsam kui mõni... lauakirik. Jah, nii kui August meile selle teate tõi, mul kohe kõrvus hakkas tinnema. Niisugune helin on kogu aeg kõrvades, et...

TÖNIS. Kõrvad undavad? Siis tuleb paha ilma.

EEVA. Ei see ole halva ega kurja häälightsus. Need on kummi kellad, mis mu kõrvus helisevad.

TÖNIS. (tuleb kiiresti majast). Peremees tuleb. Aknast näen, Villem on tulnud. (*Jääb imestades inimeste hulka vaatama.*)

MEERI. Teda me sinu kõik ootamegi.

TÖNIS. Kõik? Mida see tähendab? Mis te tahate talle teha?

AUGUST. Seda, mis ta on teeninud.

VILLEM (tuleb vasakult, maja esiküljelt, näeb esimesena TÖNIST). Sina Tõnis, võta mu hobune vastu ja toimetage talli.

TÖNIS. Hobune talli? Ei ma sul täna toimetada kedagi. Mul kirkukuub, näed, seljas, ei taha end mearida.

VILLEM. Kirkukuub seljas? Mis mardisanti sa toopäevad? (*Võtab ringi.*) Ja terve õu inimesi täis! Mis kont-
seume sinu mu selja taga peetakse?

MEERI. Kontsilumid on meil toesti peetud. Jääb üle ainult otsused teatavaks teha.

VILLEM. Otsused teatavaks? Kellele? Minule?

TÖNIS. Just sinu peale meie ootused kaisidki.

VILLEM. No-noh, mis siis lahti?

MEERI. Oleme vallas terve tosinat fiktiivmajapidamisi väetanud, millede varjus kulakud oma suurtalusid edasi edasi peavad ja nende küüsis olevat tööjõudu kurnavad.

VILLEM. Mina pole valla eest vastutaja. Leidsite vigu, siis jõudu tööle ja jätku leivale!

AUGUST. Nende seas üks jultunumaid maareformi moonutusi on toime pandud Tillereinul.

VILLEM. Tillereinul? Kes seda ütleb? Säärast laimu... ausa inimese nimele?

MEERI. Jata veiderdamine! Meil on ju silmad peas.

VILLEM. Kui nendega viltu vahitakse.

MEERI. Tõnis ja Eeva! Kas teie silmad kõõritavad?

VILLEM. Ah Tõnis ja Eeva? Needsamad, kes siin ise Tillereinu maid piidlesid. Ja kui ilma jäid...

TÖNIS. Kelle sahkerdamisest me ilma jääme?

VILLEM. Kui ilma jäid, siis hakkasid kadedusest h. . .
jutte...

TÖNIS. Ei sõnad peasta, kui teod on teisiti.

MEERI. Ja siis seisab siin üks sinu ohvritest, kelle l. . .
dust sa kurjasti tarvitasid.

VILLEM. Kes see ohver on? Ega ometi sina, Ann?

ANN. Vuih, mis juttu sa kõneled! Ei mind ole kuri k. . .
mustanud ega paha puudutanud. Voin puhtast sud. . .
tunnistada — nii kallimeelset meest kui meite van. . .
p remees pole maa pealt ega taeva alt teist k. . .
Nahast puges välja, et meile maid muretseda.

ELLU. Meile? Lori!

ANN. Ja kui oli muretsenud, ilmutas koiges oma isahiku. . .
abi ja toetust.

ELLU. Oh, meie nimed olid ainult söödaks, et enesele. . .
maid kokku kuhjata.

TÖNIS. Ainult kavaluse võte, et rehhi-vormist m. . .
libiseda ja talu jagamise käest peasta.

EEVA. Kas ta peastmisega üksi leppis. Ta, kurihin. . .
kahmas ka naabri talust enesele lahmaka kulge.

VILLEM. Ennää hundikutsikaid, keda ma pikkade a. . .
jooksul oma kulje all soojendanud, kellele tööd ja leiba. . .
olen andnud! Ah nüüd on siis silmapilk kaps rohinud. . .
kallale karata? Et siin teised talunikud oma naiste. . .
laste või sugulaste nimel. . . kes seda ei teaks! Aga. . .
mina? Kus on minu sugulased? Ainuke sugulane, keda. . .
siin näen, on Meeri Nipsakas. Kas olen ma midagi. . .
nimel toimetanud?

MEERI. See veel puuduks!

VILLEM. Tahendab, mind ei saa teistega ühte patta. . .
sumata. Mina olen nõukogude maareformile kaasa. . .
lõõnud.

AUGUST. Alt oled vedanud. Tüssanud oled. . . seadust ja. . .
inimesi.

VILLEM. Olen kaasa teinud. Olen teie reformist isegi. . .
ette jõudnud. (Üldine naer.) Jaa, jaa, palun mitte naerda. . .
Samal ajal kui teie maid alles üksikpidamiseks jagas. . .
olen mina siin... olen mina siin... (ajab rinna ette). . .
kollektiivse majapidamise rajanud. (Üldine naer.)

AUGUST. Ennää, kuhu välja jõudsite! Tillele minu suu. . .
talunikust on äkki saanud kolhoosnik!? (Üldine naer.)
Paikesed, see on ajalooline moment. Kus on fotograaf? . . .
Me peame ometi oma esimese kolhoosniku pildistama!

RI (Villemile familiaarselt õlale patsutades) Ei, kulla. . .
ake, sa parem jata see kollektiivsuse loba ja ara tar. . .
sonu, mille sisu sa oma tegudega ainult ruvetad. . .
ta, kui meil toesti kord hakatakse kollektiivseid. . .
apidamisi rajama, kõrge agronoomilise tehnikaga, . . .
sünnib see väga täpsetel, ideoloogilistel juhenditel, . . .
dla põhikirja alusel. Ja neisse kollektiivseisse maja. . .
damistesse, seda võin sulle ette teatada, ei pääse sinu. . .
hised tüübid uldse sisse, nii on lood.

ELM (alistuva ilmega). Ei pääse sisse, seda aimasin ma. . .
si ette. Ja et seda sissepaasemise lootust polnud, sel. . .
siis tulingi mõttele ise midagi taolist kombineerida. . .
erasektoris.

TÖNIS. Erasektor, eheheel!

AUGUST. Kuidas see vana rebane ka oma saba vaanu. . .

RI. La sõlme keerame sinna ikkagi sisse. . .
VILLEM. Muidugi ei tule ma hoopema, et see, mis me. . .
Ame ja Elluga. . . et see oleks mingi mustern. . .
damine. Ellu me ole kõik noored algajad me ikkagi. . .
amused, kes eksivad mitte kurjust tihet, vaid liht. . .
alt pinnadest ja sõgedusest.

RI. Tead, Villem, mis ma sulle nüüd ütlen, ja see on. . .
is loplik. Vaata, kui sa mulle sin üks päev sul. . .
lli et te naaberid, mis sa ka tõesti oled... m. . .
da torudat lutikat valgel tap. . . — see oli hästi ja. . .
sult antud. Aga kui sa kipud meile nõukogude m. . .
nst etendama — see on soperd s, sin sa produts. . .
keselget praaki. Kas sa, kulla mees, tõesti arvad, et. . .
ku j. . . olem. tulnud? Et me nõukogude inime. . .
enne näinud, kui sina seda teed?

VILLEM. Nojah... mis teha? Näib... olen eksinud. . .
olen ka mõtte kallale valesti asunud. Aga mis ma ka. . .
l. . . nud, mu teod pole sundinud seadusesilma te. . .
nata. . .
lagmata. Need maasaamise ja kinni amise a. . .
bi k. . . nud komisjonidest ja komiteedest. Voimud on. . .
me töö ja vaeva kohal valvet pidanud. Ja kui su. . .
s. . .
smist juhtus, eks siis lange suurem süü nende k. . .
as meid õigel ajal ja õigel viisil ei õpetanud ega. . .
abistanud.

MEERI. Selles on sul tõesti õigus, et osä sulid langeb nende. . .
nyde, kes sinusuguste kelhusi soodustasid ja riugas. . .
le läbi sõrmede vaatasid.

VILLEM. Koht Tõnisele! Seda siin piieldi ja vaadati.
Selle ümber siin keriti!
ANN. Aga vanatalu osa? See jääb ometi meile alles?
VILLEM. Meile? Kes sul see meie siin on?
ELMAR. Tillereinu vanatalu küsimust ei ole veel arut-
tud. See jäi esialgu lahtiseks.
VILLEM. Lahtiseks? Mis mõttes?
TÕNIS. Küll see vanatalugi sinult võetakse.
EEVA. Talu võetakse käest, aga mõrsja jääb alles.
ELLU. Kes seda mõrsjatki enam tahab, kui ta on lageda-
jäänud!
ELMAR. Vanatalu küsimus võib meil tõesti selles ma-
les kerkida, et kas riigimaid saab säärase tüübi kä-
usaldada?
VILLEM. No kurat!
ELMAR. Mine tea, mis tempe hakkab seal jälle tege-
ma!
TÕNIS. Teeb kah, kui aga vähegi saab.
ELMAR. Niipalju on nüüd päris kindel, et paigal-
mise korral vanatalu küljest veel lõik välja planeeritak-
se!
MEERI. Üle seitsme tiinu pole sul loota, parimal juhul!
VILLEM. Seltse tiinu... minule!
AUGUST. See on jah, kui sul hästi läheb!
TÕNIS. Kuripatt, nüüd teevad sinust päris popsimehe!
EEVA. Kas sinusugune mees mahub selle lapikese pe-
rakukitama?
ELMAR. Küll ta mahub, sest otsus võib veel kurjem-
tulla.
VILLEM (läbi hammaste). Teie käes on võim, eks sa-
mutsege!
ELMAR. Igale ta teenete järgi, kulla saks!
VILLEM. Olgu! Saame hakkama. Ja nüüd... on see k-
Kas saaks kord majas rahu?
ELMAR. Kahjuks veel mitte.
VILLEM. Mida siis veel? Kas ikka veel pole isu täis?
ELMAR. Nüüd asume su kuulsa viinakeldri kallale. K-
see tuleb likvideerimisele.
VILLEM. Viinakelder? Mis keldrist te puhute?
ELMAR. Sinu pihku on sattunud sakslastest mahajäetud
peenviinade ja veinide tagavara, mille abil sa oled
oma tehingud läbi viinud. See okupantide vara tuleb sul
üle anda.
AUGUST. Kas teed seda vabatahtlikult? Või paneme läbi-
otsimise toime?

VILLEM. Peenviinad ja veinid? Okupantide vara? Lori!
Ei mina tea sellest midagi. Esimest korda kuulen.
AUGUST. Kui sina ei tea, siis ehk Ann kui talu tegelik
perenaine juhatab meile kätte?
ANN. Pole kuulnud ega näinud, ei mina tea juhatada.
ELLU. Kui Villem ei tea ja Anne ei mäleta, siis pean küll
mina end teejuhiks pakkuma. Tulge kaasa!

(ELLU lahkub koos ELMARI, AUGUSTI ja MEERIGA
vasakule.)

ANN. Kus inimesed! Vaata, mis nad meiega teevad!?
VILLEM (ägistades). Närud! Narakad!
ANN. Jessas, Villem, sa oled ju naost päris sinine!
VILLEM (laskub kuuri därde pakule). See mul oma asi,
mis värvi ma olen.
ANN. Saad nõnda veel rabanduse!
VILLEM (vihaga). Jäta! Käi kus kurat... sulle öeldakse!
TÕNIS (lähemale astudes). Anna aega, küll ta toibub.
Kange kaigas murtakse ühe raksuga. Aga sihande sitke
vemmal... pöörad selja — tema jälle sirgus.
VILLEM (näeb Tõnist). Ennär mul poolekohameest! Naa-
ber! Peremees paljas, pops haljas! On ajad!
TÕNIS (on Villemi juurde astunud). Kui kevad on tulemas
ja päike kõrgemale kerkimas, siis hakkab lumi sulama.
Lagedal voolavad veed, aga pimedas metsa all võib vana
lumi veel kaua vastu panna, eriti jääkile säärareses pai-
kus, kus ta paksu sopakorraga on päikese kiirte eest
kaitstud. Aga kuhu see lumi kavaldataki kevade eest
pugeda ja mis sõnniku ning sopaga ta end kadumise eest
kaitsekski, kord sulab ta suski... Kord sulab ta siiski...
VILLEM. Lõõrita jah, nüüd sa oled lõoke! Vaata, mina
olen ikka Tillereinu peremees olnud. Aga mis sinust siin
teha, seda sa veel elad ja näed.
TÕNIS. Katsu, kuidas sina omadega välja tuled, minu
pärast ära muretse. Aga meie, memm, kaome nüüd
koju, tule!
EEVA. Koju, koju... mida siis enam! (Tõnis ees, Eeva
järel, väljuvad värgvast.)
ANN. Villem!
VILLEM. Noh?
ANN. Läksid ometi linnast abi tooma. Pidi sul seal sõpru
olema kõrgetel kohtadel?

VILLEM. Sõpru? Ühele oli sulg sappa torgatud. Ja teine
 kurat, oli juba jõudnud punaseks minna!
 ANN. Halasta, halasta, armuline issand!

(MEERI ja ELMAR tulevad vasakult, nende järel
 AUGUST ja ELLU.)

MEERI. Viinad on avastatud ja arvele võetud
 ELMAR. See kurjuseallikas, mis ümbrust mürgitas, likvi-
 deeritakse.
 AUGUST (Villemile). Maaseadus pole sul enam pude-
 l, nagu sa alles hiljuti oled kelkinud
 VILLEM (alikulmu jõllitades, endamis). No-jah, aga
 MEERI. Ükski sõnu aga ei takista ajaloo käiku.

BIBLIOGRAAFIA

«Ameerika Kristus»

1. «Ameerika Kristus». Komöödia neljas vaatuses. Noor-Eesti Kir-
 jastus, Tartu 1926.

Esietendus 10. märtsil 1926. a. «Estonias».
 Lavastaja: H. Laur.

Peamised osalised: Mihkel Tammist — V. Toffer
 Asta — N. Pinna
 Milvi — M. Niilus
 Johannes Niglas — H. Laur
 Villem — A. Üksip
 Otto Västriik — H. Paris
 Andres Seenetreial — A. Lauter

«Mikumärdi»

1. «Mikumärdi». Komöödia viies vaatuses. Noor-Eesti Kirjastus,
 Tartu 1929.
 2. «Mikumärdi». Komöödia viies vaatuses. Teine trükk. Noor-
 Eesti Kirjastus, Tartu 1930.
 3. «Mikumärdi». Komöödia viies vaatuses. Leidub raamatus «Eesti
 lüüendideid». «Eesti Raamat», Tallinn 1971.

Esietendus 3. nov. 1929. a. Pärnu Töölisteatri.
 Lavastaja: A. Särev.

Peamised osalised: Jaak Jooram — A. Fromm
 Maret — H. Peerens
 Jüri Tomusk — A. Vimm
 Juhan — A. Paal
 Mimm Soekarask — L. Tohver
 Silvia — J. Kirsch
 Seeliohw — A. Särev

«Põrunud aru õnnistus»

1. «Põrunud aru õnnistus». Komöödia kolmes vaatuses Noor-Eesti
 Kirjastus, Tartu 1931.

Esietendus 11. sept. 1931. a. «Estonias».
 Lavastaja: A. Lauter.

Osalised: Rasmus Noorkikas — A. Lauter

Amanda	— B. Kuuskmann
Eha	— H. Gleser
Soogenbits	— H. Laur
Roosi	— M. Luts
Jeremias Suurkukk	— S. Lipp
Lembit	— A. Esperk

«Vedelvorst»

1. «Vedelvorst». Komöödia neljas vaatuses. Noor-Eesti Kirjastus, Tartu 1932.

Esiatendus 1. sept. 1932. a. Draamastudio Rändleatris.
Lavastaja: E. Türk.

Peamised osalised: Mari — L. Tui
Kustav — A. Mägi
Joosep — K. Otto
Maali — M. Suurallik
Tanel — A. Rutoff
Tilu — L. Lasner

«Roosad prillid»

1. «Roosad prillid». Komöödia kolmes vaatuses. Noor-Eesti Kirjastus, Tartu 1934.

Esiatendus 23. aug. 1934. a. «Ugalas».
Lavastaja: A. Mering.

Peamised osalised: Siim Pungerjas — A. Mälton
Mall — S. Tamm
Taali — E. Keskküla
Melisande — O. Birk
Koorits — J. Tomberg
Bordonossov — A. Mering
Aderkas — E. Pormann

«Tillereinu peremehed»

1. «Tillereinu peremehed». Komöödia neljas vaatuses. RK «Ilukirjandus ja Kunst», Tallinn 1948.

Esiatendus 7. mail 1948. a. «Estonias».
Lavastaja: A. Mering.

Peamised osalised: Villem Vösa — A. Randviir
Ann — M. Möldre
Ellu — M. Luts
Meeri Nipsakas — H. Viisimaa
Tõnis Kuhelik — A. Jõgi
Peeter Põmakas — R. Tarmo
Lepikson — H. Laur

HUGO RAUDSEPP

Eesti kirjandusloos tuntumaid ja viljakamaid näitekirjanikke Viktor Paul Hugo Raudsepp (10. VII 1883 — 16. IX 1952) on pärit Tartumaalt Laiuse kihelkonnast Vaimastverest. Hariduse sai ta Raaduveres külakoolis, Laiuse kihelkonnakoolis ja Tartu linnakoolis (lõpetas a. 1900). Hiljem täiendas oma teadmisi järjekindla õppimise teel. Pärast linnakooli lõpetamist oli Hugo Raudsepp Tartus lühikest aega kantseleiõpilaseks, seejärel Rakkes äriteenijaks (1901—1906) ja Tartus isa nimele võetud vürtsipoe pidajaks (1906). Järgnes töö ajakirjanikuna Valgas (1907—1908), Pärnus (1908—1911), Tallinnas (1911—1914) ja Viljandis (1914—1917). Mõnda aega tegutses H. Raudsepp Viljandi linnavalitsuses ja oli Asutava Kogu liige. 1920. a. loobus poliitilisest tegevusest ja jätkas ajakirjanikuametit Tallinnas (1920—1924). Raskesti haigena oli H. Raudsepp aasta aega Taagepera tuberkuloosihaigete sanatooriumis. 1925. a. alates elas ta vabakutselise kirjanikuna Elvas, kodanliku perioodi lõpul Tartus ja 1944. a. alates Tallinnas. 1951. a. H. Raudsepp represseeriti. Kirjanik rehabiliteeriti postuumselt 1961. a.

Kirjanduslikku tegevust alustas H. Raudsepp 1901. a. väheülevate luuletustega, mis ilmusid «Lindas», «Kiirtes», «Postimehes» jm. Sõnumite ja vestete kirjutamine ning otsene ajakirjanikutöö kujundasid H. Raudsepast sõnaosava sulemehe, kelle Milli Mallika varjunime all avaldatud vesteid ja följetone tunti laialt juba enne Esimest maailmasõda. Elukutselise ajakirjaniku rutakusega kirjutatud vestetes, päevakajades ja följetonides käsitles ta kaasaja elunähtusi pilkavalt pilavas kõverpeeglis, oli vaimukalt groteskne, üllatavalt vaimukas või ka üpris labane ja stiililt väga ebaühtlane. Vesteid on ilmunud ka kogumikes «Vested» I (1921) ja II (1924).

Vestekirjanikule omane kerge käsituslaad ilmneb ka kirjaniku novellides ja miniatuurides, mis ilmusid perioodikas ja kogumikes «Sidemed ja sõlmed» (1919), «Kirju rida» (1920), «Ristteed» (1924) jt. Enam nimetamist väärivad kogumik «Jumala veskid» (1936), romaanid «Imbi» (1920) ja «Viimne eurooplane» (1941) ning memuaar-teos «Minu esimesed kodud» (1947).

H. Raudsepp on kirjutanud rea esseesid väliskirjandusest — «Euroopa uuemast kirjandusest» (1921), «Ekspressionism» (1922), «Sentimentalism Lääne-Euroopas ja haletundeline vool Eesti kirjanduses» (1923) —, populaarses laadis ülevaateid mitmesuguste allikmaterjalide alusel, mis omas ajas pakkusid siiski mõtteid äratavaid vaatlusi väliskirjandusest. Ainulaadne oma äärmiselt subjektliivse käsituslaadiga on H. Raudsepa monograafia «Mait Met-sanurk ja tema aeg» (1929). Tähelepanuväärset kohta meie kirjanduskriitika ajaloos omavad aga H. Raudsepa arvukad teatri- ja kirjanduskriitilised sõnavõtud.

Kõige laiemalt tuntakse Hugo Raudseppa ikkagi näitekirjanikuna ning tema komöödiad on meie lugejate ja teatrikülastajate

hulgas olnud väga populaarsed. Mitmed tema näidendid läksid omal ajal menukalt üheaegselt mitmes teatris, neid mängiti paljude asjaarmastajate truppide poolt. Ka meie nõukogude teatrilaval on rida H. Raudsepa näidendeid leidnud tunnustuse nii kriitika kui ka publiku poolt.

Esimesed draamakatsed 1906. ja 1911. a. «Vanemuise» poolt korraldatud näidendite võistlusel läbi ei löönud. Nende ebaedust hoolimata valis H. Raudsepp hiljem just näitekirjaniku tee ning suutis enamasti tabada teatrite ning publiku huvisuundi ja maitset. Järjepidev tegelemine teatrikriitikaga ja meie teatrite võimaluste ning teatri- ja draamaalase kirjanduse väga hea tundmine aitasid kaasa tema loomingulise meisterlikkuse kujunemisele.

Oma esimeses komöödias «Demobiliseeritud perekonnaisa» (1923) pakkus H. Raudsepp värvikaid portreesid kõike paslikuks pidavatest aguli asja- ja ametimeestest ning ironiseeris kaasaja elunähtusi, kuid jäi ise siiski kõrvaltvaatajaks nagu korduvalt hiljemgi. Följetonistlikuks ja kaasaja elulaadi üle naljajahetvaks looks jäi piiblist tuntud tegelastega «Kohtumõistja Simson» (1924), kuigi kavatsesid olla ilmselt tõsisem ideedraama. Vähepakkuva on teine piiblist võetud tegelastega näidend «Siinai tähistel» (1928).

Suuremat huvi pakuvad päevakajalised komöödiad «Ameerika Kristus» (1926), «Kikerpilli linnapead» (1926) ja «Sinimandria» (1927), mis annavad küllalt hea sissevaate kodanliku vabariigi algusaastate päevaprobleemidesse. H. Raudsepp naeruvääristab tõusikute laulutavat elulaadi, pilkab dollarikummardajaid ja linnapea koha pärast ärplejaid. Palju tähelepanu on pööratud kunsti-probleemidele. «Ameerika Kristuses» naerab ta välja kunst kunsti pärast loosungi kummardajaid ja ironiseerib nende üle (ennast kaasa arvates), kes lipukirjaks on seadnud konjunkturi ja publiku madalama maitse arvestamise oma loomingus. Groteski kasutamise hõlgab «Sinimandria», milles H. Raudsepp laseb dilettant kirjanikel selgelda tema enda poolt loodud maailmas.

H. Raudsepa parimaks komöödiaks on «Mikumärdi» (1929), mis saavutas erakordse edu meie teatrites ja on menukalt läinud ka Lätis ning Soomes. «Mikumärdi» intriig on rajatud küll autorile iseloomulikult anekdoodile ja teoses kõlab arvukalt puhtalt päevakajalisi replike, kuid näidendit on aidanud tänapäevani värskena hoida meelde jäävad ja säravalt komöödiapäraseid karakterid, silmapaistvalt hea karakteri-, situatsiooni- ja sõnakoomika valitsemine ning kompositsiooniline terviklikkus.

Kompaktne ja tabavalt satiiriline on «Põrunud aru õnnistus» (1931). Sügavalt on H. Raudsepp käsitlenud vedelvorstlikku elutunnetust ja elutehnikat ning välja naernud valevõrgustajad komöödias «Vedelvorst» (1932), mille peategelane Kustav on kirjaniku loomingus terviklikumaid tegelaskujusid.

«Mikumärdi» ja «Vedelvorst» on jäänudki H. Raudsepa loomingus tippudeks. 1930. aastatel ilmus kirjanikult ridamisi komöödiad, nagu ärimeeste ja erakondade vahelisi ärplemisi käsitlev «Salongis ja kongis» (1933), estetiismi kummardajaid ja karakõlalise isamaalise tegevuse harrastajaid ironiseeriv «Mees, kelle käes on trumbid» (1938), provintsitõusikute tegemisi pilkav «Roheline Tarabella» (1938), lõbusate paradoksides ja pikantsete elutarkustega põhi-

ltselt piirduv «Kompromiss» (1940) jt., kuid juba tuttava ainekliku jn. tõttu pakuvad need vähem ja mõjuvad teatud määral iseenda kordamisena. Enam väärib arvestamist karakterikomöödia «Roosad pillid» (1934).

Kodanliku diktatuuri perioodil 1930. aastate teisel poolel läks H. Raudsepp kaasa ametliku positiivsuse programmiga ja kirjutas kodanlusmeelse ideelise kontseptsiooniga näidendid «Lipud tormis» (1937) ja «Mustahamba» (1939) ning kohendas meelepärasemaks kaasaja ametlikule vaimule «Mikumärdi». Väga tabavalt on märkinud J. Kärner (vt. «Looming» 1939, nr. 10): «Raudsepa uuendatud «Mikumärdi», kus vanale Jooramile rahvustervikluse nimel on pätsed pähe pandud, ei saavutanud ajavaimule vastavusest hoolimata üldse mingit menu, esialgne «Mikumärdi» aga läheb kirjandusajalukku.»

Ideeliste ja esteetiliste seisukohtade ebasõrjekindlus ja senise loomingu enamasti kõike pilav laad, teiselt poolt murrangulised sündmused ühiskondlikus elus tingisid H. Raudsepal tõsisemaid ja keerulisemaid maailmavaatelisi silmeheitlusi 1940. aastatel. Kuid H. Raudsepale oli tema loomingulisel määral olnud ikkagi leivatöö, mis sundis teda jätkama endise viljakusega.

1941. a. kevadel valmis H. Raudsepal Eesti NSV, kunsti ja kirjanduse dekaadiks tööliskeskonda käsitlev näidend «Uutel radadel». Okupatsioonipäevil kohendas ta selle võimudele meelepäraseks ning seda mängiti 1942. a. Tallinna Draamateatris pealkirjaga «Sündmused agulis». 1943. a. esietendus samas teatris külakomöödia «Vaheliku vapustused», mille okupatsioonivõimud mõni aeg hiljem keelu alla panid (teos keelati ka Lätis). Kolmanda tee otsimine näidendis viitab kirjaniku ideelisele ummikule.

Sõjajärgsetel aastatel valmis H. Raudsepal üllatava kiirusega rida komöödiad, kus senisele loomingule omane päevakajalisus avaldus uues jõus. Kiirustavalt, kuid siiski hea vilumusega kirjutatud komöödia «Rotid» (1946) käsitles fašistliku okupatsiooni aega. Mineviku haiparuneid väljajäetud «Tagatipu Tiisenoosen» (1946) pälvis võistlusel auhinna.

Maareformi ja kollektiviseerimisega seotud probleeme käsitles H. Raudsepp näidendites «Tillereinu peremehed» (1948), «Küpsus-eksam» (1949), «Noorsulane Ilmar» (1949), «Lasteaed» (1950), «Omad viitsad» (käsikiri a. 1950—1951), «Mineviku köidikus» (käsikiri a. 1950—1951). Käsikirjadesse on jäänud väikekodanluse teemat puudutavad komöödiad «Teine isa» (1943), «Kaugelt küllaline» (1949—1950), «Pööripäevad Kikerpillis» (1950), mis kujutavad enesest ühe ja sama näidendi parandatud ja täiendatud variante.

H. Raudsepp on meie kirjandusloos omalaadsemaid autoreid — näitekirjanik ja humorist, kes suurepäraselt tundis teatrit, oskas näha karaktereid ja situatsioone nende koomilisest küljest, tundis hästi keelt ning mõistis paradoksides ja aforismide tulevärki sarama panna just rahvakeelele ainuomase kaudu. Humoristina pidas H. Raudsepp end humanistik. Ta pooldas elujõulist ja edasipürgivat, kuid lähtus oma komöödiates seejuures sageli kitsalt bioloogilikest kontseptsioonidest ning väärarusaamistest ja eklektikuna ei suutnud ideelises lahenduses jõuda kindlalt progressiivsele järeldusele.

Kirjaniku maailmavaateline positsioon polnud kunagi püsiv. Ta

on väljendanud liberaalseid seisukohti, skeptikuna aga pilanud kodanlike parteide omavahelist ärplemist, kodanliku poliitikamaailma korrupsiooni, religiooni, väikekodanlust ja ratsionalistlike fraasidega vehklemist, kunstlinimeste elukaugust või lihtlase elulähedust. 1940. aastate teisel poolel tõlgendas ta tegelikkuse fakte küllalt arvestatava suunitlusega. Kuigi H. Raudsepp oli teatud mõttes ise ikka erapooletu kõrvalseisja, kes arvestas, et teos oleks teatrile vastuvõetav ja püsiks repertuaaris, pole tema komöödiad siiski väljaspool oma aega, vaid pakuvad tänasele lugejale-vaatajale palju kui kaasaegse meenutused kodanliku Eesti oludest ja lubavad tõmmata paralleele tänapäevagi kodanliku maailma tegelikkusega. Peamine ja püsijääv on pilge ning paljude elunähtuste ja tõekspidamiste väljajätkamine, mida on kinnitanud ka rida uuslavastusi tänapäeval. Aegunud ja vähehäirivad on H. Raudsepa naiivse võitu kompromissid biologismi, pragmatismi, asotsiaalsuse ja teiste selliste nähtustega (näiteks Seeliohi tarkused «Mikumärdis», «elu on hea ainult iseendale elades «Põrunud aru õnnistuse» II vaatuses jm.) ning jäävad täielikult põhilisema varju. «Mikumärdi» lavastuse puhul «Vanemuises» 1957. a. (püsti laval üle kümne aasta) ilmneski, et publik naeris välja Seeliohi kogu tema filosoofiaga.

H. Raudsepp on oma näidendid üles ehitanud enamasti anekdootlikele stžeedele ning sageli opereerinud kaasajale iseloomulike päevakajaliste tõdede ja lööklausetega. Viimaseist tingituna on ta tihti uue lavastuse jaoks teinud ise ja lubanud teha ka lavastajatel korrektiive, kohandanud teksti antud hetke laadi ja ütlemistavade (käesoleva väljaande aluseks, nagu ilmneb bibliograafiast, on võetud trükitud ilmunud teosed; tekstides on parandatud vaid interpunktsiooni ja võõrsõnade ortograafiat, remarkides ka karjuvaid väärkeelendeid).

Lähtekohaks H. Raudsepale on olnud põhiliselt koomiline põhisituatsioon, milles ta on hakanud nägema tüüpe. Intriigi arendamine, konfliktid jm. on tulnud hiljem, kirjutamise käigus. H. Raudsepa karakterid on enamasti ikka hästi individualiseeritud, elulised ja sotsiaalselt motiveeritud ning peegeldavad antud ajastule väga iseloomulikke jooni ja tendentse. H. Raudsepp on publiku naeru alla toonud oma aja kõige erinevamate kihtide esindajad: iga sorti saamamehi, võimu töötava «piruka» ümber kemplejaid, poliitikaane ja oma jumala otsijaid, tõusikuid pisilinnadest ja agulitest, dollarikumardajaid ja «majandusime» tegelinskeid, oma suurust ning võimu imetlevaid hallparuneid ja vägevusega uhkeldavaid kulakuid, vürtspoodniku mentaliteediga sulaseid, karakõlalisi isamaateenreid jt. Kirjanik on loonud üllatavalt kireva galerii tüüpe, kuid detailsemal vaatlemisel märkame, et tal on olnud üsna vähe põhitüüpe, aga on suutnud neid otse meisterlikult varieerida, väga huvitavalt individualiseerida, leida hästi iseloomulikke erijooni ja erinevaid situatsioone ning saavutanud nii täiesti omanäolised karakterid. Sugulashinged on näiteks kas või «Mikumärdi» Jooram, «Vaheliku vapustuste» Purika Ants, «Tillereinu peremeeste» Peeter Põmakas, «Tagatipu Tiisenooseni» Toomas jt. suurustlevad pärisperemehed. Nii mõnelgi juhul märkame, et tegelaste käitumise psühholoogiline põhjendatus pole just päris tugevatel jalgadel, kuid kirjanik on leidnud neile vaimukad ja olukorra-

kohased repliigid, mis neid igati elavatena lugeja-vaataja ees edasi elada aitavad.

H. Raudsepa varasemate näidendite repliigid on sageli pikalt kirjeldavad, dialoog seetõttu tuimem ja põhjustab staatilisust nii sisemises kui välises tegevuses. Küllaltki ulatuslikud on varasemates teostes ka remargid, milles kirjanik püüab n.-ö. ette kirjutada ja suunata. Parimates teostes on H. Raudsepa dialoog aktiivne, repliigid lühidamad, teravad ja olulist kandvad, remargid ainult hädavajalikku fikseerivad, jättes lavastajatele ja näitlejatele üsnagi vabad käed.

H. Raudsepa sõnaosavus ja sõnastamisvaimukus on tähelepanuväärsed, avaldudes isikupärasel humoristlikus stiilis, rahvalikult rikkas sõnavaras ja tabavates kujundites. Kaasa on selleks aidanud rahvaluulise materjali hea tundmine, mida märkame eriti külakomöödiates. Viimased on ka keelelt rikkamad, stiililt säravamad ja pakuvad enam võimalusi koomilise avaldumiseks. Oskuslikku detailide kasutamist näeme «Mikumärdis», «Vedelvorstis» ja teisteski komöödiates, kus situatsioonide loomisest ja tekkinimisest etendavad olulist osa rahvalikud kõnekäändud ja vanasõnad, võrdlused, rahvapärane fraseoloogia, antonüümsed sõnapaarid, teravmeelsed paradoksid ja aforismide tulevärk. Edukalt on H. Raudsepp oma komöödiates kasutanud ka rahvanaljandeid, kas või karjapoisi siniste ja punaste lammaste lugu («Vedelvorstis»).

Iseloomulik H. Raudsepale on koomilise kategooria meisterlik valitsemine selle erinevates aspektides, olgu tegu siis huumori, karikeerimise, iroonia, groteski, burleski, sarkasmi või muu. Kirjaniku rahvalikule keelele tuginevat lopsakat ja tabavat keelepruuki, kujundite arsenalit, dialoogide sära, situatsioonide koomilisust, ühesõnaga kogu H. Raudsepa draamatehnikat püüdis omal ajal paljud autorid jäljendada, kuid ikka vähese õnnestumisega. Matkimise asemel oluks ja on kasulik tundma õppida tema sõnavara kasutamise oskust, koomikavõtteid ja kujunditehnikat.

Vaatamata maailmavaatelistele vastuoludele ning sellest tulevatele kõikumistele, otsesetele mõõdalaskmistelegi oma loominguks, on Hugo Raudsepp parimate komöödiatega omandanud püsiva koha meie kirjandus- ja teatriloos.

Koostaja

SISUKORD

Ameerika Kristus	5
Mikumärdi	91
Põrunud aru õnnistus	169
Vedelvorst	243
Roosad prillid	299
Tillereinu peremehed	375
Bibliograafia	441
Hugo Raudsepp	443

Хуго Р а у д с е п п. ИЗБРАННЫЕ ПЬЕСЫ. Составил А. Ярв. На эстонском языке. Оформление: У. Пloomингуу. Таллин, изд-во «Ээсти раамат».

Toimetaja H. Nigols. Kunstiline toimetaja S. Lõlva. Tehniline toimetaja K. Roht-mets. Korrektorid A. Kiho ja A. Kolk. Laduda antud 25. IV 1973. Trükkida antud 28. V 1974. Trükipaber nr. 2, 54x84/16 — Kohila Paberivabrik. Trükipoognaid 28,0+1 kleebis. Tingtrükipoognaid 24,02. Arvestuspoognaid 23,91. Trükiarv 8000. MB-05520. «Eesti Raamat», Tallinn, Pärnu mnt. 10. Tellimuse nr. 2687. Hans Hei-demanni nim. trükikoda, Tartu, Olükooli 17/19. I.

Hind rbl. 1.40.